

T. C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

**BELİREN YETİŞKİNLERDE EBEVEYNLEŞME VE SİBER FLÖRT
İSTİSMARI: YAKIN İLİŞKİLERDE KAYGILI VE KAÇINMACI
BAĞLANMANIN DOĞRUDAN VE DOLAYLI ROLÜ**

ZEHRA EZER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ARALIK, 2022
MUĞLA

T. C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

BELİREN YETİŞKİNLERDE EBEVEYNLEŞME VE SİBER FLÖRT
İSTİSMARI: YAKIN İLİŞKİLERDE KAYGILI VE KAÇINMACI
BAĞLANMANIN DOĞRUDAN VE DOLAYLI ROLÜ

ZEHRA EZER
ORCID NO: 0000-0002-2889-7206

TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. RAŞİT AVCI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ARALIK, 2022
MUĞLA

JÜRİ ONAY SAYFASI

Zehra Ezer tarafından hazırlanan “Beliren Yetişkinlerde Ebeveynleşme ve Siber Flört İstismarı: Yakın İlişkilerde Kaygılı ve Kaçınmacı Bağlanmanın Doğrudan ve Dolaylı Rolü” başlıklı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç Dr. Raşit AVCI
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Jüri Başkanı & Tez Danışmanı

Prof. Dr. Ayşe Rezan ÇEÇEN EROĞUL
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Üye

Dr. Öğr. Üyesi Sezai DEMİR
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Üye

Tez savunma tarihi: 16/12/2022

Bu tez Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık. Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirmektedir.

Prof. Dr. Şevki KÖMÜR
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYANI

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırlanan “Beliren Yetişkinlerde Ebeveynleşme ve Siber Flört İstismarı: Yakın İlişkilerde Kaygılı ve Kaçınmacı Bağlanmanın Doğrudan ve Dolaylı Rolü” başlıklı Yüksek Lisans Tez çalışmasında;

- Tez içinde sunulan veriler, bilgiler ve dokümanların akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde edildiğini,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçların bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunulduğunu,
- Tez çalışmasında yararlanılan eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterildiğini,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapılmadığını,
- Bu tezde sunulan çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

16 /12 /2022

Zehra EZER

Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’ndaki hükümlere tabidir.

ÖZET

BELİREN YETİŞKİNLERDE EBEVEYNLEŞME VE SİBER FLÖRT İSTİSMARI: YAKIN İLİŞKİLERDE KAYGILI VE KAÇINMACI BAĞLANMANIN DOĞRUDAN VE DOLAYLI ROLÜ

ZEHRA EZER

Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Raşit AVCI

Aralık 2022, 168 sayfa

Bu araştırmanın amacı beliren yetişkinlerde, ‘Ebeveynleşme’ ile ‘Siber Flört İstismarı’ değişkenleri arasındaki ilişkide Yakın İlişkilerde Kaygılı ve Kaçınmacı Bağlanmanın doğrudan ve dolaylı rolünü incelemektir. Araştırmanın örneklemini, 2021-2022 Eğitim Öğretim Yılı Bahar Yarıyılı’nda Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi’nde lisans öğrenimine devam etmekte olan, yaşları 18-29 arasında değişen, yaş ortalamaları 21.42 olan ($S_s = 1.66$), 903’ü kadın ve 597’si erkek olmak üzere 1500 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada örneklem grubunun, 509’u Eğitim Fakültesi, 498’si İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 299’u Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Fakültesi ve 194’ü Turizm Fakültesinde öğrenim görmektedir. Araştırmada veri toplama araçları olarak ‘Ebeveynleştirilmiş Çocuk Ölçeği (EÇÖ), Siber Flört İstismarı Ölçeği, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II (YİYE-II)’ ölçekleri kullanılmıştır. Verilerin analizinde, ilişkisel tarama modeli çerçevesinde Yapısal eşitlik modeli kullanılmış ve araştırmada yapılacak olan analizler ise, SPSS 22 ve AMOS paket programları ile yapılmıştır.

Araştırmada öncelikle ölçüm analiz edilmiştir. Ölçüm modellerinin iyi uyum üretmesinden sonra değişkenler arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Buna göre ebeveynleşme arttıkça, siber flört istismarı ve kaygılı bağlanma artmakta iken; kaçınmacı bağlanma azalmaktadır. Kaygılı bağlanma arttıkça, siber flört istismarı artmaktadır. Bunun aksine, kaçınmacı bağlanma arttıkça, siber flört istismarı azalmaktadır. Çalışmanın ikinci aşamasında, veriler yapısal eşitlik modeli ile test edilmiştir. Araştırmasonucunda, aracı değişkenler modelde yok iken ebeveynleşme, siber flört istismarını pozitif etkilediği ve aracı değişkenler eklendiğinde bu etkinin yine istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif olduğu ortaya çıkmıştır. Buna göre, hem kaygılı bağlanma hem de kaçınmacı bağlanma, ebeveynleşme ve siber flört istismarına kısmi aracılık etmektedir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, ilgili alan yazında tartışılmış ve ileride yapılacak çalışmalara ilişkin öneriler sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: ebeveynleşme, siber flört istismarı, kaygılı bağlanma, kaçınmacı bağlanma

SUMMARY

PARENTIFICATION AND CYBER DATING ABUSE IN EMERGING ADULTHOOD: THE DIRECT AND INDIRECT ROLE OF ANXIOUS AND AVOIDANT ATTACHMENT IN CLOSE RELATIONSHIPS

ZEHRA EZER

Master Thesis, Department of Educational Sciences

Advisor of the Thesis: Doç. Dr. Raşit AVCI

December 2022, 168 Pages

The aim of this study is to examine the direct and indirect role of Anxious and Avoidant Attachment in Close Relationships in the relationship between 'Parentification' and 'Cyber Dating Abuse' in emerging adults. The sample of the study consists of 903 female and 597 male students who study at Muğla Sıtkı Koçman University in the Spring Semester of the 2021-2022 Academic Year, aged between 18- 29, with a mean age of 21.42 (Ss= 1.66). In the study, 509 students of the sample group study at the Faculty of Education, 498 students study at the Faculty of Economics and Administrative Sciences, 299 students study at the Faculty of Physical Education and Sport Sciences, and 194 students study at the Faculty of Tourism. In the study, the " Parentified Child Scale - Adult Version, Cyber Dating Abuse Scale, Inventory of Experiences in Close Relationships-II (FRI-II)" scales were used as data collection tools. In the analysis of the data, the structural equation model was used within the framework of the relational scanning model and the analyzes to be made in the research were made with SPSS 28 and AMOS package programs.

In the study, firstly, the measurement was analyzed. After the measurement

models had produced good fit, the relationships between the variables were examined. Accordingly, as parenting increases, cyber dating abuse and anxious attachment increase; avoidant attachment decreases. In the second stage of the study, the data were tested by the structural equation model. As a result of the research, it was revealed that while the mediating variables were absent in the model, parentification positively affected cyber dating abuse and this effect was statistically significant and positive when the mediating variables were added. Accordingly, both anxious attachment and avoidant attachment partially intervene parentification and cyber dating abuse. The findings obtained as a result of the research were discussed in the relevant literature and suggestions were presented for the future studies.

Keywords: parentification, cyber dating abuse, anxious attachment, avoidant attachment

ÖN SÖZ

Araştırmamın her aşamasına, her zaman yardım ve desteklerini esirgemeyen, sabırla dinleyen ve tez aşamasında motivasyonumu sağlayan danışmanım, çalışmayı ve çalıştırmayı her zaman teşvik eden değerli öğreticim, Doç. Dr. Raşit AVCI' ya sonsuz şükran ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Yüksek Lisansa başladığım ilk andan bu zamana kadar, desteğini esirgemeyen ve sevgisi ile beni her daim motive eden değerli eşim Ufuk EZER'e çok teşekkür ederim. Eğitim öğretim hayatım süresince yanımda olan, maddi manevi desteklerini ve anlayışını esirgemeyen ve hep yanımda olduklarını hissettiğim annem, babam ve kardeşime teşekkürü bir borç bilirim.

Çalışmalarım sırasında yardımlarını esirgemeyen değerli hocam Arş. Gör. Halil Emre KOCALAR'a ve son olarak lisans eğitimi boyunca birlikte çok anlamlı bir öğrencilik hayatı geçirdiğimiz yol arkadaşım Ezgi SÖĞÜTLÜDAĞ, uzaktan olmasına rağmen desteğini en yakınımda hissettiğim arkadaşım Hande TURUNÇKAPI ve Muhammet ÜNLÜ'ye destekleri için teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
JÜRİ ONAY SAYFASI	iii
ETİK BEYANI.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vii
ÖNSÖZ.....	ix
İÇİNDEKİLER	x
TABLolar DİZİNİ	xiv
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xv
KISALTMALAR DİZİNİ	xvi
EKLER DİZİNİ.....	xvii

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu	6
1.2. Problem Cümlesi	6
1.3. Araştırmanın Amacı	6
1.4. Araştırmanın Önemi	7
1.5. Araştırmanın Varsayımları.....	7
1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	8
1.7. Tanımlar	8

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kuramsal Çerçeve.....	9
----------------------------	---

2.1.1. Ebeveynleşme	9
2.1.1.1. Ebeveynleşme Nedir?.....	10
2.1.1.2. Ebeveynleşme Türleri	13
2.1.1.3. Ebeveynleşme Kavramına Kuramsal Bakış Açısı	20
2.1.1.3.1. Aile Sistemleri Kuramı ve Ebeveynleşme	20
2.1.1.3.2. Bağlanma Kuramı ve Ebeveynleşme	24
2.1.1.3.1. Psikodinamik Kuramlar ve Ebeveynleşme	24
2.1.2. Siber Flört İstismarı.....	25
2.1.2.1. İstismar Nedir?	25
2.1.2.2. İstismar Çeşitleri.....	26
2.1.2.3. Romantik İlişkide İstismar Nedir?.....	33
2.1.2.4. Romantik İlişkide İstismarın Yaygınlığı	38
2.1.2.4. Romantik İlişkide İstismarın Sonuçları.....	41
2.1.2.5. Siber Flört İstismarı.....	44
2.1.2.6. Siber Flört İstismarına Kuramsal Bakış Açısı.....	45
2.1.3. Yakın İlişkilerde Kaygılı ve Kaçınmacı Bağlanma	49
2.1.2.5. Bağlanmanın Kuramsal Açıklaması	50
2.1.2.5.1. Lorenz'in Bağlanma Kuramı	50
2.1.2.5.2. Psikanalitik Kurama Göre Bağlanma	51
2.1.2.5.3. Davranışçı Kurama Göre Bağlanma	53
2.1.2.5.4. Bowlby'nin Bağlanma Kuramı	54
2.1.2.5.5. Bağlanma Türleri.....	62
2.1.2.5.6. Yetişkin Bağlanma Stilleri	64
2.2. İlgili Yurt İçi Araştırmalar	68
2.3. İlgili Yurt Dışı Araştırmalar	81

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli.....	93
-------------------------------	----

3.2. Çalışma Grubu.....	93
3.3. VeriToplama Araçları	117
3.3.1 Kişisel Bilgi Formu	95
3.3.2 Ebeveynleştirilmiş Çocuk Ölçeği (EÇÖ).....	95
3.3.3 Siber Flört İstismarı Ölçeği (SFİÖ).....	96
3.3.4 Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II (YİYE-II).....	97
3.4. Verilerin Toplanması	98
3.5. Verilerin Analizi.....	98

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. İstatistiksel Yöntem	100
4.2. Ebeveynleştirilmiş Ölçeği İçin Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları.....	100
4.3. Siber Flört İstismarı Ölçeği İçin Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları	104

4.4. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri İçin Doğrulamalı Faktör Analizi Sonuçları	106
4.5. Güvenirlik Analizi Sonuçları	109
4.6. Yapısal Model Sonuçları	112

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

5.1. Tartışma	117
5.1.1. Ebeveynleşmenin Siber Flört İstismarı Üzerindeki Doğrudan Etkisine İlişkin Tartışma ve Yorum.....	117
5.1.2. Ebeveynleşmenin Kaygılı Bağlanma Üzerindeki Doğrudan Etkisine İlişkin Tartışma ve Yorum.....	119
5.1.3. Ebeveynleşmenin Kaçınmacı Bağlanma Üzerindeki Doğrudan Etkisine İlişkin Tartışma ve Yorum.....	120
5.1.4. Kaygılı Bağlanmanın Siber Flört İstismarı Üzerindeki Doğrudan Etkisine İlişkin Tartışma ve Yorum.....	121
5.1.5. Kaygılı Bağlanmanın Siber Flört İstismarı Üzerindeki Doğrudan Etkisine İlişkin Tartışma ve Yorum.....	122
5.1.6. Ebeveynleşme ile Siber Flört İstismarı Arasındaki İlişkte Yakın İlişkilerde Kaygılı ve Kaçınmacı Bağlanmanın Dolaylı Rolüne İlişkin Tartışma ve Yorum	123
5.2. Sonuç	124
5.3. Öneriler	125
KAYNAKÇA.....	127
EKLER	147

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. <i>Demografik Özelliklere Göre Dağılımlar</i>	94
Tablo 2. <i>Ölçüm Modelinin Uyum İndeks Değerleri ve İyi Uyum Değerleri</i>	101
Tablo 3. <i>Ebeveynleştirilmiş Çocuk Ölçeğinin (EÇÖ) DFA Faktör Yükleri</i>	102
Tablo 4. <i>Ölçüm Modelinin Uyum İndeks Değerleri ve İyi Uyum Değerleri</i>	104
Tablo 5. <i>Siber Flört İstismarı Ölçeğinin DFA Faktör Yükleri</i>	105
Tablo 6. <i>Ölçüm Modelinin Uyum İndeks Değerleri ve İyi Uyum Değerleri</i>	106
Tablo 7. <i>Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanterinin DFA Faktör Yükleri</i>	107
Tablo 8. <i>Ölçeklerin Güvenirlik Analizi Sonuçları</i>	109
Tablo 9. <i>Ölçeklere ve Alt Boyutlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler</i>	109
Tablo 10. <i>Ölçeklere ve Alt Boyutlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler</i>	110
Tablo 11. <i>Yapısal Modelin (Aracı Etki Olmadan) Uyum İndeks Değerleri ve İyi Uyum Değerleri</i>	113
Tablo 12. <i>Yapısal Modelin Yol Katsayıları</i>	113
Tablo 13. <i>Yapısal Modelin (Aracı Değişken Varken) Uyum İndeks Değerleri ve İyi Uyum Değerleri</i>	114
Tablo 14. <i>Yapısal Modelin (Aracı Değişken Varken) Yol Katsayıları</i>	115
Tablo 15. <i>Sobel Test Sonuçları</i>	116
Tablo 16. <i>Direkt, Dolaylı ve Toplam Etkiler</i>	116

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. <i>Ebeveynleştirilmiş Çocuk Ölçeğinin (EÇÖ) Ölçüm Modeli</i>	103
Şekil 2. <i>Siber Flört İstismarı Ölçeğinin Ölçüm Modeli</i>	105
Şekil 3. <i>Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanterinin Ölçüm Modeli</i>	108
Şekil 4. <i>Yapısal Model (Aracı Etki Olmadan Direkt Etkinin İncelenmesi)</i>	112
Şekil 5. <i>Yapısal Modelde (Aracı Değişken Varken) Aracılığın İncelenmesi</i>	114

KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltmalar

AFA

ANOVA

DFA

DSÖ

EÇÖ

SFİÖ

YİYE II

YEM

Açıklamalar

Açımlayıcı faktör analizi

Bağımsız örneklemeler için tek yönlü varyans analizi

Doğrulayıcı faktör analizi

Dünya Sağlık Örgütü

Ebeveynleştirilmiş Çocuk Ölçeği

Siber Flört İstismarı Ölçeği

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II

Yapısal Eşitlik Modeli

EKLER DİZİNİ

Ek 1. <i>Kişisel Bilgi Formu</i>	147
Ek 2. <i>Ebeveynleştirilmiş Çocuk Ölçeği</i>	147
Ek 3. <i>Siber Flört İstismarı Ölçeği</i>	149
Ek 4. <i>Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II</i>	151

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bireyler yaşamları boyunca çeşitli dönemlerden geçerek pek çok değişim yaşamaktadır. Tıpkı bireylerde olduğu gibi ailelerin de bir yaşam evresi ve gelişimi bulunmaktadır. Ailenin ilk kurulduğu andan üyelerin hepsini kaybedinceye kadar geçen süre içerisinde geçirdiği çeşitli gelişimsel dönemler, ailenin yaşam döngüsünü oluşturmaktadır (Turan, 1999). Ailenin ilk döngüsü evlenme ile başlamakta ve ilk çocuğun doğumu ile sona ermektedir. Özellikle ebeveyn olmak yaşamın en belirgin aşamalarından birini oluşturmaktadır (Çamur – Duyan, 2003). Anne babalar çocuğun dünyaya gelmesi ile aralarındaki ilişkiyi yeniden şekillendirip yeni görev ve sorumlulukları edinmezse, çocuklar dünyaya dezavantajlı olarak başlayabilmektedir. Çünkü ilgi ve ihtiyaçları yeterince karşılanmayan çocuklar, hem kendi ihtiyaçlarını hem de ailede ebeveynlerin yerine getirmediği sorumlulukları gelişimsel döneminden önce sahiplenmek zorunda kalabilmektedir.

Günümüzde pek çok birey, ilgi duyduğu alanları bir kenara bırakarak gelişimsel görevinin üstünde olmasına rağmen, ebeveynlerinin ihtiyaçlarını karşılamak için çabalamaktadır. Bu süreçte her daim ebeveynlerinin ihtiyaçlarını yerine getirmeye çalışan çocuk, kendi ihtiyaçlarının diğerlerinin ilgi ve istekleri kadar önemli olmadığını düşünmektedir (Hooper ve Wallace, 2009). Bireyler bu düşünce yapısını alışkanlık haline getirmekte ve hatalı çıkarımlarını ileriki yaşamında da kullanmaya devam etmektedir. Dolayısıyla yaşamında kendine duyarsız hale gelmekte ve çoğuzaman kendi ihtiyaçlarına bakmaksızın önceliği başkalarına vermektedir (Minuchin ve diğerleri, 1967; Chase, 1999).

Aile içinde anne babanın yerine getirmesi gereken maddi ve manevi konularda çeşitli fiziksel ve duygusal sorumlulukları çocukların üstlenmesiyle ebeveyn-çocuk rollerinin tersine döndüğü ebeveynleşme kavramı karşımıza çıkmaktadır. Aile sistemleri kuramına göre ebeveynleşme, ailedeki alt sistemler arasında dengenin bozulmasını ifade etmektedir. Alt sistemlerdeki dengenin bozulmasıyla çocuklar, ebeveynlerinin görev ve sorumluluklarını

yerine getirmektedir. Böylece ebeveyn - çocuk rollerin tersine dönmesiyle ailede ebeveynleşen çocuklar meydana gelebilmektedir. Aile içinde ebeveynlerin yerine getirmesi gereken görev sorumlulukların, çocuğa yüklenmesi sonucu ebeveynleşme yaşanması beklenmektedir. Bu durum aynı zamanda aile içinde yaşanan duygusal istismarın bir örneği olarak kabul edilmektedir (Boszormenyi-Nagy ve Spark, 1973). Katz ve diğerleri (2009) çalışmalarında ailede yaşanan duygusal ebeveynleşmenin ve rol değişimlerinin, çocuğun duygusal ihtiyaçlarının ihmal edilmesine sebep olabileceğini ifade etmişlerdir. Böylece ailede duygusal ihtiyaçları ihmal edilen çocuğun reddedilme ya da terk edilme korkusu yaşayarak bağlanma kaygısı geliştirebileceği söylenmektedir (Katz ve diğerleri, 2009). Maysekess ve diğerlerinin (2004) çalışmalarında da ailede baba ve çocuk arasında yaşanan rol değişimlerinin yetişkinlikte kaygılı bağlanma örüntüsüyle ilişkili olduğu görülmüştür.

Aile içinde ebeveynleşen çocuk, küçüklüğünden beri duygusal olarak ebeveyni ile yakın ilişki kurabilmenin ve ondan bakım görebilmenin tek yolunun bakım veren olmaktan geçtiğini düşünmektedir. Bowlby (1979) tarafından çocukluk dönemindeki bu ilişki kompulsif bakım verme olarak adlandırılmaktadır. Hazan ve Shaver (1987), Bowlby'nin çocukluk dönemi için oluşturduğu bağlanma kuramının, yetişkinlikte kurulan romantik ilişkilerde bağlanma stillerini anlamak için temel alınabileceğini söylemektedir. Bartholomew ve Horowitz (1991), ergen ve yetişkinlerin yakın ilişkilerdeki bağlanma stillerini inceleyerek, "Dörtlü Bağlanma Modeli (DBM)"ni oluşturmuştur. Bartholomew ve Horowitz (1991) Bowlby'nin bağlanma tanımlarına bağlı kalarak yetişkin bağlanma stillerini oluştururken benlik ve başkaları modelinin belirleyici olduğunu ifade etmiştir. Yetişkin bağlanma stillerini açıklayan Dörtlü Bağlanma Modelinde yer alan benlik modeli olumlu olduğunda, birey diğerlerinin onayına ihtiyaç duymadan, kendine daha olumlu duygular beslemekte ve özdeğerinin farkında olmaktadır. Dörtlü Bağlanma Modelinde yer alan benlik modeli olumsuz olduğunda ise, diğerleri tarafından onaylanma konusundaki ihtiyacın daha çok ön plana çıktığı ve bireyin özsaygısında azalma yaşanabilmektedir (Sümer ve Güngör, 1999). Başkaları modeli olumlu olduğunda birey diğerlerini ulaşılabilir ve güvenilebilir olarak algıladığı için yakınlık arama ve destek isteme davranışlarına yönelmektedir. Ancak olumsuz diğerleri modelinde birey sosyal destek sağlama ve alma konusunda sıkıntılar yaşamakta, yakınlık kurmaktan çoğu zaman kaçınmakta ve ilişkiler ile ilgili beklentileri genel olarak olumsuz sonuçlanmaktadır (Noller ve Feeney, 1994; Bartholomew ve Horowitz,

1991; Sümer ve Güngör, 1999). Dolayısıyla yetişkinlik dönemi bağlanma stillerinin romantik ilişkilerde bireylerin eşleri ve kendileri ile ilgili oluşturdıkları algılarda büyük rol oynadığı söylenebilir.

Collins (1996) romantik ilişkideki bireylerin geçmişlerinde deneyimledikleri kişisel ve sosyal ilişkilerden nasıl etkilendiğini anlamak için bağlanma kuramını bir yol haritası olarak görmektedir. Bireyler güvensiz bağlanma stiline sahip olduğunda, düşük benlik değeri ve düşük özgüvene sahip olmaktadır (Bartholomew ve Horowitz, 1991; Ertürk, 2021; Kaya, 2017). Ayrıca bu bireyler, diğer insanların çoğu zaman reddedici bir tutumda ve güvenilmez olduklarını düşünmektedir. Kaçınmacı bağlanma stili bireylerin ilişkisinde duygusal destek isteme ve yardım talep etmesine engel olabilmektedir. Dolayısıyla bireyler romantik ilişkisinde yaşadığı tüm sorumlulukları tek başına üstlenmek ve kendinipartnerine ispat etme ihtiyacı hissedebilmektedir. Düşük özgüven ve yetersizlik duygularıyla bu durum bireyin tıpkı köken ailesinde olduğu gibi romantik ilişkisinde de sınır ihlalleri yaşamasına sebep olabilmektedir (Küçük, 2020). Bireyin romantik ilişkisinde yaşadığı sınır ihlalleri, partneri tarafından istismar yaşama ihtimalini arttırabilmektedir. Romantik ilişkilerde şiddet ve istismar ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında romantik ilişkinin yapısını anlamak için genellikle bağlanma kuramından yararlanıldığı görülmektedir (Ulloa ve diğerleri, 2014). Ayrıca alanyazın incelendiğinde bağlanmanın ilişkilerdeki istismar davranışlarıyla sık sık ilişkisi incelenen bir değişken olduğu görülmektedir (Başak, 2021). Güvensiz bağlanma stilinde, bireyler ilişki içinde gerekli yakınlığı elde edememekte; bu durum sonucunda kendini sorumlu tutup suçlayabilmektedir. Kendini değersiz hisseden ve partnerinden gördüğü muameleyi hak etmediğini düşünen birey, yaşadığı değersizlik duygularıyla baş ederken öz-değerleri düşebilmekte dolayısıyla yaşamış oldukları değersizlik duyguları, hayatlarının genelini olumsuz değerlendirmelerine sebep olabilmektedir (Boyacıoğlu ve Yorulmaz, 2020). Ayrıca bireyler romantik ilişkisinde fiziksel olarak şiddete maruz kalmak, üzerinde güç ve kontrol kurulması, tacize maruz kalmak, özel fotoğraf ya da videoların yayınlanması veya tehdit ve aşağılayıcı mesajlar almak gibi zorlayıcı davranışları deneyimleyebilirler (Öngün ve Ünsal, 2018). Yetişkinlik dönemindeki kaygılı ve kaçınmacı bağlanma stili flört istismarını önemli hale getirmektedir.

Günümüzde çiftler, romantik ilişki sürecinde iletişim ve etkileşim kurarken özellikle pandemi koşulları sebebiyle görüşemediklerinde teknolojik imkânlardan faydalanmaktadır.

Bu süreçte özellikle sosyal medya ve internet kullanım sürelerinin ortalama 10 saatin üzerine çıkmışlığı görülmüştür (Gür, 2020). Ancak teknoloji, olumlu etkilerinin yanında çiftlerin birbirini küçük düşürmesine, göz korkutmasına ve aşağılamasına sebep olabilmektedir (Bakır ve Kalkan, 2019; Spitzberg ve Hoobler, 2002). Dolayısıyla bu araştırmada kaygılı ve kaçınmacı bağlanma stiline sahip bireylerin, romantik ilişkisinde siber flört istismarı deneyimlemeye daha yatkın olduğu düşünülmektedir.

Flört sürecinde yaşanan istismar, duygusal yakınlık yaşayan bireylerin, romantik ilişkisinde tek taraflı ya da karşılıklı olarak birbirlerine duygusal, fiziksel ya da cinsel konularda baskı uygulayarak, güç ve kontrol elde etmeye çalışmasıdır (Tagay ve diğerleri, 2018). İstismar kavramı, romantik ilişki içinde fiziksel, cinsel ve duygusal/psikolojik olmak üzere çeşitli alanlarda yaşanabilir. Alanyazında romantik bir ilişkideki bir partnerin diğer partner üzerinde güç kullanması ve istismar etmesi flört şiddeti olarak tanımlanmaktadır. Ancak flört sürecinde yaşanan istismar, her zaman gözle görülür olmayabilir ve fiziksel bir temele dayanmayabilir (Fidan ve Yeşil, 2018). Romantik ilişkide yaşanan istismar, kontrol ve izleme gibi davranışları da kapsamaktadır. Günümüz dünyasında bireyler kontrol ve izleme davranışlarını en kolay teknoloji sayesinde gerçekleştirmektedir (Baker ve Carreno, 2016). Siber flört istismarı, flört şiddetinin bir türü olarak kabul edilmektedir (Zweig, Lachman, Yahner ve Dank, 2014). Bireyin romantik ilişki sürecini paylaştığı partnerini, teknoloji kanalları (telefon çağrılar, email, sms vb) veya sosyal medya yoluyla takip, kontrol ya da bilinçli ya da bilinçsiz şekilde rahatsız etmesi siber istismarı kapsamında değerlendirilmektedir (Van ve diğerleri, 2018).

Genellikle evlilik sürecinde istismar yaşayan bireylerin beliren yetişkinlikte kurmuş olduğu romantik ilişkisinde de benzer deneyimleri yaşadıkları söylenebilmektedir. Türkiye’de eğitim öğretimine devam eden ya da üniversite mezunu olup kariyer sahibi pek çok kişinin romantik ilişkisinde istismara maruz kaldığı bilinmektedir. İstismar davranışlarının sergilenmesinde de zaman zaman teknoloji zemin hazırlayabilmektedir. Genç yetişkinler üzerine yapılan bir araştırma sonucuna göre, %19’u teknolojik imkanlar aracılığıyla; zorba davranışlar sergilediğini belirtmişlerdir (Lenhart, Madden, Smith, Purcell, Zickuhr ve Rainie, 2011). Web destekli incelemede, araştırmadaki bireylerin %72’sinin çevrimiçi zorbalığı, en az bir kez deneyimledikleri ortaya çıkmıştır.

Bowlby (1988) tarafından ortaya atılan ve Hazan ve Shaver (1987) tarafından geliştiren bağlanma kuramına göre romantik ilişkide istismarda bireylerin bağlanma stilleri belirleyici olmaktadır. Bu bakış açısına göre romantik ilişki sürecinde bireyler üzerinde oldukça

yıpratıcı etkisi bulunan şiddet, travmatik olaylar, çeşitli baskı ve kontrol davranışları ile fiziksel ve duygusal istismarın güvensiz bağlanma stillerinden kaynaklandığı savunulmaktadır. Gezen ve Oral (2013) tarafından şiddet gördüğü evde yaşamayı sürdüren kadınlar ve kadın sığınma evinde yaşayan kadınların bağlanma biçimleri ve ruhsal belirti düzeyleri incelenmiştir. Araştırma sonucunda bu kadınların kaçınmacı ve korkulu bağlanma stillerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Ebeveynleşme kavramı; bağlanma kuramında, çocuk ve ebeveyni arasında bağlanma konusunda yaşanan bir sorun olarak açıklanmıştır (Chase, 1999; Hooper, 2007a). Bowlby kuramın temelini anne ve bebeklerle yaptığı çalışmalarla oluşturmuş olsa da günümüzde yetişkin bağlanma stiline çocukluk döneminin bir uzantısı olduğu görülmektedir (Bowlby, 1979; 1980; Hamilton, 2000; Scharfe ve Bartholomew, 1994). Bağlanma stilleri üzerine yapılan bir araştırmada, bireyle Kaygılı ve Kaçınmacı bağlanma stiline sahip olduğunda istismara uğramalarının bağlanma stilleri ile pozitif ilişkisi (Gormley, 2005) görülmüştür. Ayrıca bireyler flört ilişkisinde, çocukluk döneminde yaşadığı ihmal ve istismar durumları (Eryılmaz ve Ercan, 2010) ve yetişkinlik döneminde güvenli bağlanma stiline sahip olmamaları sebebiyle (Mccarty veLumley, 2012) istismara daha açık hale gelmektedir. Yaşanan bu istismara romantik ilişki bağlamında bakıldığında, partner şiddeti ile güvensiz bağlanma stillerinden kaygılıve korkulu bağlanma arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu görülmektedir (Bookwala ve Zdaniuk, 1998). Ayrıca, istismar etme ve istismara maruz kalma ile partnere/eşe güvensiz bağlanma arasında pozitif ilişkisine yönelik bulgular saptanmıştır (Bookwala, 2002). Bu bağlamda bu araştırmadaki üç değişkenin birbiriyle ilişkili olduğu düşünülmekte ve bu ilişkileri ortaya koymak amaçlanmaktadır.

Günümüzde bireyler, romantik ilişkilerde şiddete yoğun bir şekilde maruz kalmaktadır. Bireylerin flört şiddetini, özellikle üniversite döneminde sıkça yaşadığı görülmektedir (Flowers, 2009). Alanyazında benzer anlamları ifade eden flört istismarı ve flört şiddeti kavramları, çoğu durumda birbirinin yerine kullanıldığı görülmektedir. Ancak alanyazın incelediğinde, flört şiddetinin daha yaygın ve kapsayıcı bir tanım olarak kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca flört sürecindeki partnerin uygulamış olduğu zorlayıcı ve baskı içeren davranışlar teknolojik bağlamda incelenirken siber flört istismarının kullanıldığı dikkat çekmektedir. Romantik ilişkilerde siber flört istismarı toplumu etkileyen ve pek çok bireyin ilişkisinde maruz kaldığı bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak özellikle bu konu ile ilgili yapılan yurtiçi çalışmaların sınırlı olduğu dikkat çekmektedir. Özellikle pandemi koşullarıyla birlikte kişilerarası etkileşimde ve partnerlerin birbirleri ile iletişimde teknolojiyi sıkça tercih ettikleri görülmektedir. Bu durum bireylerin romantik ilişkisinde siber istismarı yaşama ihtimalini arttırabilmektedir. Bu bağlamda, özellikle beliren

yetişkinliği oluşturan üniversite yıllarındaki ilişkilerde yaşanan siber flört istismarı davranışlarını önlemek ya da olumsuz etkilerini en aza indirmek için olası risk faktörlerini bilmek, anlamak ve ortaya çıkartmak önem taşımaktadır. Bireyler, romantik ilişkisinde deneyimlediği istismar ya da şiddet deneyimlerini çok boyutlu olmasına rağmen genellikle fiziksel konular söz konusu olduğunda dikkate almaktadır. Romantik ilişki istismarı fiziksel, cinsel ve duygusal/psikolojik olmak üzere üç boyuttan oluşmasına rağmen alanyazında kişiyi duygusal bağlamda etkileyen şiddet davranışları söz konusu olduğunda flört şiddetinden farklı olarak daha çok ‘romantik ilişki istismarının’ kullanıldığı görülmektedir. Dolayısıyla bu araştırmanın bireylerin ilişkide yaşadığı şiddet ve istismar davranışlarını sadece fiziksel boyutu dikkate alarak değerlendirmemelerine ve romantik ilişkilerde teknolojik olarak kontrol ve izleme davranışlarının da duygusal olarak zarar veren etkilerini dikkate almaları konusunda farkındalık kazandırması beklenmektedir.

1.1. Problem Durumu

Bu çalışmada “Beliren yetişkinlerde, ebeveynleşme ile siber flört istismarı ilişkisinde yakın ilişkilerde kaygılı ve kaçınmacı bağlanmanın doğrudan ve dolaylı rolleri nelerdir?” sorusuna yanıt aranacaktır. Bu genel amaç ile ilgili alt problemler aşağıdayer almaktadır.

1.2. Problem Cümlesi

Ebeveynleşme ile siber flört istismarı ilişkisinde yakın ilişkilerde kaygılı ve kaçınmacı bağlanmanın aracı rolleri var mıdır?

1.3. Araştırmanın Amacı

Çalışmada, beliren yetişkinlerde, ‘Ebeveynleşme’ ve ‘Siber Flört İstismarı’ değişkenleri arasındaki ilişkide Yakın İlişkilerde Kaygılı ve Kaçınmacı Bağlanmanın doğrudan ve dolaylı rolünü incelemek amaçlanmaktadır. Bu amaç çerçevesinde aşağıdaki hipotezlerin test edilmesi planlanmaktadır.

1.4. Araştırmanın Önemi

Alanyazında bireylerin aile içinde maruz kaldığı ebeveynleşme ve romantik ilişkide yaşadığı flört istismarı ayrı ayrı ele alınmıştır ancak, flört istismarının teknolojik bağlamda incelendiği araştırmalar yer almamaktadır. Araştırmadaki değişkenlerin birlikte ele alınmasıyla ve ele alınan bu ilişkide kaygılı ve kaçınmacı bağlanmanın rolü incelenerek alanyazına katkı sağlaması hedeflenmektedir. Beliren yetişkinlerin gelişim görevlerinden biri, evlilik ve aile kurmaktır. Bu amaca yönelik adımlardan biri de romantik ilişkiler geliştirmektedir. Bireyin psikososyal gelişimini destekleyen romantik ilişkiler, zaman zaman fiziksel/duygusal istismara maruz kalmak ya da partner tarafından şiddeti deneyimlemek gibi bazı olumsuz riskleri oluşturabilmektedir (Bugay ve Çok, 2015; Kalkan ve Hamamcı, 2015).

Romantik ilişkilerin başında çiftler, daha güvenli ve sağlıklı davranışlar sergilemekteyken, ilerleyen dönemlerde izleme ve kontrol davranışlarında artış yaşanmaktadır. Ancak izleme ve kontrol davranışlarına rağmen, çoğu durumda bireyler ilişkiyi bitirme girişiminde bulunmamaktadır (Helm ve diğerleri, 2015). Partnerleri tarafından izleme ve kontrol davranışlarına maruz kalan bireyler yaşadığı durumdan rahatsız olsa bile yaşadıkları durumu istismar olarak tanımlamamaktadır. Gerçek olmayan bu yorumlama, çiftlerin özellikleranal ortamlarda birbirine uyguladığı, kıskançlığı içeren çeşitli kontrol çabaları, aynı zamanda psikolojik şiddet davranışlarının normalleştirilmesine sebep olmaktadır (Bakır ve Kalkan, 2019). Bu bağlamda beliren yetişkinlerin romantik ilişkilerinde siber istismara uğramasının önlenmesine ya da bu konuda müdahale edilecek çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Etkili önleme ve müdahale çalışmalarının yapılabilmesi için romantik ilişkilerle ilgili değişkenlerin kuramsal açıdan anlaşılması ve ilişkili değişkenlerin belirlenmesigereklidir. Bu çalışma kapsamında ele alınan değişkenlerin alanda daha sonrasında yapılacak gerek kuramsal gerekse müdahale çalışmalarına ışık tutacağı düşünülmektedir.

1.5. Araştırmanın Varsayımları

1. Çalışma sürecinde, veri toplanma aşamasında ölçme araçlarını katılımcıların, samimi bir şekilde cevapladıkları düşünülmektedir.
2. Çalışmada yer alan katılımcıların, araştırmadaki envanterleri, cevaplayabilecek düzeyde olduğu kabul edilmektedir.

1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Yapılan çalışma, 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi'nde eğitim öğretime devam eden lisans öğrencileriyle sınırlıdır.
2. Araştırma ulaşılabilen alanyazın ile sınırlıdır.
3. Çalışma, değişkenleri ölçmek için geliştirilen ölçeklerle elde edilen bilgilerle sınırlı kalmıştır.

1.7. Tanımlar

Ebeveynleşme: Çocuğun, kendi ilgi alanları ve ihtiyaçlarını bir kenara bırakıp ebeveynlerinin ihtiyaçlarına aşırı duyarlı hale gelerek bir nevi kendinden vazgeçerek ebeveynlerinin ihtiyaçlarını yerine getirmek için çabaladığı bir süreci ifade etmektedir (Chase, 1999).

Siber Flört İstismarı: Romantik ilişki sürecinde bireyin, partnerini sosyal medya aracılığıyla ya da teknolojik kanallarla (telefon araması, e-mail, sms vb) takip etmesi, kontrol etmesi ya da rahatsız etmesidir (Van Ouytsel, Ponnet ve Walrave, 2018).

Bağlanma: Yaşamın erken dönemlerinde oluşan ve süreklilik gösterdiği düşünülen, kişinin, diğer insanlarla ilişkisinde kurmuş olduğu özel bağıdır (Hamilton, 2000).

Kaygılı Bağlanma: İhtiyaç duyulduğunda partnerinin ulaşılabilir ve yardım edebilir durumda olmayabileceği konusunda kaygı yaşama durumudur (Rholes, Simpson, Campbell ve Grich, 2001).

Kaçınmacı Bağlanma: Bireyin, diğer kişilerle ilişkilerinde sınırlı bir yakınlık kurması, duygusal ve fiziksel olarak bağımsız olmayı arzu etmesi durumudur (Rholes, Simpson, Campbell ve Grich, 2001).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kuramsal Çerçeve

Çalışmada yer alan değişkenler ve değişkenlere yönelik kuramsal bilgiler ilgili alan yazın çerçevesinde açıklamaya çalışılmıştır. Öncelikle Ebeveynleşme ve SiberFlört İstimarı kavramları açıklanmıştır. Aracılık rolü incelendiği için Yakın ilişkilerde Kaygılı ve Kaçınmacı Bağlanma, kuramsal bilgiler ışığından faydalanarak açıklanmıştır. Araştırmada yer alan değişkenler ifade edildikten sonra ilgili yut içi ve yurt dışı araştırmaların özetleri ifade edilerek, çalışmalarda kullanılan değişkenler arasındaki bağlantılar açıklanmıştır.

2.1.1. Ebeveynleşme

Alanyazında ebeveyn - çocuk ilişkileri ve aile içindeki üyelerin sorumluluklarının neler olduğuna yönelik çalışmalar yer almaktadır. Ancak günümüzde ‘ebeveynleşme’ kavramı tüm bunlardan farklı bir başlık olarak güncel ve üstünde araştırma yapmaya değer bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. İlk olarak Melitta Schmideberg (1948) anne babaların farkında olmadan çocuklarını ebeveyn figürü gibi görmelerine neden olan duygusal yoksunluk kavramından bahsetmiştir. Sonrasında ebeveynlerin çocuklarına gelişimsel döneminin üstünde hatta bazı durumlarda kendi görev ve sorumluluklarını yükleme durumunun altını çizen ilk kişi Minuchin ve diğerleri, (1967) olmuştur. Minuchin ve diğerleri, (1967) bu durumu alanyazında ebeveynleşmiş çocuk başlığı altında incelemişlerdir. İlerleyen yıllarda Boszormenyi Nagy ve Spark (1973) aile içinde çocuğun ebeveyni ile karşılıklı ama sağlıklı bir şekilde rol değişimi yaşanması sonucu çocuğun anne babasının sorumluluklarını üstlenmesi ve ebeveynlerinden çocuktan anne baba rolünde davranmasını beklediği bir ilişki örüntüsünü “ebeveynleşme (parentification)” olarak ilk kez ortaya koymuştur. Boszormenyi Nagy ve Spark (1973) ebeveynleşme kavramını aile sistemlerindeki sınır eksikliğinden kaynakladığının altını çizmiştir. Eric Berne ise ebeveyn ve çocuk arasında asimetrik bir ilişkinin simetrik ilişkiye göre daha sağlıklı olduğuna değinmektedir. Bu duruma, eksik eşin yerine en büyük çocuğun ebeveyninin rolüne geçmesinin sağlıklı olmayacağı durumu örnek

verilmektedir (Berne, 1970). Satir (1983) ise erkek çocukların evin aile reisi olan babanın rolüne girmesiyle yaşanan rol-işlev tutarsızlığından bahsetmiştir. Bowlby (1979), ebeveynlerin çocuklarıyla olan normal ilişkilerinde yer değiştirmelerinin ve çocuğun kendilerine bağlanmasını oluşturabilmek için baskı yapmasının sonucu kaygılı bağlananlarda "kompulsif bakım verme" kavramına değinmektedir. Ebeveyn çocuk ilişkisinin tersine çevrildiği ebeveynlik modellerinin tümyönleri 'ebeveynleşme' kavramı altında toplanmıştır. Sonuç olarak da ebeveynleşme kavramı aşırı yüklenmiş çocuk (over-burdened child) kavramıkadar tanımlanmaya başlanmıştır.

2.1.1.1. Ebeveynleşme Nedir? Her birey dünyaya geldiği andan itibaren bilişsel, duyuşsal ve psikomotor gelişimi boyunca yerine getirmesi gereken çeşitli sorumluluklarla karşı karşıya kalmaktadır (Yıldırım, 2016). Hemen hemen tüm toplumlarda ve günlük hayatımızda var olan, aile içinde ebeveynlerin çocuğuna karşı yerine getirmesi gereken ve çocuğunun fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarını karşılamakla yükümlü olduğu sorumlulukları vardır. Ancak bazı durumlarda ebeveynler bu sorumlulukları tam olarak yerine getiremez ya da bu konuda tam bir yeterlilik gösteremez. Bu tür durumlarda ailelerdeki ebeveynlerin yerine getirmesi gereken görev ve sorumluluklar çocuğun omuzlarına yüklenebilir. Munuchin'e (1988) göre aile içindeki ebeveynlerin yerine getirmesi gereken ancak, çocuğunun omzuna yüklenen bu sorumluluklar ailedeki üyeler tarafından yeniden düzenlenerek denge durumuna ulaşılmaya çalışılır (Akt. İplikçi ve Şahin-Acar, 2019). Ancak burada önemli olan çocuğun yerine getirmesi gereken sorumlulukların onun gelişimsel özellikleriyle uyumlu olarak yerine getirilmesidir (Yıldırım, 2016). Çocukta ebeveynleşme kavramı alanyazında ebeveyn ve çocuk arasındaki rollerin karşılıklı olarak yer değiştirmesini ve aynı zamanda çocuğun gelişim dönemi özelliklerinin dikkate alınmamasını ifade etmektedir. Ebeveynleşmeye maruz kalan çocuğa yaşıyla orantısız sorumlulukların yüklenerek, çocuk anne babasının ebeveyni haline gelmektedir (Mika, Bergner ve Baum, 1987; Chase, 1999; Munichin ve diğerleri, 1967).

Ebeveynleşme kavramı üzerine yapılan alanyazın taraması sonucu kavramı açıklamaya yönelik çeşitli tanımlamalar olduğu bulunmuştur (Chase, 1999). Chase'e (1999) göre ebeveynleşme, çocuğun kendi ilgi alanları ve ihtiyaçlarını bir kenara bırakıp ebeveynlerinin ihtiyaçlarına aşırı duyarlı hale gelerek bir nevi kendinden vazgeçerek ebeveynlerinin ihtiyaçlarını yerine getirmek için çabaladığı bir süreci ifade etmektedir. Bu süreçte her daim ebeveyninin ihtiyaçlarını yerine getirmeye çalışan çocuk, kendi ihtiyaçlarının diğerlerinin ilgi ve istekleri kadar önemli olmadığını düşünerek bu davranım şeklini alışkanlık haline getirmekte ve hatalı çıkarımları ileriki yaşamında da kullanmaya devam ederek kendine duyarsız hale gelmeye başlamaktadır. Böylece kendi ihtiyaçlarına

bakmaksızın önceliği her daim başkalarına vermeye alışkanlık haline getirmektedir.

Chase'e (1999) göre ebeveynleşme sürecinde çocuk anne babasının bakım ve ihtiyaçlarını karşılamak için kendi konforundan, ilgi ve ihtiyaçlarından bazılarını gözden çıkarmaktadır. Çünkü ebeveynleşen çocuk duygusal olarak hayatta kalmanın tekyolunun bu ihtiyaçları karşılamaktan geçtiğini düşünmektedir (Schier ve diğeleri, 2015). Bazı durumlarda bu durum sadece ebeveynin ihtiyaçlarından daha geniş bir kapsama doğru kayabilmekte; örneğin kardeşler ya da ailedeki diğer üyelerin bakım ve ihtiyaçlarını da karşılayan bir kavram halini alabilmektedir (Hooper, 2012). Bu tür ilişkiler de ebeveynler, kendi görev ve sorumluluklarını yansıttıkları çocuklarından bilerek ya da bilmeyerek ebeveyn gibi davranıp ciddi sorumluluklar almaları için ortam hazırlamaktadır (Hooper, 2008).

Ebeveynleşme aynı zamanda çocuğun ebeveyninin bazen fiziksel ihtiyaçlarını, bazen duygusal ihtiyaçlarını, bazen de her ikisini birden aynı anda karşılamaya çalıştığı problemli ve çocuğa zarar verici bir iletişim örüntüsünü ifade etmektedir (Akün, 2017; Peris ve diğeleri, 2008; Hooper, 2012). Çocuklukta ebeveynleşen birey anne babasının görev ve sorumluluklarını (yaşına uygun olup olmamasına bakmadan) ebeveynleriyle paylaşmakta ve gelişimsel döneminin üzerinde olan sorumlulukları yerine getirmeye çalışmaktadır (Hooper, 2007; Minuchin ve diğeleri, 1967).

Minuchin'e (1981) göre her ailede bireylerin oluşturduğu alt sistemler mevcuttur ve alt sistemlerdeki üyeler aile içindeki kuralların ve sınırların nasıl olduğuna ya da olması gerektiğine yönelik çeşitli ipuçları sunmaktadır. Bu bağlamda, aile sistemini oluşturan alt sistemler arasındaki sınırların belirsizliği ya da bu sınırların yanlış ve çocuk açısından dezavantajlı olarak belirlenmesini ifade eden ebeveynleşme kavramı, ilişkisel çerçeve içerisinde ele alınmıştır (Boszormenyi-Nagy ve Spark, 1973). Araştırmalara göre ebeveynleşen çocukların anne babaları, bu çocuklardan kendilerinin ebeveyni yada eşi gibi rol modellere girmesini ve bu rolün sorumluluğu doğrultusunda davranmalarını beklemektedir (Köyden, 2015).

Çocuklukta ebeveynleştirilme (parentification) kavramı, çocuğun anne babasının sorumluluklarını gelişim dönemine bakmaksızın üstüne almasını ifade ederken (Hooper ve Wallace, 2009); bahsedilen eylemleri yerine getiren yani bir anlamda da erken yaşta anne baba gibi davranmak durumunda kalan çocuk ebeveynleştirilmiş (Parental/ Parentified Child) çocuk olarak açıklanmaktadır. Minuchin ve diğeleri, (1967) çocuklukta ebeveynleşmenin, ebeveynlerin çocuk üzerindeki ve aile içerisindeki sorumluluklarından ellerini çekip, çocukları sorumluluklar karşısında fiziksel ve psikolojik olarak yalnız bırakması sonucu yaşandığından bahsetmektedir.

Sistemik yaklaşımı benimseyen Minuchin ve diğerlerine (1967) göre ebeveynleşen çocukların anne babaları ailede görev ve sorumluluklarından git gide uzaklaşarak bu sorumlulukları çocuklarına devretmektedir. Yaşının üstünde pek çok sorumlulukla karşı karşıya kalan çocuklar aile içindeki yetişkinler tarafından yerine getirilmesi gereken otorite boşluğunu tamamlamaya çalışmaktadır. Bu nedenle de ‘kopmuş/ayrılmış (disengaged) ailelerin’ ebeveynleşme için risk faktörü olduğu bulunmuştur (Minuchin ve diğerleri, 1967). Akün (2017) ebeveynleşme kavramını aileyi sistem olarak ele alıp açıklayan kuramdan yola çıkarak, aile sistemi arasındaki sınırların ve kuralların net olmamasına bağlı olarak ihlal edilmesinin çocuklarda yaşanan ebeveynleşme olgusunda artışa sebep olabileceğinin altını çizmiştir.

Boszormenyi-Nagy ve Spark’ın (1973) aile içindeki ebeveyn rollerini tamamlayan çocuklar anlamına gelen ‘çocuklukta ebeveynleştirilme (parentification)’ tanımlamasıyla kavram yeniden bir anlam kazanmıştır. Buna ek olarak; eşin yerine koyma (Sroufe ve Ward, 1980), yetişkinleştirme (adultification) (Burton, 2008), küçük ebeveyn, (Byng- Hall, 2008), küçük bakıcı (Aldridge ve Becker, 1993; Siskowski, 2006), rol değişimi (Macfi ve diğerleri, 2005) ve yetişkinler (adultoids) (Greenberger ve Steinberg, 1986) olmak üzere farklı ifadeler kullanılmıştır.

Jurkovic’e (1997) göre farklı kuramsal yönelime sahip araştırmacılar tarafından ‘ebeveynleşme olgusu’, farklı isimlerle adlandırılmaktadır. Örneğin, kuşaklar arasında sınırlar bağlamında çözülme (generational boundary dissolution), aşırı yüklenmiş çocuk (overburdened child), ‘rol ters dönmesi (role reversal) ve ailenin kahramanı (family hero) gibi ifadelerle ebeveynleşme kavramını açıklayan araştırmalar alanyazında mevcuttur (Akün, 2017).

Ebeveynleşme kavramı, eş halini alma (spousification), ‘genç bakıcılar (young carers), ve yetişkin halini alma (adultification)’ kavramlarıyla yakın anlamda kullanılmasına rağmen yine de kavramlar arasında bazı farklar yer almaktadır. Örnek vermek gerekirse, genç bakıcılar kavramı, hasta ya da fiziksel engelli olan bir aile üyesine bakım veren ve 18 yaşın altındaki bireyleri ifade etmektedir (Aldridge ve Becker, 1993). Yetişkin halini alma ise daha çok aile içinde maddi sıkıntıların boy gösterdiği durumlar, göç ya da aile içinde yaşanan şiddet gibi durumlarda ortaya çıkmaktadır ve yetişkin halini alan çocuk genelde ebeveyni ile sırdaş, arkadaşlık gibi ona destek sağlayıp onunla birlik olduğunu hissettiği bir bağ geliştirmektedir (Burton, 2007). Tüm bunların yanı sıra bazen de ebeveynler eşlerinden alamadığı ilgi, sıcaklık, güven, duygusal destek ve yakınlık gibi duygularını karşı cinsteki çocuğunu kullanarak tamamlamaya çalışmakta; bu durumda da çocukta ‘eşin halini alma’

durumu gözlenmektedir. Bu durum biraz daha tehlikeli boyutlara ulaşabilmektedir çünkü ebeveyn, bazen çocuğu yukarıda belirtilen durumlara ek olarak cinsel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla da cinsel roller yükleyebilmektedir (Jacobvitz ve diğerleri, 1999; Alexander, 1992).

Hooper (2008) da birçok araştırmacıyla ortak olarak ebeveynleşme kavramını ailesi tarafından bakım gören çocuğa verilen sorumlulukların aşırıya kaçtığında ebeveynleşmenin yaşanacağından bahsetmektedir. Chase ise (1999) ebeveynleşmeyi çocuğun kendisini ebeveynleri için feda ederek kendinden ve benliğinden duygusal ve araçsal bir vazgeçmeye bağlı olarak yaşanan rol değişimi olarak tanımlamaktadır. Aile içinde yaşanan ebeveynleşmenin, rol değişimini gerektirmesinin en önemli sebebini, anne babaların üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmemesi sonucu ailede oluşan işlevsiz durumu, çocuğun fark etmesiyle bu durumu işlevsel hale getirmek için kendisinden ödün vererek çoğu zaman da yaşının üstünde pek çok sorumluluğu üstlenmesi oluşturmaktadır. Bazen de ebeveynleşme bu ailelerde ebeveynlerin aile içinde otoritesini ve konumunu koruyamayarak çocuğunebeveynin yetersizliğinden kaynaklanan hissetmiş olduğu bu boşluğu doldurmasıyla gerçekleşmektedir (Minuchin ve diğerleri, 1967). Bu şekilde pek çok sorumluluğun çocuğa yüklenmesi, şu an ve gelecekte de oluşabilecek çeşitli sorunlara kapı aralamaktadır (Minuchin, Montalvo, Guernsey, Rosman ve Schumer, 1967).

Özetle, aile içi ilişkilerin dengesi, ebeveynleşme kavramında yer alan en önemli noktalardan biridir. Ebeveynleşme kavramını, ilişkisel bağlamda ele alan Boszormenyi- Nagy ve Spark (1973); ebeveynleşme kavramını, aile alt sistemlerindeki adaletsiz görev paylaşımının yanı sıra, anne babanın çocuklarından ebeveynlik rolünü bekledikleri bozulmuş ve eşit olmayan bir ilişki örüntüsü olarak ifade etmişlerdir. Ancak bazı durumlarda, karşılıklı ilkesinedayanarak yürütülen ilişkilerde aile içi ilişkilerde denge durumu sağlandığında, ebeveynleşmenin zararlı olmadığı bilinmektedir (Boszormenyi- Nagy ve Spark, 1973). Yani çocuğun ebeveyni için ve anne babanın da çocuğu için üstlendiği görevler, dengeli ve karşılıklı olduğunda ebeveynleşme sorun olmaktan çıkmaktadır (Chase, 1999).

2.1.1.1.2 Ebeveynleşme Türleri; Ebeveynleşmiş çocuklar, anne babalarının sorumluluklarını onlar adına yerine getirme, bazen ebeveynlerine fiziksel bakımı üstlenme, bazen de duygusal bakımdan yaşanan zorluklarda aileye destek olup moral verme, ortamı düzeltme ya da ebeveynlere destek sağlama gibi davranışları yerine getiren ve ebeveynini korumakla yükümlü olan bireyi ifade etmektedir (Arıkan-Çolak, 2019). Alanyazın incelendiğinde, çeşitli araştırmacılar tarafından ebeveynleşme kavramı genel olarak duygusal ebeveynleşme (emotional/expressive) ve araçsal ebeveynleşme (instrumental) olarak ikiye ayrılmaktadır. Bu ayrım, çocuğun aile içindeki üstlenmiş olduğu görev ve sorumluluklarının

içeriğine göre olmaktadır (Champion ve diğerleri, 2009; Hooper, 2007b, 2008). Duygusal ebeveynleşme yaşayan çocuklar aile içinde ebeveynlerinin ya da kardeşlerinin duygusal ihtiyaçlarını yerine getirmekle yükümlüdürler (Jurkovic,1997). Ebeveyn burada çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmaksızın kendi duygusal ihtiyaçlarını çocukla paylaşmakta ve onun sayesinde gidermeye çalışmaktadır. Bu durum, çocuğa oldukça zarar verici bir sürecin gidişatının başlangıcını oluşturmaktadır. Çünkü ailenin ihtiyaçlarını karşılamak için kendi ihtiyaçlarını görmezden gelerek bastırmaya çalışan çocuk artık bunu alışkanlık haline getirmekte ve kendi ilgi alanları ve isteklerine karşı yabancılaşmış bir birey haline gelerek kendi ihtiyaçlarına karşı duyarsızlaşmaktadır. Bireylerin aile içindeki kişisel ihtiyaçları bastırması sonucu yaşanan bu durum, çocuğun ileride yetişkinlikteki bağlanma ilişkisini de olumsuz etkileyebilecek büyüklükte önemli bir etkidir (Hooper, 2007).

Duygusal ebeveynleşme türünde aile içinde yaşanan sorun bizzat çocukla ilgili olmasa da yani çocuk duygusal olarak yaşanan sorunu bizzat kendisi yaşamasa bile ebeveyninin duygusal problemleriyle dolaylı da olsa, boğuşmak zorunda kalmaktadır. Somut olarak örnekleri çoğaltmak gerekirse, örneğin bu çocuklar, ailede her daim ortamı yatıştırmak ve gerginlik anlarında ortamı yumuşatmaya çalışmaktadırlar. Aile içindeki yaşanan herhangi bir huzursuzluk durumunda, ikili ilişkilerde ya da ailede yaşanan çatışma durumlarında, çoğu kez aile üyeleri arasında arabuluculuk görevinde bulunmakta ve ebeveynlerin çözmesi gereken kriz durumlarında bile müdahalede etmektedir. Ayrıca duygusal ebeveynleşme, yaşayan çocuklar aile içinde sırdaş rolü üstlenmekte ve aynı zamanda çoğu kez ebeveynleri tarafından destek ve güven kaynağı olarak görülmektedir. Duygusal ebeveynleşme, örnek gösterilen durumlardan da anlaşılacağı üzere, anne babaların beklentileri ile çocuğun yaşı, olgunlaşma düzeyi ve gelişim görevinde yerine getirebileceği sorumlulukların sınırı, seviyesi ve kapsamı dikkate alınmadan hatta çoğu kez yaş dönemiyle ciddi derecede tutarsızlık gösteren pek çok sorumluluğun çocuğa yüklenmesi olarak ifade edilmektedir. Duygusal olarak ebeveynleşen çocukların görevi, aile üyelerinin yaşadığı psikolojik boşluğu doldurmaktır. Çocuk bu sorumlulukları yerine getirmekte zorlandığı için kendisinden ve kendi ihtiyaçlarından fedakârlık etmek zorunda kalmaktadır, bu yüzden duygusal ebeveynleşme, çocuğun gelişiminde en zararlı ve yıkıcı sonuçları meydana getirenebeveynleşme çeşidi olduğu görülmüştür (Katz ve diğerleri, 2009; Hooper, 2007).

Bir diğer ebeveynleşme türü olan fiziksel (Araçsal) ebeveynleşme duygusal ebeveynleşme ile kıyaslandığında, nispeten daha az zararlı sayılmaktadır (Hooper, 2007). Hatta kalabalık ailelerde sorumlulukların paylaşılması büyük önem taşıdığından, çocukların ebeveynlere ait bazı sorumlulukları yerine getirmesi, anne babanın yaşamış olduğu kaygıları azaltmakta ve böylece aile için stres yaratabilecek bazı risk faktörlerinin önüne geçilmektedir

(Jurkovic, 1997). Araçsal ebeveynleşme, daha çok aile içindeki üyelerin fiziksel ihtiyaçlarının çocuk tarafından yerine getirmeyle ilgilidir. Örneğin yemek yapmak, kardeşlerin bakımını üstlenmek, eve alışveriş yapma, evin temizlik işlerinden sorumlu olmak, faturaları ödemek, çalışarak aile bütçesine maddi olarak katkıda bulunmak araçsal ebeveynleşmeye örnek oluşturmaktadır.

Araçsal ebeveynleşme, çocuğun yerine getirdiği sorumluluklarda ebeveyn desteğini de alması, ailede yerine getirdiği tüm görevlerin aile içindeki üyeler tarafından takdir edilmesi ve en önemlisi de görev ve sorumlulukların yaşıyla orantılı olması ihtimalinde araçsal ebeveynleşme çocuk için daha az yıpratıcı olmaktadır (Aldridge, 2006; Hooper, 2007b). Aynı zamanda, bazı durumlarda araçsal ebeveynleşme çocuğun verilen görevi başarma duygusunu ve aileye katkı sağlama duygusunu pekiştirmekte ve güçlendirmektedir. Ancak bununla birlikte araçsal ebeveynleşmede verilen görevlerin süresi sınırsız olduğunda, yaşanan problemlerde artış gözlenmektedir (Jurkovic, 1997). Ayrıca araçsal ebeveynleşme, duygusal ebeveynleşme ile kıyaslandığında duygusal ebeveynleşmenin duygusal anlamda zorluklar yaşamaya daha ilişkili olduğu, yapılan araştırmalarla ortaya konmaktadır. Ebeveynleşmedeki risk faktörleri incelendiğinde, ailede en büyük çocuk olmak ve kendisinden küçük kardeşlerin olması onlara daha fiziksel bakımı gerektirdiği için araçsal ebeveynleşme açısından; ailede tek çocuk olmak ise, duygusal ebeveynleşme rolüne daha kolay girilmesine sebep olmaktadır (McMahon ve Luthar, 2007). Bunun yanında tek ebeveynli ailelerde yetişen çocukların da daha çok araçsal ebeveynleşme yaşamaya daha yatkın olduğu söylenmektedir (McMahon ve Luthar, 2007).

Jurkovic (1997) ise ebeveynleşme olgusunu içerdiği özellikler açısından dörde ayırarak işlevsel ve işlevsel olmayan özelliklerine bağlı bir skala üzerine yerleştirmiştir. Jurkovic (1997) tanımladığı ebeveynleşme türlerini;

1. Yıkıcı ebeveynleşme (destructive parentification)
2. İşlevsel/uyumsal ebeveynleşme (adaptive parentification)
3. Sağlıklı ebeveynleşmeme (healthy nonparentification)
4. Çocuk muamelesi yapma (infantilization) olarak 4 başlığa ayırmıştır.

Jurkovic belirlediği skalada iki uçta yerleştirdiği işlevsel ebeveynleşme ve sağlıklı ebeveynleşmeme başlıklarını; çocuğun yaşı, olgunluğu ve gelişim düzeyini dikkate alarak görev ve sorumluluklarla açıklarken; yıkıcı ebeveynleşme ve çocuk muamelesi yapma türlerini işlevsel olmayan davranışlarla ifade etmektedir. Yazarın ebeveynleşme olgusunu açıklarken böyle bir skala kullanmasının sebebi her bireyin çocukluk döneminde aile

içerisinde bir miktar ebeveyn rolü üstlenmesidir ancak burada üstlendiği ebeveyn rolünün derecesi önemlidir. Yıkıcı ebeveynleşmede çocuğun yerine getirdiği görev ve sorumluluklar onun yaş ve gelişim döneminin çok üstünde olması sebebiyle çocuğun gelişim dönemine gölge düşüren, kendini fiziksel ve duygusal olarak yetersiz hissederek, kaynaklarını tüketmesine neden olan çeşitli araçsal/duygusal bir takım rolleri ifade etmektedir.

Çocuk bu rolleri bir süre sonra yapmak zorundaymış gibi hissederek kimliğinin parçası haline getirebilmektedir. İşlevsel/uyumsal ebeveynleşmede de yine yıkıcı ebeveynleşmede olduğu gibi verilen görev ve sorumluluklar çocuğun gelişim döneminin üstünde yer almaktadır. Ancak İşlevsel Ebeveynleşmenin farkı aile ve çocuğun sosyalleştiği ortamdaki bireyler, çocuğun yerine getirdiği sorumluluklar ve rollerinin farkında olmakta ve tüm bunlar için çocuğu desteklemekte ve çocuğu takdir ettiğini ona hissettirmektedir. Ailenin bu tutumu bazı durumlarda çocuğun kimlik gelişiminde sağlıklı ve yapıcı etkiye bulunmaktadır. Böyle ailelerde yaşanan algılanan adalet kavramı nedeniyle, çocuk yerine getirdiği görev ve sorumlulukları koşulsuz şartsız kimliğinin bir parçası haline getirmemektedir. Sağlıklı ebeveynleşmeme türünde, çocuğa verilen görev ve sorumluluklar ne yaşının kaldıramayacağı kadar çok ve ağır ne de yaşının gerektirdiği sorumlulukları görmezden gelecek kadar azdır. Yani bu skalada çocuk açısından en dengeli başlık ‘Sağlıklı Ebeveynleşmeme’ kavramı olarak kabul edilmektedir. Çocuğa sorumluluklar verilirken, yetiştiği kültürel bağlam ve ebeveynler tarafından karşılıklılık ilkesi dikkate alınmaktadır. Bunun bir diğer avantajı ise; çocuk küçük yaştan itibaren yetişkinlerin yerine getirmesi gereken görev ve sorumlulukları olduğu ile ilgili farkındalık kazanmaktadır. Skalanın belirlediği bir diğer uçta yer alan Çocuk muamelesi yapma ise, çocuğun yaşının gerektirdiği görev ve sorumlulukların bile çocuğa verilmemesini ifade etmektedir. Burada çocuk yapması gereken, gelişim döneminin gerektirdiği görevleri bile yerine getirmemekte; çünkü ebeveynleri tarafından aşırı derece korunmakta ve anne babalar çocuğun ihtiyaçlarına karşı aşırı duyarlı bir pozisyonda yer almaktadır. Ancak bunun sonucu olarak da aileler çocuktan onlara sonsuz sadakatle bağlı olmaları beklemektedir. Çocuk ise bunun bedelini başarılı ve özerk bir kimlik duygusu geliştiremeyerek ödemektedir.

Jurkovic, (1997) ebeveynleşme kavramını içerdiği özellikler bakımından yerleştirdiği skalaya haricen bu sürecin aile ilişkileri açısından ortaya çıkardığı sonuçlara bağlı olarak ‘yıkıcı ve yapıcı ebeveynleşme’ olarak ikiye ayırarak da yeniden incelemiştir. Böylece ebeveynleşmenin olumlu ve olumsuz yanlarını bir bütün olarak bir arada değerlendirilmektedir. Yıkıcı ebeveynleşme, ebeveyn ve çocuk arasındaki rollerin ve sınırların belirsizliği, çocuğun üstlendiği maddi ve manevi yükler olarak açıklanmaktadır.

Bu durum çocuğa dezavantajlı olarak yansımakta ve zarar vermektedir. Çocuklar yıkıcı ebeveynleşmeye maruz kaldıkça yetişkin gibi davranmayı öğrenmekte ve bu şekilde davranmaya başlamaktadır. Çocuklar bu süreçte ailedeki diğer üyelerin ihtiyaçlarını karşılamaya çabalamakta ve onların sorumluluğunu almaktadır. Ancak bu durumlarda çocuklar, aile içinde kendi ihtiyaçlarının önemsememesine ve görmezden gelinmesine ses çıkaramamaktadır (Hooper, 2007; Jurkovic, 1997). Burada çocuk üzerindeki sorumluluklar hem yaşının çok üstünde olmakta hem de sayıca fazla olmaktadır. Bu bağlamda değerlendirildiğinde çocuğa kötü davranımla ilişkili olan kısım yıkıcı ebeveynleşmede yer almaktadır. Bu şartlar altında çocuk ebeveyninden mahrum kalmakta, anne baba da sağlıklı bir ebeveyn olma yolundan gittikçe uzaklaşmaktadır ve aile içindeki koşullar olumsuzlaşmaktadır (Hooper, 2012; Jurkovic, 1997). Çocuklar kapasitesini aşan görev ve sorumlulukları erken yaşta üstlenmenin sonuçlarını hem çocukluk hem de yetişkinlik döneminde çeşitli psikolojik ve fiziksel olumsuzluklarla yüzleşerek yaşamaktadır (Earley ve Cushway, 2002).

Yapıcı Ebeveynleşme türünde, çocuğun aileye yaptığı katkılar ve fedakârlıklar aile üyeleri tarafından fark edilmekte ve çocuk tüm bunlar için takdir edilmektedir. Çocuğa verilen görev ve sorumluluklar içinde yetiştiği kültürel yapı ve değer sistemiyle uyumlu ise çocuğun gelişimine katkıda bulunmaktadır (Hooper,2012; Jurkovic,1997). Ebeveynleşme yaşayan çocukların yaşadıkları durumdan etkilenmeleri algılanan adalet kavramına göre değişiklik göstermektedir. Bu kavrama göre eğer ebeveynleşme olgusuna maruz kalan çocuklar yaşadıkları durumun adil ve haklı bir gereklilik çerçevesinde düşünüp değerlendiriyorlarsa ebeveynleşmenin olumsuz sonuçlarından daha az etkilenmektedir (Jurkovic,1997,1998). Yani çocuğun aileye sağladığı katkılar ve aileden gördüğü destek denge halindeyse çocuğun yerine yetirdiği görev ve sorumluluklar böyle bir durumda olumsuz sonuçlar meydana getirmemektedir (Thirkield ve Morrell, 1999). Çocuk ve ergenlerle çalışan alan uzmanlarına ebeveynleşme konusunda verilen önerilerin yer aldığı bir çalışmada ebeveynleşme türlerinin yapıcı ve yıkıcı olmak üzere birbirinden ayrılması gerektiği ve çocuklara yüklenen sorumlulukların tamamını kaldırmanın fazla sorumluluk yüklemek kadar tehlikeli olduğu söylenmektedir. Aile içinde sorumluluk kavramıyla ilgili dikkat edilmesi gereken asıl nokta çocuğun yaşı ve gelişim dönemine uygun sorumluluk yüklemektir (Patel, 2015).

Aile sistemi yaklaşımına göre de ebeveynleşme ‘Tahrip Edici Ebeveynleşme’ ve ‘Yapıcı Ebeveynleşme’ olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Posternak ve Schier (2014) bazı farklı koşullarda büyüyen çocukların tahrip edici ebeveynleşmeyi yaşamasının daha olası

olduğuna değinmektedir. Örneğin tek ebeveyne sahip olmak, anne babanın boşanması, madde bağımlısı olan ebeveynler, kronik, fiziksel ya da psikolojik olarak ağır hastalığa sahip ebeveyne sahip olmak, özel gereksinimli kardeşe sahip olmak vegöç olgusu gibi faktörler çocukları aile içinde tahrip edici ebeveynleşmeyi yaşamaya daha yatkın hale getirmektedir. Bu durumlarda çocuklar aile içerisindeki hiyerarşik düzeni tersine çevirerek anne babalarının ya da kendilerinden yaşça büyük kardeşlerinin görev ve sorumluluklarını yerine getirmektedir. Gelişim döneminin çok üstündeki sorumluluklarla boğuşmak çocuğu zamanla duygusal ve fiziksel olarak yıpratmakta ve çocuğun kendi gelişim görevlerine uygun davranamamasına sebep olmaktadır. Dolayısıyla çocuk artık sadece ailesi için yaşamaya başlamakta ve zamanla içinde bulunduğu durumu duygusal şiddetle eş değeri olarak yaşamaktadır. Ancak ailenin çocuğa karşı tutumu burada önemli bir rol oynamaktadır. Aile, çocuğunu yaptığı davranışlardan dolayı takdir ediyor ve ona minnet duyduğunu hissettiriyorsa ebeveynleşme çocuk için yararlı olabilecek bir takım olumlu sonuçları doğurmaktadır. Örneğin çocuğun bu sayede özgüveni artmakta ve yapabileceklerine ilişkin yeterlilik duygusunu artırabilmektedir. Ayrıca bu durumun çocuğun gelecekteki hedeflerine ulaşmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir (Borchet, Lewandowska-Walter ve Rostowska, 2016).

Minuchin (1974) ise, ebeveynleşmeyi daha ayrıntılı incelemek için ebeveynleşme kavramını duygusal (emotional parentification) ve fiziksel/araçsal ebeveynleşme (instrumental parentification) olmak üzere iki ana alt boyutta incelemiştir.

1. *Fiziksel/Araçsal Ebeveynleşme* boyutunda çocuklar, aile içinde temizlik yapma, kardeşlerin bakımından sorumlu olma, yemek yapma, bulaşık yıkama, faturaları yatırma, ev işleri yapma gibi evdeki daha çok fiziksel eylem gerektiren eylemlerden sorumlu olmaktadır (Champion ve diğerleri, 2009). Örneğin özellikle geniş ailelerde sıkça görülen çocukların kardeşlerine bakma davranışı toplumda yaygın olarak görülen fiziksel ebeveynleşme davranışları olduğu kabul edilmektedir (Minuchin, 1974). Tüm bunlara ek olarak yukarıda sayılan örnekler aslında uzun vadede çocuğun yeterlik alanlarına ve sorunlarla baş etme becerilerine katkıda bulunmaktadır (Akt., İplikçi ve Şahin-Acar, 2019).

2. *Duygusal Ebeveynleşme* ebeveynlerin duygusal ihtiyaçlarını karşılamak, duygusal olarak onlara destek olma, yaşadıkları problemleri sürekli dinlemek ve çözüm önerileri üretmeye çalışmak olarak ifade edilmektedir. Özellikle aile içi çatışmaların yoğun olarak yaşandığı ailelerde duygusal ebeveynleşme kavramı daha yoğun yaşanmaktadır. Çünkü bu çocuklar, ailedeki diğer bireyler tarafından sırdaş ve arabulucu pozisyonunda değerlendirilmektedirler. Bu konuda yapılan çalışmaların sonuçları, duygusal

ebeveynleşmenin, diğer ebeveynleşme çeşitlerine göre olumsuz sonuçlar bağlamında etkisinin daha büyük olduğu saptanmıştır (Hooper, 2007; Tompkins, 2007). Ancak, araştırmalardan elde edilen bulguların çoğu problemlili aile yapısı, psikopatolojik ebeveynler ve çocuk için yüksek derecede risk bulunduran aileler üzerinde gerçekleştirilen araştırmalara dayanmaktadır (Chase, 1999). Çocukta duygusal ebeveynleşme kavramını, Loch (2014) ve Frank (2001) çocuğun yaşadığı duygusal istismar olarak da ifade etmiştir. Ayrıca duygusal ebeveynleşme yaşayan çocukların ilerde kompulsif bakım veren davranışlar sergilemeye daha yatkın oldukları (Bourassa, 2010) ve ilişkilerde yapıcı olmayan tarzda davranmaya daha eğilimli olduğu (Madden ve Shaffer, 2016) söylenmektedir. Bunun yanında alanyazında, psikolojik sorunlar ve ebeveynleşme arasında bir ilişki olduğunu araştıran pek çok araştırma görmektedir. Hooper ve arkadaşları (2008; Hooper, DeCoster, White ve Voltz, 2011) bazı psikolojik rahatsızlıkların (kaygı, depresyon ve somatizasyon gibi) özellikle duygusal ebeveynleşme ile yordanabileceğini belirtmiştir.

Minuchin (1974) tek ebeveynli ve maddi olarak zor durumda yaşayan ailelerde çocuğa görev ve sorumlulukların yüklenerek ebeveynleşmesinin belli bir seviyeye kadar daha kabul edilebilir olduğunu ancak belli ebeveyn ve çocuk arasındaki rollerin belirsizliğinden kaynaklanan ve kimin ebeveyn kimin çocuk olduğunun belli olmadığı aile yapılarında ebeveynleşmenin sorunlu bir örüntü olarak karşımıza çıkacağını belirtmektedir. Burada sorumluluk vermekten ziyade sorumlulukların miktarı ve çocuğun gelişim dönemiyle tutarlılığına dikkat çekilmektedir. Çünkü görev ve sorumlulukların çocuğun gelişim dönemiyle doğru orantılı, karşılıklı ve dengeli olması halinde patolojik olmaktan çıkarak çocuğa zarar vermeyeceği konusunda ortak bir görüşe sahip araştırmalar mevcuttur (Minuchin, 1967; Boszormenyi Nagy ve Spark, 1973).

Çocuk, ebeveynleşmeyi gelişim seyrinde yaşadığı bir istismar durumu olarak yoğun bir şekilde yaşamasa bile ebeveynleşmenin çocuk üzerinde yıkıcı etkilerinin bulunduğu görülmüştür (Minuchin ve diğerleri, 1967). Çocuğun cinsiyetinin de ailenin çocukta beklentileri üzerinde etkisi olan bir değişken olduğunu inceleyen araştırmalar da vardır. Örneğin çocukta duygusal olarak ebeveynleşmedeki sorumluluklar söz konusu olduğunda annelerin babalara kıyasla bu konuda, çocukta daha çok beklenti içinde olduğu söylenebilir (Jurkovic, 1997). Yine benzer konuda Peris ve diğerlerinin (2008) çocuklar ve ergenler üzerinde yaptığı çalışmada annelerin yine babalara kıyasla çocuklarından daha fazla duygusal ebeveynleşme beklediği bulunmuştur. Cinsiyet haricinde bazı demografik özellikler de ebeveynleşme yaşamaya daha yatkın olmayı gerektirebilir. Araçsal ebeveynleşme kavramı, kardeşler arasında en büyük olma, ailede abla/abi olma, kardeşlerin bakımı ve ev işlerine

yardımla doğrudan ilişkili iken; tek çocuk olmak ailedeki yaşanan duygusal sorunları ya da duygusal yoğunlukları tek başına üstlenmeyi gerektirdiği için duygusal ebeveynleşme yaşamaya daha yatkın hale getirmektedir (McMahon ve Luthar, 2007). Buna ek olarak, anne baba kaybı ya da boşanmış ailelerde yaşanan sosyal destek eksikliği, annenin çalışmak zorunda olması biraraya geldiğinde ister istemez çocuklar da araçsal ebeveynleşme yaşamayadaha yatkın olmaktadır (McMahon & Luthar, 2007).

Hetherington (1999), yüksek ve düşük düzeyde çatışma yaşayan boşanmış ve boşanmamış ailelerle yaptığı araştırmasında çatışma düzeyine bakılmaksızın boşanmış ailelerde çocuklara daha çok araçsal ebeveynleşmenin gerektirdiği sorumluluklar yüklenmektedir. Cinsiyet açısından bakıldığında kız çocukları, duygusal ebeveynlik düzeyini en yüksek çatışmalı boşanmış ailelerde yaşarken sonrasında, bu düzeyi yüksek düzeyde çatışma yaşayan ancak boşanmamış aileler, üçüncü sırada düşük düzeyde çatışma yaşayan boşanmış aileler ve son olarak düşük düzeyde çatışma yaşayan boşanmamış aileler izlemektedir. Erkek çocuklar için aile içinde yaşanan çatışma düzeyiduygusal ebeveynleşme açısından bir fark bulunamamıştır ancak boşanmış ailelerin erkek çocukları, boşanmamış ailelerin çocuklarına kıyasla daha fazla duygusal ebeveynlik yaşamaktadırlar.

2.1.1.1.3. Ebeveynleşme Kavramına Kuramsal Bakış Açısı. Çocuklar içinde bulundukları gelişim özelliklerine göre ailesi tarafından bakım görmektedir. Bunun yanında her çocuğun aynı zamanda ailede yerine getirmesi gereken bazı sorumlulukları vardır ancak bu sorumluluklar çocuğun yapabileceğinin ve kapasitesinin çok üstünde olduğu durumlarda çocukta ebeveynleşme durumu yaşanmaktadır (Hooper, 2008). Ebeveynleşme kavramının tanımına baktığımızda alan yazında çok çeşitli tanımlar mevcuttur (Chase, 1999). Tıpkı ebeveynleşmenin tanımında olduğu gibi ebeveynleşmeye yönelik farklı tanımlar ve bakış açılarının var olması kavrama ilişkin kuramsal çerçeve açısından da çeşitlilik göstermesini sağlamıştır. Ancak en temel olarak ebeveynleşme kavramı ‘Aile Sistemleri Kuramı, Bağlanma Kuramı, Psikodinamik Kuramlar’ çerçevesinden açıklanmıştır.

2.1.1.1.3.1. Aile Sistemleri Kuramı ve Ebeveynleşme. Bireyin dünyaya geldiği andan itibaren içinde yaşadığı çeşitli davranış kalıplarını, kültürel değerleri benimsemesi ve insan ilişkileri konusunda ilk deneyimlerin yaşandığı; aile kavramı, çeşitli alt sistemlerden oluşan en çekirdek sosyal yapıyı oluşturmaktadır (Köyden, 2015). Minuchin (1988) aileyi iç içe geçmiş ve birbirleriyle etkileşim içinde bulunan alt sistemler (karı-koca ya da kardeşler gibi) örüntüsü olarak tanımlamaktadır. Alt sistemlerdeki üyeler arasında yaşanan duygusal yoğunluk ve ortak geçmiş gibi etkenler, aile üyelerinin birbirlerine karşı ortak bir sorumluluk duygusu yaşanmalarına neden olmaktadır (Akt., Arıkan-Çolak, 2019). Bahsedilen bu alt

sistemlerin her birinin kendine özgü işleyişi ve kuralları vardır. Ailedeki alt sistemler kimi zaman cinsiyet, kimizaman kuşak ve ailedeki işlevi bakımından oluşabilmektedir. Ayrıca her bir sistem kendi içinde bir bütünlük oluşturmakta ve bir yönüyle diğer sistemlerden ayrılmaktadır. Ek olarak, aile içindeki bireylerin üstlendikleri rollerin denge halinde olması alt sistemlerin ve ailenin devamlılığı için gerekli olduğu belirtilmektedir. Alt sistem; ailedeki üyelerin yaş, cinsiyet, ilgi alanları gibi özellikler bakımından çeşitli ortak kümeler ayrıldığı grupları ifade etmektedir. Sınırlar ise, her ailenin yapısına özgü olarak değişiklik gösterebilen ailedeki üyelerin birbirleri ile ya da aile ve dış dünya arasındaki bireyler arasında davranış kalıplarını belirleyen aileye özgü kurallar olarak ifade edilmektedir. Hiyerarşi ise, alt sistemler arasında güç ve otoriteyi ifade etmektedir (Minuchin, 1988). Bu bağlamda yukardaki tanımlar hareketle; Liebman ve diğerleri (1974) işlevsel aileyi alt sistemler arasındaki sınırların net olduğu, üyelerin birbirleriyle etkileşimlerinin devam ettiği ancak, bireysel olarak da değişime cesaretlendirilen ve hiyerarşik düzenin aile yapısında işlevsel olarak olduğu aileler olarak tanımlarken; sağlıklı aileyi sınırların ya çok katı olduğu ya da hiç olmamasına bağlı olası kaos durumunun yaşanabileceği ve değişime direnç gösteren aileler olduğunu ifade etmiştir.

Minuchin'in yapısal aile terapisi yaklaşımına göre de her aile doğası gereği bazı alt sistemler geliştirmektedir ve ailedeki her bir üye farklı alt gruplarda farklı görevler alabilmektedir. Yapısal aile terapisinde ebeveyn alt sistemi ile çocuk alt sisteminin uygun bir şekilde birbirinden ayrılması kuramın temelini oluşturmaktadır (Vetere, 2001). Kuramda sınır kavramı; birey, aile ve aile alt sisteminin bütünlüğünü koruyan duygusal bariyerler olarak tanımlanmaktadır. Ailenin işlevsel olabilmesi için sınırlar, dışardan müdahaleye gerek kalmadan işlevlerini yerine getirebilmeli; aynı zamanda, üyelerin birbirleriyle ilişki kurmasını da sağlayabilmelidir (Minuchin, 1974).

Ebeveynleşme kavramı, yapısal aile sistemleri kuramı temsilcileri olan Minuchin ve diğerleri (1967) tarafından, ilk kez, aile ve çocuğun sorumluluklarını yer değiştirmesi ve çocuğun yaşının üstünde olan anne-baba sorumluluklarını üstlenmesi olarak tanımlanmıştır ve buna ek olarak aile sistemindeki rollerin tersine çevrilmesinin altını çizilmiştir (Minuchin, 1984). Ebeveynleşme yaşanan ailelerde, anne babaların evdeki görev ve sorumluluklar bakımından geri plana düştüğü ifade edilmektedir. Aile sistemleri kuramına göre, aile içindeki bireylerin birbirleriyle ikili ilişkileri aile içindeki dengeyi doğrudan etkilemektedir. Yaşanan herhangi bir olaydan dolayı, dengenin bozulması sonucu aile içindeki yaşanan rol dağılımlarındaki terslik sonucu ebeveyn- çocuk arasındaki rol değişimi olarak tanımlanan 'ebeveynleşme' olgusu yaşanmaktadır (Minuchin, 1988).

Schier'e (2010) göre, ebeveynleşen çocuklar alt sistemlere dâhil olamama problemi ile karşı karşıya kalmaktadır. Çünkü gerçekleştirdikleri görevler sebebiyle kardeş alt sistemi ve ebeveyn alt sistemine dâhil olamazlar. Bu çocuklardan beklenen görevler çatışmalarda arabuluculuk yaparak tarafları yatıştırmak, aile üyelerine gerekli durumlarda fiziksel ve duygusal desteği sağlamak, ebeveynleri tarafından çoğu durumda eşten daha çok güvence olarak görülmek ve aile içindeki dengeyi sağlamak ve sürdürmeye çalışmak olarak sıralanmaktadır (Borchet, Lewandowska-Walter ve Rostowska, 2016).

Çocuğun bakım ve ihtiyaçlarının ebeveynleri tarafından karşılandığına dair genel kabul görmüş bir görüş vardır. Ancak bazı durumlarda, ebeveynler kendilerinden beklenen sorumlulukları yerine getiremezler. Örneğin depresyon yaşayan annelerin incelendiği bir çalışmada, bu annelerin çocukları normal popülasyonla kıyaslandığında ebeveynleşme olgusuna daha çok maruz kaldıkları bulunmuştur. Çocuktan yerine getirdiği sorumlulukların ondan sürekli olarak beklenilmesi ve tüm bu yaptıkları için aileden takdir göremeyişi ebeveynleşmenin getirdiği güçlükleri daha yoğun yaşamasına sebep olmaktadır (İplikçi ve Şahin Acar, 2019). Ebeveynleşmiş çocukların ailelerinde anne-babalar ailedeki psikolojik ve fiziksel olarak yapması gereken pek çok sorumluluğu terk etmektedir ve sorumluluklar çocukların omuzlarına kalmaktadır. Bu sağlıksız rol değişimi temelde duygusal ve araçsal olmak üzere iki grupta değerlendirilir. Ebeveynlerin görev ve sorumlulukları çocuğa devretmesinin tek ebeveynli ve maddi olarak zor durumda olan ailelerde doğru kontroledilirse sorun yaratmayacağını ancak sınırların belirsizliğinden kaynaklanan kimin ebeveyn kimin çocuk olduğunun belirsiz olduğu durumlarda sorun yaratacağının altı çizilmiştir (Minuchin, 1974). Sistemik yaklaşıma göre, ebeveynleşme anne babaların aile içinde yerine getirmesi gereken sorumluluklarından uzaklaşması sonucu gerçekleşmektedir (Minuchin ve diğerleri, 1967). Aile sistem olarak inceleyen araştırmalardan yola çıkarak aile içindeki ilişkilerin ve sınırların belirsizlik gibi durumların ebeveynleşme olgusunu hızlandıracağının altını çizilmiştir (Akün, 2017).

Ebeveynleşme kavramı, aile sistemi kuramına göre, yapıcı ebeveynleşme ve tahrip edici ebeveynleşme olmak üzere iki farklı şekilde ifade edilmiştir (Chase, 1999; Hooper, 2008). Tahrip edici ebeveynleşmenin gerçekleşmesi için özellikle belli koşullar altında yetişen çocuklar olduğu ve dolayısıyla bu çocukların ailedeki rollerini ve hiyerarşideki yerlerini tersine çeviren bir bağlamda yaşadıkları ifade edilmektedir. Ayrıca kronik ya da fiziksel rahatsızlığı olan, uyuşturucu veya alkol bağımlılığı yaşayan ebeveynin varlığı, tek ebeveyne sahip olmak, özel gereksinime sahip kardeşe sahip olmak ve boşanmış ailelerin çocukların tahrip edici ebeveynleşme yaşamaya daha yatkındırlar. Bu tür durumlarda çocuk yetişkin görevlerine boğulmuş bir vaziyette kendi ilgi alanları ve isteklerini bir kenara bırakarak

gelişimsel döneminin çok üstünde sorumluluklar almaktadır. Çocuğun aile içinde yaşadıkları onu duygusal yönden de hırpalamaktadır. Bundan farklı bir sonuç olarak eğer ebeveynler çocuğun yerine getirdiği görev ve sorumluluklardan dolayı onu takdir ediyor ve destekliyorsa, çocukta özgüven kazanımında artış yaşanmakta ve ilerideki hedeflerine daha kolay ulaşması için stratejiler geliştirmektedir (Borchet, Lewandowska-Walter ve Rostowska,2016).

Boszormenyi-Nagy ve Spark (1973), ebeveyleşme kavramını açıklarken, ilişkisel çerçeve, psikodinamik yaklaşım ve kuşaklar arası bağlamda ele alarak; bakım verme davranışlarının kapsamının ötesine geçmişlerdir. Bu bakış açısında, çocukluk dönemi ihtiyaçları yeteri kadar karşılanmayan ebeveynler, saldırganlık, cinsellik ya da bağımlılık gibi geçmiş dönemde karşılanmayan ihtiyaçlarının karşılanmasını beklerler. Ayrıca, ebeveynleşmeolgusunu aile alt sistemindeki sınır eksikliği de arttırmaktadır. Boszormenyi- Nagy ve Spark (1973) ebeveynlerin kendi görev ve sorumluluklarını çocuklarına uygun olmayan süreçte ve uygunsuz yollarla yükledikleri için ebeveynleşmeyi sembolik bir kayıp olarak nitelendirmişlerdir. Boszormenyi-Nagy ve Spark (1973) göre, kişiler arası ilişkilerde karşılıklı alıp verme durumlarında denge olduğu zaman bu durum, çocuk için herhangi bir olumsuzluk yaratmayabilir. Yani çocuğun ebeveyni için yerine getirdiği sorumluluklar ve anne babasının onun için üstlendiği sorumluluklar, uygun bağlamda, kişilerin gelişim düzeyine uygun olarak sergileniyorsa, sorun olmaktan çıkmaktadır. Ebeveyn rolü verilen çocuk anne babasının çocukluk döneminde karşılanmayan ihtiyaçlarını ona vermeye çalışırken, kendi ihtiyaçlarını karşılayacak ortam bulamaz. Bu sebeple de büyüdüğünde, anne babasının ona yaptıklarını kendi çocuklarından bekleyerek çocukluk dönemindeki karşılanmayan ihtiyaçlarını bu şekilde karşılamaya çalışmaktadır. Bu bağlam dikkate alındığında, ebeveynleşme en az 3 kuşak boyunca devam edebilmekte ve kuşaktan kuşağa aktarılabilir. Dolayısıyla çocukluk döneminde ebeveynleşen anne babaların çocukları da önceki kuşaktan kalan bu borç ile doğar doğmaz tanışmaktadır (Boszormenyi-Nagy & Spark, 1973). Ebeveynleşme kuşaklar arası bağlamda incelendiğinde çocukların anne babaları tarafından maruz kaldığı davranış kalıplarını çoğaltarak kendi çocuklarında da uygulayabildiğinin altı çizilmiştir (Bowen, 1960; Chase, 1999). Bowen (1960) her bir ailede yaşanan ayrışma ve bireyleşme sürecinin sonraki kuşak üzerinde etkisi olabileceğini ve yeterli düzeyde bireyleşme yaşamamış bireylerin sonraki süreçte de simbiyotik ilişki kurmaya yatkın olduğunu ifade etmiştir. Bununla beraber Minuchin, Boszormenyi-Nagy ve Spark gibi araştırmacılara göre ebeveynleşme, her zaman psikopatolojik olarak düşülmemelidir, karşılıklı alıp verme sürecinde bir denge olduğu ve sorumlulukların çocuğun yaşı ve gelişim dönemine uygun olduğu sürece her zaman zararlı olmamaktadır.

Günümüzde de aileyi sistem olarak inceleyen çalışmalarda ebeveynleşme kavramı aile içindeki koalisyonlar ve sınırlar bağlamında incelenmektedir (Kerig, 2005; Jacobvitz ve diğerleri, 1999). Bu çalışmalarda aile içindeki ilişkilerde sınırların belirsizliği ve aile içindeki üyeler arasında sağlıklı mesafenin korunamamasıyla yapışık ilişkiler sonucu ailede çeşitli koalisyonlar oluşabilmektedir. Bu durum da ebeveynleşmenin hızlanmasında bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.1.1.1.3.2. Bağlanma Kuramı ve Ebeveynleşme. Bağlanma kuramına göre ebeveynleşme, ebeveyn ve çocuk arasındaki bağlanma ilişkisindeki sorundan kaynaklı oluşmaktadır (Chase, 1999; Hooper, 2007a). Ebeveynleşen çocuk, ebeveyni ile duygusal bağlamda yakınlık sağlamak ve ebeveynleri tarafından bakım sağlanmasının yalnızca bakım veren olduğunda karşılandığına inanmaktadır. Bowlby (1979) bu ilişki tarzını, kompulsif bakım verme olarak adlandırmaktadır. Diğerlerinin ihtiyaçlarına odaklanıp karşılamak için çabalarken, kendi ihtiyaçlarını es geçebilmektedir. Çocuk ebeveynine bakım verdiği süre boyunca, ona yakın olup gerekli duygusal bağı kurabileceğine ve kayıp kaygı gibi duygulardan uzaklaşabileceğine inanmaktadır (West ve Keller, 1991). Günümüzde ise, bağlanma konusundaki bazı çalışmalar ebeveynleşmeyi içsel çalışma modelleri yardımıyla açıklamaktadırlar (Hooper, 2007a; Byng Hall, 2002). Bu bağlamdan bakıldığında, çocuklar ebeveynleşme yaşadığında, aile içinde bakım verenlerinden duygusal ve fiziksel yakınlıktan mahrum kalmaktadır ve yaşanan ebeveynleşme sonucu, çocuğun endişe, kaygı ve mutsuzluk duygularını yaşamasına ve bir müddet sonra yaşadığı bu duyguların kronikleşmesine sebebiyet verebilmektedir. Kısaca, ebeveyn ve çocuk arasında tutarlı ve güvenli bağlanma sağlanamaz. Bunun yanında, çocukta küçüklükten beri yaşadığı deneyimler sebebiyle ihtiyaç durumlarında diğerlerinin ona gerekli yardım, yakınlık ve bakımı göstermeyeceğini dair içsel çalışma modelleri gelişebilmektedir. Tüm bu gerekli bakım ve yakınlığı elde edemeyen çocuk, bunlardan kendisini sorumlu tutmakta ve suçlamaktadır. Kendini değersiz hissetmekte ve yapılanları hak etmediğine dair inançlar geliştirmektedir. Çocuğun yaşadığı bu değersizlik düşünceleri kronikleşmesi sonucunda güvensiz ve dağınık bağlanma gerçekleşmektedir.

2.1.1.1.3.3. Psikodinamik Kuramlar ve Ebeveynleşme. Ebeveynleşme yaşayan çocuklar, kendi ihtiyaçlarından çok önceliği her zaman ebeveynlerinin ihtiyaçlarını karşılamaya verirler (Winnicott, 1965). Yaşanılan bu durum çocuğun büyüdükçe kendi idealleri, hayalleri ilgi ve isteklerinden uzaklaşmasına ve ebeveynlerinin isteklerini, beklentilerini ve ego ideallerini karşılamaya dönüşür. Bu durum sonucunda, çocukta sahte kendilik gelişimi yaşanabilir. Bundan dolayı da çocuklarda sağlıklı bir kendilik gelişimi beklenemez. Çocuklar bu süreçte kendi benlikleriyle olan bağlantılarını kaybederler böylece,

sürekli diğeri odaklı olup aşırı uyumlu bir benlik geliştirmeleri beklenir (Jurkovic, Jessee ve Goglia, 1991). Wells ve Jones (1996) ebeveynleşmenin, anne babaların yaş düzeyine uygun olmayan beklentilerinin çocuğa yansıtılması sonucu gerçekleştiğini savunmaktadırlar. Bu çocuklar, yansıtılan sorumluluklar yaşının çok üzerinde olduğu için yeteri kadar yerine getiremez ve kendilerine olan güveni sarsılıp utanç duygusu hissederler. Araştırmalara göre, çocukların yaşadığı psikopatolojik suçluluk ve utanç duyguları da çocuğun narsistik bir kişilik geliştirmesine sebep olmaktadır.

Hooper, (2007) ebeveynleşmenin tanımını yaparken hem davranışsal hem de duygusal bir tanımlamanın içerisine girmiştir. Ebeveynleşmenin çocuk üzerindeki etkilerini anlamak için psikoanalitik kuramın temel varsayımlarından biri olan narsistik yaralanma kavramı da temel alınabilir. Daha sonraki süreçte ebeveynleşme kavramı psikodinamik bağlamda düşünülerek Bowlby tarafından geliştirilen Bağlanma Kuramı, Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramı, Kohut'un Benlik gelişimi, Mahler, Winnicott, Pine ve Bergman'ın nesne ilişkileri modelleri, ile ilgili araştırmalar da söz konusudur (Chase, 1999).

2.1.2. *Siber Flört İstismarı*

2.1.2.1. İstismar Nedir? İstismar, pek çok toplumda yaşanan ve sıklıkla karşımıza çıkan bir kavramdır. Pekçok birey, doğrudan ya da dolaylı olarak istismara maruz kalmakta ya da yaşanan istismara şahit olmaktadır. Özellikle psikoloji alanıyla yakından ilişkisi olduğu düşünülen istismar kavramı hakkında çeşitli çalışmalar mevcuttur ve araştırmalar yapılmaya devam etmektedir (Çelik ve Kanak, 2018). Arapçadan dilimize geçmiş olan istismar sözcüğü Türk Dil Kurumuna göre; kişi ya da kişilerin iyi niyetinden faydalanma, iyi niyeti suiistimal ederek kötüye kullanma, sömürme ve bilerek ve isteyerek karşıdaki kişiyi işletme anlamlarına gelmektedir. İstismar sözcüğü sıklıkla ihmal ile birlikte kullanılmaktadır. İhmalin içeriğini de suiistimal etme, bir başkasını ezme, örseleyici davranışlar kötü muamele gibi davranış biçimleri oluşturmaktadır. Bir kişiyi istismar etmek o kişinin isteği ve izni dışında sağlığı, hayatı, kişisel gelişimi ve gururu gibi kişisel özelliklerini hiçe sayarak ona zarar verme düşünceleri ya da bu düşünceleri uygulamaya geçmek için eyleme dökülen her türlü fiziki, duygusal ve cinseltutum ve davranışların toplamıdır (Orhaner, 2018). İstismar olarak kabul edilen davranışlarda saldırganlık öyküsüne sık sık rastlanmaktadır (Demiröz, 1996). Ayrıca belli bir kültür ya da norma bağlı kalmadan hemen hemen her toplumda ve çocuk, ergen, yetişkin ve yaşlılık gibi her gelişim düzeyinde görülebilmektedir (Duman, 2018). Alanyazına bakıldığında da istismar (abuse) kavramının tüm yaş gruplarını içine alan geniş bir kullanım alanı olduğunu görülmektedir. Araştırmalara bakıldığında istismarlar farklılık gösterse de istismara maruz

kalan grubu sadece çocuk ya da sadece kadın olarak sınırlandırmanın eksik olduğu ve çeşitli yaş gruplarından bireylerin maruz kalabildiği ciddi bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. (Ersanlı, Yılmaz ve Özcan, 2013). Ayrıca istismara maruz kalan bireylere baktığımızda birden fazla istismar türünü aynı anda yaşayan bireyler de karşımıza çıkabilmektedir. Bu sebeple bu konuda kesin ve net sınırların çizilmesi zordur (Öngün ve Ünsal, 2018). İstismar insanı çıkmazda hissettiren çeşitli tür ve boyutları bulunan bir kavramdır. Örneğin bireylere fiziksel ve cinsel şiddetin uygulanması; tehdit, göz dağı verme ve korkutma; kişiyi duygusal olarak yıpratmak ve ekonomik bakımdan mahrum ve mecbur bırakmak istismar kavramının içerisine dahil olmaktadır (Bugay ve Çok, 2015). Alanyazında yapılan çalışmalar sonucu araştırmacılar istismar kavramını başka bir bireyi kontrol etme, boyun eğdirme, küçük düşürme, cezalandırma veya onu ortamdaki soyutlayarak izole etmek gibi fiziksel olmayan ancak duygusal olarak örseleyici bazı davranış kalıpları üzerinde ortak görüşler geliştirerek istismarı açıklamayı tercih etmişlerdir. Aynı zamanda tüm bu davranış kalıpları duygusal istismar başlığını oluşturmaktadır (Abowitz, Knox ve Zusman, 2010; Polat, 2001; Ersanlı, Yılmaz ve Özcan, 2013). Araştırmalar göstermiştir ki istismara maruz kalan bireyler kendilerini diğerlerine göre daha olumsuz değerlendirme eğilimindedirler. Bu değerlendirmeler uyumsuz sosyal davranışlara sebep olmaktadır (Berenson ve Andersen, 2006; Wright, 2009; Crawford; Castillo, 2009). Ayrıca istismara maruz kalan bireylerin ruhsal rahatsızlık yaşamaya daha yatkın ve sosyal ilişkilerinde de problem yaşadıkları gözlemlenmiştir (Branstetter ve diğerleri, 2008). Kısaca yaşanan istismar durumu bireylerin fiziksel ve ruhsal sağlıklarını, sosyal çevresiyle kurdukları ilişkilerin hangi bağlamda ve hangi içerikle gerçekleştirdiklerini etkileyecek kadar geniş bir etkiye sahip olmaktadır (Wagner ve diğerleri, 1998: 27; Alisha ve diğerleri, 2000: 79).

Bireyler doğduğu andan itibaren ailesi, bakımından sorumlu olduğu kişiler, akrabaları, arkadaşları, öğretmenleri ve çevresinde tanımadığı kişiler tarafından istismara maruz kalabilmektedir. Bu konuda önlem amaçlı çocuk, ergen ve yaşlıları korumak için yasalar çıkartılmış, sivil toplum örgütleri, dernekler ve suç araştırma büroları kurulmuştur. Ayrıca günümüz dünyasında internetin yaygınlaşması ile istismar farklı boyutlara ulaşmıştır ve siber dünyadaki istismar ile mücadele için çeşitli önlemler alınmaya başlamıştır (Ersanlı, Yılmaz ve Özcan, 2013). İstismarı fiziksel, cinsel, duygusal ve ekonomik istismar olarak dört gruba ayırabiliriz. İstismar türlerinin birbirinden ayrılmasının zor olduğu ve çoğu durumda birarada yaşandığı belirtilmektedir.

2.1.2.2. İstismar Çeşitleri İstismar kavramı, uygulanan istismarın türüne ve istismara maruz kalan kişiye göre iki farklı gruba incelenmektedir.

İstismar edilen kişiye göre; çocuk istismarı, fiziksel, cinsel, duygusal istismar olarak dört grupta sınıflandırılan çocuk istismarı, çocukların beden ve ruh sağlığı, gelişimini ya da ilişkilerdeki güven duygusunu olumsuz anlamda etkileyen davranışların tümünü oluşturmaktadır. Dünya sağlık örgütüne göre ‘çocuğun sağlığını, fiziksel gelişimini olumsuz yönde etkileyen, bir yetişkin, toplum veya ülkesi tarafından bilerek veya bilmeyerek yapılan davranışlar’ ın tümü çocuk istismarı olarak kabul edilmektedir (UNICEF, 2010). Çocuklar çoğu zaman istismarın tek bir çeşidine değil birden çok istismar türüne aynı anda maruz kalmaktadır. Bu sebeple çocuklara yapılan istismarın türünü net bir şekilde tanımlamanın çok doğru olmadığı söylenmektedir (Orhaner, 2018).

Ülkemizde 7-18 yaş grubu çocuklarda yapılan bir araştırma sonucunda duygusal istismarın %51, fiziksel istismarın %43 ve cinsel istismarın %3 oranında yaşandığı ortaya çıkmıştır (UNICEF, 2010). Çocuklukta yaşanan ihmal ve istismar düşük sosyoekonomik düzey, geniş ailede yaşamak ve işsizlik gibi etkenlere bağlı olarak artış göstermektedir (Yılmaz, İşiten, Ertan ve Öner, 2003). Ayrıca yapılan araştırmalar çocuğun yaşı küçüldükçe istismar edilme olasılığının arttığını göstermektedir (Biçer, Gökalep ve Kara, 2004).

Yapılan araştırmalara göre kız çocukları erkek çocuklarına göre üç kat daha fazla istismara maruz kalmaktadır. Bu istismarların çoğunu akrabalar, aile üyeler ya da çocuğun bakımından sorumlu kişiler oluşturmaktadır. Yaş ortalaması 20-40 arasında yer almakta ve hafif derecede kadınlar çoğunluğu oluşturmaktadır (Biçer ve arkadaşları, 2004).

Akran istismarı bir kişi ya da arkadaş grubunun bir bireye yönelik sürekliliği olan, tekrarlayıcı, incitici saldırgan davranışların toplamı ve gücün kötüye kullanılmasını ifade etmektedir. Burada bahsedilen istismar doğrudan olabileceği gibi aynı zamanda dolaylı davranışlarla yani yüz yüze olmayan ortamlarda da gerçekleşebilmektedir (Çelik ve arkadaşları, 2008). Sözel akran istismarına örnek olarak aşağılama, laf atma lakap takma ve tehdit etme gibi davranışlar örnek verilirken; tekmeleme, eşyalara zarar verme, maddi olarak zor durumda bırakma ve istemediği davranışları zorla yaptırma fiziksel akran istismarına örnek verilmektedir. Genellikle okullarda gerçekleşen ergen ve çocukların yaş grubu arasında yaygın olan bir istismar türü olarak karşımıza çıkmaktadır.

Alanyazı incelendiğinde akran istismarının çocuklar üzerinde yarattığı olumsuz durumlar dikkat çekmektedir. Akran istismarı, psikolojik bağlamdan bakıldığında panik, gerginlik hissi, konsantre olamama, travma sonrası stres bozukluğu, intihar düşüncesi, okul fobisi ve depresyon gibi çeşitli sorunlara sebep olmakta ya da artış göstermesine sebep olmaktadır (Güvenir, 2005). Yapılan araştırmalar bu istismar çeşidinin pek çok ülkede yaşandığını ve çocukların psikolojik gelişimleri üzerinde çeşitli sorunlara sebep olduğunu ortaya koymaktadır.

(Andreou, 2001; Bowers, Smith ve Binney, 1994; Bowers ve diğerleri, 1996; Whitney ve Smith, 1993).

Kadın/Eş istismarı boyutları, türleri ve sıklığı değişmekle birlikte hem ülkemizde hem de dünya genelinde önemli toplumsal bir sorun olarak yaşanmaktadır. Fiziksel, cinselle duygusal boyutları olan zarar verici eylemlerin bütünü kadın istismarını oluşturmaktadır. Kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar verebilen, bağımsızlığını sınırlandırabilen ve içinde şiddet barındıran her türlü cinsiyetçi tutuma kadın istismarı denilmektedir (Demir ve Özkan 2002: 87).

Dünya Sağlık Örgütü tarafından yapılan bir araştırma raporuna göre, kadınların yakın ilişkide bulundukları erkekler tarafından yaklaşık 3'te birinin (%30) fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kaldığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca kadın cinayetlerinin %38'inin romantik ilişki içerisindeki erkek partner tarafından gerçekleştiği araştırma raporunda yer almaktadır (Ayvaz-Kızılgöl ve İpek, 2019). Kadın/eş istismarı üzerine düşündüğümüzde ilk olarak aklımıza fiziksel şiddet gelse de maruz kaldıkları istismar çeşidi bununla sınırlı değildir. Fiziksel istismar bazen tek başına görülebilirken bazen de birden çok istismar türüyle bir arada yaşanmaktadır. Fiziksel şiddetin yanında ekonomik, psikolojik, cinsel ya da kadınların ev içinde ya da dışında hareket alanını kısıtlayan her tür kural ve baskı istismar olarak kabul edilmektedir (İlkaracan ve diğerleri, 1996:25).

Yaşlı İstismarı, Fiziksel, psikolojik ya da ekonomik durumlardan kaynaklanabilen yaşlı istismarı, yaşlı bireylerin sağlık durumlarını kötü etkileyen ya da tehlikeye sokan her türlü davranışı ifade etmektedir. Bazen de bilinçsiz de olsa ihmal şeklinde de gerçekleşmektedir (Uysal, 2002). İstismara pek çok yaşlı birey maruz kalabilmekte; ancak temel ihtiyaçlarını karşılamada başkalarına bağımlılık yaşayan, mental sorunları olan, psikolojik ruh sağlığında sorunlar olan bireyler istismara uğrama konusunda risk gurubunu oluşturmaktadır (Akdemir, Çınar ve Görgülü, 2008). Araştırma sonuçlarına göre yaşlı bireylerin, istismar türlerinden en çok psikolojik istismara (%41,8) maruz kaldığı ve istismarı uygulan kişilerin ise daha çok kişinin ailesi ve yakın çevresinden oluştuğu saptanmıştır (Ercan ve diğerleri, 2019).

İstismar çeşitleri; tek başına görülebileceği gibi bazı durumlarda birlikte görülebilir ya da bir istismar çeşidi başka bir istismarın doğmasına sebebiyet verebilir. Fiziksel istismar, fiziksel olarak gerçekleşen ve bilinçli bir şekilde yapılan karşı tarafa zarar verici eylemler fiziksel istismar kapsamında değerlendirilmektedir. Fiziksel istismar belirtileri ve özellikleri sayesinde istismar türleri arasında en kolay ayırt edilen ve fark edilen istismar türüdür. Bu nedenle aynı zamanda en çok araştırılan istismar çeşitlerinden birini fiziksel istismar oluşturmaktadır (Gökçakan ve Gündüz, 2004). Bireyler çeşitli gelişim dönemlerinde (çocukluk, yetişkinlik ve yaşlılık) fiziksel istismara maruz kalabilmektedir. Tokat atma, itme,

tekme atma, fırlatma, itip kalkma, sarsma, vurma veya yumruk atma gibi fiziksel eylemleri kapsayan bu istismar türünde çeşitli morluklar, yanıklar, yaralanmalar ve nedeni bilinmeyen ölümler ortaya çıkabilmektedir (Öztürk ve diğerleri, 2005).

Fiziksel istismarın en kötü tarafı kaza olduğu gerekçesiyle önemsenmemesi ve görmezden gelinmesidir. Ayrıca ceza yöntemi olarak kullanılan bazı fiziksel istismar yöntemleri bazı toplum ve kültürlerde istismar olarak algılanmaz ve dolayısıyla kabul edilmemesi bu istismar türünü suiistimale açık hale getirmektedir (Öngün ve Ünsal, 2018). Fiziksel istismar boğmak, tekme atmak, ısırarak, çeşitli araç gereçler fırlatmak, yumruklamak gibi fiziksel etkinliklerle karşı tarafa fiziksel olarak kaba kuvvetle zarar verilmesidir. Ayrıca kişinin hakkını savunamayacağı bazı durumları (hasta, yaralı, hamile) fırsat bilerek güç uygulanması ve bireylerde baskı veya zorlama ile istemediği davranışları yaptırmaya zorlamak da fiziksel istismar kapsamındadır.

Fiziksel istismar uygulamadaki yoğunluğuna bağlı olarak düşük düzeyde ve yüksek düzeyde olmak üzere ikiye ayrılarak değerlendirilir. Kişide uygulanan istismar az hasara sebep oluyorsa düşük düzeyde ancak uygulanan istismar yüksek derecede zarar söz konusu olduğunda yüksek düzeyde istismar yaşanmaktadır. Buradan yola çıktığımızda fiziksel istismar temelde ikiye ayrılmaktadır. İlki dövme, tekme atmak vb davranışlardan; ikincisi kişinin ölümüne sebebiyet verecek yoğunluktaki davranışları kapsamaktadır (Girdler ve diğerleri, 2003).

Cinsel istismar, bebeklik, ergenlik, yetişkinlik ve yaşlılığa kadar bireyin tüm gelişim dönemlerinde maruz kalabileceği cinsel istismar, genel anlamda kişinin istediği dışında cinsel bağlamda kötüye kullanılması, cinsel eylemlere zorlanması olarak ifade edilebilir. Çeçen' e (2017) göre cinsel istismar, farklı şekillerde örneğin; sözel istismar, açık saçık telefon konuşmaları, teşhircilik, röntgencilik, cinsel ilişkiye tanık edilme/olma, bedenine cinsel amaçla dokunma, müstehcen yayınlara konu etme, fuhşa itme, ırza geçme, ensest- yasak sevi (aile içi cinsel istismar) durumlarında ortaya çıkabilmektedir. Cinsel istismar, toplum bakımından onaylanmayan ve kabul edilmeyen cinsel eylemlerin cinsel doyum elde etmek amaçlı tek taraflı ve bencilce uygulamaya koyulmasıdır (Topçu, 1997). Romantik ilişki bağlamında cinsel istismar, partner tarafından istek dışı cinsel davranışlara zorlanma, cinsel tacize uğrama, cinselliğin tehdit aracı olarak kullanılması ve tecavüz gibi davranışlar olarak tanımlanmaktadır (Abraham, 1999). Partneri cinsel ilişkiye zorlamak ya da rızası olmadığı halde fiziksel güç kullanarak cinsel birliktelik yaşamaya çalışmak, öpmek ya da dokunmak gibi edilgen eylemler de cinsel istismarın içerisinde yer almaktadır. Normalin oldukça üstünde abartılı kıskanç tepkiler vermek, kişinin cinselliğini eleştirmek onu bu konuda eleştirmek ve küçük

düşürmek, ceza yöntemi olarak cinselliği kullanmak, kesici ve delici aletlerle kişiyi cinsellik yaşamaya zorlamak çeşitli cinsel istismar örneklerini oluşturmaktadır. Kısaca bu durum cinselliği bir güç gösterisi olarak kullanarak karşı taraf üzerinde daha çok söz hakkı oluşturmaya sebebiyet vermektedir (Öztürk ve Sevil, 2005).

Çocukluk döneminde görülen cinsel istismar ilk tanımlanmasında, yetişkinlere bağımlı, gelişimsel olarak yeterli olgunluk düzeyine ulaşamamış çocuk ve ergenlerin, cinsellik içeren davranışları veya aile içindeki çocuk rollerinde yer alan tabuların ihlal edilmesidir (Kepme ve Kepme, 1978, s.130). Yetişkin birinin cinsel arzu ve gereksinimlerini karşılamak için, güç, tehdit ya da kandırma gibi çeşitli şekillerde gerçekleşen davranış girişimleri, çocuk ve ergenlerde görülen cinsel istismar kapsamında değerlendirilmektedir (Alparlan, 2011).

Güncel araştırmalarda, bireyin diğer istismar çeşitlerine kıyasla, cinsel istismar konusunda daha çok etkilendiği görülmüştür. Özellikle yaşanan istismarın çocukluk döneminde gerçekleşmesi çocuğun ileriki yıllarda daha olumsuz etkilenmesine sebep olmaktadır. Cinsel istismara maruz kalan çocuğun kişilik gelişiminde, ergenlikte kimlik yöneliminde ve ruh sağlığında yaşanan olumsuz etkiler bariz bir şekilde ortaya çıkmaktadır (Firestone, 2006).

Pellegrini (2001) yaptığı araştırmada cinsel istismarın bir türü olan cinsel şiddet davranışının günümüzde gençler arasında yaygınlaştığı bulunmuştur. Yaptığı incelemelerde kadınlar ve erkekler olmak üzere her iki grubun da cinsel şiddet ve saldırganlık göstermeye eğimli olduğu bulunmuştur. Ancak kadınların erkeklere göre daha sık cinsel şiddete maruz kaldığı ortaya çıkmıştır. Heteroseksüel ilişkilerde ise cinsel şiddeti her iki grubun da birbirine uyguladığına yönelik bulgular vardır.

Uçar (2004) ise yaptığı çalışmada ise cinsel istismar yaşayan bireylerin sadece % 15' lik gibi çok küçük bir kısmının bu durumu paylaşabildiğini söylemiştir. Büyük bir kesimin cinsel istismar yaşasa bile bunu sır gibi sakladıklarını ifade etmiştir. Dolayısıyla cinsel istismar yaşayan bireylerin sayısı ile ilgili gerçekçi istatistiksel verilere ulaşmanın zor olduğu söylenmektedir.

Üniversite öğrencilerindeki cinsel istismarı cinsiyet açısından inceleyen bir çalışmada erkek öğrencilerde en sık görülen istismar şekli cinsel ilişkiye zorlamak ve aile planlanması kullanımını engellemek olduğu görülürken kızlarda en sık görülen istismar şekli ise istenmediği halde dokunmak ve cinsel ilişkiye zorlanmak olduğu ortaya konmuştur (Hatipoğlu, 2010).

Duygusal istismar, İstismar kavramı ve istismar türleri üzerine yapılan çalışmaların geneline baktığımızda duygusal istismarın başka bir kişi tarafından kontrol edilmek, boyun

eğdirilmek, küçümsenmek, aşağılanmak, cezalandırılmak, sosyal hayatından izole edip soyutlanması gibi fiziksel olmayan davranış kalıplarından oluştuğu görülmektedir (Abowitz, Knox ve Zusman, 2010; Polat, 2001; Ersanlı, Yılmaz ve Özcan, 2013). Duygusal istismar bütün istismar girişimleriyle ortak bir paydaya sahiptir aynı zamanda görülen diğer istismar davranışlarının sonucu olarak da karşımıza çıkmaktadır (Seçim, 2019). Dolayısıyla bu kavramın tanımı, kapsamı, değerlendirilmesi ve olumsuz sonuçlarının telafisi disiplinler arası bir yaklaşımı gerektirmektedir (Boulton ve Hindle, 2000).

Bireylerin kendilerini keşfetme serüvenini engelleyici, kötü davranış kalıplarından oluşan, onur ve gurur kırıcı ve örseleyici davranış biçimlerini içeren duygusal istismaren sık görülen istismar çeşidi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireyler duygusal istismara maruz kaldığında, psikolojik olarak zarar görmelerine rağmen, kendilerini geliştirecek gücü içlerinde bulamazlar. Böylece bireyler kendilerini gerçekçi değerlendiremez ve kendilerine olan güvenleri azalmaktadır (Kulaksızoğlu, 2004). Fiziksel ve cinsel istismara kıyasla, duygusal istismar bireyler üzerinde yıkıcı etkisi daha fazladır (Carpenter ve diğerleri, 2009; Work, Kruczek, Boley, 2003; Esteban, 2006; Gabalda ve diğerleri, 2009).

Alanyazında fark edilmesi oldukça zor ancak en çok uygulanan istismar çeşididir. Kişiler çoğu zaman duygusal istismar yaşadığının farkında bile değildir. Duygusal istismarda fiziksel bir bulgunun olmaması bu istismar türünün ortaya çıkmasını ve fark edilmesini zorlaştırmaktadır. Hatta doğduğu andan itibaren ebeveynlerin duygusal istismarına maruz kalan çocuklar bile farkında olmadan yıllarca yaşamlarını bu şekilde sürdürmektedirler (Duman, 2018). Psikolojik olarak en yıpratıcı istismar türü olan duygusal istismar kişilerin sevdikleri, ilgilerini çeken alanlarından mahrum bırakmak anlamında kullanılmaktadır. Duygusal istismar diğer istismar türlerini de bir şemsiye gibiiçine alan kapsamı geniş bir kavram olarak kullanılmaktadır. Tek başına görülse de fiziksel ve cinsel istismara maruz kalmış hemen hemen her birey duygusal istismarı da deneyimlemektedir. Hatta diğer istismar türlerinin etkisi geçtiğinde bile duygusal istismarın etkileri devam etmektedir (Arıcıoğlu, 2003). Bu sebeple duygusal istismar bütün istismar türlerinin merkezinde yer alır ve ayırt edici özelliğiyle karşımıza çıkmaktadır (Schneider ve diğerleri, 2005; Iwaniec ve diğerleri, 2006).

Alanyazında yazan bilgiler ışığında duygusal istismar en genel haliyle bireyin çevresindeki kişiler tarafından yeteneklerinin çok üstünde istek ve beklenti içerisinde olduğu, ne yaparsa yapsın takdir görmemesinin yanında sürekli eleştirilere ve hakaretlere maruz kaldığı, küçümsendiği ve aşağılandığı bir süreçtir. Bireyin tüm bunları yaşarken en temel ihtiyaçlardan olan sevgi ve ilgi ihtiyacının karşılanmaması kendini değersiz ve reddedilmiş hissetmesine sebep olmaktadır (Ersanlı, Yılmaz ve Özcan, 2013). Özellikle anneler

tarafından uygulanan duygusal istismar bireylerin duygularını düzenlemeleri ve sağlıklı bir şekilde ifade etmelerini doğrudan etkilemektedir (Graham ve diğerleri, 1997). Bu durum üvey ebeveynlerle ilgili olduğunda da benzer sonuçları ortaya çıkarmaktadır (Madu, 2002).

Duygusal istismar, başkalarının yanında küçük düşürülme, hakaret ve küfürlere maruz kalma, aşağılanma, korkutulma ve tehdit edilme ayrıca kişinin sevdiklerine zarar vermekle ilgili tehditler olarak ifade edilmiştir (Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2009). Duygusal istismar pek çok çalışmada yetişkin istismarıyla aynı anlamda kullanılmaktadır. Burada uygulanan istismar fiziksel eylem içermese de kişinin maddi harcamalarında özgür bırakılmaması ve sürekli denetim altında tutulması, sosyal çevresinden soyutlanması, kişinin kendine ayırdığı özel alanın zarar görmesi ve mahremiyet sınırlarının zedelenmesi ve çeşitli tehditleri içermektedir. Ayrıca eşin ailesi ve sosyal çevresiyle görüşmesini, telefonla konuşmasını ya da beraber vakit geçirmelerini engellemek, lakap takarak seslenmek, ölüm gibi acımasız tehditlerle korkutmak veya bunu gerçekleştirmeye çalışma girişimleri de duygusal istismar kapmasında yer almaktadır (Mazza vd. 1996; Wijma, 2003). Kumar vd. (2005) göre aldatmak, terk etmek, değer vermemek ya da başkalarına daha fazla değer vermek, yok saymak, küsmek gibi davranışlar da duygusal istismar kapsamındadır. Araştırmalara göre kadınların gebelik dönemlerinde duygusal istismara maruz kalma ihtimali artmaktadır. Aşağılanmak, küçük düşürülmek ve tehdit edilmek gibi duygusal istismarların bu dönemde arttığı söylenmektedir (Karaoğlu ve diğerleri, 2006). Birçok yetişkin aile, iş, arkadaş ve okul hayatında duygusal istismara maruz kalmaktadır. Bu oran yüzde doksanı aşacak boyutlara gelmektedir (Sandvik, 2003). Anlaşılması güç bir kavram olan duygusal istismarı deneyimleyen bireyler; duygusal ihmal, zihinsel bir işkence yöntemi, düşünce yoluyla zarar verme gibi süreçlerden geçerek psikolojik ihmale maruz kalmaktadır (Paris, 1999).

Duygusal istismar çocukların fiziksel ve zihinsel gelişimine olumsuz etki eder. Örneğin zihinsel gelişimi normal olmasına karşın duygusal istismar yaşayan çocuklarda öğrenme güçlükleri ve dikkat dağınıklığı gibi problemler ortaya çıkabilir. Bu da çocuğun okul içindeki akademik başarısını ve sosyalleşme sürecindeki iletişim becerilerini etkilemektedir. Ayrıca duygusal istismar yaşayan çocuklarda özgüven problemleri, intihar girişimleri, psikososyal gelişimde gerilemeler, cinsellikle ilgili problemler ortaya çıkabilmektedir (Topbaş, 2004: 78). Ergenlerle yapılan bir çalışmada ebeveynleri tarafından duygusal istismara maruz kalan ergenlerin uyum düzeyleri düşmektedir. Ergenlerin uyum düzeyleri ve yaşadığı duygusal istismar ilişkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Yalçın, 2007). Duygusal ihmal ve istismar yaşayan çocuklar ile yaşamayan çocukların kıyaslandığı bir çalışmada ihmal ve istismara maruz kalan çocukların psikiyatrik rahatsızlık ve sosyal ilişkilerde problem yaşama

olasılıkların dahayüksek olduğu bulunmuştur (Branstetter, Bower, Komien ve Amass, 2007).

Duygusal istismar kişileri en çok ruhsal anlamda yıpratmaktadır. Bu konuda yapılan çalışmalara baktığımızda duygusal istismarın bireyler üzerindeki etkisi ömür boyu sürebildiği görülmektedir. Çocukların gelişim sürecinde etkili olan ve birince derecede bakım veren kişiler farkında olarak ya da olmayarak çocuğa duygusal istismara uygulayabilir ve bu durumun çocuklarda telafisi olmayan hasarlar bırakabilmektedir. Çocuklara duygusal istismar uygulayan yetişkinler genellikle otoriter, ataerkil kişilik özelliklerine sahip, çocuklarını fazla koruyup kollayan, kendilerine bağımlı bir şekilde yerleştiren ve düşük özgüvenli bireylerden oluşmaktadır (Orhaner, 2018). Duygusal istismar yetişkinlerde de bir takım istenmeyen olumsuz sonuçlar doğurabilir. Bu olumsuz sonuçlara çökkün duygu durum, benlik saygısında düşme, kaygı düzeyinin yükselmesi, fiziksel – duygusal ve ruhsal gelişimde gecikmeler, duygu durumunu düzenleyememe, uyku problemleri, intihar girişimleri, bağımlı kişilik yapısına sahip olma, hırsızlık yapma ve daha önceden gerçekleşen ya da şu an devam ettiği bilinen diğer olası istismar türlerini yaşamak örnek olarak verilebilir (Orhaner, 2018).

Ekonomik istismar, Bireyin kendi emeğiyle çalışıp kazandığı ekonomik özgürlüğünün elinden alınması, sınırlandırılması ve kişinin kazandığı parayı özgürce harcayamaması, istediği yere dilediği gibi kullanamaması ya da kendi kazandığı paranın elinden alınması ekonomik istismardır. Türkiye’de bu istismar türüne en çok kadınlar ve yaşlılar maruz kalmaktadır (Öztürk ve Ümran 2005).

İhmal, ihmal kavramı çocuk, ergen, yetişkin ve yaşlılık gibi yaş dönemi fark etmeksizin aynı içerikle karşımıza çıkmaktadır. Bireylerin çevresindeki sürekli temas halinde olduğu kişiler tarafından bakım ve ihtiyaçlarının dikkate alınmaması, karşılanmaması ve hakkı olan yardım ya da destekten mahrum bırakılması ihmal olarak kabul edilmektedir. Anne, baba ya da çocuğa birincil bakım verenler başta olmak üzere yetişkinler tarafından çocuğun beslenme, giyinme, barınma, eğitim, sağlık ve sevgi gibi temel gereksinimlerinin karşılanmaması ya da çocuğun bedensel, duygusal, ahlaksal ya da sosyal gelişiminin engellenmesi çocuk ihmali olarak ifade edilmektedir (Bahar ve diğerleri, 2009: 53). İhmal kelimesi istismar ile yakın anlamlı kullanılmaktadır. İkisi arasındaki fark istismarın etken, ihmalin ise edilgen bir yapıda olmasıdır. Her bireyin dünyaya geldiği andan itibaren sevmeye ve sevilme ihtiyacı olduğu bilinmektedir ancak ihmal edilen bireylerin sevgi ve ilgi ihtiyacı bu konuda sorumlu kişilerce karşılanmamaktadır (Turhan, Sangün ve İnand, 2006).

2.1.1.1. Romantik İlişkide İstismar Nedir? Bir kimsenin arkadaşları, ailesi, iş çevresi ve diğer tüm tanıdığı insanlara hislerinden ve davranışlarından farklı olarak iki kişi arasında yaşanan ve kendine has bir takım kurallardan oluşan karşılıklı bağlılığın oluşturduğu ve

bireylerin hayatındaki diğerilişki şekillerinden belli noktalarda ayrılan iletişim şekli romantik ilişki kavramını oluşturmaktadır. Romantik ilişkiler; dürüstlük, sadakat, sevgi, ilgi, samimiyet, saygınlık, yardım etme ve yardım isteme isteği, savunmasız kalmaktan korkmama, partner ile ilgilizli bilgilere sahip olma ve kendisi ile ilgili bilgileri tüm şeffaflığı ile karşı taraf ile paylaşma ve aynı zamanda olası ayrılık zamanlarında yıpranma gibi özellikleri içine alan bir yakın ilişki türü olarak kabul edilebilir. Romantik ilişkilerde aşk, sevgi, fiziksel temas, bakım ve koruma, fiziksel olarak çekici bulma gibi değişkenler bireyleri birbirlerine yakınlaştırmaktadır. Romantik ilişki kavramı her bireyin iletişim şekline, kişilik özelliklerine ve çevresel bağlama göre farklılık gösterebilmektedir. Bu bağlamda, ikili ilişki sürecinde kişisel özellikler, zevkler, tercihler, geçmiş yaşam deneyimleri, bilişsel, duyuşsal ve davranışsal özellikler yansıtılan romantik ilişkiler her iki bireyin de hayatında çok anlamlı bir noktada yer almaktadır. Bireyin kendi isteği ile seçtiği tutku, bağlanma ve yakınlık içeren romantik ilişkiler, genellikle ergenlik dönemi itibarıyla görülmeye başlamakta ve kişilerin yaşamında bazen olumlu bazen de olumsuz deneyimler yaşamasına sebep olabilmektedir (Sternberg, 1986). Ergenlerin 11-13 yaşları arasında romantizm kavramı dikkatleri çekmekte ve bu konuyla ilgilenmeye başlamaktadırlar. Bu yaş grubunda romantizm kavramının keşfini çoğu kez arkadaş grubuyla sağlamaktadırlar. Romantizm kavramı ile ilgili kafasında şema oluşturmaya çalışan ergenler 14-16 yaşları arasında kısa ömürlü de olsa romantik ilişki yaşamaya başlamaktadırlar. Yaşlarının artması ile 17-19 yaş civarında da daha çok yetişkinlerin kurduğu duygusal bağlara benzer daha sağlam, kararlı ve uzun süreli romantik ilişkiler kurmaktadır. Romantik ilişkilerin bireylere duygusal ve sosyal gelişimi açısından birçok önemli kazanımı sağlaması çeşitli araştırmalara konu olmuştur (Furman ve Brown, 1999). Ayrıca psikoanalitik kuram, ekolojik kuram, Sullivan'ın yakın ilişkiler kuramı gibi ergenlik dönemini açıklayan çeşitli kuramsal yaklaşımlarda da romantik ilişkilerin ergenlik dönemi için önemini vurgulanmaktadır.

Erikson (1980), karşı cinsle olan ilişkilerin önemini en iyi açıklarken, bireyin anlamlı ve yakın bir ilişki geliştirme ihtiyacının geç ergenlik ve erken yetişkinlik dönemlerinde ön plana çıktığını ifade etmiştir. Özellikle bu dönemde, karşılıklı duygusal hislerin paylaşıldığı ve cinsel bir nitelik taşımayan romantik ilişkilerin kurulmasında önemli bir artış yaşandığını görülmektedir. Bireyler ergenlik döneminde oluşturduğu güçlü kimlik duygusunu genç yetişkinlik döneminde başka birisiyle birleştirmek istemektedir. Yetişkinliğe doğru giderken birey için önemli bir adım sayılan üniversite yıllarında bireyler bilişsel, duyuşsal ve sosyal değişimler sayesinde önemli değişimlere adım atmaktadır. Özellikle üniversite öğrencileri için, çeşitli gelişimsel sorumlulukların olduğu bu dönemde, yaşanan romantik ilişkiler anlamlı ve özel olmaktadır (Kılınçer, 2012). Ayrıca romantik ilişkiler cinsel yönelimin sorgulanması,

aşk ve sevgi gibi kavramların sorgulanması, bilişsel gelişime katkı sağlaması ve kimlik gelişimini başarılı bir şekilde tamamlanması gibi pek çok konuda bireylere katkı sağlamaktadır. Genç yetişkinlik döneminde birey çocukluk ve ergenlik döneminden çıkarak üniversite döneminin gerektirdiği bağımsızlığı kazanmaya başlamaktadır. Birey için üniversite döneminde yaşadığı romantik ilişkiler kalıcı bir evlilik sürecine girmeden önce nasıl birisini istediğini anlamasına yardımcı olacak deneyimler kazandırmaktadır (Fincham ve Cui, 2011). Sosyal, bilişsel ve duyuşsal anlamda önemli adımların atıldığı üniversite yıllarında, bireyin gelişiminde romantik ilişkiler önemli yer tutmaktadır (Kılınçer ve Dost, 2013). Yetişkin rollerinin yerine getirilmeye başladığı bu dönemde bireyler dikkatini romantik ilişkilere yoğunlaştırmaktadır. Yaşadığı romantik ilişki sürecinde hem kendini tanıyıp özgün bir kimlik oluşturmaya hem de oluşturduğu bu kimliği romantik ilişki sırasında ortaya koymaya çalışan bireyler romantik ilişkilerini en anlamlı ve özel biçimde yaşamaya özen göstermektedir (Carroll ve diğerleri, 2009). Bireyler, romantik ilişkilerin de en yoğun yaşandığı bu süreçte kendisini ve ne istediğini daha iyi tanımlayabildiği için yaşamını sürdürmek istediği kişiyi de bulmaya çalışmaktadır (Tagay, Ünüvar ve Çalışandemir, 2018). Eryılmaz ve Ercan'a (2011) göre bireylerin genç yetişkinlik döneminde aşk, iş ve dünyaya ilişkin bakış açılarında denemeler yapması için romantik ilişki denemeleri kişiye katkı sağlamaktadır. Bu dönemde yaşanan romantik ilişkiler o yaş döneminin gerektirdiği bir gelişim görevi olarak kabul edilmektedir. Genel olarak romantik ilişkiler genç yetişkinlik döneminde bireylere bir takım katkılar sağlasa da bazı durumlarda istismarı içeren ve kişiye oldukça zarar veren deneyimler de kazandırabilmektedir. İleri ergenlik döneminde yaşanan romantik ilişkiler, bireylerin yetişkinlik dönemine uyumunu kolaylaştırmaktadır (Furjman ve Schaffer, 2003). Ayrıca bireylerin önemli psikososyal gelişim görevleri arasında yer alan romantik ilişki kavramı yetişkinlikte sağlıklı ilişkilerin kurulması ve devamlılığı için oldukça önemlidir (Etchevery, Le ve Charania 2008). Bireyin üniversite yıllarında yaşamış olduğu romantik ilişkiler yetişkinlik döneminde evlilik sürecinde ve eş seçimi tercihlerinde etkili olmaktadır (Furman, 2002). Ayrıca bireyler, romantik ilişki aracılığıyla sosyalleşmek gibi çeşitli kazançlar elde etmektedirler (Skipper ve Nass, 1966). Kendini açma, iletişim becerilerini güçlendirme, yakınlık ve bağ kurma gibi becerilerin geliştirilmesine ve cinsel isteklerini, sağlıklı bir şekilde deneyimleyebilmelerine fırsat tanıyan romantik ilişki ruh sağlığının da önemli göstergeleri olarak karşımıza çıkmaktadır (Erikson, 1968; Feiring, 1996; Rizzo, Daley ve Gunderson, 2006).

Genç yetişkinlik döneminin gelişimsel görevlerinden biri olarak görülen romantik ilişkiler, psikososyal bağlamda ele alındığında bireye birçok katkısı bulunmaktadır. Romantik ilişkiler bireyin gelişimine genellikle olumlu katkıları olmasına rağmen, şiddete

maruz kalmak ve istismar deneyimlemek gibi bazen olumsuz sonuçlara da sebep olabilmektedir. (Bugay ve Çok, 2015). Sağlıklı iletişim kurmayı başaramayan bazı bireyler, romantik ilişkilerde otorite savaşı, şiddet ve istismar gibi zarar veren bazı olumsuz davranışlar sergileyebilmektedir (Duran ve Hamamcı, 2010; Gündüz ve Yıldız, 2016).

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde yaşadığı siber istismar düzeyi araştırılmak istenmektedir. Araştırmanın konusu doğrultusunda öncelikle alanyazında yer alan istismar, istismar türleri ve romantik ilişki kavramları taranmış ve açıklanmıştır. Daha sonra istismar kavramının uygulanma alanlarını biraz daha daraltarak siber flört istismarı üzerine yoğunlaşmıştır. Aşk, flört gibi kavramlarla benzer anlamlara sahip ve kapsamı belirgin bir şekilde sınırlandırılmış olan romantik ilişkide istismar kavramını tanımlaya yönelik ilgili kaynaklar taranmıştır. Aralarında duygusal bağ olan çiftlerin, romantik ilişki içerisinde; duygusal, fiziksel ya da cinsel anlamda baskı yoluyla güç ve kontrol sağlamaya çalışması, romantik ilişki istismarını ifade etmektedir (Tagay ve diğerleri, 2018). Romantik ilişkide yaşanan istismar, partner tarafından fiziksel ve cinsel şiddete maruz kalmak, duygusal olarak örseleyici davranış biçimlerini deneyimlemek ve ekonomik olarak özgürlüğün kısıtlanması gibi birden fazla boyuttan oluşmaktadır. Birey, romantik ilişki içerisinde istismar davranışlarına; aşağılama, kasıtlı olarak utandırmaya çalışma, tokat atma, itirme, yakma, saçını çekmek, silah ya da kesici delici alet kullanma, lakap atma, hakaret etme, cinsel ilişkiye zorlama, cinsel ilişki yaşarken zorlama, zorla cinsel temas, ya da küçük düşürücü şeyler yapma, sosyal çevresinden izole ederek soyutlama, tehdit etme, ekonomik özgürlüğünü kısıtlama ve parasına el koyma gibi çeşitli şekillerde maruz kalabilmektedir (Saltzman ve diğerleri, 2002). Bu bağlamda, bireyin romantik ilişkide birden çok istismara aynı anda maruz kalabilmektedir (Vezina ve Hebert, 2007). Alanyazında pek çok araştırmada, yaşanan istismar davranışlarında genellikle birden fazla türün aynı anda ve iç içe geçmiş bir şekilde görülmektedir (Ersanlı ve diğerleri, 2013, Abowitz ve diğerleri, 2010).

Romantik ilişkide yaşanan istismar, çiftlerden sadece birisinin diğerine veya karşılıklı olarak birbirlerine uyguladığı duygusal, fiziksel, psikolojik olarak baskı ve kontrol sağlamaya yönelik tutum ve davranışlar olarak tanımlanmaktadır. Bell, Cattaneo, Goodman ve Dutton (2007) romantik ilişkide yaşanan istismarı farklı şekillerde tanımlasalar da yapılan tanımlarda sözel saldırı, eleştiri, ihtiyaç halinde olmayıp belli bir şey karşılığında verilen ya da bilerek geciktirilen sosyal destek, abartılı kıskançlık, kendisine ya da partnerine zarar vereceğine yönelik tehdit, aşağılama, aşırı kontrol ve baskı gibi bireylere psikolojik olarak zarar veren ortak noktalarda birleşmektedirler. Aralarında duygusal bir bağ olan ancak resmiyette evli olmayan 16-24 yaş arasındaki çiftlerin şiddet içeren davranışları ve tüm sözel saldırılar romantik ilişki istismarı kapsamında yer almaktadır (Furlong ve diğerleri, 2004).

Saltzman, Fanslow, McMahon ve Shelley (2002) romantik ilişki sırasında partnerlerin birbirlerine uyguladığı fiziksel, duygusal ve cinsel zararları romantik ilişki istismarı olarak tanımlamaktadırlar. Bireyin yaşamış olduğu istismar davranışları, fiziksel olarak acı vermekten farklı olarak kişinin romantik ilişkisinde partnerine karşı korku duymasına sebep olmaktadır. Ayrıca bireyin romantik ilişki içerisinde yapmayı istediği şeylerin partneri tarafından engellenmesi veya yapmak istemediği şeylerin zorla yapılmasına çalışılması gibi güç ve kontrol temelli davranış kalıpları da istismar kapsamında değerlendirilmektedir (Bakır ve Kalkan, 2019).

Alanyazında romantik ilişki bağlamında yer alan partner istismarının yerine yakın partner şiddeti (intimate partner violence), yakın partner istismarı (intimate partner abuse), eş istismarı / şiddeti (spousal abuse / violence) ve aile içi şiddet (domestic violence) gibi benzer ifadelerin de yer aldığı görülmektedir. Özellikle fiziksel istismar ile fiziksel şiddet söz konusu olduğunda, şiddet ve istismar kavramları arasında net bir ayrım söz konusu olmamaktadır ve iki kavramın da yakın anlamlarda kullanılmaktadır. Ancak romantik ilişki sırasındaki güç ve kontrol sağlama, baskı, duygusal ve psikolojik bir zorlama içeren davranışlar söz konusu olduğunda ve istismar davranışları bireyi daha çok duygusal bağlamda etkilediğinde istismar kavramı tercih edilmektedir (Kılınçer ve Dost, 2013).

Merrell (2001) aralarında duygusal bağ olan iki kişinin romantik ilişkisinde yaşadığı istismarı zihinsel, fiziksel ve cinsel sindirme uygulamaları olarak tanımlamaktadır. Yakın ilişkilerdeki istismar kişinin aile yapısına, kültürel değerlerine, yaşam stiline, ahlaki görüşleri ve manevi hislerine doğrudan ya da dolaylı yoldan zarar vermeyi içermektedir (Öngün ve Ünsal, 2018). Alanyazında romantik ilişkilerde yaşanan istismarda fiziksel, duygusal ve cinsel istismar şeklinde dört tür sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Ancak romantik ilişkilerde istismar denilince öncelikle aklımıza gelen fiziksel şiddet olmaktadır (Bugay ve Çok, 2015). Yakın ilişkideki partnere tokat atmak, dövmek, ısırarak, berelemek, fırlatmak, sarsmak, saçını çekmek, silah kullanmak, ölüm ya da yaralamak gibi olumsuz sonuçlara sebep olan fiziksel gücün kullanıldığı davranışlar fiziksel istismarı; partneri cinsel ilişkiye zorlamak, tecavüz etmek, sözel veya davranışsal sarkıntılık yapmak, teşhircilik, röntgencilik ve kişi istemediği halde onunla cinsel ilişkiyegirmek ya da kötü niyetle cinsel temasta bulunmak cinsel istismarı; partneri tehdit etmek, korkutmak, yalnız bırakmak, suça yöneltmek, kendi çıkarları için kullanmak, ilişkide verilen sözleri tutmamak ya da anlaşmaları yerine getirmemek, sorumlulukları paylaşmamak, duygusal geri bildirimde bulunmamak, ihmal etmek, aşağılamak, reddetmek, partnerin hassas noktalara saldırmak, partnerin duygularını görmezden gelmek, onaylanma, sevgi ve değer gibi duygulardan alıkoymak, her davranışını

sürekli kontrol etmek, akıl oyunları oynamak, romantik ilişki içerisinde karşıdaki kişiden bir şeyler saklamak, partnerin parasını ondan izinsiz harcamak, bilerek ve isteyerek utandırmaya çalışmak, küçük düşürmek, ilişkiyi sonlandırmakla tehdit etmek, her zaman kendisinin haklı olduğunu iddia etmek, sosyal çevre ile iletişimini kısıtlamak veya izole etmek, yasa dışı aktiviteleri yapmaya zorlamak ve partnerin özel hayatına ya da eşyalarına zarar vermek ise duygusal/psikolojik istismar kapsamında yer almaktadır (Saltzman ve diğerleri, 2002). Ayrıca duygusal istismar ilişkisi sırasında kırıncı bir kullanmanın yanında partnerin hayatındaki bilgilerin kötüye kullanımı, telefon kullanımını sınırlandırma, sosyal aktiviteleri kısıtlama, ilişkiyi bitirmekle tehdit ederek karşı tarafı sindirmeye çalışmak ve partnere hükmetmek gibi bazı soyut davranışları da içerisine almaktadır (Öngün ve Ünsal, 2018).

2.1.1.2. Romantik İlişkide İstismarın Yaygınlığı. Bireylerin psikososyal gelişimi için önemli bir etkiye sahip olan romantik ilişkiler bazen bireylerin ilişkilerinde istismarı deneyimlemesine sebep olmaktadır (Etchevery ve Charania, 2008). Creasey ve Ladd (2004)'e göre üniversite öğrencileri en çok romantik ilişkide yaşadıkları zorluklar sebebiyle psikolojik yardım merkezlerine başvuruda bulunmaktadır. Üniversitedeki psikolojik danışma merkezinden yardım olmak isteyenlerin % 22'si romantik ilişkisinde sorun yaşamakta ve % 7.4' ü de cinsel taciz yaşadığı görülmüştür (Aluede, Imhonde ve Eguavoen, 2006). Yine bu konuda yapılmış bir diğer araştırmaya göre psikolojik danışma merkezlerine üniversite öğrencilerinden % 45,7'sinin duygusal sorunlar ve % 4,3'ünün cinsel istismar sebebiyle başvurduğu görülmektedir (Schweiter, 1996). Psikolojik danışma merkezinden yardım alan üniversite öğrencileri üzerine yapılan bir çalışmada, romantik ilişkide yaşanan sorunların üniversite öğrencilerini etkileyen büyük problem alanlarını oluşturduğu görülmüştür (Doğan, 2012).

Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) yapılan bir araştırmaya göre her 15 saniyede bir kadın partneri/kocasını tarafından ilişkisinde fiziksel şiddete maruz kalmaktadır (BM, 2003). Straus ve Gelles (1980) tarafından yapılan bir araştırmada, romantik ilişki yaşadığı partner tarafından, Amerika'da altı kadından biri şiddet gördüğü ortaya çıkmıştır. Bu durum fiziksel istismara maruz kalan kadınların sayısının az olduğu düşünülürken aslında ne kadar yaygın olduğunu göstermektedir (Joseph, 1997). Evlilik öncesi romantik ilişkilerde istismar her dönemde ve her toplumda yaşanmasına rağmen bu durumun ilişki/aile içinde kişisel bir sorun olarak çözümlenmesinin daha uygun olduğu düşünüldüğü için çok fazla müdahale girişiminde bulunulmamaktadır (Çetiner, 2006). Romantik ilişkilerde yaşanan istismar, dünyada pek çok ülkede görülen bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak böylesine önemli bir konuda üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmalar sınırlı sayıdadır (Öngün ve Ünsal, 2018).

Flört döneminde yaşanan sözel istismar oranları %11 ile %15 arasında değişmekteyken fiziksel istismar oranları %9 ile %43 arasında değişim göstermektedir (Price ve diğerleri, 1999). Üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde % 80 oranı ile psikolojik saldırganlık, %20-30 fiziksel ve % 10- 15 cinsel saldırganlık yaşadığı tahmin edilmektedir (Brasfield ve diğerleri, 2012). Yetişkinlikte evlilik sürecinde istismar yaşamının temelinde flört sürecinde istismara maruz kalma yatmaktadır ve benzer süreçlerin yaşandığı görülmektedir. Bu bağlamda evlilik sürecine girmeden önce yaşanan romantik ilişkilerde istismar konusunun önemi daha iyi anlaşılmaktadır. Genellikle sorun çözme ve stresle baş ederken kullanılan istismar davranışlarını bireyler normal olarak kabul etmekte ve bu davranışlara maruz kaldıklarını saklama eğilimidir (Kalkan, 2008). Yakın ilişkide özellikle kadına yönelik şiddetin Dünya Sağlık Örgütü'nün tarafından araştırıldığı bir çalışmada çeşitli ülkelerden toplanan verilere göre dünya genelinde kadınların %30'u romantik ilişki sırasında partneri tarafından fiziksel ya da cinsel istismara maruz kalmaktadır (WHO, 2013). Afrika'da yapılan bir çalışmada psikolojik danışma merkezine başvuran üniversite öğrencilerinin % 22'si ilişki problemi yaşamaktadır (Aluede, Imhonde ve Eguavoen, 2006). Türkiye'de yapılan bir çalışmaya göre ise hemşirelik bölümüne devam eden birinci ve dördüncü sınıf öğrencilerinin yaklaşık % 29'u romantik ilişkilerinde flört şiddetine maruz kalmaktadır (Aslan, Vefikuluçay, Zeyneloğlu, Erdost ve Temel, 2008). Amerika'da 14-23 yaşları arasındaki gençlerle yapılan bir çalışmada katılımcıların yaklaşık % 25'i romantik ilişkilerinde cinsel istismar yaşadığını belirtmektedir (Rickert, Wiemann, Vaughan ve White, 2004). Yaş değişkenine göre bakıldığında bazı araştırmalar yaş ilerledikçe yakın ilişki istismarının azaldığını göstermektedir (Burazeri ve diğerleri, 2005). Romantik ilişkilerde istismar konusunda 17 – 29 yaş aralığı en riskli grup olarak değerlendirilmektedir. Bu yaş aralığında partnerlerin birbirlerine daha çok istismar davranışı sergiledikleri ve bu istismar davranışlarının 30 yaşından sonra azalma gösterdiği söylenmektedir (Merrill, Julie, Thomsen, Guimond, Milner, 2004). Ancak bazı araştırmalara göre yaşanan istismarın sıklığı ve yoğunluğu romantik ilişki süresi içerisinde de artış gösterebilmektedir (Keefe, Brockopp ve Chew, 1986).

Öngün'ün (2016) yaptığı çalışmada ise erkek üniversite öğrencilerinin kadın üniversite öğrencilerine göre romantik ilişkilerinde daha fazla istismar algıladıkları sonucuna ulaşılmaktadır. Kılınçer ve Dost'un (2014) üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada da benzer bulgulara ulaşılmaktadır. Yakın ilişkilerde duygusal istismar olmaksızın fiziksel istismarın tek başına görülmesi ender yaşanan bir durum olmasına rağmen alanyazındaki araştırmalarda duygusal istismara fiziksel istismardan daha az önem verildiği görülmektedir. Flake ve diğerlerinin (2016) Brezilyada yaptığı bir çalışmada üniversite

öğrencilerinin % 76 oranı ile en sık duygusal istismar yaşadıklarını duygusal istismarı da cinsel istismarın izlediği belirtmişlerdir. Demirtaş ve diğerleri (2017) kadın üniversite öğrencileri üzerine yaptıkları bir çalışmada ise kadınların duygusal istismar olarak en çok kıskançlığa maruz kaldıkları ve yaşadıkları kıskançlık durumunu istismar olarak algılamadıkları aksine hayatlarını kontrol eden kıskançlık olgusunun ‘seven kıskanır’ mantığı ile istenilen bir davranış şekli olarak gördüklerini bulmuşlardır. Bharat ve diğerlerinin (2016) istismar üzerine Hindistan’da yaptığı bir çalışmada fiziksel istismarın görülme sıklığı erkeklerde %25.71 ve kadınlarda ise %14.85 olarak ortaya çıkmaktadır. Tuz ve diğerleri (2015) yaptığı araştırmada, partneri tarafından fiziksel istismar uygulanan % 9.8 kadın üniversite öğrencisi olduğunu bulmuştur. Ayrıca kadınların romantik ilişkide istismara daha çok maruz kaldığını gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Smith, White ve Holland, 2003). Hatipoğlu (2010) üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada kadın üniversite öğrencilerinin yaşadığı romantik ilişkilerde fiziksel istismar açısından mağdur olduğunu ama duygusal istismar açısından değerlendirildiğinde saldırgan konumda olduklarını bulmuştur. Baysoy (2014) üniversite öğrencileri üzerine yaptığı bir çalışmada erkek öğrencilerin romantik ilişki sürecinde sevgilisiyle yaşadığı anlaşmazlık durumlarında şiddet ve istismar davranışlarını daha yoğun sergilediklerini, yaşanan kavgaların çözümünde kadın öğrencilere kıyasla eşya kırma ve küsme gibi davranışları daha çok gösterdiklerini söylemektedir. Romantik ilişkilerde yaşanan istismar davranışlarını, üniversite öğrencileri üzerinde incelendiği bir araştırmada, (Seçim, 2019) istismar davranışlarını baskı, sindirme, kontrol altında tutma ve değersizleştirilme gibi kavramsal boyutlarla açıklanması, Leisring’in (2013) üniversite öğrencilerinin ilişkilerinde partnerleri tarafından yaşadığı duygusal istismar örnekleri (kısıtlayıcı davranışlar, aşağılama, baskınlık ve korkutup gözdağı verme) ile benzerlik göstermektedir. Seçim (2019) in üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde maruz kaldığı istismar davranışlarını araştırdığı bir çalışmada genç yetişkinlerin cevapları bir arada değerlendirildiğinde tüm yaş düzeyleri ve her iki cinsiyet açısından bakıldığında romantik ilişkide en fazla ceza verme ve yargılama davranışları ile önemsiz görme yani değersizleştirme sorununu yaşadıkları ortaya çıkmaktadır. Ayrıca araştırma sonucuna göre şiddet ve tehdit etme davranışını bildirenlerin % 63’ ü, denetleme davranışını bildirenlerin ise

% 75’i kadınlardan oluşmaktadır. Alanyazında hem kadınların hem de erkeklerin ilişkide istismara maruz kalabildiğini (Karakurt ve Silver, 2013) ve çeşitli istismar davranışlarını gösterdiklerini (Carney, Buttell, ve Dutton, 2007; Nicholls ve Dutton, 2008) ortaya koyan araştırma bulgularına rastlanmaktadır. Cinsiyet ve yakın ilişki istismarı üzerine yapılan araştırmalara göre sonuçlar üç farklı gruba ayrılmaktadır.

Bazı araştırmalar kadınların fiziksel ve cinsel istismara daha çok maruz kaldıklarını

göstermekteyken (Forke, Myers, Catallozzi ve Schwarz, 2008; Kalkan, 2010) bazıları erkeklerin kadınlara göre ilişki sırasında daha fazla duygusal istismar deneyimlediklerini göstermektedir (Harned, 2001). Son gruptan çıkan sonuçta ise kadınlar ve erkeklerin romantik ilişkilerinde algıladıkları istismar düzeyinde cinsiyete göre anlamlı bir fark bulunmamaktadır (Lysova ve Douglas, 2008). Ayrıca kadınların ve erkeklerin ilişkide psikolojik ve fiziksel saldırganlık düzeyine maruz kaldığını açıklayan çalışmalar da bulunmaktadır (Swan, Gambone, Caldwell, Sullivan ve Snow, 2008). Ancak hemen her yaş düzeyinde benzer biçimdeki istismar davranışlarının hem kadın hem de erkek üniversite öğrencilerinde görünmüş olması alanyazında farklı nedenlerle ilişkili biçimde tartışılrsa da hem kadın hem de erkeklerin ilişkide istismara maruz kaldığı (Karakurt ve Silver, 2013) ve istismar davranışları gösterdiğini (Carney, Buttel, ve Dutton, 2007; Nicholls ve Dutton, 2008), hatta kadınlar ve erkeklerin eşdeğer fiziksel ve psikolojik saldırganlık seviyelerine maruz kaldığını (Swan, Gambone, Caldwell, Sullivan ve Snow, 2008) açıklayan araştırma bulgularıyla uyumlu görünmektedir.

2.1.1.3. Romantik İlişkide İstismarın Sonuçları. Üniversite yıllarında bireylerin romantik ilişkilerinde yaşadığı istismar bireyin sonraki hayatı üzerinde derin etkilere sahip olabilmektedir. Ayrıca ülkemizde eğitim öğretimine devam eden ya da üniversite mezunu olup kariyer sahibi pek çok kişinin romantik ilişkisinde istismara maruz kaldığı bilinmektedir. Dolayısıyla romantik ilişkide yaşanan istismarın çeşitli sosyoekonomik düzey ve tüm eğitim kademelerindeki bireyleri etkilediği görülmektedir (Bugay ve Çok, 2015).

Genellikle evlilik sürecinde istismar yaşayan bireylerin genç yetişkinlikte kurmuş olduğu romantik ilişkisinde de benzer deneyimleri yaşadıkları söylenebilmektedir. Flört sürecinde fiziksel şiddete maruz kalan bireyler, romantik ilişkiler ile ilgili işlevsel olmayan ve uzun süreli inançlar oluşturmaktadır (Linder, Crick ve Collins, 2002). Aynı zamanda benzer bulgulara yönelik bazı araştırmalar genç yetişkinlik döneminde romantik ilişkide istismara maruz kalan bireylerin ileriki yıllarda da istismar yaşamaya devam edebileceğini göstermektedir (McCloskey ve Herrera, 2003).

Psikolojik, ekonomik, cinsel veya fiziksel bağlamda yaşanabilen romantik ilişki istismarının zaman içinde artış gösterme eğilimi vardır. Bir kişinin sevgilisine şiddet ve istismar uygulaması onu kontrol ettiğinin bir örneğini oluşturmaktadır. Ergenlik döneminde yaşanan romantik ilişkiler bireylerin özgüven geliştirme ve olası çatışmalarda çözüm yolu bulma açısından bireyleri geliştirdiği bazı noktalar olmaktadır ancak ergenler ilişkilerinde yaşadıkları çatışmalara daha çok olumsuz açıdan bakmakta ve bu çatışmaları çözülmesi zor krizler olarak değerlendirmektedir (Bugay ve Çok, 2015). Bu sebeple bireylerin yaşadıkları romantik ilişki sürecinde çatışma ve istismarın ayırımına varması gerekmektedir.

Ergenlik döneminde ortaya çıkan pek çok romantik ilişkide sözel ve fiziksel istismar riski bulunmaktadır. Ayrıca ergenlikte yaşadığı ilişkide istismara maruz kalan çoğu bireyin gelecekte de flört ilişkilerinde şiddet yaşama olasılıklarının daha yüksek olduğu bilinmektedir (Adler-Baeder, Kerpelman, Schramm, Higgenbotham, ve Paulk, 2007). İnsanların çevresiyle kurduğu ilişkilerde olduğu gibi romantik ilişkisinde de çatışma yaşaması kaçınılmaz olmaktadır. Bireyler partnerleriyle yaşadıkları sorunları çözerken zaman zaman yıkıcı sonuçlar yaşamalarına sebep olabilecek şiddet içerikli taktiklere başvurmaktadır (Straus, 1979). Arslan'a (2015) göre psikolojik istismar duygusal ve davranışsal problemleri yordamaktadır. Ayrıca yapılan araştırmalara göre yetişkinlik döneminde tekrarlanan depresyon, intihar, post travmatik stres bozukluğu gibi psikopatolojik rahatsızlıklara yakalanma olasılığı istismara uğramış bireylerde daha sık yaşanmaktadır (Collishaw ve diğerleri, 2007). Dolayısıyla psikolojik istismar bireylerin ruh sağlığı ve iyi oluşları üzerinde önemli bir risk faktörü oluşturmaktadır.

Son dönemde yapılan araştırmalar erkeklerin de romantik ilişkilerde kadınlar kadar istismara maruz kalabildiğini ortaya çıkarmaktadır. Dolayısıyla hem kadınlar hem erkekler istismarın yıkıcı, fiziksel, zihinsel ve psikolojik sonuçlarından etkilenmektedirler (Abowitz, Knox ve Zusman, 2010). Bireyler romantik ilişkisinde istismar deneyimlediğinde, ilişki içerisinde yeterince doyum alamama, reddedilme ve maruz kalınan şiddet davranışlarının yanında; aynı zamanda bireylerin ileriki dönemlerde de hayatlarını olumsuz anlamda etkilenebilmektedir. Romantik ilişkide yaşanan istismar davranışları üzerine yapılan araştırmalar, istismarların bireyin ruh ve beden sağlığının yanında, ileride deneyimleyecekleri flört ilişkilerinde ya da evliliklerinde de istismar davranışlarını yaşama ihtimalinin yüksek olduğunu ortaya koymaktadır (Gündüz ve Yıldız, 2016). Ayrıca romantik ilişkilerde yaşanan şiddet davranışları gelecekte de ortaya çıkabilecek şiddet olaylarının habercisi olarak görülmekte ve gelecek nesli de etkileyeceği düşünülmektedir (Rosen ve Bezold, 1996). Alanyazında romantik ilişkide istismarın cinsiyetler açısından incelendiği bir çalışmada kadın ve erkeklerin ilişki sırasında istismarı benzer düzeyde yaşadıklarını ancak yaşadıkları istismar çeşidinin cinsiyetler arasında farklılık gösterdiğini açıklayan araştırmalar bulunmaktadır. Bu araştırmalardan çıkan sonuçlara göre kadınlar romantik ilişkilerinde daha çok fiziksel ve cinsel istismar deneyimlerken erkekler daha çok duygusal ve psikolojik istismar yaşamaktadır (Harned, 2001; Mihçioğur ve Akın, 2015; Welland ve Ribner, 2008).

Ayrıca araştırmalara göre utanma ve endişe gibi duygular sebebiyle bazı bireylerin ilişki sırasında yaşadığı istismarı normalleştirme ya da gizleme eğilimine girdiği görülmektedir (Howard ve Wang, 2003). Yapılan araştırmalara göre birçok birey romantik ilişkilerinde,

çocukluk döneminde yaşadığı ihmal ve istismar durumları ihmalleri (Eryılmaz ve Ercan, 2010; Hazan ve Shaver, 1994), güvenli bağlanma stiline sahip olmamaları (McCarthy ve Lumley, 2012), birtakım olumsuz bilişsel özellikleri (Calvete, Corral and Este'vez, 2007; Çoban ve Karaman, 2013; Eryılmaz ve Ercan; 2010; Kaygusuz 2013) ve problemlere ilişkin başa çıkma becerilerinde yaşanan eksiklikler (Calvete, Corral ve Estévez, 2008) gibi çeşitli koşullar sebebiyle istismar yaşamaya açık hale gelmektedirler. Dolayısıyla araştırmanın gerçekleştirilmesinin bir gerekçesi de üniversite öğrencilerinin yaşadığı romantik ilişkisinde maruz kaldığı istismara yönelik bir farkındalık kazandırmaktır. Bu sayede istismar ile mücadele konusunda yürütülecek çalışmalara da katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Romantik ilişkilerde yaşanan istismar konusu ülkemizde ciddi toplumsal sorunlardan biri haline gelmektedir (Atakay, 2014). Şahin, Timur, Ergin, Taşpınar, Baklaya ve Çubukçu (2010) yaptıkları çalışmada aile içinde şiddet yaşayan kadınların benlik saygının düştüğünü ve düşüşün çocukluk döneminde maruz kaldıkları istismar ile ilişkili olduğunu ortaya koymuşlardır. Kaygusuz (2013) ise, üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde geliştirdikleri akılcı olmayan inançlarıyla ilişkilerinde maruz kaldıkları fiziksel ve duygusal istismar davranışları ile ilişkili olduğu sonucuna varmıştır. Yaşadığı romantik ilişkisinde sevgilisi tarafından istismara maruz kalan çoğu birey verilen istismar örneklerini (örneğin abartılı kıskançlık sonucu özerkliğin zedelenmesi, aşırı kontrol etme, tehdit etme ve sözel şiddet) ilişki örüntülerinde ortaya çıkan doğal ve hatta olumlu özellikler olarak algılamaktadır. Aslında gelişimsel açıdan beklendik kabul edilen ve bireye pek çok katkısı bulunan romantik ilişki süreci sağlıksıziletişim şekliyle baskı ve zorlamaya dönüştüğünde bireyi psikososyal açıdan olumsuz etkileyen istismar halini almaktadır. İnsanları büyük oranda etkileyen bu konu hakkında çok yönlü müdahalelerde bulunmak gerekmektedir (Atakay, 2014). Dolayısıyla romantik ilişkide istismarla ilgili yeterince bilgi sahibi olunmaması ve bu konuda farkındalığın düşük olması yapılması planlanan önleyici rehberlik hizmetlerini ön plana çıkarmaktadır (Bugay ve Çok, 2015).

Üniversite öğrencileri içinde bulundukları gelişimsel dönemin özellikleri sebebiyle yakın ilişki kurma eğiliminde olmaktadır. Dolayısıyla ilişkilerde yaşanabilecek olası istismarlardan da en çok etkilenebilecek grubu oluşturmaktadır (Kumcağız, Orak ve Şahin, 2018). Bu bağlamda ilişkilerde yaşanan istismarın yaşanmasını önlemek ya da olumsuz etkilerini en aza indirmek için olası risk faktörleri önem taşımaktadır. Romantik ilişkilerde yaşanan istismarın risk faktörleri arasında kıskançlık, cinsel konularda fikir birliğinin olmaması, ilişkide hep baskın taraf olmaya çalışmak, partneri sürekli kontrol edip sindirmeye çalışmak, ilişki sırasında öfkeyi kontrol edememek, hayal kırıklığı yaşamak ve çatışma sonucu yaşanan incinme duygularıyla sağlıklı bir şekilde başa çıkamama yer almaktadır (Wolfe, Scott ve

Crooks, 2005). Erkekleri romantik ilişkide istismara iten en önemli sebeplerden birinin toplumsal cinsiyet algısı olduğu söylenmektedir (Tagay Ünüvar, Çalışandemir, 2018). Jacobs'a (2007) göre, insanlar çevresindeki bireylerle iletişimde kendi sınırları çevresinde temas kurmaktadır. Bazı zamanlarda kendilerini çevreden korumak istedikleri ve temas kurmaktan korktukları için uygun temasta bulunamaz ve kendilerini geri çekerler. Bazen de uygun temas kurmaktan korkmaktadırlar. Sills, Finch ve Lapworth'e (1998) göre yüksek temas engeli bulunan bireyler de ilişkilerinden doyum alamaz, ilişkiye ve geleceğe yönelik beklentilerini rahat bir şekilde ifade edemez ve olası sorunlarda uygun çatışma çözme becerilerini sergileyememektedir. Dolayısıyla bireyin kendisi, çevresi ve diğerleri ile sağlıklı ilişkiler geliştirmesini engelleyen temas engellerinin romantik ilişkide yaşanan istismar düzeyini arttıracığı düşünülmektedir.

2.1.2.5. Siber Flört İstismarı. Günümüzde romantik ilişkilerde en sık karşılaşılan istismar türlerinden birini siberflört istismarı oluşturmaktadır. Alanyazında flört şiddetinin bir çeşidi olarak tanımlanan ve yeni bir kavram olan siber flört istismarı romantik ilişki içerisindeki partnerlerden birinin diğerini sosyal medya veya teknolojik yollarla (telefon çağrıları, e- mail, sms) kontrol etmesi, takip etmesi veya rahatsız etmesini ifade etmektedir (Zweig, Dank, Yahner ve Lachman, 2013; Van Ouytsel, Ponnet ve Walrave, 2018). Alanyazında siber flört istismarı elektronik saldırganlık, dijital flört istismarı, siber saldırganlık ve siber istismar gibi farklı isimlerle de kullanılabilmektedir. Siber flört istismarı, beliren yetişkinlikte ve ergenlik döneminde yaşanan romantik ilişkilerde sıklıkla görülmektedir (Bakır, 2019). Araştırmalara göre romantik ilişki sürecinde siber istismara maruz kalmanın cinsiyetler arasında farklılık göstermemektedir. Bazı çalışmalar romantik ilişki sürecinde kadınların daha fazla siber istismara maruz kaldığını bazı çalışmalar ise erkeklerin daha fazla siber flört istismarı yaşadığını göstermektedir. Sonuçlar bağlamında ele alındığında, romantik ilişkide istismara maruz kalan bireyler alkol, sigara, tütün mamülleri ve uyuşturucu gibi madde bağımlılığı yaşamakta, akademik olarak daha düşük başarıya sahip olmakta ve depresif belirtileri daha yoğun yaşamaktadırlar (Bakır, 2019).

Alanyazında siber flört istismarı; siber flört şiddeti, siber flört istismarı, siber saldırganlık, sanal veya elektronik saldırganlık gibi isimlerle kullanılsa da kavramların sınırlarını çizmek önem taşımaktadır. Romantik ilişki sürecinde partneri sürekli telefonla aramak ya da mesaj atmak, sık sık nerede olduğunu öğrenmek için konum bilgisi istemek, partnerin kendisi ile ilgili özel bilgileri ya da fotoğraflarını paylaşması için zorlamak, sosyal medya üzerinden hakaret içeren yazılar yazmak ve gizli bir şekilde partnerin telefonunu karıştırmak siber flört istismarına örnek verilmektedir (Öztürk, 2017). Ayrıca romantik ilişki sürecinde partnere sosyal medyayı kullanarak baskı kurmak, ortak sosyal medya hesapları kurmak ya da

partnerin sosyal medya hesabını kapatması için baskı ve zorlama yapmak, son görülme saatini takip etmek, birlikte çekilen fotoğrafları kişisel hesabında paylaşması için zorlamak ya da partnerin çıplak fotoğraflarını atması için baskı kurmak da siber flört istismarının kapsamı içerisinde yer almaktadır (Kaplan, 2020).

Günümüzde romantik ilişkiler yaşanırken ilişkinin başlaması, devam etmesi, karşılıklı bilgi paylaşımı gibi sebeplerle teknolojik bağlamlar özellikle genç yetişkinlik döneminde sıklıkla tercih edilmektedir. Özellikle pandemi dönemiyle beraber aynı sosyal ortamı paylaşmayan çiftlerin romantik ilişkilerini sürdürürken teknolojik imkanlardan sıkça faydalandıkları aşikârdır. Ancak sanal ortamların romantik ilişkilerde yaşanması muhtemel olumsuz sonuçları destekleyecek bir tarafı da bulunmaktadır. Üniversite öğrencileri iletişim kurarken sanal ortamları en çok tercih eden ve teknolojik iletişim araçlarından sıklıkla faydalanan grubu oluşturmaktadır. Dolayısıyla romantik ilişkilerde yaşanması muhtemel siber istismara maruz kalma konusunda da en riskli grubu üniversite öğrencileri oluşturmaktadır (Marganski ve Melander, 2015). Romantik ilişkilerde siber flört şiddetiyle ilgili 17-25 yaş aralığındaki genç yetişkinlere yönelik yapılan bir araştırmanın sonucuna göre araştırmaya katılan örneklem grubunun %62,5'i partneri tarafından hem şahsen hem de teknoloji kullanımı ile flört şiddetine maruz kaldığı ortaya çıkmıştır (Duerksen ve Woodin, 2019).

Bireylerin romantik ilişkilerindeki istismar davranışlarını uygulamak için kolay ulaşılabilir bir yol olması, fotoğraf ve ya özel içeriklerin basit bir şekilde kopyalanıp yayılabilmesi, aynı zamanda ilişki içerisindeki tüm içeriklerin sanal ortamda silinmeden kalabilmesi ve pek çok kişinin çok kısa sürede bu tür paylaşımlara şahit olabilmesi gibi sebepler siber flört istismarı için risk faktörlerini oluşturmaktadır (Öztürk, 2017). Bu bağlamda değerlendirildiğinde istismar davranışlarının romantik ilişkilerle bağlantısı çevrim içi ve çevrim dışı iletişim olmak üzere iki farklı boyutta ele alınmaktadır. Çevrimiçi yani sanal ortamlarda gerçekleşen iletişimin çevrimdışı iletişimden ayrılanen önemli kısmı daha hızlı bir şekilde gerçekleşebilmesi ve özel bilgilerin diğer insanlara daha açık hale gelebilmesidir (Melander, 2010).

2.1.2.6. Siber Flört İstismarına Kuramsal Bakış Açısı. Günlük yaşam sürecinde saldırganca davranış eğilimlerine doğrudan ya da dolaylı maruz kalınması bu tür davranışların sosyal öğrenme yoluyla kazanılmasına sebep olmaktadır (Köknel, 2000). Bir bireyin istismarla tanışması, deneyimlemesi ve istismarı algılayışı kişilik gelişimi, çeşitli tutum ve davranışları, günlük yaşamdaki tercihleri ve psikososyal gelişim açısından çok büyük bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Küçüklükten beri ailesinde ya da toplumda şiddet davranışını deneyimlemenin sonucunda bireyler genellikle boyun eğici davranışlar

sergilemektedir. Bu boyun eğici davranışlar da bireyleri istismar yaşamaya daha açık hale getirmektedir. Seligman'ın "öğrenilmiş çaresizlik kuramı"nda da bahsedildiği gibi organizmanın uzun süre şiddet ve strese maruz kalması sonucu bireyler tepkisiz davranışlar sergilemektedir (Vollmayr ve Henn, 2003). Bu durum sonucunda da romantik ilişkilerde yaşanan ve istismarı tetiklediği düşünülen boyun eğici davranışlar meydana gelmektedir. Boyun eğme davranışı bir grup ya da kişinin görüşlerine kendisine uygun olmasa bile uyma şeklinde görülebildiği gibi (Kağıtçıbaşı, 2008), romantik ilişkilerde istismara maruz kalmayı, haksızlık yaşadığında olaya müdahale edememek, söylenilen her şeyi istemese bile kabul etmek ve sürekli olarak birilerini memnun etme çabası için girme eğilimlerini içerebilmektedir (Özkan ve Özen 2008). Tam da bu noktada ebeveynleşme kavramının tanımı düşünüldüğünde başkalarını memnun etme durumu istismar ve ebeveynleşmede yaşanan ortak bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca boyun eğici davranışları sergileyen bireyler, genellikle ilişkide olduğu partnerini kırmamak için büyük bir çaba göstermekte, başkalarını memnun etmeye odaklanmakta, yardımseveriliğin aşırı boyuta kaçtığı, hayır demekte zorlanan hatta çoğu durumda hayır diyemeyen, hoşlanmadığı ya da istemediği durumları karşı tarafa yansıtmakta zorluk yaşayan, öfkeli olduğu zaman bunu belli edemeyen, iyi olduğunu düşünse bile yaptığı her işte ya da davranışta sürekli olarak başkalarının onayına ve desteğine ihtiyaç duyan, duygu ve düşüncelerini savunamayan, haklarını koruyamayan vb davranış örüntülerinden oluşan bir kişiliğe sahip olmaktadır (Koç, Bayraktar ve Çolak, 2010).

Kişilik gelişiminde çok büyük etkisi olduğu düşünülen çocukluk dönemindeki anne babadavranışları çocukların belli davranış kalıplarını geliştirmesinde ve bu davranış kalıplarını geleceğe taşımasında büyük önem arz etmektedir (Yavuzer, 2004). Sağlıklı bir aile yapısı ve iletişim bağları güçlü bir evde yetişen çocuklar aile dışındaki bireylerle bile iletişim kurarken zorluk yaşamamakta ve daha istendik yönde sağlıklı bir iletişim sürecine kolayca uyum sağlamaktadır (Erwin, 2000; Steinberg, 2007). Ayrıca çocukların evde anne baba ile olan ilişkileri, bağlanma stilleri (Kirkpatrick ve Davis, 1994; Craparo, Gori, Petrucci, Cannella ve Simonelli, 2014; Solmuş, 2003; Büyükşahin, 2006) ve aile içinde yaşanan şiddet durumlarına maruz kalmaları ya da aile içi şiddeti deneyimlemeleri bireylerin romantik ilişkilerindeki istismar üzerinde etkili olabilmektedir. Bağlanma kuramı, bireyin diğer insanlarla sağlıklı bağ kurma eğilimlerini açıklayan bir kuram olarak alanyazında yer almaktadır (Bowlby, 1969). Bağlanma, insanların kendileri için önemli olan kişilere karşı geliştirdiği güçlü duygusal bağlar olarak tanımlanmaktadır (Bowlby, 1980). Bağlanma kuramına göre çocuk ve ilk bakıcısı arasındaki kurulan bağ ne kadar güçlü ve sağlam olursa çocuğun ileriki yaşamında kişilerarası etkileşimi ve psikolojik sağlığına katkısı o kadar büyük olmaktadır.

Bu kurama göre bağlanmanın güvenilirliği bakıcının çocuğa karşı ne kadar sorumlu ve özenli davrandığına bağlı olmaktadır. Güvensiz bağlanma bakıcının tepkileri ve çocuğun ihtiyaçlarına karşı göstermiş olduğu davranışlarındaki tutarsızlıklardan kaynaklanmaktadır. Tüm gerçekleşen etkileşimlerin bir sonucu olarak çocuğun yaşamı anlamlandırması ve algılamasında gerekli davranışlar için zihinsel temsiller ya da içsel bağlanma modellerini geliştirdiğine inanılmaktadır (Ravitz, Mauder, Hunter, Sthankiya ve Lancee, 2010). Bowlby'e (1973) göre bireyin bağlanma sistemi, benlik ve sosyal ilişkiler hakkında bilgiyi örgütleyen ve işleyen bilişsel modellere göre şekillenmektedir. Ainsworth (1989) ise bağlanmayı duygusal bir zincire benzetmektedir. Bebeğin bakıcısıyla kurduğu bağın zaman alması gibi romantik ilişki sürecinde de partnerlerin birbirine bağlanması duygusal zincir içerisinde zamanla oluşmaktadır. Bu kurama göre, içsel çalışan modeller sayesinde, bebekler doğduğu andan itibaren bakım sağlayan kişiyle etkileşime girdikçe, diğer insanlar ve kendileri ile ilgili düşünce şablonları geliştirmektedir. Kendilik modeli ve diğeri modeli olmak üzere içsel çalışan modeller, ikiye ayrılmaktadır (Farrugia ve Hohaus, 1998). Bireyin kendini ne kadar değerli hissettiği ve diğer bireyler tarafından ne kadar değerli bulunabileceğine ilişkin algıları, kendilik modelini oluşturmaktadır. Diğeri modelinde ise, bireyin diğerlerine karşı bağlanma düzeyi ve ne kadar güvenilir olduğuna ilişkin beklentileri yer almaktadır (Lopez ve diğerleri 1998). Bireyler, romantik ilişkide partnerlerini, Bağlanma kuramına göre, bu modelleri göz önünde bulundurarak seçmektedir. Bireylerin romantik ilişkilerini olumlu ya da olumsuz yönde etkileyen bağlanma stilleri, dünyaya geldikleri anda ilk bakıcılarının tutum ve davranışlarına göre şekillendiği görülmektedir (Hazan ve Shaver, 1987: 511; Burger, 2006).

Bowlby'e (1980) göre yetişkinlikte yaşanan ilişkilerdeki bağlanma stili bebeklikte yaşanan bağlanma davranışının devamı olmaktadır. Çocukluk döneminde anne babası tarafından duyarlı, ilgili ve özenli bir şekilde yetişenler, duygusal ilişkilerinde de romantik ilişki sürdürdüğü partnerinin de benzer özelliklere sahip olmasını istemektedirler. Hazan ve Shaver (1987) yetişkinlik döneminde ve yakın ilişkilerde yaşanan romantik ilişkilerin bağlanma kuramıyla açıklanabileceğini söylemektedir. Hazan ve Shaver (1987) içinde bir bağlanma süreci de barındıran romantik ilişkileri çocukluk dönemindeki bağlanma stillerini esas alarak açıklamaya çalışmışlardır. Bunu yaparken Ainsworth ve arkadaşlarının (1978) bebeklik dönemi için üç bağlanma stilini yetişkinlikte yaşanan romantik ilişkilere uyarlamaya çalışıp ve yine üç farklı bağlanma türü tanımlamışlardır. Birey, güvenli bağlanma stiline sahip olduğunda, diğer kişilerle ölçülü bir şekilde duygusal bağlar ve yakın ilişkiler kurabilmekte, onlara bağlamaktan korkmamakta ve bu konuda kendini rahatsız hissetmemektedir. Kaçınan bağlanma stiline sahip bireyler diğerleriyle kurduğu bağ ve yakınlıktan rahatsızlık

duymaktadır. Kaygılı/Kararsız bağlanma stilinde ise diğerlerinden farklı olarak bireyler diğerleriyle bağkurmayı çok istemekte ancak, terk edilme ve reddedilme korkususebebiyle bu konuda başarılı olamamaktadır.

Bebek ve bakımını üstlenen birey arasındaki ilişki ile romantik ilişkide partnerler arasındaki ilişki birçok açıdan benzerlik göstermektedir. Örneğin, çocuğun bakım vereniyani bağlanma figürü tarafından ihtiyaçları zamanında ve tam olarak karşılandığında, çocuğun kendini güvende hissettiği gibi romantik ilişkilerde de bireyler zor durumda kaldığı anlarda partnerleri tarafından yalnız bırakılmadığında ve bireyin ihtiyaçlarına karşı taraf hassas, özenli ve duyarlı bir şekilde yaklaştığında kişiler kendisini güvende hissetmektedir (Fraley & Shaver, 2000). Sağlıklı romantik ilişkiler küçüklükte hassas ve tutarlı yetiştirilmemizle oldukça ilgili olan güvenli bağlanma stilinden büyük oranda etkilenmektedir. Hazan ve Shaver' in (1987) yetişkinlik döneminde görülen romantik ilişkileri değerlendirdikleri bir araştırmada, güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin ilişkilerini daha objektif değerlendirebildiklerini, daha uzun soluklu ve sağlıklı ilişkiler sürdürdüklerini ve ilişkilerinde aşk duygusuna ek olarak; sadakat, mutluluk ve arkadaşlık ilişkisini aynı anda yaşayabildiklerini ortaya çıkarmaktadır. Bireyler, güvenli bağlanma stiline sahip olduğunda, şiddete maruz kalmaya daha yatkın olmaktadır ve özellikle erkekler için saldırganlık gibi konularda büyük risk oluşturmaktadır. Bağlanma Kuramına göre çocukluk döneminde istismar deneyimlemiş olanlar ve güvensiz bağlanma stili geliştiren bireyler romantik ilişkilerinde şiddet yaşama konusunda risk grubunu oluşturmaktadır (Shorey ve diğerleri, 2008; Crittenden ve Ainsworth, 1989). İlgili alanyazın incelendiğinde de bağlanma romantik ilişkilerdeki istismar ile sıklıkla ilişkisi incelenen bir değişken olarak karşımıza çıkmaktadır (Abadi, Ghazinour, Nojomi ve Richter, 2012; Bookwala, 2002; Bookwala Zdaniuk, 1998; Papadakaki, Tzamalouka, Chatzifotiou ve Chliaoutakis, 2009). Alanyazında kaygılı ve korkulu bağlanma stili ve romantik ilişkide şiddet arasında anlamlı ilişkiler bulunmaktadır (Bookwala ve Zdaniuk, 1998). Kaygılı ve güvensiz bağlanma stiline sahip bireylerin romantik ilişkilerinde diğer bağlanma stiline sahip olanlara göre daha çok şiddet uyguladıkları ve eşe/partnere güvensiz bağlanma ile istismar etme arasında olumlu bir ilişki olduğu, yapılan araştırmalar tarafından ortaya çıkmaktadır (Bookwala, 2002). Yine yapılan araştırmalara göre kaygılı ve kaçınan bağlanma stiline sahip bireylerin romantik ilişkilerinde istismara maruz kalmalarıyla bağlanma şekilleri arasında olumlu bir ilişki olduğu (Gormley, 2005) ve kaçınan bağlanma stiline sahip bireylerin stres düzeyi yüksek olduğunda ilişkilerinde duygusal istismar uygulama davranışında bir artış olduğu (Gormley ve Lopez, 2010) gözlenmektedir.

2.1.3. Yakın İlişkilerde Kaygılı ve Kaçınmacı Bağlanma

Bağlanma yaşamın erken dönemlerinde belirlenen, bireylerin yakın ilişkilerindeki dinamikleri düzenleyen ve süreklilik gösterdiği düşünülen bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Bağlanma kelimesinin temeline bakıldığında on üçüncü yüzyıllara dayanmaktadır. “To attach”, yani ‘Bağ’ kelimesi bir göreve bağlılık ya da bir görevi yerine getirmek anlamında kullanılmaktadır (Goulet ve diğerleri, 1998). İnsanlar yaşamları boyunca yakın ilişkiler kurma gereksinimi içerisinde olmaktadır. Yakın ilişkiler genellikle bireyin erken çocukluk şemaları ile oluşmaktadır. Bireyin erken çocukluk dönemindeki şemaları bireyi kuracağı ilişkilerde yakınlık aramaya ya da yakınlıktan kaçmaya yönlendirmektedir (Ogan, 2021). İnsanların dünyaya geldiği ilk andan itibaren ve tüm yaşamlarını etkileyen duygusal bağı ifade eden bağlanma, kişi için önemli ve özel bireylere karşı geliştiren güçlü ve duygusal bağlar olarak ifade edilmektedir (Bowlby, 1969, 1979, 1980).

Bağlanma kuramı 1969 da İngiliz psikiyatrist ve psikanalist John Bowlby tarafından ilk kez ortaya atılmıştır. Kuram bebeğin bedensel ve psikolojik gelişiminin sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesinin ön koşulunun bakıcısıyla kurduğu ilişkiye bağlı olduğunu savunmaktadır (Bowlby, 1969). Bowlby, çocuk psikanalisti olarak çalıştığı için çocukluk dönemindeki psikopatolojik sorunların nedenlerini araştırmıştır (Tüzün ve Sayar, 2006). Bowlby çocuk ve ergen hırsızların yaşamını incelerken yaptığı çalışmalarda bu çocukların, özellikle ilk doğduğu zamanlarda ve erken çocukluk sürecinde bakım verenlerinden uzun süre ayrı kaldıkları görülmüştür (Öztürk ve Uluşahin, 2020, s.66- 570). Dolayısıyla yaptığı incelemeler doğrultusunda, annelerin çocukların bakım ve beslenme ihtiyacıyla ilgilendiği için sevildiği düşüncesine itiraz ederek, Bağlanma kuramı oluşturulmuştur (Tüzün ve Sayar, 2006). Bowlby (1973) kuramını oluştururken bebekler ile anneleri arasında oluşan bu güçlü duygusal bağların nasıl ve ne şekilde oluştuğunu, nasıl bir gelişim gösterdiğini, bebeklerin ayrılık süreçlerinde verdikleri stresin sebeplerini ve gösterilen olumsuz tepkilerinin sebebini incelemiştir. Yakınlık ihtiyacı duyma ve yakın ilişkileri kurma isteğinin evrensel eğilim olduğundan bahsederek bu eğilimin bebeklikten itibaren var olduğunu açıklamıştır. Bowlby’e (1969) göre, bağlanma bebeğin doğduğu andan başlayarak, yaşamının sonuna kadar sürmektedir.

Bowlby’e göre kişinin bağlanma ilişkisi psikososyal gelişimini etkilemektedir ve her bireyin yakın duygusal bağlar kurma ihtiyacı bulunmaktadır (Bowlby, 1999). Ebeveynleri ya da bakım verenleri tarafından, duygusal ve fiziksel ihtiyaçlarının karşılanıp karşılanmamasına bağlı olarak, bireyler yetişkinlik döneminde yakınlık kurabilme kapasitesi ve güven duygusunu geliştirmektedirler. Bağlanmayı mutluluk, güvenlik, huzur ve özgüvenin temeli olarak gören Bowlby aynı zamanda bireyin tüm hayatını şekillendirebilecek kadar güçlü bir bağ

olduğunu söylemektedir (Shaver, Hazan ve Bradshaw, 1988).

Bowlby (1969,1973) bebeklerle birincil bakıcıları ya da kendileri için önemli diğer kişilerle geliştirdiği güçlü duygusal bağların sebebini açıklamayı hedeflemiştir. Aynı zamanda bebeklerin olası ayrılık süreçlerinde yaşadığı duygusal stres ve bakım verenlerinden kolayca kopamamasının sebeplerini ortaya koymak kuramının temel amacını oluşturmaktadır. Bağlanma kuramı bebek ve çocukların annelerinden ya da birincil bakıcılarından belli bir süre ayrı kaldığında temel beslenme ve sağlıkla ilgili fizyolojik ihtiyaçları karşılanırsa bile gösterdiği olumsuz duygusal tepkilerin gözlemlenmesi sonucunda ortaya atılmıştır. Bağlanma olgusu ilk olarak bebeğin annesi veya birinci dereceden bakımından sorumlu olan kişinin yanında duygusal olarak sakin ve kendisini güvende hissetmesini sağlayan özel ve güçlü bir bağ olarak tanımlanmıştır (Bowlby, 1969). Bu bağlamda kişiler bağlanma kuramına göre değer verdiği kişilerle güçlü duygusal bağlar geliştirmektedir (Bowlby, 1973).

Bağlanma kuramı içerisinde çocukluktan yetişkinliğe kadar olan gelişim sürecindeki sürekliliğin altını çizen ilk araştırmacı Bowlby olmuştur. Çocukluktan yetişkinlik dönemine kadar olan süreklilik konusu bağlanma kuramcılarının çoğunu etkilemiş ve bu konuda yapılacak olan çalışmalara kapı aralamıştır. Bağlanma kuramına göre gelişim devamlılık göstermektedir. Bu bağlamda ebeveynlerle erken yaşlarda oluşan ilişki dinamikleri gelecekte kurduğumuz ilişki şeklimizi de etkileme potansiyeline sahiptir. Bu görüş doğrultusunda bağlanma kuramında oldukça önemli bir yere sahip olan ve Bowlby'nin 'içsel tasarım modeli' adını verdiği kavram karşımıza çıkmaktadır. Bağlanma kuramcılarının içsel tasarım modeli ve kendilik modelinin yaşamın ilk yıllarında oluşmaya başladığını ve ilerleyen yıllarda ise gelişim ve değişiminin sürdüğü söylemektedir (Collins ve Read, 1990). Bağlanma kuramı, ilk kez Bowlby tarafından ortaya atılmış, sonrasında Ainsworth ve diğerlerinin katkıları ile geliştirilmiştir (Lamb, 1980).

2.1.3.1. Bağlanmanın Kuramsal Açıklaması. Bu araştırmada üniversite öğrencilerinde bağlanma davranışı açıklarken Bartholomew ve Horowitz'in yetişkinlik dönemi için oluşturduğu Dörtlü Bağlanma Modeli temel alınmaktadır. Bağlanmayı açıklayan diğer yaklaşımlarla ilgili de bilgi verilmektedir.

2.1.3.1.1. Lorenz'in Bağlanma Kuramı. Etolog Kondraz Lorenz bağlanma ile ilgili çalışmalarında basımlama kavramını ortaya çıkarmıştır. Lorenz bu konudaki çalışmalarını kaz yavrularını gözlemleyerek yapmıştır. Yaptığı gözlemlerde yavruların yumurtadan çıktığında Lorenz yürümüş ve yavrular da onu takip etmiştir. Sonrasında kaz yavrularının annesi Lorenz'in yanına gelmesine rağmen kaz yavruları Lorenz'i izlemeyi bırakmamışlardır.

Bu çalışmaya benzer değişik kuşlar üzerinde çeşitli araştırmacılar tarafından çalışmalar yapılmış ve basımlamada kritik dönem kavramı önem kazanmıştır. Yapılan çalışmalardan çıkan sonuçlara göre yavruların yumurtadan çıktıkları anda, basımlamanın güçlü gerçekleşmesi 3 saat boyunca hareketli nesne ne kadar çok vakit geçirmesine bağlıdır (Cüceloğlu, 1997; Morris, 2002). Bu bağlamda Lorenz'ın bağlanma kuramında etiyolojik çevreye verdiği önem ön plana çıkmaktadır.

Bowbly (1973) kaz yavruları üzerine yaptığı bir araştırma sonucunda, doğdukları an izleme ve takip konusundaki davranışları ile bağlanma kuramı arasında ilişki kurmuştur. Bağlanmanın sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesi biyolojik faktörler aracılığıyla sağlanmaktadır. Etolojik bakış açısına göre bağlanma, çocukların biyolojik olarak hayatta kalmalarına yardımcı olmaktadır. Lorenz da anne ve bebek arasında olan bağlanma ilişkisinin aynı zamanda bebeklerin hayatta kalmasını sağlayan bir etken olduğunun altını çizmiştir (Bowbly, 1973). Bağlanma bebeklerin erken gelişim dönemlerinde başlamaktadır. Bazı araştırmacılar insan yavrularının da basımlama davranışı gösterdiğini savunmuşlar ve anneye bağlanışı örnek göstermişlerdir. Doğumdan 24 saat ya da daha uzun süre ayrı kalan anne ve bebeklerin daha az vücut ve göz teması kurarken ayrılık yaşamayan bebeklerin ise daha fazla göz teması kurduğu ve daha fazla gülümseme davranışı sergiledikleri gözlemlenmiştir (Trowell, 1982). Lorenz'ın Bağlanma Kuramına göre bağlanma etiyolojik yöntem bilimi ile açıklanmaktadır. Etolojik yaklaşıma göre davranışların uyum ve hayatta kalmayı sağlamasındaki önemi üzerinde durmaktadır. Bağlanma, doğuştan getirilmekte ve türe özgüdür. Davranışlar ise biyolojiden güçlü bir şekilde etkilenmektedir. Bağlanma ilişkisinin evrensel olduğuna inanılmaktadır. Canlılar türe özgü davranışlarını öğrenme eğilimi ile doğmaktadırlar (Bee ve Boyd, 2009).

2.1.3.1.2 Psikanalitik Kurama Göre Bağlanma. Psikanalitik kuramın, bağlanma yaklaşımının temellerini oluşturduğu söylenmektedir. Psikanalitik kuramın temel bakış açısında olduğu gibi bağlanma konusunda da bireylerin bebeklik döneminde yaşadığı olayların, yetişkinlik dönemini etkileyebileceği düşünülmektedir. Freud'un psikoanalitik bakış açısıyla geliştirmiş olduğu kuram ile Bowlby'nin (1988) gözlemlerinden yola çıkarak oluşturmuş olduğu biyolojik bağlanma kuramının pek çok noktada birleştiği ortaya çıkmıştır (Atasoy 1996). Psikanalitik bakış açısına göre bebeklerin doğduğu anda haz almalarını sağlayan bölge oral bölge olarak adlandırılmaktadır. Bağlanma ilişkisinin oluşması için de annenin bebeği emzirerek açlık ihtiyacını karşılaması gerekmektedir. Freud'un geliştirmiş olduğu psikanalitik kurama göre, oral bölge faaliyetleri olan yemek yeme ve emme gibi davranışlar, bebeklerin mutlu olmasında bir kriter olarak kabul edilmektedir. Freud'un çalışmalarından sonra kavramsallaşan dürtü kuramına göre bebekler dünyaya geldiklerinde benmerkezci bir

yapıya sahip olmaktadır. Bu doğrultuda baktığımızda fiziksel enerjilerinin boşaltılması ve kaygılarının giderilmesinde anne aracı rol oynamaktadır (Holmes,1993). Bebekbu süreçte aktif olarak rol oynamamakla birlikte bebeğin beslenmesinden emzirme yoluyla anne sorumlu olduğundan bebeğin emzirme sırasında aldığı haz sebebiyle anne bir haz kaynağı olarak görülmekte aynı zamanda bebek için bir bağlanma nesnesi haline gelmektedir. Psikanalitik kuram, anne ile bebek arasındaki bağın, libidinal veya saldırgan içgüdüsel ihtiyaçlar olduğunu ileri sürerken, Psikanalitik Nesne İlişkileri kuramının temsilcilerinden Fairbairn ve Bowlby bebeğin nesne ile yani annesiyle kurduğu bağın önemine dikkat çekmektedir (Göka ve Yüksek, 2006).

Beslenme gibi fizyolojik ihtiyaçların yanında açlık gereksiniminin karşılanmasıyla ortaya çıkan hoşnutluk, annenin bebeğe karşı duyarlı yaklaşımı, sıcaklık ve sevgi dolu bakım sayesinde bebekte güven duygusu oluşmaya başlamakta ve kaygı düzeyinde azalma yaşanmaktadır. Anne ile yaşanan bağlanma ilişkisi sonucu çocuk dikkatini dış dünyaya yönetebilmekte ve ileride gelişecek egoya zemin hazırlamaktadır. Annesiyle kurmuş olduğu bağ sayesinde kendini güvende hisseden çocuk annesinden ayrı bir benlik geliştirirken zorlanmamakta ve bu durum çocuğun ilerleyen yıllarda sağlıklı duygusal ilişkiler kurmasında büyük rol oynamaktadır (Bukatko ve Daehler,1992).

Analitik bakış açısı temel alındığında bebeklikteki bağlanma ileride kurulan sosyal ilişkiler için bir temel oluşturmaktadır. Bu bağlamda bireyin psikososyal gelişimi düşünüldüğünde bağlanma davranışı yaşamsal bir süreç için oldukça önemli taşımaktadır. Bir bebeğin annesinden ayrılma ya da onu kaybetme tepkisi, onun annesi ile arasında olan bağlanma ilişkisini açıklamaktadır. Psikanalitik kuramda bu ilişki, ‘nesne ilişkileri’ olarak ifade edilmektedir. Bu sebeple geleneksel bağlanma kuramının tanımında nesne ilişkileri kavramına sık sık rastlanılmaktadır (Bowlby, 2012). Psikanalitik kuram, çerçevesinde kişiliğin sosyal ve kültürel etkilerini tanımlamada kullanılan nesne ilişkileri kuramı içsel bilinçdışının belirlenmesini sağlamaktadır. Ayrıca, dışsal yani bizim için önemli olan bireylerin özelliklerinin içselleştirilmesini ifade etmektedir. Kısaca, nesne ilişkileri kişilerarası ilişkilerin içselleştirilmesi olarak tanımlanmaktadır. Freud’a göre, nesne ifadesi bireyin bir gereksinimini karşılayan duyguları, dürtüleri ve yönlendirmiş olduğu hedef kişi olarak tanımlanmıştır. Nesne ilişkisi kavramı bireyin çocuklukta ve sonrasında yetişkinlikte bireyin ilişki içerisinde olduğu ve bağ kurduğu ilişki şeklini tanımlarken ve bağ kurduğu diğerlerini ifade ederken kullanılmaktadır. Burada sözü geçen diğerleri kavramı farklı kimliklere sahip bireyleri ifade etmek yerine bebeğin ihtiyaçlarını karşılayan nesneler anlamına gelmektedir (Corey, 2008). Nesne ilişkileri kuramını yorumlayan kuramcılardan Horney bağlanmayı açıklarken ‘temel endişeden’ bahsetmektedir. Horney’e göre yenidoğan her çocuğun anne ve babası

tarafından terk edilme korkusu bulunmaktadır ve bu anksiyetenin boyutunun ailedeki güven ve huzur ortamına bağlı olarak değiştiğini söylemektedir. Çocuğun bu temel korku ile baş etme yöntemi olarak kullandığı reddedici tavır, büyüklenmecilik ve boyun eğici tavırlar kişinin ileriki yaşamında ikili ilişkilerindeki yaklaşımını belirlemektedir (Ollendick ve Byrd, 2001).

Freud'a göre anne ve çocuk arasındaki bağlanma çok güçlü olursa annesine aşırı bağımlı bireyler oluşmakta ya da annesi tarafından olası bir reddedilme durumuna karşı aşırı duyarlı olup bu durumdan çok kaygılanmaktadır. Kaygı yaşayan bireyler de agresif davranışlar sergilemektedir (İnanç ve Yerlikaya, 2011). Annesine aşırı bağımlı bireyler ileriki dönemlerde başkalarına da bağımlı hale gelebilmektedir ve genel olarak pasif kişilik özellikleri sergileyemeye yatkın olmaktadır (Bee ve Boyd, 2009). Psikanalitik kurama göre bağlanma incelenirken içsel süreçler dikkate alınmakta; Bowlby tarafından geliştirilen bağlanma kuramına göre bağlanma ilişkisi incelenirken bilişsel süreçlerin psikopatolojik sürece göre daha ağır bastığı görülmektedir (Güngör, 2000).

2.1.3.1.3. Davranışçı Kuram ve Bağlanma. Bağlanmanın gerçekleşmesi, davranışçı yaklaşıma göre, davranışçı yaklaşımın temel mantığında olduğu gibi bir dizi uyarı-tepki mekanizmasının oluşmasına bağlıdır. Bebekler için açlık birincil pekiştireç görevi gören temel bir dürtü olarak kabul edilmektedir. Bebekler için yiyecek fizyolojik ihtiyaçların en başında yer aldığı için en önemli pekiştireç olarak kabul edilmektedir. Bebeklere ihtiyaç duyduğu yiyecek annesi tarafından tekrarlayan şekilde sunulmakta ve anne bu sebeple zamanla ikincil pekiştireç özelliği kazanmaktadır (Bukatko ve Daehler, 1992). Davranışçı kuramda bağlanma davranışları annenin bebeğin açlık ihtiyacını karşılamasıyla bebeğin duyduğu hoşnutsuzluk sonucunda öğrenilmiş ya da ikincil bir dürtü olarak kabul edilmektedir (Keskingöz, 2002).

Davranışçı yaklaşımda da psikanalitik yaklaşımda olduğu gibi bağlanma davranışının oluşumunda annenin bebeğin açlık ihtiyacının karşılanması büyük rol oynamaktadır. Ancak yapılan araştırmalar sonucu, bağlanma ilişkisinin kurulması için beslenmenin tek başına yeterli olmadığı kabul edilmektedir. Benzer bulgular bebeklerin sadece kendisine bakım veren kişiye değil ailede diğer üyelere ya da cansız nesnelere karşı bağlanma ilişkisi geliştirdiği düşünüldüğünde beslenme davranışının bağlanma için tek kriter olduğunda yeterli olmadığı söylenebilir (Uluç, 2005).

2.1.3.1.4. Bowlby'nin Bağlanma Kuramı. Bağlanma kuramı ilk olarak 1969 yılında İngiliz psikiyatrist ve psikanalist John Bowlby tarafından ortaya çıkmıştır. Bowlby'e (1980) bağlanma, kişinin bağlanma figürü ile olan iletişimini ve bağına devam ettirmek için sergilediği

davranışların genel görüntüsü olarak tanımlanmaktadır. Bağlanma kuramının temel varsayımına göre, bebekler dünyaya geldiklerinde savunmasız oldukları için dışarıya aşırı bağımlıdır dolayısıyla ancak bir bakım veren tarafından koruma ve bakımının sağlanmasıyla hayatta kalabilmektedir (Hazan ve Shaver, 1994). Bowlby (1969,1973) bebeklerin duygusal olarak bağ kurmalarının hayatlarını devam ettirmeleri için oldukça önemli olduğunu belirtmiştir. Bağlanma kuramı çocuk ile annesi ya da birincil bakım vereni arasındaki ilişki, çocuğun dış dünyada güvenebileceği birileri olduğu ve sosyal çevreyi keşfederken yalnız olmadığını hissetmesini sağlamaktadır (Bowlby, 1982). Bağlanma; bebek ve bakım vereni arasındaki bir ilişki şekli olup, bebeğin bakım veren kişiyi araması ve yakınlık kurma arayışlarıyla birlikte özellikle stresli ve tehlikeli anlarda kendini gösteren devamlılığı olan güçlü bir bağ olarak tanımlanmaktadır (Pehlivan Türk, 2004). Annelerinden ayrılan çocukların tepkilerine yönelik 1940'lı yıllara kadar herhangi bir kayıt bulunmamaktaydı. Dünya Sağlık Örgütü, John Bowlby'den 2. Dünya Savaşı'nın ardından ailesinden ayrılan ya da yetim kalan çocukların tepkilerini incelemesini istemiştir. Bowlby yetimhane, hastane ve bakım evlerine yaptığı ziyaretler sonucu güvenilir, sevgi dolu ve sıcak bir sosyal ortamın çocukların psikososyal gelişimleri için ne kadar önemli olduğunu gözlemlemiştir. Bowlby (1969), çocukların bağlanma figüründen ayrıldıklarında ağlama, korku ve sıkıntı gibi belirtiler sergilediklerini ve olası ayrılık süreçlerine karşı alışılmadık ağlama nöbetleri, yapışma ya da çaresizce ebeveynleri arayarak ayrılmayı önleme ve yeniden yakınlığı sağlamaya çalıştıklarını gözlemlemiştir. Buna ek olarak çocukların sıcak ve sevgi dolu bir bakım verenden uzun süre ayrı kaldıklarında diğer insanlarla iletişim kurma konusunda ilgisizlik yaşandığını fark etmiştir. Bu dönemde araştırmacılar, çocukların verdiği bu tepkilerin duygusal olarak yaşadıkları acıyı bastırmaya yarayan savunma mekanizmasından kaynaklandığını belirtmişlerdir (Kaya-Balkan, 2009).

Bağlanma kişinin yaşamını sağlıklı bir şekilde sürdürebilmesi için beslenme ve üreme kadar önem taşımaktadır (Henderson ve diğerleri, 1997). Bağlanma kuramı bebeğin kendisini güvende hissetmesi, fiziksel gelişimi ve ruh sağlığının sağlıklı olmasının bakım verenleri ile arasındaki kurmuş olduğu iletişime bağlı olduğunu savunmaktadır (Bowlby, 1969). Yetişkinlik dönemi de dâhil olmak üzere, bireye duygusal ve sosyal destek ve bakımını sağlayan bağlanma figürleri ile arasında gelişen güçlü ve özel bağ, bağlanma olarak ifade edilmektedir (Hazan ve Shaver, 1990). Bebek ve bakım vereni arasında gerçekleşen bağlanma ilişkisi bebeğin dış dünyadaki tehlikelerden korunmasına, hayatta kalabilmek için gereken davranışları öğrenmesine ve dış dünyayı emniyette hissederek keşfetmesine yardımcı olmaktadır (Bowlby, 1969; 1973). Bebeğin doğum sonrası anne ile ilk teması bağlanma ilişkisinin başlangıcı olarak kabul edilmektedir (Allen, 2000). Bowlby (1969), bebeğin

annesine ya da birincil bakım verenine doğumdan 12 ay içerisinde güçlü bir bağlanma gerçekleştiğini belirtmiştir. Bağlanma ilişkisi, bebek ile annesi ya da anne figürü arasındaki yakınlığı sağlayan özel bir bağ olarak kabul edilmektedir ve bu bağın niteliği bebeğin gelecekte meydana gelecek duygu, düşünce ve davranışlarını etkilemektedir (Ainsworth, 1989; Bowlby, 1969; 1973). Bowlby'ye göre bağlanma, bireyin hayatında değer verdiği kişiler ile beraber vakit geçirmekten zevk almasını ve sıkıntı, kaygı ve mutsuz hissettiği anlarda yine o insanlarla birlikte olduğundarahatlamasını sağlayan özel bir bağ olarak kabul edilmiştir. Bahsedilen bu bağ anne baba ile bebek arasında ya da bakım veren birinci kişi ile bebek arasında gerçekleşebilmektedir (Bowlby, 2005). Bu bağlamda bağlanma kuramı çocukta benlik gelişimini temellerinin atılmasına ve çocukların dış dünya hakkındaki düşünce geliştirmesine katkı sağlayan duygusal zincir olarak ifade edilmektedir (Bowlby, 1988).

Bowlby'nin geliştirdiği Bağlanma Kuramı bazı temel varsayımlara dayanmaktadır. Bunlar:

1. Bağlanma ilişkisi doğum anından itibaren tüm insanlar için geçerlidir. Bebek ve bakım veren kişinin bu ilişkinin başlaması ve gelişimini hızlandıracak eğilimleri bulunmaktadır.
2. Bağlanma ilişkisi fiziksel ve sosyal çevre sebebiyle farklılıklar gösterse de dünyanın her yerinde kurulan bir bağ olarak kabul edilmektedir.
3. Bağlanma kişilerin değil ilişkinin bir özelliği olarak kabuledilmektedir.
4. Bağlanma ilişkisi son bulduğunda kişi için olumsuz sonuçlar ortaya çıkmaktadır.
5. Bir kişinin tek bir bağlanma şekli olmak zorunda değildir. Birden çok bağlanma ilişkisi kurmaktadır.
6. Bireyler, ilk bağlanma deneyiminde, ilişkilerle ilgili genel bir içsel model oluşturmaktadır. Bireyin kurmuş olduğu içsel modeller sonraki ilişkilerine yansımaktadır (Hortaçsu, 2003).

Bağlanma kuramının gelişmesinde hastane veya bakımevlerinde yaşamını sürdüren bebeklerini çocukluk döneminde yaşadığı sosyal sıkıntılar, psikolojik problemler ve gelişimsel sorunlar büyük rol oynamaktadır.

Bowlby, depresyon, öfke patlamaları, kaygı problemler, huzursuzluk gibi sorunlar yaşayan çocukların sebebini, yalnızca psikanalitik kuram göre temellendirmeyi doğru bulmamıştır. Bu çocukların yaşadığı olumsuz durumlarda mahrum kaldıkları sevgi, sıcaklık ve

güçlü bağların eksikliğine dikkat çekmiştir. Bağlanma kuramına göre, bireylerin sahip olduğu bağlanma stili bireyin tüm yaşamını etkilemektedir ve yaşamı buna bağlı şekillendirmektedir. Bireylerin bebeklik döneminde bağlanma figürü ile arasındaki duygusal bağın eksikliğinin, yetişkinlik döneminde aldığı kararlarda, hayatı algılayış ve yaşayış biçimlerinde bazı sorunlara neden olduğu söylenmektedir. Bağlanma ilişkisi bireyin yaşadığı romantik ilişki, iş yaşamı, akademik/egitimsel yaşamı ve sosyal çevresi gibi pek çok alanda etkilemektedir. Bağlanma, kişilerde kişilik özelliği olarak gözle görülür etkiler ortaya çıkarmaktadır (Allen, 2000). Erikson ve Sullivan (1968), ergenlik ve erken yetişkinlik döneminde derin ve anlamlı ilişkiler kurulmasının gelişimsel görevlerden olduğunu açıklarken bağlanmanın önemine vurgu yapmaktadırlar (Burger, 2006).

Bowlby etolojik görüşte olduğu gibi bağlanmanın biyolojik olarak çocukların hayatta kalmalarına yardımcı olduğu görüşünü kuramının temeline oturtmuştur ve her insanın kendisi için önemli olan diğer insanlarla bağ kurma yatkın bir içgüdü ile doğduğunu ifade etmiştir (Bowlby, 1973). Bu bağ kurma ihtiyacı sayesinde, bebekler bakım vereni ile bağkurabilmekte ve onun ilgisini çekebilmek için birtakım davranışlar sergilemektedir.

Bu davranışların tümü bebeğin hayatta kalmasına ve kendin rahat ve güvende hissetmesine yardımcı olan davranışsal sistemi oluşturmaktadır. Bağlanma kuramında yer alan davranışsal sistemin amacı çevrede var olan tehlikelere karşı bakım veren ile yakınlığı sağlamak ve olası tehlikelere karşı korunmaktadır. Davranışsal sistem, biyolojik temele bağlı olarak kaygı, tehlike, korku ve yorgunluk hissedilen anlarda aktif hale gelmektedir. Bebek bakım vereni ile bağ kurmak için davranışsal sistem sayesinde gülümseme, sarılma, dokunma, olası ayrılıklarda ağlama ve huysuzluk gibi davranışlar sergilemektedir (Bowlby, 2005; Bartholomew ve Horovitz, 1991). Bowlby'e göre çocukların evrimsel tarih boyunca bağlanma figürüne ihtiyaç duymaları, bağlanma davranışı göstermeleri ve bakım verene çeşitli şirinlikler yapmaları hayatta kalmak için sergiledikleri davranışlar kapsamında değerlendirilmektedir (Bowlby, 1980). Bowlby bebeklerin bağlanma figürü arama davranışının sebebini doğal seleksiyon mekanizması kapsamında değerlendirmektedir. Bu mekanizmayı da davranışsal sistem ile formüle ederek açıklamıştır. Bu bağlamda çocukların hasta olduğu, korktuğu, tehlikede hissettiği ve stresli anlarda rahatlamalarına ve güven duygularını karşılamalarına yardımcı olan bağlanma sisteminin sebebini güvenlik, korunmak ve yaşamı sürdürmeye yardımcı güdüler olarak kabul etmektedir (Bowlby, 1969; Collins ve Feeney, 2000). Bağlanma sistemi bebeğe sağlanan fiziksel koşulların dışında bebeğin her durumda güvenli bir sığınağının olduğunu bilemesi, kendisini emniyette hissedip güven duygusunu yaşaması için oldukça önemlidir. Bebekler ancak bu sayede diğer insanlar

hakkında olumlu bir model geliştirmekte ve çevreyi keşfederken kendine zarar verebilecek davranışlardan kaçınmaktadır. (Bowlby, 2005).

Bowlby (1980), bebeklerin bakım verenleri ile ayrıldığında gösterdiği duygusal tepkileri maymunların da gösterdiğini dolayısıyla bu tepkilerin tahmin edilebilir ve evrensel olduğuna işaret etmektedir. Bowlby'nin gözlemleri ilk olarak annesinden ayrılan çocuklara yöneliktir (Masterson, 2008). Bowlby'e göre bebekler annesinden ya da bakım veren kişiden ayrıldığında üç farklı davranış sergilemektedir;

1. Karşı Koyma (Protest): Bebek ayrılık sürecinde ağlamakta ve bağ kurduğu kişiyi aramaktadır. Kendisini sakinleştirmek isteyenlere karşıkoymaktadır.
2. Çaresizlik (Despair): Bebek yaşadığı ayrılık sürecinde ağlama ve bakım vereni arama çabası sonuç vermeyip bağlanma figürüne ulaşamazsa ümitsizleşmekte ve hüsrane depresyon içerisinde bastırılma duygusu yaşamaktadır.
3. Kopma (Detachment): Bağlanma figürü geri gelmediğinde bebek artık arayıştan vazgeçmekte hiçbir uğraş vermemekte ve bağlanma figüründen kopmaktadır. Bağlanma figüründen kopma yaşayan ayrılık sürecinden önceki üzüntü yaşamadığı zaman dilimine geri dönmektedir. Bağlanma figürü geri dönse bile bebek yeni bir bağlanmaya karşı kaygılı hissetmektedir (Bowlby, 1980; Büyükşahin, 2001).

Bağlanma davranışı, bebek doğduğu andan itibaren erken çocukluk döneminde oluşmaktadır ancak birey etkilerini yaşam boyu hissetmektedir (Hazan ve Shaver, 1994). Bowlby (1979) bağlanma davranışının bebeklik döneminde oluşsa da bağlanmanın insan davranışlarını bireyin hayatının sonuna kadar etkilediğine değinmiştir. Bağlanma kuramına göre çocuklar annesi ya da bakım vereni ile olan ilişkisini içselleştirmektedir ve bu ilişki çocuğun aile üyeleri dışındaki insanlarla gelecekte kuracağı ilişkilerde yol gösterici olarak rol oynamaktadır. Bowlby bu durumu içsel çalışan modeller kavramı ile açıklamaktadır. İçsel çalışan modeller bireylerin çevresiyle kurduğu yakın ilişkilerde aradığı desteğe bağlı olarak şekillenen bilişsel şemalar ya da zihinsel modeller olarak ifade edilebilir (Simpson, Rholes, ve Nelligan, 1992). İçsel çalışan modeller kuramına göre bağlanma davranışı bireylerde erken çocukluk döneminde oluşmaktadır ama bireyin bağlanma ilişkisini içselleştirmesi sonucu bu durumun etkileri ömür boyu devam etmektedir. Bowlby'e göre 'içsel (zihinsel) çalışan modeller' benlik ve başkaları olmak üzere iki boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlarda kişinin hem kendisi hem de başkalarına yönelik olumlu ve olumsuz düşünceleri yer almaktadır. Çocuklar bağlanma figürü ile kurduğu etkileşimde benlik modeline göre seilmeye değer biri olup olmadığına ilişkin bir algı ve başkaları modeline göre de bağlanma figürünün isteklerine yanıt verip vermemesi ve kendisini ne kadar önemseydiğine bağlı olarak, diğer insanlara ilişkin birtakım algılar oluşturmaktadır (Bowlby, 1973).

Bağlanma ilişkisinde bebek kendini güvende hissederse, ihtiyaçları zamanında karşılanırsa, duygusal olarak istediği sıcaklık ve yakınlığı görürse süreç olumlu olarak ilerlediği için bebek bağlama figürü ile kurduğu ilişki sonucu kendisini sevmeye ve onaylanmaya layık görerek değerli hissedecektir. Eğer bakım veren çocuk sıkıntıda olduğunda çocuğun ulaşabileceği bir pozisyonda olursa ve çocuğun istek ve ihtiyaçlarına duyarlı ve ilgili bir şekilde karşılık verirse, kısaca bakımveren sorumlu davranarak erişilebilirliğini korursa çocuk sevgi ve verilen bakımı hak ettiğine inanmaktadır.

Böylece bireyler, kendilerine daha çok güvenmekte, özgüven sahibi ve sosyal ilişkilerinde daha başarılı olmaktadır. Bakım verenlerinin ise, sıcak, samimi, sevgi dolu ve güvenebileceği birisi olduğuna dair şemalar oluşturacaklardır. Ayrıca, süreç olumlu ilerlediğinde diğerlerini ve dünyayı da olumlu ve güvenilir bir yer olarak algılamaktadır. Bebekler çevreyi keşfetme sürecinde bakıcılarına güvendiklerinde daha özgür davranmakta, rahat hareket etmekte ve sosyalleşmesi daha kolay olmaktadır. Ancak bağlanma figürü çocuğun ihtiyaçlarına tepkisiz ve duyarsız yaklaştığında, çocuk ebeveynini sevgi ve ilgiden uzak, reddedici olarak algıladığından kendisini değersiz hissetmekte ve depresyon, kaygı ve üzüntülü bir ruh haline bürünmektedir (Bowlby, 1969,1973). İçsel çalışan modeller, çocukluk döneminden ergenliğe kadar sürekli gelişmekte ve pekiştirilmektedir. Bowlby'e göre (1969) içsel çalışan modeller, bireyin hayatı boyunca devam etmektedir. Yaşamın ilk yıllarında gelişenzihinsel modeller, çok değişmeden göstermeden yetişkinlik dönemi ve yakın ilişkiler için rehber görevi görmektedir.

Ergenlik döneminden sonra, zihinsel modellerin gelişimi daha zor olmaktadır. Ergenlik döneminde ve yetişkinlikte bireyler, yakın ilişkilerinde bu modelleri temel alarak kullanmaktadır (Bowlby, 1973; Morsümbül ve Çok, 2011). Bireylerin kendi benliklerine ve diğerlerine yönelik geliştirdiği düşünceleri bebeklik döneminde, anne yada bakım vereni ile arasında gerçekleşen bağlanma ilişkisinin niteliğinden etkilenmektedir (Bartholomew ve Horowitz, 1991; Bowlby, 1973). Bağlanma kuramında ilk çalışmalar, bebekler ve hayvanlar üzerinde yoğunlaşmıştır. Bebeklikte oluşan bağlanma biçiminin bireyin gelecekteki yaşamını etkilediği düşünüldüğündearştırmacılar, yetişkin bağlanma biçimleri üzerine çalışmalar yapmaya başlamıştır. Bu bağlamda Bartholomew ve Horowitz (1991), içsel çalışan modeli temel alarak yetişkinler için dört farklı bağlanma modeli oluşturmuşlardır.

Mary Ainsworth Bowlby'nin kuramını laboratuvar ortamında deneyen ilk kişidir. Ainsworth'un anne ve bebek arasındaki bağlanma ilişkisini inceleyen iki temel çalışması bulunmaktadır. Bu araştırmalar, bağlanma kuramının hazırlanması için temel oluşturmuş ve ev incelemeleri için veri sağlamıştır (Cassidy, 1999; Main ve Ainsworth, 1999). Hazan ve Shaver

(1994), laboratuvar ortamındaki bebeklerin davranışlarının geçmişteki etkileşimler sonucu oluştuğu düşünülen içsel çalışma modelleri tarafından etkilendiğini varsaymıştır. Yabancı ortam deneyinde, Ainsworth ve diğerleri bağlanmanın duyarlılık derecesini ölçmeyi amaçlamışlardır (Ainsworth, 2000).

Ainsworth 1978 yılında laboratuvar ortamında yabancı durum testi yardımıyla yaptığı deneyde annesinden ayrılan ve sonradan annesiyle bir araya getirilen çocukların tepkilerini bağlanma örüntüsü kapsamında değerlendirmiştir. Deney sırasında öncelikle bebekler ve anneleri rahat edecekleri bir laboratuvar ortamına alınmıştır. Ardından bebek annesinden/bağlanma figüründen ayrılarak bir bakıcı ile yalnız bırakılmış sonrasında yeniden anne ile aynı ortama getirilmiştir (Bowlby, 1969; Main, Weston, 1982). Deney sırasında anne ve bebek beraber oyun oynamaya başlamışlar ardından odaya bir yabancı girerek bebek ve annenin oyununa eşlik etmiştir. Zaman bir müddet ilerledikten sonra anne oyundan ayrılarak odada yabancı ve bebek baş başa kalmışlardır (Ainsworth, Blehar, Waters ve Wall, 1978). Çocukve annesinin ayrılık öncesi ve sonrası davranışları incelenmiştir (Wilson ve Davenport, 2003). Yapılan gözlemler sonucu Ainsworth ve diğerleri iki tane güvensiz, bir tane güvenli olmak üzere üç tür bağlanma stili belirlemişlerdir. Bu bağlanma stilleri Güvenli, Kaygılı ve Kaçınan olmak üzere üçe ayrılmaktadır (Arbona, Power, 2003, Overbeek, Vollebergh, 2003; Solmuş, 2002; Waters, Hamilton, Weinfeld, 2000).

Deneyde güvenli bağlanma stiline sahip bebekler annesi ile oyun oynarken odaya yabancı birisi geldiğinde huzursuzluk yaşamamış; ağlama bağırma gibi davranışlar sergilemeden oyuncakları inceleyip keşfetmeye devam etmiş ve yabancı ile oyun oynamayı sürdürmüşlerdir. Bu çocuklar, anneleri odadan çıktığında ağlamış ancak annesi yeniden odaya girdiğinde sakinleşerek kızgınlık belirtisi göstermeyip anneleriyle yakın temasa geçmişler, tekrar çevreyi keşfe yönelmişler ve oyunlarına devam etmişlerdir (Bowlby, 1969). Kaygılı bağlanma stiline sahip bebekler ise, anne ile odada dururken oyuncaklara yönelip herhangi bir keşfetme girişiminde bulunmak yerine annelerinin yanından ayrılmamışlardır. Ayrıca kaygılı bağlanan bebekler odaya yabancı girdiğinde huzursuzluk çıkarak ağlama nöbetleri yaşamışlardır. Anne deney odasından çıktığı zaman, ağlamalarını arttırmışlar ama anne yeniden odaya girdiğinde ağlama davranışları kesilmeden devam etmiş ve hem anneye yakın olmak istedikleri için daha çok yapışma davranışları sergilemişler hem de anneye karşı yoğun öfke ve kızgınlık belirtileri göstermişlerdir. Kaçınan bağlanma stiline sahip bebekler, anneleriyle odadayken anneleri yok gibi davranarak anneye herhangi bir bağ kurmadan tek başlarına oyunlarına devam etmişlerdir. Deney sırasında odaya giren yabancı bireye karşı da aynı şekilde görmezden gelen davranışlar sergilemişlerdir. Kaçınan bağlanma stiline sahip bebekler hiçbir ağlama davranışında bulunmamış ve huzursuzluk çıkarmamışlardır (Ainsworth, Blehar, Waters ve Wall, 1978).

Anne odaya geldiğinde yakınlaşmayı reddetmişler ve bağlanma figüründen uzaklaşmışlar, dikkatlerini oyuncak ya da diğer nesneler üzerine yöneltmeyi tercih etmişlerdir (Beatson, Taryan, 2003, Rothbard, Shaver, 1994; Wilson, Davenport, 2003). Ainsworth ve diğerlerinin yaptığı deney sonucu bulunduğu üç bağlanma stiline sonradan Main ve Solomon (1986) “tanımlanamayan” (disorganised) türü eklemiştir. Atkinson’a (1996) göre tanımlanamayan grupta yer alan bebekler çelişkili davranışlar göstermektedir. Anneye belli etmeden yaklaşarak sonrasında ondan kaçınma davranışı sergilerler. Bazıları ise ilgisiz görünme ve herhangi bir duygusal belirti göstermemektedir. Bu bağlanma tarzı genellikle ihmal edilmiş ya da bakım verene karşı duygusal olarak ulaşamayan bebeklerde görülmektedir (Howe ve diğerleri, 2002; Shemmings, 2004).

Ainsworth’un bağlanma kuramına yaptığı diğer büyük katkı bebeklik döneminde, bağlanmanın gelişimini incelemek olmuştur. Ainsworth, bebekler ve annelerini dokuz ay süresince, haftada iki kez ve her seferinde iki saatlik sürelerle gözlemlemiştir. Ainsworth’un yaptığı çalışmalar, bebek ve anne etkileşimindeki kişisel farklılıkları anlamak açısından güçlü bir veri kaynağı olarak kabul edilmektedir (Ainsworth, 1963). Yapılan araştırma sonucu bebeklerin 8 aylıkken annelerini ‘güvenilir bir liman’ şeklinde gördüklerinde çevrelerinde olan bitenleri keşfetmek ve çevreyi tanıma konusunda başarılı olduklarını ortaya çıkarmıştır. Ayrıca Ainsworth’un bebeklerle yaptığı gözlemleri sonucunda, üç farklı bağlanma çeşidi önermesi de kuram için yaptığı önemli katkılardan kabul edilmektedir. Ainsworth; güvenli bağlanma, kaygılı bağlanma ve kaçınan bağlanma olmak üzere, çocuklardaki bağlanma örüntüsünü üç şekilde incelemiştir (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Bağlanma Kuramına göre; duygusal bağın, bebek ve bakım veren kişi arasındaki eksikliği yetişkinlik döneminde alınan kararlar ve yaşam stilini oluştururken oldukça etkili olmaktadır. Ainsworth’a göre bağlanmanın erken yaşlardaki etkileri bireylerin yetişkinlik dönemindeki yakın ilişkilerini de etkilemektedir.

Pek çok insan dünyaya geldiği ilk dönemde bakım vereni ile arasında oluşan bağlanma stilinin benzerini, yetişkinlik döneminde yaşadığı romantik ilişkilerde aramaktadır. Ayrıca kişinin erken dönemlerde oluşturduğu ilişki şekliyle romantik ilişki sürecinde partneriyle yaşadığı ilişki birbirine oldukça benzemektedir (Blehar ve diğerleri, 1977). Ainsworth’a (1989) göre bağlanma yakınlığı sürdürme ihtiyacı olan bireylerin duygusal bir bağ oluşturması ve bu bağın sürekliliğini korumasını ifade etmektedir. Philip Shaver ve Kim Bartholomew gibi psikologlar da yapılan çalışmaların sonucu ve alanyazındaki bilgilerden hareketle, Bowlby ve Ainsworth’un yapmış olduğu çalışma sonuçlarını, yetişkinlik dönemi bağlanma için de kabul edilebilir bulmuştur (Berman ve Sperling, 1994). Bu bağlamda Bowlby ve Ainsworth’un çalışmaları bağlanma kuramında belkemiği sayılmaktadır. Bağımsız çalışmaları mevcut olmasına rağmen her iki araştırmacı da Freud ve psikanalitik bazı düşüncülerden etkilenmişlerdir.

Bowlby'nin kuramla ilgili çalışmalarına Ainsworth'un katılımı sonucu kurama deneysel araştırma yöntemi ve çocuk gelişimine yönelim eklenmiştir (Sperling ve Berman, 1994). Ainsworth, bağlanma kuramında Bowlby'nin görüşlerini deneme yoluyla test ederek ve yeni fikirler ekleyerek kuramın gelişmesine katkıda bulunmuştur (Bretherton 1992, Goulet vd., 1998; Karen 1994). Ainsworth kuramda çocuğun bağlandığı figürün dünyayı keşfedebilmesi içingüvenli bir ortam sağladığını savunmaktadır.

Bağlanma kuramının temelini oluşturan bir diğer önemli çalışmayı ise, Harlow'un 1958 yılında maymunlar ile yaptığı deney oluşturmaktadır. Deney maymunlar için hazırlanan anne figürlerinin açlık ihtiyacının karşılanması yanında şefkat ve sıcaklık gibi etmenlerin de bağlanma için önemli olduğunu ortaya koymaya yönelik hazırlanmıştır. Bu durum annenin yalnızca fiziksel gereksinimleri karşılamadığına ek olarak sıcaklık ve rahatlık hissini sağladığı düşünceleri desteklemeye başlayacaktı. Deney sırasında doğar doğmaz annelerinden ayrılan yavru maymunlara verilen iki yapay anne bulunmaktadır. Annelerden biri kumaş kaplı ve ısıtılmış bir çubuktan oluşmaktayken diğeri sadece tel bir çubuk ve süt biberonundan oluşmaktadır. Deney esnasında yavru maymunların tel çubuktan oluşan anneye tırmanarak süt içtikten sonra hızlı bir şekilde kumaş kaplı çubuğa geçtikleri gözlemlenmiştir. Bu deney sayesinde anneye bağlanmasadece beslenmenin değil ayrıca sıcaklık ve temas sağladığı için önemli bir figür olduğu görülmektedir. Harlow bağlanma üzerine yaptığı bir başka deneyde ise, annesinden uzakta ve sosyal yoksulluk içinde büyütülen maymunları incelemiştir. Bu maymunların büyüdüklerinde ilişki kurmada yetersizlik, içe kapanma davranışları, cinsel yöndendönüklük ve yavrularına karşı da ilgisiz oldukları gözlemlenmiştir. Bu bağlamda Harlow anne ve çocuk arasında olan karşılıklı sevgi bağının en büyük katkısının ileriki yaşantılarda diğer insanlarla kurulan tüm ilişkilerde güven duygusunun oluşumunu sağladığını savunmuştur (Öztürk ve Uluşahin, 2002, s.566-570). Hayvanlarda gözlenen bağlanma ilişkisiyle insanlardaki ilk bağlanma süreçleri arasında benzerlik olduğuna inanan Bowlby, karşılıklı hissedilen sevgi bağının kişinin diğer insanlara yönelik hissettiği güven duygusu ile bağlantılı olduğunu söylemektedir (Karen, 1994).

Bowlby maymun ve insan yavrularının bağlanma figürlerinden ayrıldıklarında sergiledikleri tepkileri gözlemlendiğinde ortaya çıkan benzerlikler sonucu bağlanmanın evrimsel bir süreç olduğuna vurgu yapmıştır (Bowlby, 1980). Bireyler bağlanma figüründen ayrı kaldığında psikolojik olarak kötü hissetmekte ve yeniden karşılaştığında ise huzurlu ve mutlu hissetmektedir. Bağlanmanın gerçekleştiği kişinin, tamamen ortadan kalktığında ise çok yoğun ve güçlü duygularla yas süreci yaşanmasına sebep olmaktadır. Bowlby'e göre çocuğun psikolojik gelişiminin sağlıklı bir şekilde yürütülmesinde, anne ile çocuk arasındaki güven ilişkisi önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu dönemde sağlıklı yapılanmayan

bağlanma ilişkilerinin, psikolojik problemler ve zihinsel rahatsızlıklar gibi olumsuz ortaya çıkardığını iddia etmektedir. Bağlanma kuramı bireylerin hastalık, kaygı ve stres gibi durumlarda ne hissedecekleri ve nasıl tepkiler vereceğinin anlamamıza yardımcı olan bir yol haritası görevi görmektedir (Yıldızhan, 2017).

2.1.3.1.5. Bağlanma Türleri. Bağlanma türleri Ainsworth (1978) tarafından ilk kez ortaya atılmıştır. Bowlby'nin Bağlanma Kuramından yola çıkarak Ainsworth (1978) ve diğerleri, 12 ve 18 aylık bebekler ve annelerini laboratuvar ortamında deneysel bir çalışma ile incelemiştir. Bu araştırmada bebeklerin annelerinden ayrılma süreçlerinden sonra ve anneleri ile tekrar karşılaşma anlarındaki tepkilerini gözlemleyerek bağlanma stillerine yönelik bilgi toplamak amaçlanmıştır. Deneysel araştırma sonucunda bebeklerin anneleri ile bir araya geldikleri anda vermiş olduğu tepkiye göre üç tür bağlanma çeşidi olduğu ortaya konmuştur. Bubağlanma stilleri; güvenli bağlanma, kaygılı/kararsız bağlanma ve kaçınan bağlanma olarak sınıflandırılmıştır.

Güvenli bağlanmanın gerçekleşmesi için öncelikli şart bebeğe bakım veren kişinin duyarlı, yetenekli ve uyumlu olmasıdır (Crenshaw ve Stewart, 2019, s.130). Bebeklerin güvenli bağlanabilmesi için bağlanma figürünün sıcak, içten ve ulaşılabilir olması gerekmektedir. Güvenli bağlanma stilinde bebek çevresini keşfetmekten korkmamaktadır. Bebekler bağlanma figüründen ayrılma durumlarında kendisini tehdit altında hissetmektedir ancak bakım veren geri döndüğünde olumlu tepkiler göstermektedir. Bebekler güvenli bağ sayesinde annelerinin varlığı ile huzur bulup sakinleşirken; annenin yokluğunda ise stres yaşamaktadır (Sümer, 2006).Güvenli bağlanan bebeklerin anneleri çocuklarına daha ilgili, duyarlı, rahatlatıcı ve çocuğunu çevreyi keşfetmesi için daha özgür bırakan bir davranış örüntüsü sergilemişlerdir (Aspelmeir, Kerns, 2003; Pietromonaco, Barrett, 2000; Rothbard, Shaver, 1994; Thompson, 1999). Bebekte güvenli bağlanmanın gerçekleşmesi için annenin bebek için kesintisiz ve her zaman ulaşılabilir bir yapıda olması gerekmektedir. Bu şartlar sağlandığında çocuklar olası stres yaratabilen durumlarda bile güvenlik duygusu yaşamakta ve dönemin gerektirdiği gelişimsel davranışlarını aktif olarak sergileyebilmektedir.

Kaçınan bağlanma stiline sahip bebeklerin en önemli özelliği anneleri ile arasında güçlü duygusal bir bağın kurulamamış olmasıdır. Kaçınmacı bağlanma stiline sahip bebeklerin anneleri soğuk, öfkeli, çocuklarına karşı daha ilgisiz, mesafeli, daha fazla reddedici ve çocukların yakınlık isteğine daha duyarsız davranışlar sergilemektedir (Beatson, Taryan, 2003; Parker, Scannell, 1998; Pietromonaco, Barrett, 2000; Pound, 1982). Bebekler bakım vereninden bu kaçma davranışlarını gözlem yoluyla öğrenmektedir. Bu bebekler anneleriyle birlikteyken umursamaz tavırlar gösterir. Annelerinden ayrıldıklarında da bu duruma tepki vermezler.

Anneleriyle yeniden bir araya gelen bebekler dikkatlerini ortama yöneltmişler ve annelerinden uzak durmuşlardır (Ainsworth ve arkadaşları, 1978). Bağlanma figürlerinin bebeklere karşı soğuk ve öfkeli davranışları zamanla kendilerinden uzaklaştırmalarına ve bebeklerin kaçınan bağlanma tarzını benimsemelerine sebep olmaktadır (Küçük, 2020). Bowlby'e göre annelerin kaçınma düzeyi yüksek olduğunda başkalarına yönelik olumsuz algılarını çocuklarına da yansıttıkları böylece onları da olumsuz değerlendirdikleri için ilgi göstermemektedirler. Bu bağlamda annelerinden yeterli ilgiyi alamayan çocuklar başkalarının ulaşılmaz ve güvenilmez olduğuna yönelik bir zihinsel model geliştirmektedir.

Kaygılı bağlanmanın en önemli nedeni bakım veren kişinin çocuğa tutarsız davranışlar sergilemesi ve yeterli ilgiyi göstermemesi sonucu ihmal etmesidir. Kaygılı bağlanan bireyler bağlanma figüründen ayrıldıklarında stresli davranışlar ve direnç göstermektedir. Stresli durumlarda genellikle ağlama krizleri ile başa çıkmaya çalışırlar. Bakım veren kişi odadan ayrıldığında agresif davranışlar ve ağlama nöbetleri meydana gelmektedir. Bakım veren kişi odaya geri döndüğünde ise, ağlama krizleri devam etmekte gerginlik son bulmamaktadır (Gökmen, 2009). Kaygılı bağlanma stiline sahip bebeklerin anneleri çocuğa gösterdikleri sevgi ve ilgilerinde tutarsız olup müdahaleci bir yapıda çocuğu yönlendirmeye hevesli davranışlar sergilemişlerdir (Aspelmeir, Kerns, 2003). Levy, Blatt, Shaver (1998) kendi ihtiyaçlarını çocuklarının ihtiyaçlarının üstünde tutan ebeveynlerin çocuklarının kaygılı bağlanma stiline sahip olduğunu söylemektedir.

Bebeklik döneminde annenin ya da birincil bakım verenin bebeğe davranışları oldukça önemlidir. Çocukluk döneminin ilk iki yılında ilgi ve sevgiyi yeterince yaşamamış ve anneleriyle duygusal olarak bağ kuramamış çocuklar sosyal ilişkilerinde sorunlar yaşamaktadır (Bowlby, 1998). Ayrıca anneleriyle ilişkisi olumlu olan çocukların problem çözme konusunda daha başarılı olduğu görülmüştür (Hortaçsu, 2012). Yapılan araştırmalar sonucu bağlanmanın sadece bebeklikte değil çocukluk, ergenlik ve yetişkinlik durumunu kapsayan bir durum olduğuna yönelik bulgular elde edilmiştir. Waters ve diğerlerinin (2000) bağlama stillerinin devamlılığı için yapmış olduğu çalışmada bebeklikte bağlanma stili bağlanan bireylerin 20 yıl sonraki bağlanma stili ölçüldüğünde %72 oranında benzerlik saptanmıştır. Hortaçsu, Cesur ve Oral (1993), çocukluk döneminde güvenli bağlanma figüründen yoksun büyüyen çocukların bağlanma örüntü üzerine yürüttükleri araştırmada, yetiştirme yurdundaki çocuklar ile bakım verenlerinin yanında büyüyen çocuklar incelenmiştir. Araştırma bulguları, yetiştirme yurdundaki çocuklar, bakım verenlerinin yanında büyüyen çocuklara göre kaygı ve kaçınmacı bağlanma boyutlarında daha yüksek puanlar alırken; güvenli bağlanma stilinden daha düşük puanlar aldıklarını göstermiştir.

2.1.3.1.6. Yetişkin Bağlanma Stilleri. Bowlby'e göre bağlanma genellikle ilk çocukluk

döneminde ortaya çıkmaktadır ve yaşam boyu aynı stilde devamlılık sağlamaktadır (Bowlby, 1979; 1980). Bu bağlamda yapılan çalışmalar erken çocukluk döneminde oluşan bağlanma stilinin yetişkinlikte de benzer bir yapıda devam ettiğini göstermektedir (Scharfe & Bartholomew, 1994; Hamilton, 2000). Ancak Bowlby bağlanmanın bebeklik dönemi ile sınırlı kalmadığını düşünmektedir. Bireylerin yetişkinlik dönemindeki bağlanma davranışı çocuklukta bağlanma stilinin devamı olarak kabul edilmektedir. Yetişkinlerde kendilerini kötü hissettiği anlarda, hastalık, stres veya bir felaket durumunda genellikle başkalarına ihtiyaç duymakta ve onlarla yakınlık beklentisi içerisinde girmektedir. Bu sebeple bireyler kendilerini emniyette hissetmek istedikleri zaman güvendiği insanlarla yakınlık isteği içerisinde girmektedir (Bowlby, 1969). Yetişkinlikte karşılıklı olan bağlanma davranışı bebeklikte tamamlayıcı özellikler göstermektedir. Örneğin, bakım verenler bebeklerin fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarını karşılarken herhangi bir beklenti içerisinde olmamaktadır; yani bebekler bağlanma figüründen güvenlik ihtiyacını karşılamaktayken bakım veren bebekten herhangi bir güvenlik ihtiyacı karşılamamaktadır. Yetişkinlik dönemine baktığımızda ilişkideki eşler birbirlerinin ihtiyaçlarını karşılıklı olarak karşılamakta, bakım verme ve bakım alma davranışlarını birlikte gerçekleştirebilmektedir (Onur, 2006).

Weiss'e göre (1982) bebeklik ve yetişkinlik dönemindeki bağlanma üç temel özelliklerle birbirinden ayrılmaktadır;

1. Bebeklikte bağlanma bebek yani bakım alan ve ebeveyni yani bakım vereni arasında gerçekleşirken; yetişkinlikteki bağlanma eşler ya da partnerler arasında olmaktadır.
2. Bebeklikte bağlanma diğer davranışsal sistemlerden etkilenirken yetişkinlik döneminde bağlanma etkilenmemektedir.
3. Yetişkinlik döneminde bağlanma genellikle cinsel ilişki içermektedir.

Hazan ve Shaver (1987), Bowlby' nin çocukluk dönemi için oluşturduğu bağlanma kuramının temel alınmasının yetişkinlikte kurulan romantik ilişkilerde bağlanma stillerini anlamak için bir yol haritası olduğunu söylemektedir. Bireylerin dünyaya geldikleri anda yaşamın erken dönemlerinde oluşan bağlanma stillerinin ve zihinsel modellerin nispeten daha kalıcı ve durağan bir yapıda olduğu düşünüldüğünde yetişkinlik döneminde yaşanan romantik ilişkilerde bireylerin eşleri ve kendileri ile ilgili oluşturdukları algılarda büyük rol oynadığı söylenmektedir (Çakmak, 2018). Bağlanma kuramında, bağlanma kavramının bireyin hayatı boyunca devam edeceği kabul edilmiştir. Yetişkinlik döneminde yaşanan bağlanma kavramı üzerine yapılan ilk araştırmalar Hazan ve Shaver'in tarafından 1987'de başlamıştır (Göçener, 2010). Hazan ve Shaver'in (1987) yapmış olduğu çalışmalar bireylerin yaşadığı romantik ilişkilerde bağlanmanın kavramsallaşmasında rol oynamıştır ve Ainsworth'un tanımladığı üç bağlanma stilinin yetişkinlik döneminde kurulan romantik ilişkilerde de

olduğunu göstermiştir (Kaya Balkan, 2019). Collins (1996) romantik ilişkideki bireylerin geçmişlerinde deneyimledikleri kişisel ve sosyal ilişkilerden nasıl etkilendiği anlamak için bağlanma kuramının incelenmesinin önemine değinmektedir. Günümüzde kişilerin romantik ilişkilerde yaşadığı flört şiddeti alanında yapılan çalışmalara baktığımızda romantik ilişkinin yapısını anlamak için genellikle bağlanma kuramından yararlanılmaktadır (Ulloa ve diğerleri, 2014).

Hazan ve arkadaşları, Ainsworth'un ortaya koymuş olduğu üçlü bağlanma biçimini yetişkinlik dönemi karşılıklarını ve özellikle yakın ilişkiler bağlamında yorumlayarak, yetişkinler için 3 farklı bağlanma türü oluşturmuşlardır. Yetişkin bağlanma modeline göre, bireyler güvenli bağlanma stiline sahip olduğunda özgüvenleri yüksek olmakta, sosyal bağlamda girişken davranışlar sergilemekte ve yakın ilişki kurma ve devam ettirme konusunda başarılı olmaktadır. Yetişkin bağlanma modelinde, kaygılı- kararsız bağlanan bireyler, ikili ilişkilerde terk edilmek ve reddedilmekten korkmakta aynı zamanda güven konusunda sorun yaşamaktadır. Kaygılı – Kaçınan bağlanma stiline ise bireyler yakın ilişkilerden kaçmakta, kendilerini rahatça açamamakta ve sosyal bakımdan baskılanmış oldukları söylenmektedir.

Bartholomew ve Harowitz (1991), Hazan ve Shaver'in (1987) üçlü bağlanma modelini, Bowlby'nin bağlanma sisteminin benliğe ve başkalarına ilişkin içsel modeller kavramını temel alarak ergen ve yetişkinlerin yakın ilişkilerinde bağlanmanın rolünü incelemiş ve "Dörtlü Bağlanma Modeli (DBM)"ni oluşturmuşlardır. Alanyazında Hazan ve Shaver'in oluşturduğu bağlanma stili, Bartholomew ve Horowitz'in oluşturduğu dörtlü bağlanma stili kuramında 'korkulu bağlanma' ve 'kayıtsız bağlanma' olarak incelenmiştir. Yetişkin bağlanma stillerini açıklayan Dörtlü Bağlanma Modelinde yer alan benlik modeli olumlu olduğunda birey, diğerlerinin onayına ihtiyaç duymaksızın özdeğeri ve sevmeye değer özelliklerinin daha çok farkında olmaktadır. Benlik modeli olumsuz olduğunda ise, özsaygıda düşme ve başkalarından onay alma ihtiyacında artış göze çarpmaktadır (Sümer & Güngör, 1999). Başkaları modeli olumlu olduğunda birey diğerlerini ulaşılabilir ve güvenilebilir olarak algıladığı için yakınlık arama ve destek isteme davranışlarına yönelmektedir. Ancak olumsuz diğerleri modelinde bireysosyal destek sağlama ve alma konusunda sıkıntılar yaşamakta, yakınlık kurmaktan çoğu zaman kaçınmakta ve ilişkilere ilişkin beklentileri genel olarak olumsuz sonuçlanmaktadır (Sümer ve Güngör, 1999). Bu modelde başkaları modeli ile benlik modelleri olumlu ve olumsuz olma durumuna bağlı olarak bağlanma türleri; güvenli bağlanma, kayıtsız bağlanma, saplantılı bağlanma ve korkulu bağlanma olmak üzere dörde ayrılmaktadır.

Güvenli bağlanma stilinde bireyler kendilerini değerli hissetmektedir ve yakın ilişkilerinde de rahattırlar (Bartholomew ve Shaver, 1998). Güvenli bağlanma olumlu kendilik

ve olumlu öteki modeliyle ilişkilidir. Güvenli bağlanma sayesinde bireyler diğer insanlarla yakın ilişkiler kurabilmekte ve ilişkilerine bağlı olmaktan keyif almaktadır. Birey kendisini sevmeye ve değer göremeye layık hissetmektedir. Güvenli bağlanan bireyler, toplumla uyum içerisinde hareket etmektedir ve diğer insanlar tarafından da onaylanmaktadır (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Bireyler, güvenli bağlanma stiline sahip olduğunda yaşadıkları herhangi bir sorunda, çevreden olası kaynaklardan destek isteyerek sorunu halledebilirler. Bu bireyler başkalarıyla yakınlık kurarken zorluk çekmezler, istedikleri zaman da özerk kalmayı başarabilirler (Collins, Feeney, 2004; Sümer, Güngör, 1999a). Alanyazında Dörtlü Bağlanma Modelinde yer alan güvenli bağlanma ile üçlü bağlanma modelinde yer alan güvenli bağlanma stiline aynı anlama geldiği kabul edilmektedir (Aslan Giray, 2013).

Saplantılı bağlanma stiline sahip bireyler, sosyal çevreleri tarafından kabul görmediklerine ve diğerlerinin kendisine güvenmediği düşünmesi gibi birtakım kaygılar taşımaktadır (Bartholomew ve Shaver, 1998). Başkaları olumlu değerlendirse bile kendilerini olumsuz değerlendirmektedirler ve kendilerini değersiz görmektedir. Bu sebeple değerli ve yeterli olduklarını hissedebilmek için yakın ilişkilerini kendileri oluşturmak için çabası içerisindeyler (Bartholomew and Horowitz, 1991). Bu bireyler kendilerini ilişki kurdukları kişiye sevdirmeye ve onaylanma ihtiyacını yoğun bir şekilde hissetmektedir. Kendilerini ilişki kurdukları kişiye kabul ettirmek için, sevilme ve beğenilme ihtiyaçlarını karşılamada kendilerine güvenleri olmadığı için romantik ilişkilerinde ve yakın ilişkilerde çok fazla çaba sarf etmektedirler. İlişkilerinde sürekli olarak kendisini ispat edip değerli görmek için uğraşmaktadırlar. Bireyler, saplantılı bağlanma stiline, güvenli bağlanma stiline sahip olanlara göre daha düşük özgüvene sahiptirler. Bu durum içinde bulundukları yakın ilişkilerde sürekli terk edilme ve reddedilme korkusunu yoğun olarak yaşamalarına sebep olmaktadır (Turanlı, 2010). Saplantılı bağlanan bireyler, yakın ilişki içerisinde oldukları insanları mutlu etmek için gereğinden fazla bir performans sergilemektedir (Soygüt, 2004).

Bu bireyler diğerlerinin onay ve görüşüne bağımlıdır (Göçener, 2010). Saplantılı bağlanma stili, Hazan ve Shaver'ın oluşturduğu kaygılı-kararsız bağlanma stili ile benzerlik göstermektedir. Reddedilmekten ve terk edilmekten çok korkan saplantılıbağlanan bireylerin en baskın özelliği özgüven eksikliğidir. Saplantılı bağlanma sonucu romantik ilişkilerde partnerlerine ve arkadaşlarına aşırı düzeyde bağımlılık göstermektedirler. Duyguları yaşarken yoğun ve abartılı bir biçimde ifade etmekte, ağlama sıklıkları fazladır. Ayrıca herhangi bir sorunla karşılaştıklarında çatışma çözme becerileri düşüktür (Küçük, 2020).

Kayıtsız bağlanan bireyler ilişki yaşadıkları kişilerden yakınlık kurmaktan kaçınmaktadır. Yakın ilişkilerin kendileri ve diğerleri için önemli olmadığını düşünmektedirler.

Başkalarına yönelik olumsuz tutumları bulunmakta ve yakın ilişkilerin başlamasını engellemeye çalışmaktadırlar. Kayıtsız bağlanan bireyler olumlu benlik algısına sahiptirler ve kendi benliklerini koruma çabasını ilişkilerde yoğun bir şekilde yaşamaktadırlar. Yakın ilişkilerden uzak kalmanın hayal kırıklığı ve incinme duygusu yaşamayı engelleyeceğini düşünmektedirler (Bartholomew and Horowitz, 1991). Kayıtsız bağlanan bireyler çevrelerini olumsuz algılamaktadır. Bu durum bireylerin diğer insanlar tarafından reddedilmesini kolaylaştırmaktadır (Surcinelli ve diğerleri, 2010). Bu bireylerin benlik saygıları ve özgüvenleri yüksek olmasına rağmen yakın ilişkideki partnerlerine çok yakın olmayı istememektedir. İlişki içerisinde olduğu insanlara güvenmemekte ve değer vermemektedir. Çünkü başkalarının güvenilirmez olduğunu, seilmeyi ve değer görmeyi hak etmediğini düşünmektedirler. Kendilerini dışarıdan gelecek tehlikelere karşı kaçınan davranışları sayesinde koruyacaklarına inanmaktadırlar (Küçük, 2020). Kayıtsız bağlanma stiline sahip bireyler, öfke ve narsizm gibi davranış bozukluklarına ve mükemmeliyetçiliğe eğilimli davranabilmektedir (Bartholomew, 1990).

Korkulu bağlanmada bireylerin hem kendilik modeli hem de öteki modeli olumsuzdur. Bu bireyler hem kendilerinin hem de başkalarının değersiz olduğu ve seilmeye layık olmadığına inanmaktadır. Başka insanlara zor güvendikleri ve genelde olumsuz düşünceleri olduğu için reddedilme korkuları başkalarına yaklaşmakta kararsız ve isteksiz davranmalarına sebep olmaktadır. Zaman zaman başkalarına yakınlaşma ihtiyacı hissetseler de reddedilme korkuları sebebiyle kötü bir şey olacakmış kaygısını yoğun olarak yaşamaktadırlar. Dolayısıyla romantik ilişkilerden ve ortamlardan uzaklaşmaktadırlar (Bozkurt, 2014). Korkulu bağlananlar içe dönük ve soğuk yapıda olarak tanımlanmaktadır (Landy, 2009). Bu bireyler kendilerini değersiz ve sevilmez olarak algılamakta diğerlerini güvenilirmez ve reddedici olarak algılamaktadır. Bartholomew ve Horowitz'e (1991) göre, korkulu bağlanan bireyler, başkaları tarafından kabul edilmek istemelerine rağmen reddedilmek korkuları sebebiyle yakınlık kuramazlar. Ayrıca, başkalarının onayına ve kabulüne yüksek düzeyde ihtiyaç duydukları için saplantılı kişilik özelliğine benzemektedirler.

Korkulu bağlananlar diğer insanları güvenilirmez ve reddedici olarak algılamaktadır. Dolayısıyla diğer insanlara seilmeyeceklerine yönelik bir duygu geliştirirler. Kendilerini değersiz hissetmektedirler ve yakın ilişkilerinde yaşamış oldukları kaybetme ve reddetme korkuları yüzünden yakın ilişki kurmaktan uzak durmaya çalışmakta ya da ilişkilere hiç başlamamayı tercih edebilirler (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Kendini açarken, sosyal ilişkileri başlatırken ve zor durumda kaldığında başkalarından yardım isterken rahatsızlık duymaktadırlar. Bu bireylerin özgüveninin düşük olduğu ve sosyal bağlamda atılgan davranışlar gösteremediği bulunmuştur (Bartholomew, Horowitz, 1991; Mikulincer, Nachson,

1991). Bireyler korkulu bir bağlanma stiline sahip olduğu zaman hem kendilerine hem de başkalarına yaklaşırken güvensiz bir tutum içinde hareket etmektedir. Dolayısıyla başkalarına karşı güvensiz tutumu yakın ilişkileri ve arkadaşlıklarını çok çabuk gözden çıkarmaları ve vazgeçmelerine sebep olmaktadır. Bu bireyler bir insana hiç bağlanmamayı; birisine bağlanıp sonrasında üzülmeye tercih etmektedir.

Sonuçlar incelendiğinde çocukluk döneminde oluşan bağlanma ilişkisinin bireyin ileriki yaşamında yakın ilişkisindeki bağlanma figürü ile yaşayacağı bağlanma örüntüsünü tahmin etmede önemli bir rol oynamaktadır. Ayrıca çocukluk döneminde bireyin bağlanma deneyimleri yetişkinlikte kurulan yakın ilişkileri çok büyük etki altında bırakmaktadır (Rothbard ve Shaver, 1994). Bireylerin romantik ilişkisinde partnerlerine karşı sergilemiş olduğu tüm tutum ve davranışlar yetişkin bağlanma stilinden büyük oranda etkilenmektedir ve yine yetişkinlikte görülen güvensiz bağlanma stilleri bireylerinkendilerine ve partnerlerine karşı geliştirmiş olduğu bakış açısında büyük rol oynamaktadır. Dolayısıyla bağlanma kuramı, bireyin dünyaya geldiği andan itibaren gelişim dönemleri boyunca yaşadığı yakın ilişkileri yorumlamak ve anlamlandırmak açısından bizlere ışık tutmaktadır. Bu bağlamda bağlanma stillerinin bireyin çocukluk ve yetişkinlik döneminde kurduğu yakın ilişkilerdeki etkilerinden yola çıkarak bu araştırma, çocuklukta aile içinde yaşanan ebeveynleşmenin ve yetişkinlik döneminde romantik ilişki istismarının bağlanma stilleri ile ilişkisini ortaya koymayı hedeflemektedir.

2.2. İlgili Yurt İçi Araştırmalar

Araştırmanın bu bölümünde değişkenlerinden sırası ile; ebeveynleşme, siber flört istismarı, kaygılı ve kaçınmacı bağlanma konusunda yapılmış yurt içi ile yurt dışı araştırma sonuçları belirtilmiştir.

Karagöbek (2014) tarafından annenin çocukluğundaki ebeveynleşme davranışı tecrübeleri, eşiyle ilişkisindeki bağlanması, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi ve çocuğun benlik kurgusunun çocuğun ebeveynleşme davranışları üzerindeki etkisinin incelendiği bir çalışmada; örneklem grubunu 92 anne-çocuk ikilisinden oluşmaktadır. Katılımcılardan annelerin yaş ortalaması 40.11, çocukların yaş ortalaması ise 12.56'dır. Yapılan çalışmada Annelere Evlat Sorumluluğu Ölçeği-Yetişkin Versiyonu (Jurkovic, Thirkield ve Morrell, 2001), Yakın İlişkilerde Deneyimler Envanteri-II (Fraley, Waller ve Brennan, 2000) ve Çocuklara Yirmi İfade Ölçeği (Kuhn ve McPartland, 1954) kullanılmıştır. Ayrıca çocuklara düzenli aile etkinlikleri hakkında üç açık uçlu soru sorulmuştur. Araştırmada kullanılan

regresyon analizi sonuçlarına göre, anksiyetesi yüksek annelerin daha az duygusal ebeveynleşme yaşadığı ve bu annelerin çocukları annelerinin daha çok fiziksel bakım verdiğini açıklamışlardır. Kızlar erkeklere kıyasla ebeveynlerinin daha çok duygusal bakım verdiğini açıklamışlardır. Çocukların ebeveynleşme davranışları incelendiğinde, anksiyetesi düşük annelerin çocukları, daha çok duygusal ebeveynleşme davranışı göstermektedir. Ayrıca, ilişkisel benliğe sahip olma eğilimindeki çocuklar, daha çok duygusal ebeveynleşme davranışı gösterdiklerini açıklamışlardır. Kendini “bağımsız” tanımlayan çocuklarda daha az ebeveynleşme, “ilişkisel” tanımlayan çocuklarda daha fazla duygusal ebeveynleşme görülmüştür. Çocuğun pratik ebeveynleşmesini incelediğimizde, kızlar erkeklere göre aile üyelerine daha çok fiziksel bakım sağladıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca, bağımsız benliğe sahip olma eğilimindeki çocuklar daha az fiziksel bakım verdiklerini açıklamışlardır. Düşük sosyoekonomik düzeydeki çocuklarda ve kız çocuklarında daha fazla ebeveynleşme davranışları görülürken, duygusal ebeveynleşme açısından statü farkı görülmemiştir.

Köyden (2015) tarafından yapılan araştırmada; araştırmanın ilk kapsamında, Hooper (2009) tarafından geliştirilen Ebeveynleşme Envanterinin Türk kültürüne uyarlanma çalışması yapılmış ve güvenirlik ile geçerlik analizleri yapılmıştır. Araştırmanın ilk aşamasındaki örneklem grubunu Hacettepe Üniversitesi’nde eğitim öğretimine devam eden, 142’si kadın ve 159’u erkek olmak üzere 301 katılımcı oluşturmaktadır. Katılımcıların yaş ortalaması 21.55’dir. Araştırmada açımlayıcı faktör analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, ölçeğin, Türk kültürü ile örtüşürge belirlenmiştir. Çalışmanın ikinci kapsamında, üniversite öğrencilerinde ebeveynleşmenin depresyonla, kaygıyla, öfkeyle ve obsesif inanışlarla olan ilişkileri incelenmek amaçlanmıştır. Bu kısımda örneklemini Hacettepe Üniversitesi’nde eğitim öğretimine devam eden, 105’i kadın ve 98’i erkek olmak üzere 203 katılımcı oluşturmaktadır. Katılımcıların yaş ortalaması 21.04’tür. Çalışmada çoklu regresyon analizi kullanılmıştır. Araştırmadan çıkan sonuçlara göre kadınlarda ebeveyn odaklı ebeveynleşme puanlarının yüksek olduğu ve ebeveynleşme puanlarının yüksek olmasının obsesif inanışları arttırdığı, erkeklerde de kardeş odaklı ebeveynleşme puanlarının yüksek olduğu ve bu durumun öfkeyi düzenlemeyi güçleştirdiği görülmüştür. Ulaşılan bulgularda, Ebeveynleşme kavramının kültürel olarak bir fark olmadığı ve ebeveynleşme olgusunun psikolojik boyutlarda farklılıklar gösterdiği saptanmıştır.

Yıldırım (2016) tarafından yapılan araştırmada, aile öngörülemezliği ve ebeveynleşmenin depresyon, öfke, obsesif inanış biçimleri ve obsesif kompulsif belirtiler ile ilişkileri incelenmiştir. Araştırmada örneklem grubunu, Hacettepe Üniversitesi’nde öğrenim gören 371 kişi (191 kadın, 180 erkek) oluşturmaktadır. Çalışmada aile öngörülemezliğinin ve ebeveynleşmenin alt boyutlarının çalışmada ele alınan bozuklukları yordama gücü

belirlerken regresyon analizi kullanılmıştır. Sonuçlar kadınlarda aile öngörülemezliği ve ebeveynleşmenin bahsi geçen tüm bozukluklar üzerinde etkili olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Cinsiyet açısından incelendiğinde erkeklerde aile öngörülemezliği ve ebeveynleşmenin depresyon, obsesif inanışlar ve obsesif kompulsif belirtiler üzerinde etkili olduğu; öfke üzerinde ise yalnızca ebeveynleşmenin etkili olduğu görülmüştür. Algılanan Yarar/Uyum boyutunun kadınlarda hiçbir bozukluk üzerinde etkili olmadığı; erkeklerde ise depresyon üzerinde koruyucu etki yaptığı görülmüştür.

Emre (2016) tarafından yapılan derleme çalışmasında, ebeveynleştirmenin çocukların gelişim sürecine etkisi incelenmiştir. Ebeveynleşme için risk grupları (Boşanma, Ebeveynin madde bağımlılığı, Ebeveynin ruhsal ve/veya fiziksel hastalığı, yoksulluk ve kötü yaşam koşulları, Tek ebeveynli aileler) incelenmiştir. Ebeveynleşmenin çocuklarda ileriki yaşlarda davranış bozukluğu, depresyon, yeme bozukluğu, somatik yakınmalar gibi ruhsal bozuklukları gibi psikopatolojik durumlara gidebilen olumsuz etkiler üzerinde durulmuştur. Ayrıca çocuğun alması gereken sorumlulukların ebeveynleşmeden ayrı tutulması gerektiği belirtilmiş ve ebeveynin desteği ve takdiri ile ebeveynleşmeninolumlu etkiler yaratabileceği değerlendirilmiştir.

Akün (2017) tarafından yapılan oluşturulan derleme makalede; ebeveynleşmenin özellikleri ve birey üzerinde etkileri; çeşitli kuramsal yaklaşımlar açısından ve araştırma bulguları dikkate alınarak değerlendirilmiştir. Ebeveynleşmenin tanımı, kuramsal açıklaması, türleri, etkileri, risk faktörleri, kültürel olarak değerlendirilmesi kapsamlı olarak yapılmıştır. ebeveynleşmenin sık görüldüğü aile örüntüleri ele alınarak, risk faktörleri tanımlanmıştır. Ailede içindeki ruhsal bozukluklar, fiziksel ve kronik hastalıklar, aile içinde eşler arasındaki evlilik çatışması, boşanma, sosyo-ekonomik düzeyin düşük olması ve göç durumunun ebeveynleşme için risk faktörü olduğu saptanmıştır. Ayrıca ebeveynleşme yaşantılarının çocuk, ergen ve yetişkin üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri ile bu etkilerin ortaya çıkmasında aracı ve düzenleyici rol oynayan değişkenler, araştırma bulguları çerçevesinde incelenmiştir.

Zencir (2018) tarafından yapılan çalışmada, evli bireyler üzerine yapılan bir araştırmada; çocuklukta ebeveynleştirilme düzeyleri ve evlilik doyumlari, depresyon düzeyleri, ailesel ve kişisel niteliklerinin ilişkisi incelenmiştir. Araştırmanın örneklem grubunu 597 evli birey oluşturmaktadır. Verilerin analizinde t-testi ve ANOVA kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre, evlilik doyumu ve çocukluk döneminde yaşanan ebeveynleştirilme arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. Ancak, çocukluk döneminde yaşanan ebeveynleştirilme ve depresyon arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark

bulunmuştur. Araştırmada, ebeveynlerin akademik düzeyi, ailede kronik hastalıklar, ebeveynlerle geçirilen vakit, kardeş sayısı ve çalışma durumuna bağlı olarak; çocuklukta ebeveynleştirilme düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmüştür.

Köyden ve Uluç (2018) tarafından yapılan bir çalışmada ebeveynleşme ve psikolojik belirtilerin ilişkisinde bazı değişkenlerin (cinsiyet ve algılanan yarar) rolünü incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu 142'si kadın 159'u erkek olmak üzere toplam 301 genç yetişkin oluşturmaktadır. Çalışmada, çok yönlü varyans analizi (MANOVA) kullanılmıştır. Ebeveynleşme olgusu ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiler oluşturulan yapısal eşitlik modeli kullanılarak incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre, ebeveyn odaklı ebeveynleşme boyutu ve kardeş odaklı ebeveynleşme boyutu, tüm psikolojik problemlerle pozitif ve anlamlı olarak ilişkili bulunmuştur. Bununla birlikte, algılanan yarar boyutunun tüm psikolojik problemlerle anlamlı ve ters yönde ilişkili olduğu görülmüştür. Ulaşılan sonuçlar kadın ve erkekler için eşit düzeyde ebeveynleşmeye maruz kalındığında bile çok farklı etkilerin ortaya çıkabileceğine işaret etmiştir.

Arıkan (2019) tarafından yapılan araştırmada, ebeveynleşme ile psikolojik belirtiler ve obsesif-kompulsif belirtiler ilişkisinde, öfke ve sorumluluk değişkenlerinin aracı rolü ve özel gereksinimli veya sağlıklı kardeşe sahip olmak ve sosyal destek değişkenlerinin düzenleyici rolünü incelemek amaçlanmıştır. Araştırmada örneklem grubu olarak, özel gereksinimli kardeşe sahip 104 (18 yaş ve üstünde olan) ve sağlıklı kardeşe sahip 149 kişi olarak belirlenmiştir. Çalışmada, analiz yaparken (MANOVA) kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre özel gereksinimli kardeşi olan bireylerde ebeveynleşme daha yüksek görülürken bu bireyler ebeveynleşmeyi daha düşük yararlı algılamaktadırlar. Araştırmanın bir diğer sonucu, ebeveynleşmenin algılanan yararın azalması ve öfkenin artması, psikolojik belirtilerin de artığıdır. Son olarak, özel gereksinime sahip kardeşi olmayan grupta, sosyal desteğin çok düşük olmasının kardeşeyönelik ebeveynleşme ile öfke / sorumluluk arasındaki ilişkiyi düzenlediği ve bu ortak etkileşim sonucunda öfkenin / sorumluluğun kardeşe yönelik ebeveynleşme ve OKB veyapsikolojik belirtilerin ilişkisinde aracılık ettiği görülmüştür.

İplikçi ve Şahin-Acar (2019) tarafından yapılan araştırmada, çocukların benlik kurguları ve açıkladıkları ebeveynleşme davranışları arasındaki ilişkide toplumsal cinsiyetin aracı rolünü incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubu, 156 katılımcıdan (78 anne- çocuk çifti) oluşmaktadır. Verilerin analizinde, ilk olarak bağımsız benlik kurgusu ve cinsiyetin fiziksel ebeveynleşme davranışları üzerindeki ortak etkisi ardından ilişkisel benlik kurgusu ve cinsiyetin duygusal ebeveynleşme davranışları üzerindeki etkisi test edilmiştir. Çalışmada analiz aşamasında parametrik testler uygulanmıştır. Araştırma bulgularına göre,

anneninin bağlanma kaygısı ve kaçınması kontrol edildiğinde, kendini daha bağımsız olarak tanımlayan kız çocuklarının, daha az fiziksel ebeveynleşme davranışı gösterdiklerini ortaya çıkmıştır. Sonuçlar incelendiğinde, benlik kurgusunun fiziksel ve duygusal ebeveynleşme üzerindeki ortak etkisi anlamlı bulunmuştur. Buna göre kendini daha ilişkisel olarak tanımlayan kız çocukları daha fazla duygusal ebeveynleşme davranışı sergilediklerini belirtmişlerdir. Oğlan çocukları içinse anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bulgular, benlik kurguları ve toplumsal cinsiyetin ebeveynleşme davranışları üzerindeki ortak etkisini işaret etmiştir.

Deveci (2019) tarafından yapılan çalışmada, sanayide çalışan erkek çocuk işçilerin ebeveynleşme deneyimlerini incelemek amaçlanmıştır. Araştırmada örneklem olarak Ankara'da yaşayan ve sanayi bölgelerinde çalışan yedi erkek ergen belirlenmiştir. Araştırmada nitel çalışma olarak yürütülmüştür ve elde edilen verilerin analizinde Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz (YFA) kullanılmıştır. Çalışmada normalden sapmış olan ve toplumsal adaletsizlikten dolayı çalışmak zorunda olan çocukların ihtiyaçlarına yoğunlaşıldığından bu çocukların yaşadıklarının sadece ebeveynleşme ile açıklanmasının doğru olmadığı ve bu yüzden yetişme ortamı dikkate alınarak değerlendirmesinin daha doğru olacağı vurgulanmaktadır. Emekçi çocuklara, yapabileceklerinin çok üzerinde psikolojik, fiziksel ve ekonomik sorumluluklar yüklendiği ve korunma, oyun, empati, yaratıcılık ve bakım gibi ihtiyaçlarının da göz ardı edildiği saptanmıştır.

Bakır ve Kalkan (2019) tarafından yapılan bir çalışmada, benlik imgesi, siber flört istismarı ile benlik saygısının ilişkisini incelenmek amaçlanmıştır. Araştırmada örneklem grubu, kadınlarda 22.94 ve erkeklerde 22.82 yaş ortalaması olmak üzere 458 kişiden oluşmaktadır. Çalışmada, korelasyonel ve nedensel karşılaştırma araştırmaları kullanılmıştır. Siber flört istismarı, beden imgesi ve benlik saygısı değişkenleri arasındaki ilişkileri incelemede Spearman korelasyon; cinsiyet ve partnerden farklı bir şehirde yaşama değişkenleri için Mann Whitney U; ilişki durumu ve internette geçirilen süre değişkenleri için Kruskal Wallis yöntemleri tercih edilmiştir. Araştırma bulgularına göre, benlik saygısının azalması sonucu, siber flört istismarı konusunda maruz kalma ve uygulama düzeylerinde artış olduğu görülmüştür. Siber flört istismarı uygulama veya yaşamının, romantik ilişkinin süresine ve partner ile coğrafi yakınlık durumuna göre farklılık göstermediği görülmüştür. Ayrıca bireylerin internette geçirdikleri sürenin, siber flört istismarındaki doğrudan saldırganlık davranışları uygulamada önemli olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Araştırmada internette 5 saatten fazla zaman geçiren bireylerin, daha fazla siber flört istismarı uyguladığı sonucu ortaya konmuştur.

Saraç (2021) tarafından yapılan araştırmada genç yetişkinlik dönemindeki bireylerin hem romantik ilişkilerinde istismar davranışlarında bulunma hem de istismar davranışlarına uğrama nedenleri incelenmek amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu Türkiye’de farklı üniversite ve bölümlerde öğrenim gören toplamda dokuz kadın genç yetişkin oluşturmaktadır. Örneklem grubu 20-24 yaş arasındaki öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmada, nitel yöntem ve görüşme tekniği kullanılarak yapılmıştır. Araştırmacı tarafından geliştirilen ve alanında uzman iki öğretim üyesinin görüşleri alınarak düzenlenen sekiz açık uçlu sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu, veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Araştırma’da verilerin analizinde betimsel yöntem kullanılmıştır. Çalışma sonuçları, genç yetişkinlerin romantik ilişkilerde yaşanan istismar davranışlarında yaş, sosyoekonomik düzey, anne- baba tutumu, benlik saygısı, sahiplenme duygusu, boyun eğici tutumlar, stres ve toplumsal cinsiyet rollerini gibi değişkenlerin rol oynanabileceğini göstermektedir.

Aktan ve Çakmak (2015) tarafından yapılan araştırmada çalışma halkla ilişkiler ve tanıtım bölümü ön lisans ve lisans öğrencilerinin siber zorbalık duyarlılıklarını ölçmek amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu, Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Halkla İlişkiler ve Tanıtım Programı ve Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü Öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmaya 162 öğrenci katılmıştır. Araştırmaya katılanların % 53,1’i kadın, % 46,9’u erkek olduğu görülmüştür. Aynı zamanda katılımcıların % 46,3’ü ön lisans, % 53,7’si ise lisans öğrencisinden oluşmaktadır. Çalışmada, veri toplama aracı olarak, katılımcılara anket uygulanmış ve konu hakkındaki yargıları ölçmek amaçlanmıştır. Araştırmanın ölçeği, Tanrikulu, Kınay ve Arıcak’ın (2013) “Siber Zorbalığa İlişkin Duyarlılık Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması” isimli makalelerinden uyarlanarak oluşturulmuştur. Verilerin analizinde ki kare analizi yapılarak katılımcıların görüşleri ile demografik durumları arasındaki ilişkiler ölçülmüştür. Araştırma sonuçları, katılımcıların siber zorbalık duyarlılıklarının genel olarak yüksek olduğunu göstermektedir. Ayrıca bulgular kadınların erkeklere göre siber zorbalık duyarlılıklarının daha yüksek olduğu ve lisans öğrencilerinin önlisans öğrencilerine göredaha yüksek oranda siber zorbalık duyarlılığına sahip oldukları sonucunu göstermektedir.

Elmalı (2020) tarafından yapılan bir araştırmada, lise öğrencilerinin sosyal medya kullanımları esnasında aldıkları çevrimiçi riskleri ve bu riskler sonucunda oluşabilecek tehdit ve tehlikelerin sonuçlarını ortadan kaldırmak ya da minimize etmek için kullandıkları stratejileri cinsiyet bağlamında incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu

Elazığ ilinde öğrenim gören 816 lise öğrencisi (429 kız ve 387 erkek) oluşturmaktadır. Katılımcılara, çevrimiçi riskler ölçeği ve tehditlerden kurtulma stratejileri anketi uygulanmıştır. Çalışmadan elde edilen verilerin analizinde, betimsel istatistikler kullanılmış ve cinsiyet bağlamında farklılıkların tespitinde t testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, WhatsApp ve Instagram'ın öğrenciler arasında en popüler sosyal medya hesabı olduğu saptanmıştır. Katılımcıların % 51.3'ünün eksik veya yanlış bilgiler vererek bir sosyal hesabı açtıklarını, % 33'ünün şifrelerini hiç değiştirmediklerini ya da birkaç yılda bir değiştirdiklerini, % 33'ünün tanımadığı kişilerden sosyal ağ hesaplarına gelen mesajları açtığını, %33.7'sinin ise sosyal ağ hesaplarını başka arkadaşları ile ortak kullandıkları gerekçesiyle siber istismar konusunda risk faktörü taşıdığı ortaya çıkmıştır. Yıldız, Çokamay ve Artar (2017) tarafından yapılan bir araştırmada, üniversite öğrencilerinin ilişki doyumu üzerinde, ailelerin sosyo-ekonomik durumu, bağlanma boyutları, gelecek yönelimi ve algılanan istismarın olası rollerini incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu, 257'si (%62,7) Ankara Üniversitesi, 153'ü (%37,3) Başkent Üniversitesi'nden oluşan, 410 kadın üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışmada, Demografik Bilgi Formu, Romantik İlişkilerde Gelecek Zaman Yönelimi Ölçeği, Yakın İlişkiler Envanteri ve Romantik İlişki Değerlendirme Envanteri kullanılmıştır. Araştırma sonucu elde edilen verilerde, bağımlı ve bağımsız değişkenler için önce varyans analizi, sonrasında regresyon analizi kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre romantik ilişki doyumunun; kaçınan bağlanma, romantik ilişkilerde algılanan istismar, kaygılı bağlanma ve ilişkide gelecek yönelimi ile ilişkili olduğu görülmüştür.

Tagay, Ünüvar ve Çalışandemir (2018) genç yetişkinlerde romantik ilişkilerinde algıladıkları istismar ile temas engelleri ve benlik saygısı arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Örneklem grubunu Burdur ilinde yaşayan lisans mezunu ve lisan son sınıfa devam eden yaşları 21 ile 35 arasında değişen 182 kadın (%71,4) ve 73 erkek (%28,6) olmak üzere toplam 255 genç yetişkin oluşturmaktadır. Araştırmada katılımcılara, Romantik İlişkileri Değerlendirme Ölçeği, Temas Engelleri Ölçeği ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği uygulanmıştır. Elde edilen verilerin analizinde, Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon tekniği ve çoklu doğrusal regresyon kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre benlik saygısı romantik ilişkilerde algılanan istismarı negatif yönde yordadığı; temas engeli romantik ilişkilerde algılanan istismarı pozitif yönde anlamlı düzeyde yordadığı; tam-temas, bağımlı temas ve temas sonrası engeli romantik ilişkilerde algılanan istismarı anlamlı düzeyde yordamadığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca araştırmadan çıkan başka bir sonuca göre kadınların ve benlik saygısı yüksek olan bireylerin romantik ilişkilerde algıladıkları istismar düzeyi azalırken; temas engeli yüksek

olan bireylerin romantik ilişkilerde algıladıkları istismar düzeyi arttığı saptanmıştır.

Kılınçer (2012) tarafından yapılan bir araştırmada, romantik ilişkilerinde yaşanan istismarı, üniversite öğrencileri üzerinde incelenmek amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nin çeşitli bölümlerinde öğrenim görmekte olan 280'i (% 68.1) kadın ve 131'i (% 31.9) erkek olmak üzere toplam 411 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada elde edilen verilerde, aşamalı regresyon analizi kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre, benlik saygısı, kaygı ve kaçınma bağlanma boyutları ve akademik başarı değişkenlerinden sadece benlik saygısı romantik ilişkide maruz kalan istismarı anlamlı olarak yordadığı ve benlik saygısı, kaçınmacı bağlanma boyutu, cinsiyet, yaş ve romantik ilişki süresinin romantik ilişkide maruz kalan istismarın anlamlı yordayıcıları olduğu saptanmıştır. Ayrıca, kaygılı bağlanma boyutu, akademik başarı ve anne- baba birliktelik durumu romantik ilişkide maruz kalan istismarı anlamlı olarak yordamadığı görülmüştür. Araştırmanın bulgularına göre, psikolojik değişkenlerin romantik ilişkide maruz kalan istismarı açıklama gücü demografik değişkenlerden daha etkili olduğu ortaya çıkmıştır.

Direk (2020) araştırmasında üniversite öğrencilerinde romantik ilişkide algılanan istismar düzeyi, karanlık kişilik özellikleri ve bağlanma stillerinin ilişkisini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu, 18-30 yaş arasında toplam 358 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Katılımcılara, Romantik İlişki Değerlendirme Ölçeği, Karanlık Üçlü Ölçeği, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri uygulanmıştır. Verilerin analizinde, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II, Karanlık Üçlü Ölçeği ve Romantik İlişki Değerlendirme Ölçeği puanları arasındaki ilişkiler Spearman testi ve çoklu doğrusal regresyon analizi kullanılmıştır. Araştırma bulguları erkek öğrencilerin romantik ilişkilerinde daha fazla istismara maruz kaldığını göstermiştir. Araştırmada üniversite öğrencilerinin yaşamış oldukları yer ile kaçınmacı ve kaygılı bağlanma biçimleri, makyavelizm ve psikopati puanları arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Araştırma bulguları, üniversite öğrencilerinin kaygılı bağlanma düzeyi arttıkça romantik ilişkide istismarı değerlendirme düzeyinin de arttığını göstermektedir. Araştırma sonucuna göre; bu durum, üniversite öğrencilerinin kaygılı bağlanma düzeylerinin, romantik ilişkilerde istismar algılama eğilimi arttırdığını göstermiştir.

Kılınçer ve Tuzgöl-Dost (2013) tarafından üniversite öğrencilerinde yapılan bir araştırmada benlik saygısı, bağlanma alt boyutları olan kaygı ve kaçınma, akademik başarı, yaş, cinsiyet, ilişkinin süresi ve anne-babanın birliktelik durumunun romantik ilişkilerde algılanan istismarı yordama düzeyini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu, bir devlet üniversitesinin eğitim fakültesinin çeşitli bölümlerinde öğrenim görmekte olan 280'i (% 68.1) kadın ve 131'i (% 31.9) erkek olmak üzere toplam 411 öğrenci oluşturmaktadır.

Çalışmaya katılan katılımcılara, Romantik İlişkiyi Değerlendirme Ölçeği, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu uygulanmıştır. Yapılan betimsel araştırmada elde edilen veriler, aşamalı regresyon analizi ile incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre benlik saygısı, kaçınma bağlanma boyutu, cinsiyet, yaş ve ilişkinin süresi gibi değişkenlerin romantik ilişkide maruz kalınan istismarın anlamlı yordayıcıları olduğu saptanmıştır. Araştırma sonuçlarından yola çıkıldığında benlik saygısı yüksek olan üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde algıladıkları istismarın, benlik saygısı düşük olan üniversite öğrencilerinininkinden daha düşük düzeyde olduğu ve yaşı daha büyük olan üniversite öğrencilerinin yaşı daha küçük olan üniversite öğrencilerine oranla romantik ilişkilerinde daha yüksek düzeyde istismar algıladıkları söylenebilmektedir. Ayrıca erkek üniversite öğrencileri kadın öğrencilere oranla romantik ilişkide daha yüksek düzeyde istismar algıladıkları ortaya konmuştur. İlişki süresi değişkenine bakıldığında ilişki süresi fazla olanların, ilişki süresi az olanlardan daha yüksek düzeyde istismara maruz kaldıkları saptanmıştır. Anne babanın birliktelik durumunun ise üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde algıladıkları istismarın anlamlı bir yordayıcısı olmadığı ortaya çıkmıştır.

Kumcağız, Orak ve Şahin (2018) araştırmasında üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde algıladıkları istismarı yordamada algılanan anne baba tutumları ve boyun eğici davranışları incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu Samsun ilinde Ondokuz Mayıs Üniversitesinde öğrenim gören 283 kız öğrenci (55.4 %) ve 228 (44.6 %) erkek öğrenci olmak üzere toplam 511 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmanın verileri, Kişisel Bilgi Formu, Romantik İlişkiyi Değerlendirme Ölçeği, Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği ve Çocuk Yetiştirme Tazları Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin analizinde, değişkenlerin birbiri ile ilişkisi Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu kullanılmıştır. Bulgular üniversite öğrencilerinin algıladıkları anne-baba tutumları ile romantik ilişkileri ve boyun eğici davranışları arasında anlamlı ilişkiyi ortaya koymuştur. Üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde istismar algılarının boyun eğici davranışlarla yordandığı sonucuna ulaşılmıştır. Seçim (2019) tarafından yapılan araştırmada üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde yaşanan istismar davranışlarının ve bu davranışların yaş ve cinsiyet değişkenlerine göre nasıl bir değişim gösterdiğini incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanınörnekleme grubu, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yer alan bir üniversitede, rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümünde öğrenim gören 128 gönüllü öğrenciden oluşmaktadır. Çalışmadaki katılımcıların; yaş aralığı 21-27 olup, yaş ortalaması 22.98'dir. Araştırma betimsel, tarama modelinde ve nitel veri analizine dayalı gerçekleştirilmiştir. Araştırmadaki veriler, alan yazın taraması ve araştırmacı tarafından geliştirilmiş olan bilgi formu aracılığıyla toplanmıştır. Araştırma sonuçları romantik ilişkilerde görülen istismar davranışlarının sırasıyla, “ceza verme” (%25), “yargılama” (%23.41), “önemsiz görme” (%22.02), “yönetme” (%10.12), “tehdit etme” (% 6.55), “şiddet uygulama” (% 6.55),

“sömürme” (%3.57) ve “denetleme” (% 2.38) olarak açıklamıştır. Bulgular tüm bu kategorilerin “baskı uygulama”, “sindirme”, “kontrol altında tutma” ve “değersizleştirme” olarak açıklanabileceğini ifade etmiştir. Araştırmadaki katılımcıların cevapları bir bütün olarak değerlendirildiğinde tüm yaş düzeyleri ve her iki cinsiyet için de genç yetişkinlerin romantik ilişkilerde en fazla karşılaştıkları istismar davranışlarının baskı uygulama türlerinden ceza verme ve yargılama ile değersizleştirme türü olan “önemsiz görme” olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmadaki kadın katılımcılar ceza verme, yargılama ve önemsiz görme davranışlarını romantik ilişkilerde en yüksek oranda görüldüğü sonucunu ortaya çıkarmışlardır. Her iki cinsiyet açısından bakıldığında daha az kişi tarafından görüldüğü belirlenen sömürme davranışını seçen 6 kişinin 4’ü (% 66.67), şiddet uygulama ve tehdit etme davranışını seçen 11 kişinin 7’si (% 63), denetleme davranışını seçen 4 kişiden 3’ünün (%75) kadın katılımcılardan oluştuğu saptanmıştır. Ayrıca yönetmedavranışını seçen katılımcıdan % 58.82’sinin erkeklerden oluştuğu görülmüştür. Şiddet uygulama ve tehdit etme davranışlarını bildirenlerin % 63’ü ve denetleme davranışı bildirenlerin %75’inin kadın katılımcılardan oluştuğu sonucuna ulaşılmıştır.

Aslan ve diğerleri (2008) tarafından yapılan bir araştırmada, katılımcıların flört sürecinde yaşanan şiddet davranışlarıyla ilgili fikirlerini öğrenmek, şiddeti deneyimleme zamanlarını belirlemek gibi değişkenleri incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu, Gazi Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu'ndan 124, Ankara Üniversitesi Cebeci Sağlık Yüksekokulu'ndan 116 olmak üzere toplam 240 öğrenci oluşturmaktadır. Yapılan çalışma, kesitsel tipte yapılan bir araştırmadır. Bulgulara göre çimdik atmak, alay edilmesi, flört döneminde kıskanmak gibi bazı durumları öğrencilerin şiddet davranışı şeklinde değerlendirmedikleri ve yaş arttıkça şiddete maruz kalma oranında da artış olduğu saptanmıştır.

Hatipoğlu (2010) tarafından yapılan bir araştırmada, üniversite öğrencilerinin önceki ve şu anki romantik ilişkilerini karşılaştırarak flört şiddeti oranını belirlemek amaçlanmıştır. Yapılan çalışmada, öğrencilerin önceki ve şimdiki ilişkilerinde şiddet prevalansı ile öğrencilerin demografik özellikleri arasındaki ilişki değerlendirilmiştir. Araştırmanın örneklem grubunu, Başkent Üniversitesi fakülteleri ve yüksekokullarında öğrenim görmekte olan 400 öğrenci oluşturmaktadır. Örneklem grubundaki öğrencilerin, %40,8’i erkek %59,2’si kadındır ve yaş ortalamaları 21.35 +/- 1,8 yıldır. Yapılan çalışma, kesitsel tipte bir araştırmadır. Analizler sırasında, t testi ve ANOVA analizi kullanılmıştır. Varyans analizi sonucunun önemli bulunması halinde farknedenden olan durumları belirlemek için post hoc Tukey testi yapılmıştır. Araştırma bulgularına göre 400 katılımcıdan 345 katılımcı önceden romantik ilişkilerinde şiddete deneyimlemiştir, 222 katılımcı ise şu an romantik ilişkisinde şiddete maruz kaldığına ulaşılmıştır. Ayrıca flört sürecinde 344 kişinin önceki flört ilişkisinde, 211 kişinin de şimdiki flört ilişkisinde şiddet uyguladığı sonucuna ulaşılmıştır. Ekolarak önceki

romantik ilişkisinde şiddet yaşayanların sonraki romantik ilişkisinde de şiddet yaşadığı görülmüştür.

Avcı ve Çelikkaleli (2016) çalışmasında, bağlanma stillerinin, cinsiyet ve cinsiyet rollerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını üniversite öğrencileri üzerinde incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu, üniversitede öğrenimlerine devam eden 281'i kadın, 164'ü erkek, toplam 445 öğrenci (Ort.=23.75; Ss=3.59) oluşturmaktadır. Araştırmada, betimsel istatistikler ve ki-kare analizi kullanılarak incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, üniversite öğrencilerinin bağlanma stillerinin, biyolojik cinsiyete göre farklılaşmadığı ve üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri toplumsal cinsiyet rollerine göre anlamlı bir biçimde farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, cinsiyet/toplumsal cinsiyet rolleri açısından bakıldığında ise, biyolojik olarak kadın/erkek cinsiyetine sahip olan kadınsı ve erkeksilerin daha çok güvenli ve korkulu; biyolojik olarak kadın ve erkek olup cinsiyet rolü androjen olanların ise güvenli bağlanma biçimi geliştirdiği bulgusuna ulaşılmıştır.

Özgür (2014) tarafından yapılan bir araştırmada, Mardin'de eğitimine devam etmekte olan lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ile flört davranışları arasındaki ilişkiyi ve bu iki değişkenin, öğrencilerin cinsiyetlerine göre değişip değişmediğini incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu, Mardin'de 2010-2011 eğitim öğretim yılının 2. döneminde 5 farklı okula devam eden 552 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada, İlişki Ölçekleri Anketi ve araştırmacı tarafından hazırlanan anket kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin analizinde, yüzde, frekans, aritmetik ortalama, standart sapma ve kay kare testleri kullanılmıştır. Araştırma bulguları, öğrencilerin bağlanma stilleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir. Çalışma sonunda, kız öğrenciler daha çok korkulu bağlanma stiline sahipken, erkek öğrencilerin daha çok güvenli bağlanma stiline sahip oldukları bulunmuştur.

İmamoğlu (2003) tarafından yapılan bir araştırmada, öğretmen adaylarının sürekli öfke ve öfke ifade tarzları ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmaktadır. Araştırmanın örneklem grubunu, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi'nin farklı bölümlerinde okumakta olan 156 kız, 309 erkek olmak üzere, toplam 465 son sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aşamasında, Sürekli Öfke- Öfke Tarz Ölçeği ve İlişki Ölçekleri Anketi kullanılmıştır. Verilerin analizinde, Pearson Momentler Çarpım Korelasyon tekniği, bağımsız grup t- Testi tekniği, Non-Parametrik Mann Whitney U Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)'nden yararlanılmıştır. Araştırma bulguları, öğretmen adaylarının sürekli öfke ve öfke ifade tarzları ile bağlanma stilleri arasındaki ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Sürekli öfke düzeyi ve güvenli olmayan bağlanma stilleri (korkulu, kayıtsız ve saplantılı) arasında doğrusal ve anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Ayrıca öfkenin dışavurumu ile korkulu ve kayıtsız bağlanma arasında doğrusal bir ilişki ve kontrolü ile de korkulu bağlanma arasında ters yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu ortaya

çıkmiştir.

Turan (2008) tarafından yapılan araştırmada, üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolleri, bağlanma boyutları, benlik saygısı ve sosyal onay ihtiyacının flört şiddetine yönelik tutumlarını yordayıcı rolünün incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın örneklem grubunu, Anadolu Üniversitesi'nin çeşitli fakültelerinde okuyan toplam 842 kişi oluşturmaktadır. Çalışmada, Yakın ilişkilerde şiddete Yönelik Tutum Ölçeği Gözden Geçirilmiş Formu, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II, Kişisel Bilgi Formu ve Sosyal Onay Ölçeği veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Çalışmada, Toplanan verilerin analizinde betimleyici istatistikler, bağımsız örneklem için t-testi, tek yönlü ANOVA, Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu ve Doğrusal Çoklu Hiyerarşik Regresyon analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, Analizler sonucunda, flört şiddeti tutum puanının şiddet alt boyutunun kadın ve erkek üniversite öğrencilerinde farklılaşmadığı; istismar, kontrol alt boyutları ve toplam şiddet düzeyinin erkeklerde daha fazla olduğu ortaya konmuştur. Araştırmada yapılan bir dizi hiyerarşik regresyon analizleri sonucunda, toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumların 5 alt boyutunun flört şiddetine yönelik tutumların yordayıcısı olduğu bulunmuştur. Bağlanma boyutlarından kaçınan bağlanma, şiddet alt boyutunu yordarken; istismar ve kontrol alt boyutlarını ise kaygılı bağlanmanın yordadığı bulunmuştur. Benlik saygısı değişkeninin flört şiddetinin alt boyutu olan şiddet ve istismarı yordayıcı olmadığı, ancak kontrol alt boyutunu yordadığı bulunmuştur.

Şenkal (2013) tarafından yapılan araştırmada, üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmaları (cinsel istismar, fiziksel istismar, duygusal istismar, duygusal ihmal ve fiziksel ihmal) ve bağlanma stilleri (bağlanmanın kaygı ve kaçınma boyutları) ile yetişkinlikteki depresyon ve kaygı belirtileri arasındaki ilişkide aleksitiminin aracı rolünün olup olmadığını incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu, Hacettepe Üniversitesi'nde lisans düzeyinde öğrenim gören 369 öğrenci oluşturmaktadır. Katılımcılara, Demografik Bilgi Formu, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II, Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği, Toronto Aleksitimi Ölçeği, Beck Depresyon Envanteri ve son olarak Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri uygulanmıştır. Araştırma verileri, hiyerarşik regresyon analizleri ile incelenmiştir. Araştırma sonucunda, üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmaları ve bağlanmanın kaygı boyutu ile hâlihazırdaki depresif belirti düzeyi arasındaki ilişkide aleksitiminin toplam puanı ve duygularını tanıma ve ifade etme zorluğu alt boyutlarının kısmi aracı rollerinin olduğunu göstermektedir. Ayrıca kaygılı bağlanma stiline sahip çocukların, ilerleyen dönemlerde sosyal veya ikili ilişkilerinde reddedilme korkusu ile karşı karşıya kaldığı saptanmıştır.

Deniz (2006) tarafından yapılan bir araştırmada, bağlanma stilleri ile çocukluk istismar yaşantılarının, suçluluk ve utanç duygularıyla ilişkisini üniversite öğrencilerinde incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu, yaş ortalaması 18.80 (Sd=1.05) olan toplam 325 kız ve 241 erkek üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Katılımcılara, İlişki Ölçekleri Anketi, Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği ve Suçluluk-Utanç Ölçeği uygulanmıştır. Araştırmada verileri analiz etmek için, Pearson Korelasyon tekniği kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre, çocukluk döneminde fiziksel istismara, duygusal istismara ve cinsel istismara uğrama ile saplantılı bağlanma geliştirme arasında anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu bulunmuştur. Bağlanma stillerinden korkulu bağlanma ile utanç duygusu arasında ve çocuklukta istismarlarla saplantılı bağlanma arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmüştür. Ayrıca güvenli bağlanma ile utanç duygusu arasında anlamlı düzeyde negatif yönlü bir ilişki saptanmıştır.

Efe (2021) tarafından yapılan bir araştırmada üniversitelerde lisans eğitimine devam eden, medeni durumu bekar olan, mevcut flört ilişkisi olan ya da yaşam süresi boyunca en az bir tane flört ilişkisi olmuş 18-22 yaş aralığındaki 274 katılımcıdan oluşan örneklem grubuyla flört şiddetinin ayrışma-bireyleşme ve bağlanma stilleri ile ilişkisini incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre flört şiddetine yönelik tutum ile güvenli bağlanma stili ile arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca, flört ilişkilerinde deneyimlenen şiddet ile ayrılma-bireyleşme süreçlerindeki aksamaların ve güvensiz bağlanma stillerinin ilişkili olduğu saptanmıştır.

Babacan Gümüş ve Keskin (2016) tarafından yapılan bir araştırmada, üniversite öğrencileri örnekleminde bağlanma stilleri ve şiddet eğilimi incelenmek amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesinde öğrenim gören 375 öğrenci oluşturmaktadır. Veriler toplanırken, üniversite öğrencileri için hazırlanan Demografik Bilgi Formu, İlişki Ölçekleri Anketi ve Şiddet Eğilim Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler; Kolmogorov-Smirnov testi, Pearson Korelasyon analizi, öğrenci testi ve ANOVA kullanılmıştır. Araştırma bulgularında öğrencilerin şiddet eğilim ölçeğinden aldıkları puanların, güvensiz bağlanma stilleri ile ilişkisinin anlamlı olduğu ortaya çıkmıştır. Sonuçlar incelendiğinde, güvensiz bağlanma stillerinden saplantılı korkulu ve bağlanmanın öğrencilerin şiddet eğilimleri üzerinde etkili olabileceği düşünülmektedir.

Karaçay (2021) tarafından yapılan bir araştırmada, üniversite öğrencilerinin flört şiddetine yönelik tutumları ile bağlanma düzeyleri, çocukluk çağı travmaları ve benlik saygısı düzeyleri arasındaki ilişkileri incelenmek amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu, lisans öğrenimine devam eden 225 üniversite öğrencisi oluşturmuştur. Katılımcıların 188'i (%83.6) kadın ve 37'si erkektir. Araştırmada elde edilen verilerin analizinde; bağımsız örneklem için t-Testi, Pearson Korelasyon, Doğrusal Hiyerarşik Çoklu Regresyon ve flört şiddetine yönelik tutumların farklılık gösterip göstermediğini incelemek için ANOVA

kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre, üniversite öğrencilerinin flört şiddetine yönelik tutum ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark olduğu, görüşme sıklığı ve yakın ilişkilerde şiddete yönelik tutum ölçeği şiddet alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki olduğu kaygılı bağlanma, fiziksel ihmal ve cinsel istismar ile flört şiddetine yönelik tutum arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

2.3.İlgili Yurt Dışı Araştırmalar

Baumann (2016) tarafından yapılan bir araştırmada, ebeveynlik ve üniversiteye uyum arasındaki ilişki incelemek ve çeşitli demografik ölçütlerdeki ebeveynleştirmede varsayımsal farklılıkları ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu, yüz doksan kadın üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada katılımcılara, Ebeveynlik Anketi ve Üniversite Öğrenci Uyum Anketi uygulanmıştır. Araştırma bulguları; ebeveynleşmenin, duygusal uyum, sosyal uyum ve üniversiteye genel uyum ile negatif ilişkisi olduğunu göstermektedir. Ebeveynleştirme ve demografik özellikler arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmüştür.

Duryea (2007), tarafından yapılan bir araştırmada, annenin kronik fiziksel hastalığının çocuklar üzerindeki etkisini incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu, en büyük çocukları olan 11-17 yaşlarında olan 200 anneden oluşmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Ebeveynleştirme Anketi kullanılmıştır. Araştırma sonuçları, doğum sırası bakımından büyük çocuklarda ve annelerinin hastalığı daha uzun süren çocukların ebeveynleşme puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Thastum, Johansen, Gubba, Olesen ve Romer (2008), tarafından yapılan bir araştırmada, ebeveyni hasta olan bir çocuğu hastalık hakkında bilgilendirmenin yollarını incelemek ve çocuğun bunu nasıl algıladığını araştırmak amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu, 21 ailenin çocukları ve ebeveynleri oluşturmaktadır. Nitel araştırmada, yarı- yapılandırılmış bir görüşme yapılmıştır. Araştırma bulguları, çoğuş çocuğun oldukça iyi idare ediyor gibi görünse de, tüm çocukların güçlü bir şekilde ebeveyninin hastalığından etkilendiğini ortaya koymuştur. Araştırma sonucunda, hastalığın süresi ve işlev kaybı arttıkça, çocukların yaşlarının üstündeki rolleri ve sorumlulukları üstlenme eğilimlerinin arttığı ortaya konmuştur.

Partovi, (2012) tarafından yapılan bir araştırmada, beyin zedelenmesi sebebiyle ağır işlev kaybı yaşayan ebeveynlerin ergenlik dönemindeki çocukları incelenmek amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu, yaşları 12-22 arasında değişen 7 katılımcı oluşturmaktadır. Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada bu ergenlerin ebeveynin yaşam desteğinin çekilip çekilmeyeceği gibi hayati kararları bile tek başına almak zorunda kaldıkları ortaya konmuştur. Ancak araştırmada ergen ve ailesi arasındaki sosyal destek ve yakın ilişkisini

kalitesi gibi bazı faktörlerin ebeveynleşme düzeyini azalttığına dikkat çeken bulgular da yer almaktadır.

Stein, Rotheram-Borus ve Lester (2007) tarafından yapılan bir çalışmada, ebeveynleştirmenin olumsuz etkilerinin devam edip etmediğini veya daha doğrusu bazı olumlu sonuçların olup olmadığını değerlendirmek amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu, HIV/AIDS'li (PWH) ebeveynlerin ergenlik dönemindeki (N=213) çocuklarından oluşturmaktadır. Ergenlerle, ebeveynleri dışında evlerinde yaklaşık 1,5 ila 3 saat arasında sürecek şekilde nitel görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Mevcut çalışmada; katılımcılar, 6 yıl sonra değerlendirdi. Araştırma sonucunda, erken ebeveynleşmenin dahafazla duygusal sıkıntı, madde kullanımı ve davranış gibi uyumsuz sonuçları öngördüğünü ortaya çıkarmıştır.

Borchet, Lewandowska-Walter, Polomski, Peplińska ve Hooper, (2020) tarafından yapılan bir araştırmada ebeveynleşmeden algılanan yarar ve benlik saygısı arasındaki ilişkide kardeşler arasındaki ilişki kalitesinin aracı rolü incelenmek amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu, 218 katılımcı ile son ergenlik dönemindeki bireyler oluşturmaktadır. Çalışmada; Hooper'in Ebeveynleşme Envanteri'nin Polonya uyarlaması, Kardeşlerle İlişkiler Anketi ve Polonya uyarlaması Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada, Pearson korelasyon analizi ve yapısal eşitlik modellemesi kullanılmıştır. Araştırma bulguları ebeveynleşmeden algılanan yarar arttıkça benlik saygısının arttığını göstermektedir. Ayrıca araştırmada ebeveynleşmeden algılanan yarar ile benlik saygısı arasındaki ilişkide kardeş arasındaki ilişki kalitesinin kısmi aracılık etkisi olduğu ortaya konmuştur.

Borchet ve Lewandowska-Walter (2017) tarafından yapılan araştırmada, ebeveynleri ile yaşayan ya da kendi başlarına yaşayan ergenlerin ebeveynleşme, ebeveyn çatışması ve ebeveyn çatışmalarını çözme stratejileri arasındaki ilişki incelenmek amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu, 17 ile 36 yaş arasında yer alan 264 katılımcı oluşturmaktadır. Katılımcılara, Hooper'ın Ebeveynlik Envanteri ve Olson Esneklik ve Uyum Ölçekleri uygulanmıştır. Araştırmada, regresyon analizi yapılmıştır. Araştırma sonucunda ebeveyn çatışması ve ebeveyn çatışması ile baş etme stratejilerinin ebeveynleşmenin alt boyutlarını (ebeveyne yönelik, kardeşe yönelik veya ebeveynleşmenin algılanan yararlarını) etkilediği ortaya çıkmıştır. Ayrıca ebeveynler arasındaki çatışmanın çocukların ebeveynleşme yaşantılarını arttırabileceği bulgusuna ulaşılmıştır.

Borchet, Lewandowska-Walter ve Rostowska (2017) tarafından yapılan bir çalışmada, ebeveynleşmenin alt boyutlarından olan ebeveyn odaklı ebeveynleşme, kardeş odaklı ebeveynleşme ve ebeveynleşmeden algılanan yararın benlik saygısını yordayıp yordamadığını incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu, 17 ile 36 yaş arasında yer alan 264 katılımcı oluşturmaktadır. Araştırma bulguları, sadece ebeveynleşmeden algılanan yararın benlik saygısını pozitif ve anlamlı şekilde yordadığını göstermektedir.

Murphy, Peters, Jackson ve Wilkes (2011) tarafından yapılan araştırmada, ruhsal bir rahatsızlık yaşayan ebeveyne sahip çocukların deneyimlerini incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu, toplam 267 kişiden oluşan çocuk ve genç katılımcıdan oluşmaktadır. Araştırmada niteliksel meta-analiz kullanılmıştır. Yapılan araştırma ve nitel görüşmeler sonucunda, çocukların ebeveynlerini hem sözel (destekleyici cümleler söylemek) hem de sözel olmayan (sarılmak) yollarla yanlarında olmaya çalıştıkları ve ebeveynlerine kendi kaygılarını açmaktan kaçındıkları bulgusuna ulaşılmıştır.

Williams, (2010) tarafından yapılan bir araştırmada, ebeveynleştirmenin farklı psikolojik sonuçlarını açıklamak ve ebeveynleştirmeye daha fazla betimleme getirmek amaçlanmıştır. Çalışmada iki aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk aşamadaki örneklem grubunu, 99 lisans öğrencisi oluşturmaktadır. İç kontrol odağı aracı olarak kabul edilmiştir. Araştırma sonucunda, ebeveynleşmenin ergenlikte olumsuz etkilerineragmen, yetişkinlik döneminde daha iyi başa çıkma becerileri, daha az madde kullanımı ya da daha düşük depresyon gibi pozitif bulgulara ulaşılmıştır. İkinci aşamadaki örneklem grubunu ergen (N = 92) ve yetişkin katılımcı (N = 80) oluşturmaktadır. Bu aşamada, bir dizi kuramsallaştırılmış aile işleyişi bağıntılarını incelenmiştir. Burada, ailede ebeveyn-çocuk arasında fiziksel ve duygusal ihtiyaçların karşılanmadığı ailelerde ebeveynleşmenin çocuğa zarar verebildiği ortaya konmuştur. Araştırma sonuçlarından hareketle ebeveynleşme yaşayan bireylerin duruma yönelik olumsuz etkilerini zamanla daha az yaşayabilecekleri ileri sürülmüştür.

Aranello, Mier-Chariez, Tomek ve Hooper (2018) tarafından yapılan bir araştırmada, ebeveyn odaklı ebeveynleşme, kardeş odaklı ebeveynleşme, araçsal ebeveynleşme, duygusal ebeveynleşme, ebeveynleşmeden algılanan yarar ile dil aracılığının ruh sağlığı üzerine etkileri incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu, 1796 kişiden oluşan yetişkin katılımcı oluşturmaktadır. Araştırma bulguları kardeş odaklı ebeveynleşme dışında ebeveynleşmenin tüm alt boyutlarının depresyon, kaygı, somatizasyon semptomlarını ve psikolojik sıkıntıyı yordadığını ortaya koymuştur.

Burton, Hooper, Tomek, Cauley, Washington ve Pössel'in (2018) tarafından yapılan bir araştırmada, ergenlerden oluşan bir örneklemde ebeveynlik davranışları ile depresif belirtiler ve iyilik hali (olumsuz ve olumlu duygulanım ile ölçüldüğü gibi) arasındaki ilişkiye ebeveynleştirmenin ne ölçüde aracılık ettiğini incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu, ergenlik döneminde yer alan 314 katılımcı oluşturmaktadır. Araştırmada, korelasyon ve regresyon analizleri kullanılmıştır. Tüm aracılık analizleri PROCESS makrosu kullanılarak yapılmıştır. Araştırmada sonucunda, ebeveynleşmenin; ebeveynlik davranışları ile depresif belirtiler arasında tam aracılık ve iyi oluş arasında kısmi aracılık rolü üstlendiği bulgusuna ulaşılmıştır.

Hooper, Doehler, Jankowski ve Tomek (2012) tarafından yapılan bir araştırmada,

ebeveynlerinden birinde alkol/madde bağımlılığı ya da kötüye kullanımı olan bireylerin, çocuk ve ergenler üzerindeki etkisini incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu, kırsal kesimden seçilen 51 ergen-ebeveyn ikilisi oluşturmaktadır. Araştırmada, regresyon analizleri kullanılmıştır. Araştırma bulguları, ebeveynlerinden birinde alkol bağımlılığı, madde kullanımı ya da kötüye kullanımı olanların ebeveynleşme puanlarında daha yüksek olduğu sonucunu ortaya koymuştur. Ayrıca, ebeveynleşmenin, ebeveyn alkol kullanımı ile ergen alkol kullanımı arasındaki ilişkide tampon işlevi gördüğü bulunmuştur. Ebeveynleşmenin, ebeveyn depresif belirtileri ile ergen depresif belirtileri arasındaki ilişkide aracı olarak işlev gördüğü ortaya konmuştur.

Hooper ve diğerleri (2011) çalışmasında, çocukluk döneminde ebeveynleşme yaşayan bireylerin, yetişkinlik döneminde ruh sağlığı etkilerini incelemeyi amaçlanmıştır. Araştırmada, 1984 ve 2010 yılları arasında gerçekleştirilen ve sonuçları farklılık gösteren on iki araştırma üzerinden yürütülen bir meta-analiz çalışmasında, küçük, anlamlı ancak güvenilir bir etki ortaya çıkmıştır. ($r = .14$; %95 güven aralığı $5 .10$ ila $.18$). Çalışmada varyans ve aracılık analizleri yapılmıştır. Araştırma sonucunda, çocukluk dönemindeki ebeveynleşmenin, yetişkinlik döneminde daha fazla depresyon, kaygı, somatizasyon, obsesif inançlar, yeme bozukluğu, ve alkol/madde bağımlılığı veya kötüye kullanımı ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur.

Stein, Riedel, Rotheram-Borus (1999) tarafından yapılan bir araştırmada, ebeveynleşmenin daha sonraki ergen psikolojik uyumu üzerindeki etkisini incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu, 152 ergen oluşturmaktadır. Araştırmada, analitik yöntem ve yapısal eşitlik modeli kullanılmıştır. Araştırma bulguları, ebeveynleşmenin artması sonucunda; öfke, asi/isyankar davranışlar ve ayrıca suça ilişkin davranışlarda da artış olduğunu göstermektedir.

Láng (2016) tarafından yapılan bir araştırmada, köken ailede algılanan ebeveynleşme ile makyavelizm arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu, 395 yetişkin birey (282 kadın) oluşturmaktadır. Araştırmada, Pearson korelasyon, çoklu doğrusal regresyon ve ANOVA kullanılmıştır. Araştırma sonucunda erkek katılımcıların duygusal ebeveynleşmesinin ve çocukların aile refahına katkıda bulunmak amacıyla sergiledikleri onaylanmamış çabaların Makyavelizm ile anlamlı şekilde ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır.

Hooper, Marotta ve Lanthier, (2008) tarafından yapılan bir çalışmada, ebeveynleşmenin duygusal boyutu, psikolojik dayanıklılık ile travma sonrası büyümenin ilişkisini üniversite öğrencilerinde, incelemeyi amaçlanmıştır. Araştırmada, t test ve ANOVA kullanılmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu, 156 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda, değişkenlerin birbirleriyle ilişkili olduğunu ve ebeveynleşmenin travma sonrası

büyümeyi pozitif yordayan değişkenlerden biri olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Perrin, Ehrenberg ve Hunter (2013) tarafından yapılan bir araştırmada, genç yetişkinlik döneminde psikolojik bireyleşmenin, sınırları dağıntık ailelerde büyüme ile kötü psikolojik sağlık sonuçları arasındaki ilişkiye aracılık etmedeki rolünü incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu, 404 genç yetişkinden oluşan iki ebeveynli evli hanelerde yetişen ve 14 yaşına kadar ebeveynlerinin ayrılmasını deneyimleyen nispeten eşit sayıda birey oluşturmaktadır. Araştırma bulguları, bireyselleşme ve genel psikolojik ve ilişki uyumlarında yaşanan ebeveynleştirme ve üçgenleme biçimlerinin etkili olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca, boşanmış bir aileye sahip olmanın duygusal ve araçsal ebeveynleşme yaşamaya yatkın olduğu ortaya konmuştur.

Andsager (2015) tarafından yapılan bir araştırmada, kardeş düzeninin ve genç yetişkinlerin ebeveyn boşanması veya ayrılığı yaşının sınır belirsizliği, ebeveynleşme, stres ve aile memnuniyeti ve desteği deneyimlerini nasıl etkilediğini incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu, Midwest üniversitesinde ebeveynleri boşanmış veya ayrı düşmüş 109 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada ANOVA kullanılmıştır. Araştırma bulgularından, aile içinde ilk ve tek çocukların özellikle daha çok eş rolü üstelendikleri dikkati çekmektedir. Ayrıca, boşanmış ailelerde çocuğa verilen “sadece ikimiz varız” algısının ebeveyn arasındaki yakınlığı, iletişimi ve sınırlarda belirsizleşmeyi arttırdığı görülmüştür. Ayrıca bu çocukların kendi iyiliklerinden çok annelerinin duygularını korumak amacıyla sorumluluk aldıkları ileri sürülmektedir.

Wright (2015) tarafından yapılan bir araştırmada, flört sürecinde yaşanan, siber saldırganlık ile ebeveyn ve partner bağlanması arasındaki ilişki ergenler üzerinde incelenmiştir. Araştırmanın örneklem grubunu, 1637 ergen oluşturmaktadır. Araştırmada, ANOVA ve MANOVA kullanılmıştır. Araştırma bulguları, romantik ilişkide kaygılı bağlanma ve romantik ilişkide yaşanan siber saldırganlığın pozitif yönde ilişkili bulunmuştur. Ek olarak araştırma sonuçlarına göre, anne ile güvensiz bağlanma ile romantik ilişkide güvensiz bağlanma stiline pozitif yönde ve ilişkili olduğu; ve partnere kaygılı bağlanması aracılığıyla, siber saldırganlık üzerinde dolaylı bir rol oynadığı gözlenmiştir.

Zweig ve diğerleri (2014) çalışmasında flört sürecinde yaşanan istismarı; incelemek amaçlanmıştır. Araştırmada, regresyon analizi kullanılmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu %52’si kadından oluşan 3,745 katılımcı oluşturmaktadır. Araştırma bulgularına göre siber flört istismarına maruz kalanların çoğunu kadınlar oluşturmaktadır. Ayrıca siber flört istismarına maruz kalmak, suça yönelik davranışlar, depresif duygudurum, düşmanlık ve öfke duyguları ile ilişkili bulunmuştur.

Borrajo ve diğerleri (2015) tarafından yapılan bir araştırmada, siber flört istismarı konusunda cinsiyet farklılıkları, psikolojik ve fiziksel saldırganlıkla ilişkisi, istismarın

yaşandığı ortamı incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu 18 ve 30 yaşları arasındaki 433 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada, açımlayıcı faktör analizi (EFA), varimax döndürme ve doğrulayıcı faktör analizi (DFA) kullanılmıştır. Araştırma bulguları çalışmaya katılan öğrencilerin, yarısının son altı ayda siber flört istismarını deneyimlediği ortaya çıkmıştır. En yaygın davranış olarak, partneri kontrol etmek belirlenmiştir. Siber flört istismarında genellikle kıskançlık bağlamında gerçekleştiği araştırma sonuçlarınca ortaya konmuştur.

Epstein-Ngo ve diğerleri (2014) tarafından yapılan bir çalışmada teknoloji temelli flört istismarının risk faktörleri ile koruyucu faktörleri ve siber flört istismarının şiddetin diğer tipleriyle ilişkisi incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu, son iki ayda flört ilişkisi olan yaş aralığı 14-20 arasında değişen gençlerden oluşmaktadır. Araştırmada, veriler SAS 9.2 l yazılımı kullanılarak analiz edildi ve regresyon analizi kullanıldı. Araştırma bulguları örneklem grubunun, %48.1'inin, siber flört istismarını son iki ayda deneyimlediğini göstermiştir. Ayrıca araştırma sonuçlarında gençlerin siber flört istismarına, fiziksel flört şiddeti ve iletişim konusunda yaşanan şiddete göre daha çok maruz kaldığı saptanmıştır.

Melander (2010) yapmış olduğu çalışmasında siber istismar konusunda üniversite öğrencilerinin düşüncelerini ve algılarını incelemiştir. Araştırmanın örneklem grubunu 18-23 yaş aralığı oluşturmaktadır. Araştırmada, nitel veri analizleri, yorumlayıcı paradigmanın önemini vurgulayan yorumlayıcı paradigmada merkezlenmiştir. Çalışmada 17 odak grup görüşmesi transkripsiyonlar, bir veri yönetimi yazılım programı olan ATLAS üzerinden gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçları incelendiğinde, siber istismar algılarıyla ilgili sekiz tema oluşturulduğu görülmektedir. Araştırma sonuçlarına göre teknolojik bağlamda yaşanan siber davranışlarının; partneri kontrol etme ve izleme, şiddetin hızlı ve kolay bir şekilde gösterilmesi gibi sonuçlar meydana getirmektedir.

Borrajo, Gamez-Guadix ve Calvete (2015) tarafından yapılan araştırmada siber flört istismarında yaşanan davranışları üzerinde, kontrol ve izleme gibi davranışların duygusal hislerle ilgili şiddeti normalleştirme ve haklı çıkarmakla ilgili ilişki incelemek amaçlanmıştır. Çalışmanın örneklem grubunu %79.5'i kadın olan ve 18-30 yaşları arasındaki 656 genç oluşturmaktadır. Araştırmada açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizikullanılmıştır. Araştırma bulguları siber flört istismarını meşrulaştırmanın, romantik ilişkilerde yaşanan saldırganlıkla büyük oranda ilişkili olduğunu göstermektedir. Ayrıca, siber flört istismarının kontrol tarafıyla yüksek oranda ilişkisi olduğu söylenmektedir.

Elphinston ve Noller (2011) tarafından yapılan bir araştırmada flört sürecinde partnerlerin, Facebook'a izinsiz olarak giriş yapması ve flört sürecinde yaşanan kıskançlık ilişkisindeki bağlantı incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu, 342 lisans öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada, korelasyon analizi kullanılmıştır. Araştırma

sonuçları, Facebook'a izinsiz girme davranışı ile flört ilişkilerinde memnuniyetsizlik, kıskançlığa ilişkin düşünce ve kontrol davranışlarıyla bağlantılı olduğunu göstermektedir.

Burke ve diğerleri (2011) tarafından yapılan bir araştırmada, flört döneminde; telefon aramaları, e-posta, sanal ortamlar aracılığıyla, siber flört istismarını ve istismar girişimlerinin uygunluğuna yönelik algı ve değerlendirmeler incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu, büyük bir güneydoğu üniversitesindeki 804 lisans öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada, açımlayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Araştırma grubunu oluşturan katılımcıların, cinsiyet fark etmeksizin yarısının siber teknolojiyi partnerleri izlemek amacıyla tercih ettikleri veya teknolojik imkanlar sebebiyle ilişkilerinde istismar davranışlarına maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Buna ek olarak kadınların romantik ilişkide izleme davranışını erkeklere göre daha kabul edilebilir bulduğu görülmüştür.

Van Ouytsel, Ponnet ve Walrave (2018) tarafından yapılan bir araştırmada, romantik ilişkilerdeki riskli dijital medya kullanımını incelenmek amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu, 16 ve 22 yaş aralığındaki %71'i kadın olan, 466 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada, doğrusal regresyon analizi kullanılmıştır. Araştırma sonuçları, flört sürecinde yaşanan kontrol girişimlerinin, romantik ilişki sürecinin uzun olması, cinsel içerikli mesajlar ve sosyal medya sitelerinin kullanım miktarı ile pozitif ilişkisi olduğu ortaya konmuştur.

Bennett, Guran, Ramos ve Margolin (2011) tarafından yapılan bir araştırmada arkadaşlık ve flört ilişkilerinde elektronik mağduriyeti üniversite örnekleminde incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu, 437 lisans öğrencisi (299 kadın; 138 erkek) oluşturmaktadır. Araştırmada, ANOVA kullanılmıştır. Bu araştırma sonucu, katılımcıların yüzde doksan ikisinin, son bir yılda elektronik mağduriyet yaşadıkları ortaya çıkmıştır.

Bookwala ve Zdaniuk (1998) tarafından yapılan bir araştırmada, bağlanma - saldırganlık ilişkisini incelemek ve kişilerarası sorunların etkilerini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu, 85 lisans öğrencisi (26 erkek, 59 kadın) oluşturmaktadır. Araştırmada, MANCOVA kullanılmıştır. Araştırmada, bağlanma örüntüleri ve kişilerarası problemlerin ölçümlerinde, karşılıklı olarak saldırgan flört ilişkileri içinde olduklarını bildiren bireylerle, saldırgan olmayan ilişkiler içinde olduklarını bildiren bireyleri karşılaştırılmıştır. Araştırma sonucunda, ilişki doyumunu ve ilişkinin süresini kontrol ettikten sonra, karşılıklı saldırgan ilişkilerde bulunanların, saplantılı ve korkulu- kaçınan bağlanma stilleri üzerinde daha yüksek puanlar aldıklarını ve kişilerarası problemler yaşadıkları görülmüştür. Ayrıca, kişilerarası sorunları kontrol edildiğinde ise, sadece saplantılı bağlanma ile saldırganlık arasındaki ilişki gözlemlenmiştir.

Kesner ve McKenry (1998) tarafından yapılan araştırmada, Bowlby'nin bağlanma kuramının erkek-kadın ilişki şiddetini yordamada uygulanabilirliğini belirleme amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu, 149 heteroseksüel çift (evli veya birlikte yaşayan)

oluşturmaktadır. Araştırmada, katılımcılarla; çocukluklarındaki bağlanma deneyimleri, mevcut yetişkin bağlanma durumları, stres düzeyleri ve mevcut ilişki geçmişleri (geçmiş şiddet dahil) hakkında görüşülmüştür. Araştırmada, Pearson ve Spearman korelasyon analizi kullanılmıştır. Araştırma sonuçları, kaygılı ve güvensiz bağlanma tarzına sahip kişilerin romantik ilişkilerinde diğer bağlanma tarzlarına sahip olanlardan daha çok şiddet uyguladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca bağlanma faktörlerinin bir kadına yönelik erkek şiddetinin yordayıcıları olduğu görülmüştür. Ek olarak, şiddet uygulayan erkeklerin kadın partnerlerinin, güvensiz yetişkin bağlanma stillerine sahip olma olasılıkları önemli ölçüde daha yüksek olduğu ortaya konmuştur. Araştırma bulguları, aile içi şiddeti açıklamada bağlanma süreçlerinin rolüne dair kanıtlansunmaktadır.

Bookwala (2002) tarafından yapılan araştırmada, bağlanma stillerinin ve romantik partnerin bağlanma stiline ilişkin algıların ifade edilen ve alınan saldırganlık üzerindeki etkilerini incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu, heteroseksüel bir romantik ilişki bildiren 161 lisans öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada, çoklu regresyon analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, katılımcıların, %52,8'i en az bir saldırganlık eylemi ifade ettiğini ve %39,1'i eşlerinden böyle bir eylemi sürdürdüğünü bildirmiştir. Regresyon analizleri, (a) kişinin partnerini daha meşgul olarak tanımlamasının, (b) kendisini ve partnerini daha fazla meşgul olarak tanımlamasının ve (c) kendini güvenli ve partnerini kayıtsız olarak tanımlamasının daha yüksek düzeyde ifade edilen saldırganlığı yordadığını göstermiştir. Araştırma bulguları, partnere güvensiz bağlanma ile istismar etme ve istismara maruz kalma arasında olumlu bir ilişki olduğunu göstermektedir.

Gormley (2005) tarafından yapılan araştırmada, bağlanma stilleri ve istismar davranışına maruz kalma arasındaki ilişkiyi incelenmek amaçlanmıştır. Araştırma meta- analiz çalışmasıdır. Araştırma sonucunda, kaçınan ve kaygılı bağlanma tarzına sahip bireylerin ilişkilerde istismara uğramaları ve bağlanma tarzları arasındaki olumlu bir ilişki olduğu saptanmıştır. Ayrıca, kaygılı ve kaçınmacı bağlanma ile duygusal istismar arasında pozitif ilişki saptanmıştır. Araştırma bulguları, yetişkinlerde kaygılı bağlanmanın fiziksel ve psikolojik taciz ile ilişkili bulunurken; kaçınmacı bağlanmanın psikolojik taciz ile pozitif ilişkili olduğu saptanmıştır.

Feeney ve Noller (1990) tarafından yapılan bir araştırmada, romantik ilişkilerdeki yordayıcıları incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu, 17-19 yaşlarındaki 374 lisans öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada varyans analizi kullanılmıştır. Araştırmada sonucunda, bireylerin güvenli bağlanma stiline, özgüvenlerinin daha yüksek olduğu; kaygılı/kararsız bireylerde ise partnerlerine yönelik kıskanma ve aşırı bağımlılık davranışları gösterdikleri saptanmıştır.

Gormley ve Lopez (2010) tarafından yapılan bir araştırmada, üniversite öğrencileri

arasında yaygın olan stresli sorunların ve yetişkin bağlanma stillerinin, flört ilişkisinde psikolojik istismara etkisini incelemek amaçlanmaktadır. Araştırmanın örneklem grubunu, 127 lisans öğrencisi (66 kadın, 61 erkek) oluşturmaktadır. Araştırmada, regresyon analizi kullanılmıştır. Araştırma bulguları, kaçınan bağlanma tarzının, stres düzeyi yüksek olduğunda, duygusal istismar uygulama davranışında artışla ilişkili olduğunu ortaya çıkıştır.

Fujimori, Hayashi, Fujiwara ve Matsusaka (2017) tarafından yapılan bir araştırmada, bağlanmayı cinsiyet değişkenine göre incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu, Japon üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada katılımcılara; Los Angeles'taki California Üniversitesi (UCLA) Yalnızlık Ölçeği, Bağlanmayı değerlendirmek için Dahili Çalışma Modeli Ölçeği ve Aile Uyumu ve Uyum Değerlendirme Ölçeği III uygulanmıştır. Araştırmada, çoklu regresyon analizleri yapılmıştır. Araştırma sonucunda, kadınların, erkeklere göre güvenli bağlanma düzeyinin yüksek olduğunu saptamışlardır. Ayrıca yalnızlık değişkeninin, kaçınan ve ikircikli bağlanma tarzlarından olumlu, istikrarlı bağlanma tarzı ve aile bütünlüğünden olumsuz etkilendiği ortaya çıkmıştır. Güvenli bağlanmastili ile aile uyumu arasında da önemli biretkileşim gözlemlenmiştir.

Sandberg, Suess ve Heaton (2010) tarafından yapılan bir araştırmada yetişkin bağlanma stilleri ve öfke arasındaki ilişki incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu, kültürel olarak farklılık gösteren 224 kadın lisans öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada yapısal eşitlik modeli kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin öfkelerini ifade ederken zarar vermeyen bir üslup kullandıkları görülürken, güvensiz bağlanma stiline sahip bireylerin ise partner şiddeti ile anlamlı düzeyde ilişkili ortaya çıkmıştır.

Waters ve diğerleri (2000) tarafından yapılan araştırmada, bireyin bir yaşındaki bağlanma stili ile aynı kişinin 20 yaşındaki bağlanma stili arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu, 50 (21 erkek, 29 kadın) yetişkin oluşturmaktadır. Katılımcılarla, yirmi yıl sonrasında yeniden iletişime geçilmiş ve Berkeley Yetişkin Bağlanma Görüşmesi (AAI) kullanılarak görüşülmüştür. Araştırmada, çoklu regresyon analizi kullanılmıştır. Araştırma bulgularında bebeklerin bir yaşında güvenli bağlananların %70'inin, 20 yıl sonra yetişkin bağlanma stiline yine güvenli bağlanma stiline olduğu görülmüştür.

Levy, Blatt ve Shaver (1998) tarafından yapılan araştırmada, ebeveynlerin zihinsel temsillerinin içeriği ve yapısı ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkileri incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu, 863 lisans öğrencisi (101 erkek ve 88 kadın) oluşturmaktadır. Araştırmada, çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, güvenli bağlanan katılımcıların ebeveyn temsilleri, farklılaşma, detaylandırma, yardımseverlik ve cezasızlık ile karakterize edildi. Korkulu bağlananlar, ayrıca ebeveynlerini nispeten cezalandırıcı ve kötü niyetli olarak; kaygılı- kararsız bağlananlar, ebeveynlerini kararsız bir şekilde hem cezalandırıcı hem de yardımsever olarak

tanımlamışlardır. Araştırma bulgularına göre, ebeveynlerin çocukların ihtiyaçlarından çok kendi ihtiyaçlarına odaklanması sonucu bu çocuklarda kaygılı bağlanma stiline oluşacağı ileri sürülmüştür.

Wright (2017) tarafından romantik ilişkide şiddeti ve güvensiz bağlanma stilleriyle, öfke ve kıskançlığın rolünü incelemek amaçlanmaktadır. Araştırmanın örneklem grubunu, 600 genç yetişkin (%54 kadın) oluşturmaktadır. Araştırmada, partner saldırganlığı ve yetişkin bağlanma güvensizlikleri arasındaki ilişkide kıskançlık ve öfkenin aracılığı incelenmiştir. Araştırma bulguları; kıskançlık davranışının, romantik ilişkide şiddet ve kaygılı bağlanma ile ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır.

Mikulincer (1998) tarafından yapılan bir araştırmada, bağlanma stilleri ile öfkeye yatkınlık ve öfkenin dile getirilmesi arasındaki ilişkiyi ve öfkenin olası sonuçlarında bağlanma stillerine göre bir farklılık olup olmadığı incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu, yaşları 21 ile 34 arasında değişen, 70 lisans öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada, ANOVA kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre, güvenli bağlananların öfkeye yatkınlık puanlarının düşük olduğu, öfkeli olduklarında daha uyumlu tepkiler gösterdikleri ve daha olumlu duygular sergiledikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Hazan ve Shaver (1987) tarafından yapılan bir araştırmada, romantik ilişkide partnere bağlanma sürecinin, bebeklik dönemindeki bağlanma stili ile ilişkisini inceleyerek; bağlanmanın biyososyal bir süreç olma olasılığını araştırmak amaçlanmaktadır. Araştırmanın örneklem grubunu, yaşları 14-82 arasında değişen (ortalama yaş 36), 205'i erkek ve 415'i kadın katılımcı oluşturmaktadır. Araştırmada ANOVA kullanılmıştır. Araştırma sonuçları, güvenli bağlanma stiline sahip olan bireylerin daha güvenilir, mutlu, cana yakın, sevgi dolu ve partnerini destekleyen biri olduğu, güvensiz bağlanma stili olan bireylerin ise ilişki içerisinde daha kıskanç, duygusal olarak değişken ve yakın ilişki kurmaktan korkan biri olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda çocukluk döneminde güvensiz bağlanma stiline sahip olan bireylerin yetişkinlik döneminde kurmuş olduğu flört ilişkilerinde yalnızca mağdur olan taraf değil, aynı zamanda mağdur olan taraf olma ihtimalini de arttırdığı söylenmektedir.

Ebeveynleşme kavramı üzerine yapılan araştırmalar incelendiğinde, ebeveynleşme yaşantılarının, bireyin psikolojik ruh sağlığını olumsuz etkilediği ve psikopatolojik sonuçlar ortaya çıkarabildiği görülmüştür. Alanyazında öfke ve obsesif kompulsif bozukluk değişkenleri üzerine yapılan çalışmaların sayıca fazla olduğu dikkat çekmektedir. Ancak, ebeveynleşme kavramında yer alan sorumluluklar, çocuk tarafından gerekçeleri iyi anlaşıldığında ve çocuğun bu durumu adaletli ve gerekli olarak algıladığı durumlarda, olumsuz sonuçlardan ziyade olumlu katkılar da sağlayabildiği görülmüştür.

İlgili alanyazın incelendiğinde; bağlanma stillerinin, ilişkilerdeki istismar davranışları ile sıklıkla ilişkisi incelenen iki değişken olduğu görülmektedir (Örn., Abadi, Ghazinour, Nojomi

ve Richter, 2012; Bookwala, 2002; Bookwala ve Zdaniuk, 1998; Papadakaki, Tzamalouka, Chatzifotiou ve Chliaoutakis, 2009). Ayrıca, siber flört istismarı üzerine yapılan araştırmalar incelendiğinde, flört döneminde yaşanan istismar davranışlarının üniversite öğrencileri arasında oldukça yaygın olduğu görülmüştür. Ayrıca siber flört istismarı üzerine yapılan araştırmalarda, bağlanma stilleri ve benlik saygısının araştırmalarda sıkça yer verilen değişkenlerden olduğu dikkat çekmektedir.

Alanyazında bağlanma konusunda yapılan çalışmalar, yurt içi ve yurt dışında yakın ilişkilerde bağlanma konusunda, birçok araştırmanın olduğu görülmektedir. Yapılan çalışmalardan hareketle, flört istismarı ile güvensiz bağlanma stillerinin birbiriyle ilişkili olduğu; ayrıca güvensiz bağlanma stiline sahip olmanın, romantik ilişkilerde hemmağdurolma hem de mağdur etme üzerinde anlamlı etkiye sahip olduğu görülmektedir. Romantik ilişkide yaşanan istismar ve şiddet konusunda yapılan çalışmaların çoğu, fiziksel şiddet üzerine yoğunlaşmaktadır. Oysa flört sürecinde yaşanan istismar; psikolojik, duygusal vesiber türü de kapsayan, çok boyutlu bir yapıdan oluşmaktadır. Bu bağlamda, alanyazında siber flört istimsarı üzerine yapılan ulusal araştırmaların sayıca sınırlı sayıdadır. Ayrıca, ebeveynleşme kavramında ebeveynlere tarafından yaşanan sınır ihlalleri ve romantik ilişkide partner tarafından yaşanan sınır ihlallerinin aynı araştırmada incelenmesinin, bireylerin çocukluk döneminde aile içinde ve beliren yetişkinlikte romantik ilişkilerinde daha işlevsel ilişkiler yaşamasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde; örneklem grubu, araştırmanın deseni (modeli), çalışmadaki veri toplama araçları ve veri toplama süreci ile verilerin analizine ilişkin bilgiler sunulmuştur.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma modeli olarak, ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma, beliren yetişkinlerde ebeveynleşme ve siber flört istismarı ile yakın ilişkilerde kaygılı ve kaçınmacı bağlanma değişkenleri arasındaki ilişkiyi incelen bir araştırmadır. En az iki değişken arasındaki değişimin olup olmaması ya da derecesini saptamaya yarayan araştırma modeli, ilişkisel tarama modelleridir (Karasar, 2014). Araştırmada, beliren yetişkinlerde ebeveynleşme ve siber flört istismarı ilişkisinde, kaygılı ve kaçınmacı bağlanmanın doğrudanve dolaylı rolünü incelemek amaçlanmıştır. Araştırma, tarama modelinde gerçekleşmiştir. Araştırmanın bağımsız değişkeni; ebeveynleşme, bağımlı değişkeni ise siber flört istismarıdır. Aracı değişken ise kaygılı ve kaçınmacı bağlanmadır.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmada çalışma grubu olarak, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesinde, 2021- 2022 eğitim öğretim yılında, Eğitim, Turizm, İktisadi ve İdari Bilimler, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri fakültelerinde, farklı sınıf kademelerinde (1, 2, 3 ve 4. Sınıf) lisans düzeyinde öğrenimine devam eden oluşan öğrencilerden oluşmaktadır. Veri toplama aşamasının ilk basamağını, toplamda 2000 üniversite öğrencisi oluşturmuştur. Analizlere, boş bırakılan ya da doldurulmayan, hatalı ya da belirli bir örüntüye göre işaretlenen ölçeklere eklenmeyerek, 500

adet ölçek çıkartılmıştır.

Analizlerin başında, uç veri olarak analizden herhangi bir veri çıkartılmamıştır ve ulaşılan örneklem sayısı sonucu elde edilen veri sayısının toplamı, 1500 olarak belirlenmiştir. Araştırmada katılımcılar, 903 kadın, 597 erkek olmak üzere, 1500 üniversite öğrencisi olarak belirlenmiştir. Araştırmada katılımcıların dağılımları, fakülte,bölüm ve cinsiyet bilgisine göre Tablo 1.'de belirtilmiştir.

Tablo 1. Demografik Özelliklere Göre Dağılımlar

(n=1500)	Sayı	Yüzde
Cinsiyet		
Kadın	903	60,2
Erkek	597	39,8
Yaş (Ort±SS=21,42±1,66)		
18-20 Yaş	468	31,2
21-24 Yaş	958	63,9
25-29 Yaş	74	4,9
Fakülte		
Eğitim Fakültesi	509	33,9
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	498	33,2
Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Fakültesi	299	19,9
Turizm Fakültesi	194	12,9
Sınıf		
1	265	17,7
2	528	35,2
3	443	29,5
4	264	17,6
Anne/Baba Medeni Durum		
Evli	1328	88,5
Ayrı	172	11,5
Kardeş Varlığı		
Var	1417	94,5
Yok	83	5,5
Kardeş Sayısı (n=1417)		
1-3 Kardeş	1146	80,9
4 ve Daha Fazla Kardeş	271	19,1
Kardeşi Yok	83	-
Doğum Sırası		
1	674	44,9
2	504	33,6
3	182	12,1
4	140	9,3

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada katılımcıların demografik verilerini toplamak için hazırlanan Kişisel Bilgi Formu, Ebeveynleştirilmiş Çocuk Ölçeği (EÇÖ), Siber Flört İstismarı Ölçeği ve Yakın İlişkilerdeki Yaşantılar Envanteri II (YİYE II) kullanılmıştır. Ölçeklerin psikometrik özellikleri aşağıda verilmiştir.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada kullanılan Kişisel Bilgi Formunda; çalışma grubunun yaş, bölüm, cinsiyet, sınıf düzeyi ve kardeş sayısı hakkında demografik bilgiler alınmıştır. Belirtilen bilgilerin dışında katılımcıların ailelerinin boşanıp boşanmaması veya eğer varsa romantik ilişkisi hakkında sorular da bu formda yer almaktadır.

3.3.2. Ebeveynleştirilmiş Çocuk Ölçeği (EÇÖ)

Ebeveynleştirilmiş Çocuk Ölçeği, Zencir ve Haskan-Avcı (2019) tarafından, Türk kültürüne özgü bir biçimde Yetişkin Formu geliştirilmiştir. Ölçeğin deneme formu önce Ankara'daki bir okulda 32 öğrenci velisine sınıf ortamında uygulanmış ve açık olmayan, anlaşılmayan ifadeler tekrar düzenlenmiştir. Düzenlenen ölçek, 2018 yılında 22 yaşından büyük 424 (307 kadın, 117 erkek) öğrenci olmayan yetişkine uygulanarak faktör analizi çalışması yapılmıştır. Ayrıca, ölçekle ilgili gerekli izinlerin alınmasıyla üniversite örnekleminde uygulanmaya uygun görülmüştür. Ölçek toplamda 32 maddeden oluşup beşli Likert tipinde oluşturulmuştur. Ölçek 1=kesinlikle katılmıyorum, 5=kesinlikle katılıyorum olacak şekilde derecelendirilmektedir. Geliştirilen ölçek 'Genel Ebeveynleştirilme' ve 'Kardeş Odaklı Ebeveynleştirilme' olmak üzere iki boyuttan oluşmaktadır. Ölçekteki 1-22 madde arası, genel ebeveynleştirilme boyutuna ait puan veremekteyken bu alt boyuttan yüksek puan almak, yüksek genel ebeveynleştirilme düzeyini göstermektedir. Düşük puan ise, genel ebeveynleştirilme düzeyi de düşük demektir. Örneğin 'Aileden birinin başı sıkıştığında hemen beni arar.', 'Annemin/babamın güçsüzlüğünden dolayı benim güçlü olmam gerekti.', 'Annemin/babamın borçlarını ödediğim olmuştur.' Maddeleri Genel Ebeveynleştirilme boyutunda yer almaktadır. Ölçekteki 23-32 maddeler ikinci kısmı kardeş odaklı ebeveynleştirilme düzeyini tanımlamaktadır ve bu kısmı en az bir kardeşi olan bireyler yanıtlamaktadır. Tek boyuttur ve yüksek puan almak, kardeş odaklı ebeveynleştirilme düzeyinin yüksek olduğunu; düşük puan almak ise düşük kardeş odaklı ebeveynleştirilme düzeyini ifade etmektedir. Ölçekteki 8, 10, 12 ve 22 numaralı maddeler ters maddeleri oluşturmaktadır.

Güvenirlilik çalışması iki farklı yolla test edilen ölçeğin, ilk olarak iç tutarlık katsayısı Cronbach alfa değerine bakılmıştır. Ölçeğin genelebeveynleştirilme alt ölçeğinin iç tutarlık katsayısı Cronbach alfa değeri .91 olarak bulunmuştur. Kardeş odaklı ebeveynleştirilme alt ölçeğinin Cronbach alfa değeri ise .88'dir. İkinci olarak, test-tekrar test yöntemiyle iki farklı ölçüm arasındaki Pearson korelasyon katsayısına bakılmış ve genel ebeveynleştirilme alt ölçeğiyle yapılan analizde .91 ($p<.01$); kardeş odaklı ebeveynleştirilme alt ölçeğiyle yapılan analizde ise .77 ($p<.01$) olarak bulunmuştur. Yapılan analizler sonucu ölçeğin yetişkinlerin ebeveynleştirilme düzeylerini ölçmede geçerli ve güvenilir olarak kullanılabileceği görülmektedir. Ölçekten yüksek puan olan bireylerin ebeveynleştirilme düzeyleri yüksektir.

3.3.3. Siber Flört İstismarı Ölçeği

Borrajo ve diğerleri (2015) tarafından geliştirilen; Siber Flört İstismarı Ölçeği, romantik ilişkilerde bireylerin maruz kaldığı ve uyguladığı şiddeti, teknolojik bağlamda belirlemeyi amaçlamaktadır. Ölçekte, çalışma grubunu yaşları on sekiz ve otuz arasında değişen ve toplamda 788 kişi oluşturmuştur. Altılı Likert tipi yanıtlama sistemine göre puanlanan ölçeğin toplamda 20 maddesi bulunmaktadır. Ayrıca ve maddeler ifade edilen davranışın kaç kez tekrarlandığı sorusuna yanıt aramaktadır. Ölçek, Doğrudan Saldırganlık ve İzleme/Kontrol olmak üzere iki alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekteki sorular, hem uygulayan hem de uygulanan için paralel formlar şeklinde yer almaktadır. Ölçekteki 2, 3, 4, 6, 8, 9, 10, 12, 15, 16 ve 18. Maddeler Doğrudan Saldırganlık faktörüne aitken; 1, 5, 7, 11, 13, 14, 17, 19 ve 20. Maddeler İzleme/Kontrol faktörüne ilişkindir. Örneğin 'Birlikte olduğum kişi yeni teknolojileri kullanarak, beni aşağılayıcı ve küçük düşürücü mesajlar gönderdi' maddesi Doğrudan Saldırganlık boyutunda yer almaktadır. İzleme/Kontrol alt boyutu için 'Birlikte olduğum kişi onun çağrı ve mesajlarını hemen yanıtlamam için yeni teknolojileri kullanarak beni tehdit etti', maddesi örnek gösterilebilir. Ölçeğin açımlayıcı faktör analizine göre her bir faktör için en az yük .40'tır. Kaiser Meyer Olkin analizi sonucu değerler şiddet uygulayan için, .83 ve şiddete maruz kalan için, .86 olarak bulunmuştur. Ölçekte şiddete maruz kalma ve şiddet uygulama ölçeği için Cronbach alfa iç tutarlık değerleri sırasıyla .84 ve .83 olarak bulunmuştur. Ölçekte, İzleme/Kontrol alt boyutu Cronbach alfa iç tutarlık değerleri şiddete maruz kalma ve şiddet uygulama ölçeği için sırasıyla; .85 ve .84 olarak bulunmuştur. Ölçekte bir kesme puanı bulunmamakta ve her alt boyutta ortalama puanların yükselmesi siber flört istismarı davranışı sergilemenin veya maruz kalmanın arttığına işaret etmektedir.

3.3.4. *Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II (YİYE II)*

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II; Fraley, Waller ve Brennan (2000) tarafından, yetişkinlik döneminde bağlanma boyutlarını değerlendirilmek amacıyla, geliştirilmişlerdir. Ölçeğin Türk kültürüne uyarlanması ile geçerlik ve güvenirlik çalışmaları Sümer ve Güngör (1999) tarafından yapılmıştır. Bu aşamada, örneklem grubunu Orta Doğu Teknik Üniversitesi'ndeki 256 lisans öğrencisi oluşturmaktadır. Örneklem grubunun yaş ortalaması 20.85'tir. Ölçek toplam 36 maddeden oluşmaktadır. Ölçek, 7'li Likert tipi olup, değerlendirmesinde, 1) Hiç katılmıyorum'dan ve 7) Tamamen katılıyorum anlamına gelen seçenekler yer almaktadır. YİYE II 18 maddesi kaygı ve 18 maddesi kaçınma olmak üzere iki alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin kaygı boyutuna örnek olarak 'Romantik ilişkide olduğum kişilerin beni, benim onları önemseydiğim kadar önemsemeyeceklerinden endişe duyarım.', 'Birlikte olduğum kişinin, bana benim istediğim kadar yaklaşmak istemediğini düşünürüm.' maddeleri örnek verilebilir. Kaçınma boyutuna ise örnek olarak 'Gerçekte ne hissettiğimi birlikte olduğum kişiye göstermemeyi tercih ederim.', 'Romantik ilişkide olduğum kişilere açılma konusunda kendimi rahat hissetmem.' maddeleri örnek verilebilir. Ölçekte yer alan çift madde sayılarının ortalaması kaçınmacı bağlanma boyutunu belirlemek için; tek madde sayılarının ortalaması kaygılı bağlanma boyutunu belirlemek için kullanılmaktadır. Ölçekte ters kodlanan maddeler, 4, 8, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 24, 26,30, 32, 34, 36. maddelerdir. Kaygı ve kaçınma alt boyutu için ölçek, iç tutarlılığa sahiptir. Ölçekte, kaçınma alt boyutu ve kaygı alt boyutu için Cronbach alfa sırasıyla; .90 ve .86 olarak bulunmuştur. Test-tekrar test güvenirliği ise yapılan analizler sonucundakaygı boyutu için .82, kaçınma boyutu için ise .81 olarak bulunmuştur (Selçuk ve diğerleri, 2005). Hem kaygı hem de kaçınma boyutu için ilgili maddeler ayrı ayrı toplanarak, katılımcıların puanları oluşturulmaktadır. Ölçekten elde edilen puanların yüksek olması, kaygı ve kaçınmacı bağlanma alt boyutlarındaki fazlalığı göstermektedir. İlgili boyutları ölçen maddeler ayrı ayrı toplanarak her bir katılımcı için kaygı ve kaçınma sürekli puanları hesaplanmıştır. Katılımcılardan her bir maddeyi romantik ilişkilerinde yaşadığı duygu ve düşüncelerini ne kadar yansıttığına göre ölçek üzerinde değerlendirmeleri istenmiştir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 36, en yüksek puan 252'dir.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmada veri toplama aşamasına başlamadan önce gerekli ve etik kurul izinleri tamamlanmıştır. Gerekli izinler tamamlandıktan sonra, ölçme araçları araştırmacı tarafından uygulanmaya başlanmıştır. Bu aşamada, çalışma grubuna araştırmacının amacı hakkında kısa bir bilgi verilmiştir. Ayrıca onam formu gösterilmiştir. Araştırmada katılımcılara sırası ile Kişisel Bilgi Formu, Ebeveynleştirilmiş Çocuk Ölçeği (EÇÖ), Siber Flört İstismarı Ölçeği ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II (YİYE II) uygulanmıştır. Araştırmada, 2021-2022 bahar yarısında, veri toplama süreci tamamlanmıştır. Veri toplama sürecinin başında katılımcılara ölçek maddelerini boş bırakmamaları konusunda bilgilendirme yapılmış olup, araştırmacı tarafından ölçme araçları kontrol edilerek teslim alınmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırma sonucunda elde edilen veriler, SPSS Statistics 28 ve IBM SPSS AMOS 21 programları aracılığıyla analiz edilmiştir. Araştırmada kategorik değişkenlerde, frekans dağılımları; sayısal değişkenlerde ise tanımlayıcı istatistik (ort $\pm$ ss) kullanılmıştır. Verilerin analizinde, yapısal eşitlik modeli kullanılmıştır.

Araştırmada ileri sürülen kaygılı ve kaçınmacı bağlanmanın doğrudan ve dolaylı rolü incelenirken Baron ve Kenny'nin (1986) ölçütleri göz önüne alınacaktır. Baron ve Kenny'e (1986) göre araştırmada yapısal eşitlik modelinde değişkenlerin aracı olarak incelenebilmesi için;

1. Bağımlı ve bağımsız değişken arasındaki ilişki anlamlı olmalı
2. Aracı değişken ve bağımsız değişken arasındaki ilişki anlamlı olmalı
3. Bağımsız değişken ile birlikte aracı değişken ile bağımlı değişken arasındaki ilişki anlamlı olmalıdır.

Ayrıca aracı değişken ile bağımsız değişken eş zamanlı olarak regresyon analizine girildiğinde daha önce bağımsız ve bağımlı değişken arasında var olan anlamlı ilişki anlamlı olmaktan çıkmalı ya da daha önceki anlamlılık düzeyi azalmalıdır (Baron ve Kenny 1986).

Analizlere başlamadan önce “Ebeveynleştirilmiş Çocuk Ölçeği”, “Siber Flört İstismarı Ölçeği” ve “Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II (YİYE II)” ölçeklerine öncelikle, doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. DFA’da doğrulanan ölçüm modelleri sonucu

doğrultusunda, ölçek ve alt boyutlara güvenirlik analizi yapılmıştır. Araştırmada katılımcıların, ölçekteki ilgili maddelerin toplamından, ölçek ve alt boyut puanları hesaplanmıştır. Pearson Korelasyon katsayısı, nedensel olmayan ilişkilerin sayısal iki değişken arasında derecesini bulurken kullanılmaktadır. Beliren yetişkinlerde ebeveynleşmenin, siber flört istismarı üzerindeki etkisine, kaygılı ve kaçınmacı bağlanmanın aracı rolünü incelerken yapısal eşitlik modellemesi kullanılmıştır.

Araştırmada, doğrulayıcı faktör analizi sonucunda, ölçek ve alt boyutlarda yer alan puanların belirlenmesi için maddelerin toplamı hesaplanmıştır. Elde edilen puanlar, yapısal eşitlik modeli doğrultusunda gizil ve gözlenen şeklinde belirlenmiştir. Araştırmada analizler sırasında, dağılım özellikleri (çarpıklık ve basıklık) bağlamında normale yakın dağıldığı görülmüştür. Araştırmada elde edilen verilerin normal dağılım gösterdiğini kabul edebilmek için, çarpıklık ve basıklık katsayılarının ± 3 aralığında yer alması gerekmektedir (Kalaycı, 2009).

BÖLÜM IV

BULGULAR

Araştırmanın bu kısmında, verilerin analize uygun hale getirilmesi ve elde edilen sonuçların yapılması planlanan model ve uygulamalara uygun olup olmadığı ve beliren yetişkinlerde ebeveynleşme ve siber flört istismarının yakın ilişkilerde kaygılı ve kaçınmacı bağlanma üzerindeki etkisine ilişkin bilgiler, Yapısal Eşitlik Modeli aracılığıyla aktarılmıştır.

4.1. İstatistiksel Yöntem

Araştırma sonucunda elde edilen veriler, SPSS Statistics 28 ve IBM SPSS AMOS 21 programları aracılığıyla analiz edilmiştir. Araştırmada kategorik değişkenlerde, frekans dağılımları; sayısal değişkenlerde ise tanımlayıcı istatistik ($\text{ort} \pm \text{ss}$) kullanılmıştır. Verilerin analizinde, yapısal eşitlik modeli kullanılmıştır.

Çalışmada kullanılan ölçüm araçlarının çalışma grubunda uyum sağlayıp sağlamadığını incelemek için öncelikle ölçüm araçlarına doğrulayıcı faktör analizi uygulanmış ve ölçüm araçları örneklem grubuna uyumlu hale getirilmiştir.

Çalışmanın ana amacı olan aracılık etkisi Baron ve Kenny (1986) yöntemleri kullanılarak incelenmiştir. İki bağımsız sayısal değişken arasındaki ilişkiler Pearson Korelasyon katsayısı ile yorumlanmıştır. Tüm istatistiksel analizlerde anlamlılık düzeyi 0.05 olarak alınmıştır.

4.2. Ebeveynleştirilmiş Çocuk Ölçeği (EÇÖ) İçin Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Ölçeğe ilişkin, 22 madde 4 faktörlü yapı, ölçüm modeli kullanılarak doğrulanmıştır. Ölçüm modeli sonucunda analiz sonuçları, yeterli uyum sağlamadığı için,

iyileştirme çalışmalarının yapılması gerekmiştir. İlk olarak, modelde yapılabilecek değişikliklerle ilgili düzeltme indeksleri sonuçları ve ki kare düşüş sonuçlarına bakılmıştır. Düzeltme indeksleri sonuçlarına göre en yüksek değerin modifikasyonu, uygun zamanlarda kabul edilerek çalışma yürütülmüştür. Uygulanmış modifikasyondan sonra da araştırmadaki model, istenilen uyumu elde edemediği için, en çok modifikasyon yüklenen ya da 0,3'ten düşük olan madde faktörüne sahip üç madde çıkarılmak durumunda kalmıştır. Yapıdan çıkarılan maddeler 1, 2 ve 8. numaralı maddelerdir. Sonuç olarak, 2 modifikasyon ve 3 tane maddenin yapıdan çıkarılması ile modelin doğrulandığı saptanmıştır. Modelinin doğrulanan ölçüm sonuçlarının uyum indeksleri, maddelere ilişkin faktör yükleri ve path diagramı aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2. Ölçüm Modelinin Uyum İndeks Değerleri ve İyi Uyum Değerleri

	Model Uyum İndeks Değerleri	Kabul Edilebilir Uyum Değerleri
χ^2/sd	4.86	≤ 5
GFI	.95	$\geq .900$
CFI	.95	$\geq .900$
NFI	.94	$\geq .900$
TLI	.94	$\geq .900$
RMSEA	.05	$\leq .080$
SRMR	.04	$\leq .100$

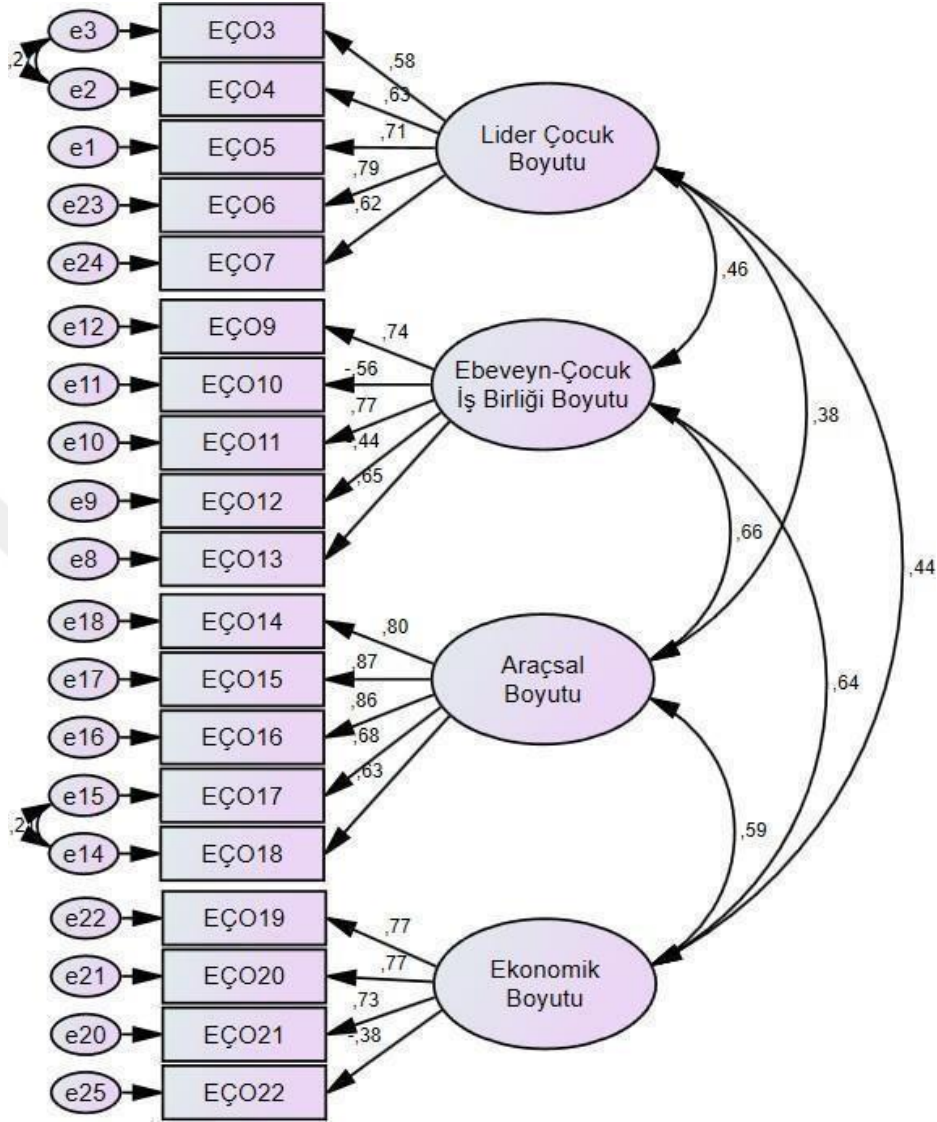
Tablo 2’de, Ebeveynleştirilmiş Çocuk Ölçeğinde uygulanan DFA sonuçlarının kabul edilebilir değerlerde görüldüğü belirlenmiştir. Bu nedenle modelin uyum sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. ($\chi^2/sd= 4.861$, GFI = .951, CFI= .952, NFI = .941, TLI= .943, RMSEA= .051, SRMR = .045).

Tablo 3. *Ebeveynleştirilmiş Çocuk Ölçeğinin (EÇÖ) DFA Faktör Yükleri*

	Lider Çocuk Boyutu	Ebeveyn- Çocuk İş Birliği	Araçsal Boyutu	Ekonomik Boyutu
Madde 5	.71			
Madde 4	.63			
Madde 3	.57			
Madde 6	.79			
Madde 7	.62			
Madde 13		.65		
Madde 12		-.43		
Madde 11		.77		
Madde 10		-.55		
Madde 9		.74		
Madde 18			.62	
Madde 17			.68	
Madde 16			.85	
Madde 15			.86	
Madde 14			.79	
Madde 21				.72
Madde 20				.77
Madde 19				.77
Madde 22				-.38

Tablo 3 incelendiğinde, Ebeveynleştirilmiş Çocuk Ölçeğinin 19 madde 4 faktör şeklinde doğrulanan yapısının hangi faktörlerden oluştuğu ve bu faktörlerde hangi maddelerin olduğu gösterilmiştir. Buna göre madde faktör yükünün 0.3'ten düşük olduğu bir madde olmadığı görülmüştür.

Şekil 1. Ebeveynleştirilmiş Çocuk Ölçeğinin (EÇÖ) Ölçüm Modeli

Şekil 1’de, ölçüm modelinde 19 madde 4 faktörlü yapının hangi maddeleri içerdiği ve yukarıda verilen tek yönlü okların üzerinde standardize edilmiş regresyon katsayıları diğer bir ifadeyle faktör yükleri belirlenmiştir. Faktör yüklerinin de 0,30’un altında görülmediği belirlenmiştir.

Ölçüm modelindeki alt boyutlar arasındaki korelasyon değerleri incelendiğinde tüm alt boyutların birbirleri arasında istatistiksel olarak anlamlı orta düzeyde pozitif yönlü ilişkiler olduğu görülmektedir.

4.3. Siber Flört İstismarı Ölçeği İçin Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Ölçeğe ilişkin, 20 madde 2 faktörlü yapı, ölçüm modeli kullanılarak doğrulanmıştır. Ölçüm modeli sonucunda analiz sonuçları, yeterli uyum sağlamadığı için, iyileştirme çalışmalarının yapılması gerekmiştir. İlk olarak, modelde yapılabilecek değişikliklerle ilgili düzeltme indeksleri sonuçları ve ki kare düşüş sonuçlarına bakılmıştır. Düzeltme indeksleri sonuçlarına göre en yüksek değerin modifikasyonu, uygun zamanlarda kabul edilerek çalışma yürütülmüştür. Uygulanmış düzeltmelerden sonra da araştırmadaki model, istenilen uyumu elde edemediği için, en çok modifikasyon yüklenen ya da 0,3'ten düşük olan madde faktörüne sahip üç madde çıkarılmak durumunda kalmıştır. Yapıdan çıkarılan maddeler 8, 10, 13, 14, 15, 16, 19 ve 20 numaralı maddelerdir. Sonuç olarak, 2 modifikasyon ve 8 tane maddenin yapıdan çıkarılmasıyla modelin doğrulandığı saptanmıştır. Modelinin doğrulanan ölçüm sonuçlarının uyum indeksleri, maddelere ilişkin faktör yükleri ve path diagramı aşağıda sunulmuştur.

Tablo 4. Ölçüm Modelinin Uyum İndeks Değerleri ve İyi Uyum Değerleri

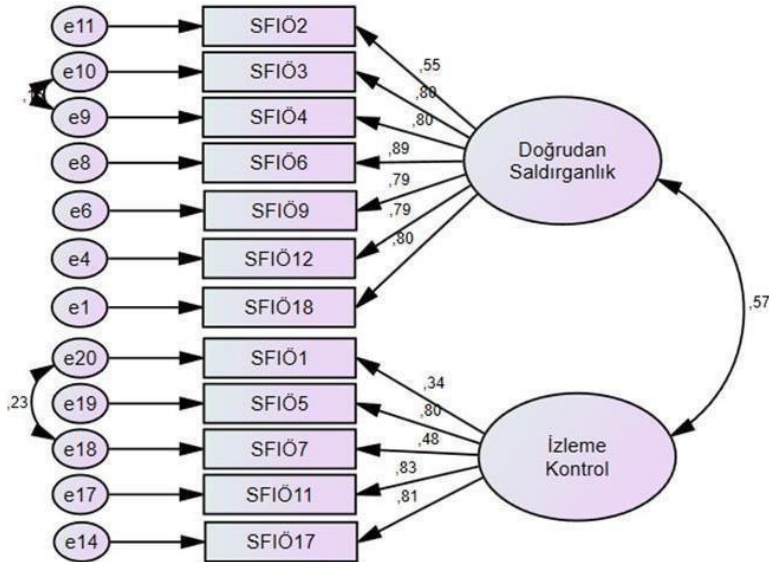
	Model Uyum İndeks Değerleri	Kabul Edilebilir Uyum Değerleri
χ^2/sd	4.46	≤ 5
GFI	.97	$\geq .900$
CFI	.98	$\geq .900$
NFI	.97	$\geq .900$
TLI	.97	$\geq .900$
RMSEA	.04	$\leq .080$
SRMR	.03	$\leq .100$

Tablo 4’de, Siber Flört İstismarı Ölçeğinde uygulanan DFA sonuçlarının kabul edilebilir değerlerde görüldüğü belirlenmiştir. Bu nedenle modelin uyum sağladığı sonucuna ulaşılmıştır ($\chi^2/sd= 4.462$, GFI = .975, CFI= .982, NFI = .977, TLI= .977, RMSEA= .048, SRMR = .037).

Tablo 5. *Siber Flört İstismarı Ölçeğinin DFA Faktör Yükleri*

	Doğrudan Saldırganlık	İzleme/Kontrol
Madde 18	.80	
Madde 12	.79	
Madde 9	.79	
Madde 6	.88	
Madde 4	.80	
Madde 3	.79	
Madde 2	.54	
Madde 17		.81
Madde 11		.82
Madde 7		.48
Madde 5		.79
Madde 1		.34

Tablo 5 incelendiğinde Siber Flört İstismarı Ölçeğinin 12 madde 2 faktör şeklinde doğrulanan yapısının hangi faktörlerden oluştuğu ve bu faktörlerde hangi maddelerin olduğu gösterilmiştir. Buna göre madde faktör yükünün 0.3'ten düşük olduğu bir madde olmadığı görülmüştür.

Şekil 2. *Siber Flört İstismarı Ölçeğinin Ölçüm Modeli*

Şekil 2’de, ölçüm modelinde 12 madde 2 faktörlü yapının hangi maddeleri içerdiği ve yukarıda verilen tek yönlü okların üzerinde standardize edilmiş regresyon katsayıları diğer bir ifadeyle faktör yükleri belirlenmiştir. Tüm faktör yük değerlerinin .30’un üzerinde olduğu bulunmuştur. Ölçüm modelindeki alt boyutlar arasında istatistiksel olarak anlamlı orta düzeyde pozitif yönlü ilişki olduğu görülmektedir.

4.4. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri İçin Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Ölçeğe ilişkin, 36 madde 2 faktörlü yapı, ölçüm modeli kullanılarak doğrulanmıştır. Ölçüm modeli sonucunda analiz sonuçları, yeterli uyum sağlamadığı için, iyileştirme çalışmalarının yapılması gerekmiştir. İlk olarak, modelde yapılabilecek değişikliklerle ilgili modifikasyon indeksleri sonuçları ve ki kare düşüş sonuçlarına bakılmıştır. Düzeltme indeksleri sonuçlarına göre en yüksek değerin modifikasyonu, uygun zamanlarda kabul edilerek çalışma yürütülmüştür. Uygulanmış modifikasyondan sonra da araştırmadaki model, istenilen uyumu elde edemediği için, en çok modifikasyon yüklenen ya da 0.3’ten düşük olan madde faktörüne sahip 20 madde çıkarılmak durumunda kalmıştır. Yapıdan çıkarılan maddeler 1, 2, 3, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 17, 21, 24, 28, 30, 31, 32, 36 numaralı maddelerdir. Sonuç olarak, 3 modifikasyon ve 20 tane maddenin yapıdan çıkarılmasıyla modelin doğrulandığı saptanmıştır. Modelinin doğrulanan ölçüm sonuçlarının uyum indeksleri, maddelere ilişkin faktör yükleri ve yoldiyagramı aşağıda sunulmuştur.

Tablo 6. Ölçüm Modelinin Uyum İndeks Değerleri ve İyi Uyum Değerleri

	Model Uyum İndeks Değerleri	Kabul Edilebilir Uyum Değerleri
χ^2/sd	4.795	≤ 5
GFI	.962	$\geq .900$
CFI	.950	$\geq .900$
NFI	.938	$\geq .900$
TLI	.940	$\geq .900$
RMSEA	.050	$\leq .080$
SRMR	.047	$\leq .100$

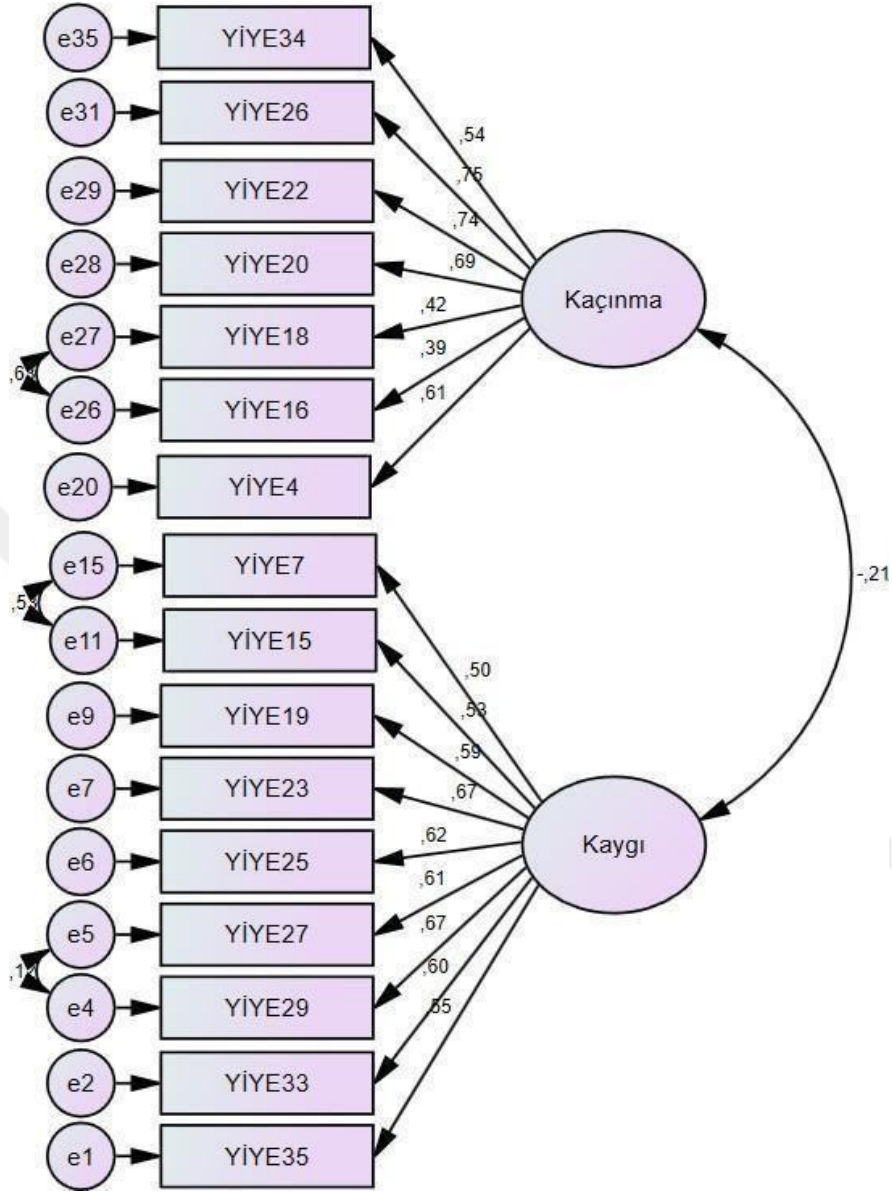
Tablo 6’de, Yakın İlişkiler Yaşantılar Envanterinin uygulanan DFA sonuçlarının kabul edilebilir değerlerde görüldüğü belirlenmiştir. Bu nedenle modelin uyum sağladığı sonucuna ulaşılmıştır ($\chi^2/sd= 4.795$, GFI = .962, CFI= .950, NFI = .938, TLI= .940, RMSEA= .050, SRMR = .047).

Tablo 7. *Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanterinin DFA Faktör Yükleri*

	Kaygı	Kaçınma
Madde 35	.55	
Madde 33	.60	
Madde 29	.66	
Madde 27	.60	
Madde 25	.62	
Madde 23	.67	
Madde 19	.59	
Madde 15	.53	
Madde 7	.50	
Madde 4		.61
Madde 16		.39
Madde 18		.41
Madde 20		.68
Madde 22		.74
Madde 26		.75
Madde 34		.54

Tablo 7 incelendiğinde, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanterinin 16 madde 2 faktör şeklinde doğrulanan yapısının hangi faktörlerden oluştuğu ve bu faktörlerde hangi maddelerin olduğu gösterilmiştir. Buna göre madde faktör yükünün 0.3’ten düşük olduğu bir madde olmadığı görülmüştür.

Şekil 3. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanterinin Ölçüm Modeli

Şekil 3’de, ölçüm modelinde 16 madde 2 faktörlü yapının hangi maddeleri içerdiği ve yukarıda verilen tek yönlü okların üzerinde standardize edilmiş regresyon katsayıları diğer bir ifadeyle faktör yükleri belirlenmiştir. Tüm faktör yük değerlerinin .30’un üzerinde olduğu bulunmuştur. Ölçüm modelindeki alt boyutlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde negatif yönlü ilişki olduğu görülmektedir.

4.5. Güvenirlik Analizi Sonuçları

Tablo 8. Ölçeklerin Güvenirlik Analizi Sonuçları

	Madde Sayısı	Cronbach Alfa
Ebeveynleştirilmiş Çocuk Ölçeği	19	.71
Lider Çocuk	5	.80
Ebeveyn-Çocuk İş Birliği	5	.77
Araçsal	5	.87
Ekonomik	4	.72
Siber Flört İstismarı Ölçeği	12	.85
Doğrudan Saldırganlık	7	.90
İzleme/Kontrol	5	.79
Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri	16	.72
Kaçınma	9	.83
Kaygı	7	.80

Uygulanan güvenirlik analizi sonucunda, 3 ölçeğin alt boyutlarının güvenirlik seviyeleri yeterli değerlerdedir.

Tablo 9. Ölçeklere ve Alt Boyutlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

	Ort	SS	Min.	Mak.
Ebeveynleştirilmiş Çocuk Ölçeği	2.51	.47	1.00	4.41
Lider Çocuk	2.51	1.01	1.00	5.00
Ebeveyn-Çocuk İş Birliği	3.78	.96	1.00	5.00
Araçsal	1.90	1.01	1.00	5.00
Ekonomik	1.86	.96	1.00	5.00
Siber Flört İstismarı Ölçeği	1.61	.74	1.00	6.00
Doğrudan Saldırganlık	1.25	.66	1.00	6.00
İzleme/Kontrol	1.98	1.08	1.00	6.00
Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri	4.01	.83	1.00	7.00
Kaçınma	2.99	1.26	1.00	7.00
Kaygı	5.02	1.28	1.00	7.00

Tablo 10. Ölçeklere ve Alt Boyutlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1) Ebeveynleştirilmiş Çocuk Ölçeği (EÇÖ)	r	1,000	,725**	-,219*	,692*	,689*	,230*	,287*	,140*	,139*	,223*	-
	p		<,00	*	*	*	*	*	*	*	*	0,040
2) Lider Çocuk Boyutu	r		1,000	-,345*	,352*	,343*	,176*	,148*	,151*	,186*	,225*	0,019
	p			<,001	<,001	<,001	<,001	<,001	<,001	<,001	<,001	0,124
3) Ebeveyn-Çocuk İş Birliği Boyutu	r			1,000	-,536*	-,504*	-,238*	-,240*	-,180*	-,085*	-,222*	-,109*
	p				<,001	<,001	<,001	<,001	<,001	<,001	<,001	<,001
4) Araçsal Boyutu	r				1,000	*,471*	*,228*	*,304*	*,128*	*,100*	*,224*	-,092*
	p					<,001	<,001	<,001	<,001	<,001	<,001	<,001
5) Ekonomik Boyutu	r					1,000	*,264*	*,327*	*,162*	*,057*	*,186*	-,110*
	p						<,001	<,001	<,001	0,028	<,001	<,001
6) Siber Flört İstismarı Ölçeği	r						1,000	*,748*	*,915*	*,139*	*,253*	-,069*
	p							<,001	0,000	<,001	<,001	0,007
7) Doğrudan Saldırganlık	r							1,000	*,415*	0,020	*,241*	-,213*
	p								<,001	0,444	<,001	<,001
8) İzleme/Kontrol	r								1,000	*,178*	*,199*	0,035
	p									<,001	<,001	0,179
9) Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri	r									1,000	*,648*	*,658*
	p										<,001	<,001
10) Kaçınma	r										1,000	-,147*
	p											<,001
11) Kaygı	r											1,000
	p											

r: Pearson Korelasyon Katsayısı *:p<0,05 **:p<0,01

Tablo 10’da uygulanan korelasyon analizleri sonucunda:

Ebeveynleştirilmiş Çocuk Ölçeği (EÇÖ) puanları ile Siber Flört İstismarı Ölçeği, Doğrudan Saldırganlık, İzleme/Kontrol, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri, Kaçınma puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde pozitif yönlü ilişkiler olduğu görülmüştür ($p<.05$).

Ebeveynleştirilmiş Çocuk Ölçeği, Lider Çocuk Boyutu puanları ile Siber Flört İstismarı Ölçeği, Doğrudan Saldırganlık, İzleme/Kontrol, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri, Kaçınma puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde pozitif yönlü ilişkiler bulunmaktadır ($p<.05$).

Ebeveyn-Çocuk İş Birliği Boyutu puanları ile Siber Flört İstismarı Ölçeği, Doğrudan Saldırganlık, İzleme/Kontrol, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri, Kaçınma puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde negatif yönlü ilişkiler bulunmaktadır ($p<.05$). Ebeveyn-Çocuk İş Birliği Boyutu puanları ile Kaygı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde pozitif yönlü ilişki bulunmaktadır ($p<.05$).

Araçsal Boyutu puanları ile Doğrudan Saldırganlık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı orta düzeyde pozitif yönlü ilişki bulunmaktadır ($p<.05$). Araçsal Boyutu puanları ile Siber Flört İstismarı Ölçeği, İzleme/Kontrol, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri, Kaçınma puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde pozitif yönlü ilişkiler bulunmaktadır ($p<.05$). Araçsal Boyutu puanları ile Kaygı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde negatif yönlü ilişki bulunmaktadır ($p<.05$).

Ekonomik Boyutu puanları ile Doğrudan Saldırganlık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı orta düzeyde pozitif yönlü ilişki bulunmaktadır ($p<.05$). Ekonomik Boyutu puanları ile Siber Flört İstismarı Ölçeği, İzleme/Kontrol, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri, Kaçınma puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde pozitif yönlü ilişkiler bulunmaktadır ($p<.05$). Ekonomik Boyutu puanları ile Kaygı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde negatif yönlü ilişki bulunmaktadır ($p<.05$).

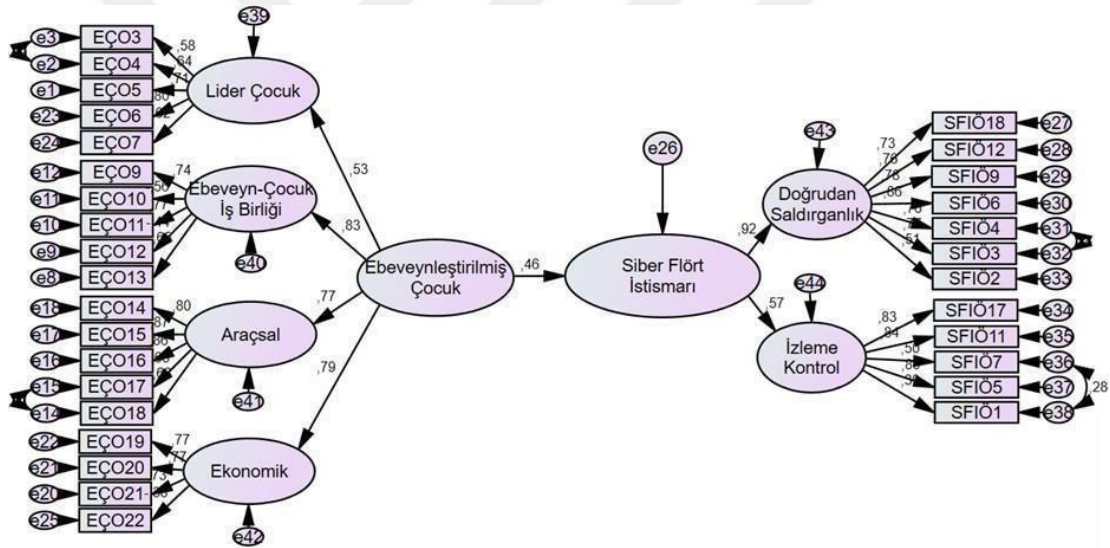
Siber Flört İstismarı Ölçeği puanları ile Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri, Kaçınma puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde pozitif yönlü ilişkiler bulunmaktadır ($p<.05$). Siber Flört İstismarı Ölçeği puanları ile Kaygı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde negatif yönlü ilişki bulunmaktadır ($p<.05$).

Doğrudan Saldırganlık puanları ile Kaçınma puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde pozitif yönlü ilişki bulunmaktadır ($p<.05$). Doğrudan Saldırganlık puanları ile Kaygı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde negatif yönlü ilişki bulunmaktadır ($p<.05$).

İzleme/Kontrol puanları ile Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri, Kaçınma puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde pozitif yönlü ilişkiler bulunmaktadır ($p<.05$).

4.6. Yapısal Model Sonuçları

Şekil 4. Yapısal Model (Aracı Etki Olmadan Direkt Etkinin İncelenmesi)

Tablo 11. *Yapısal Modelin (Aracı Etki Olmadan) Uyum İndeks Değerleri ve İyi Uyum Değerleri*

	Uyum İndeks Değerleri	Kabul Edilebilir Uyum Değerleri
χ^2/sd	3.53	≤ 5
GFI	.93	$\geq .900$
CFI	.94	$\geq .900$
NFI	.93	$\geq .900$
TLI	.94	$\geq .900$
RMSEA	.04	$\leq .080$
SRMR	.04	$\leq .100$

Tablo 11’de, yapısal model sonuçlarının (aracı değişken olmadan) kabul edilebilir değerlerde olduğu belirlenmiştir. Bu nedenle yapısal modele ilişkin yol katsayıları yorumlanabilir ($\chi^2/sd= 3,535$, GFI = .936, CFI= .949, NFI = .930, TLI= .944, RMSEA= .041, SRMR = .043).

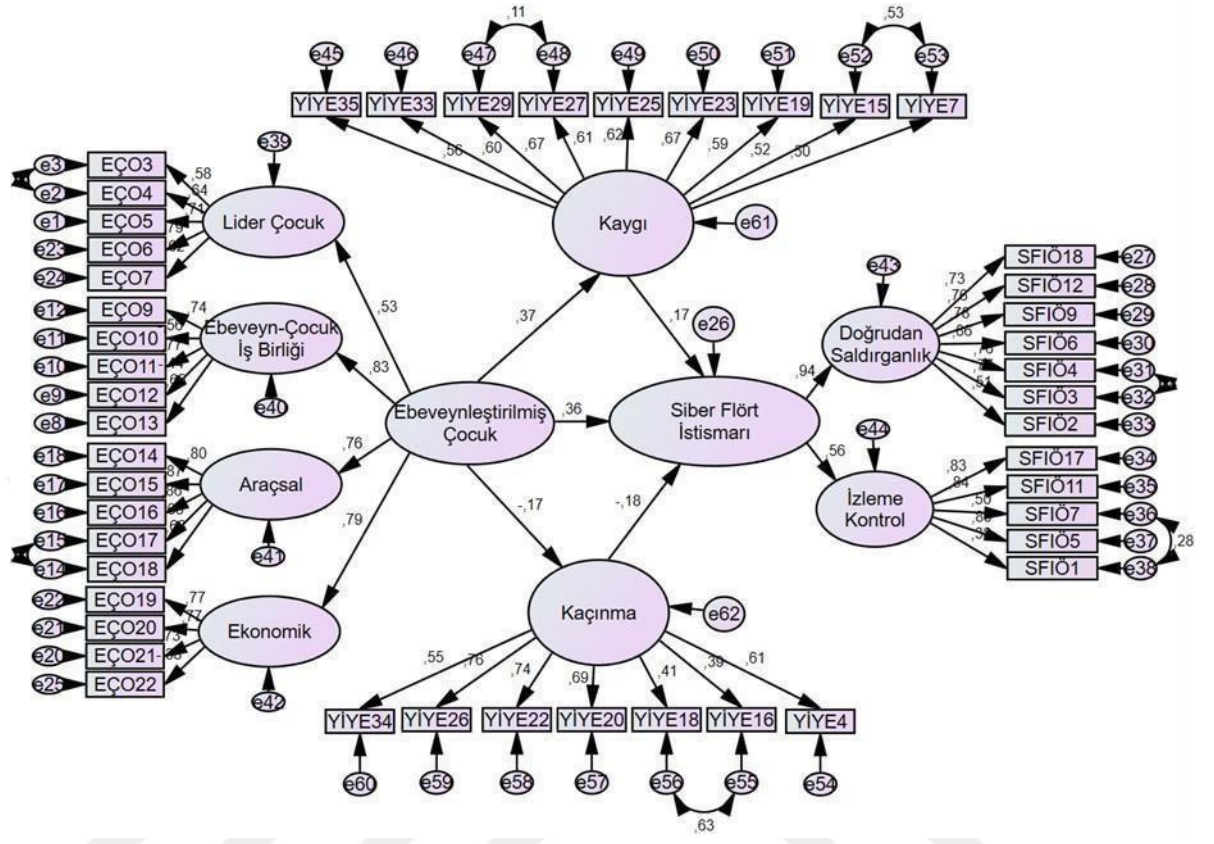
Tablo 12. *Yapısal Modelin Yol Katsayıları*

Bağımlı	Bağımsız	β	St. β	S.H.	t	p
Siber Flört İstismarı	<--- Ebeveynleşme	.518	.460	.048	10.721	***

***: $p < .001$ β : Regresyon Katsayısı

Tablo 12’de Kaygılı Bağlanma ve Kaçınmacı Bağlanma olmadan Ebeveynleştirilmiş Çocuk Ölçeği puanlarının Siber Flört İstismarı Ölçeği puanlarına direkt etkisi gösterilmiştir. Buna göre, Ebeveynleştirilmiş Çocuk Ölçeği puanları Siber Flört İstismarı Ölçeği puanlarını pozitif etkilemektedir (St. $\beta=.460$). Ebeveynleştirilmiş Çocuk Ölçeği puanlarındaki 1 birimlik artış Siber Flört İstismarı Ölçeği puanlarında .518 artışa neden olmaktadır ($\beta=.518$).

Şekil 5. Yapısal Modelde (Aracı Değişken Varken) Aracılığın İncelenmesi

Tablo 13. Yapısal Modelin (Aracı Değişken Varken) Uyum İndeks Değerleri ve İyi Uyum Değerleri

	Uyum İndeks Değerleri	Kabul Edilebilir Uyum Değerleri
χ^2/sd	2.87	≤ 5
GFI	.91	$\geq .900$
CFI	.93	$\geq .900$
NFI	.90	$\geq .900$
TLI	.93	$\geq .900$
RMSEA	.03	$\leq .080$
SRMR	.04	$\leq .100$

Tablo 13’de, Kaygılı ve Kaçınmacı değişkeni yani aracı değişken modelde iken, 1 yapısal model sonuçlarının kabul edilebilir değerlerde görüldüğü belirlenmiştir. Bu nedenle modele ilişkin yol katsayıları yorumlanabilir ($\chi^2/sd= 2.872$, GFI = .919, CFI= .935, NFI = .904, TLI= .931, RMSEA= .035, SRMR = .048).

Tablo 14. *Yapısal Modelin (Aracı Değişken Varken) Yol Katsayıları*

Bağımlı		Bağımsız	β	St. β	S.H.	t	p
Siber Flört İstismarı	<---	Ebeveynleşme	.409	.358	.046	8.949	***
Kaygılı Bağlanma	<---	Ebeveynleşme	.662	.369	.073	9.132	***
Kaçınmacı Bağlanma	<---	Ebeveynleşme	-.374	-.174	.073	-5.146	***
Siber Flört İstismarı	<---	Kaygılı Bağlanma	.110	.173	.021	5.306	***
Siber Flört İstismarı	<---	Kaçınmacı Bağlanma	-.096	-.181	.016	-6.103	***

***: $p < .001$ β : Regresyon Katsayısı

Tablo 13’de, Kaygılı ve Kaçınmacı Bağlanma modelde iken tüm etkiler gösterilmiştir. Dolayısıyla, Ebeveynleştirilmiş Çocuk Ölçeği puanlarının Siber Flört İstismarı Ölçeği puanları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı pozitif etkisi bulunmaktadır (St. β =.358). Ebeveynleştirilmiş Çocuk Ölçeği puanlarının Kaygı puanları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı pozitif etkisi bulunmaktadır (St. β =.369).

Ebeveynleştirilmiş Çocuk Ölçeği puanlarının Kaçınma puanları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı negatif etkisi bulunmaktadır (St. β =-.174). Kaygı puanlarının Siber Flört İstismarı Ölçeği puanları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı pozitif etkisi bulunmaktadır (St. β =.173). Kaçınma puanlarının Siber Flört İstismarı Ölçeği puanları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı negatif etkisi bulunmaktadır (St. β =-.181).

Analizler sırasında, aracı değişkenler modelde yok iken Ebeveynleştirilmiş Çocuk Ölçeği puanları Siber Flört İstismarı Ölçeği puanlarını pozitif etkilemekte (St. β =.460) iken aracı değişkenler eklendiğinde bu etki yine istatistiksel olarak anlamlı ve pozitifdir (St. β =.358). .460’tan .358’e azalan bu etkinin azalışının, istatistiksel olarak anlamlılığı Sobel testi ile analiz edilmiştir ve analizlere ilişkin sonuçlar aşağıda verilmiştir. .460’tan .358’e azalan bu etki istatistiksel bağlamda anlamlıdır ($p < .001$). Son olarak, hem kaygılı bağlanma hem de kaçınma bağlanma, ebeveynleşme ve siber flört istismarına olan etkiye kısmi aracılık ettiği söylenebilir.

Tablo 15. Sobel Test Sonuçları

Bağımlı		Bağımsız	Aracı	Sobel Test İstatistiği	p	Aracılık Çeşidi
Siber Flört İstismarı	<---	Ebeveynleşme	Kaygılı Bağlanma	4.536	***	Kısmi
Siber Flört İstismarı	<---	Ebeveynleşme	Kaçınmacı Bağlanma	3.896	***	Kısmi

***:p<.01

Tablo 16. Direkt, Dolaylı ve Toplam Etkiler

Bağımlı		Bağımsız	Direkt Etki		Dolaylı Etki		Toplam Etki	
			β	St. β	β	St. β	β	St. β
Siber Flört İstismarı	←-	Ebeveynleşme	.409	.358	.109	.096	.518	.454
Kaygılı Bağlanma	←-	Ebeveynleşme	.662	.369	.000	.000	.662	.369
Kaçınmacı Bağlanma	←-	Ebeveynleşme	-.374	-.174	.000	.000	-.374	-.174
Siber Flört İstismarı	←-	Kaygılı Bağlanma	.110	.173	.000	.000	.110	.173
Siber Flört İstismarı	←-	Kaçınmacı Bağlanma	-.096	-.181	.000	.000	-.096	-.181

Tablo 16 incelendiğinde, Ebeveynleşme puanlarının Siber Flört İstismarı puanlarına direkt etkisinin .409 olduğu, dolaylı etkisinin .109 olduğu ve toplam etkinin ise .518 değerini aldığı belirtilmiştir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırmada, beliren yetişkinlerde ebeveynleşme ve siber flört istismarının yakın ilişkilerde kaygılı ve kaçınmacı bağlanma üzerindeki ilişkiler Yapısal Eşitlik Modellemesiyle (YEM) incelenmiştir. Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın hipotezleri doğrultusunda, analizler sonucunda elde edilen bulgular, alanyazın çerçevesinde incelenmiştir. Ayrıca, araştırmanın sonunda sonra yapılacak çalışmalara ışık tutabilmesi için önerilerde bulunulmuştur.

5.1. Tartışma

Bu bölümde araştırma problemleri ve araştırma bulguları alanyazın eşliğinde ele alınmıştır.

5.1.1. Ebeveynleşmenin Siber Flört İstismarı Üzerindeki Doğrudan Etkisine İlişkin Tartışma ve Yorum

Araştırma sonucunda ulaşılan bulgulardan biri; ebeveynleşmenin, siber flört istismarını olumlu yönde yordamasıdır. Ebeveynleşmenin, romantik ilişki istismarını arttırdığı alanyazında yapılan çalışmalar da benzer sonuçlar ortaya koymuştur (Earley ve Cushway, 2002; Minuchin, Montalvo, Guerney, Rosman ve Schumer, 1967; Hooper, 2008; Seiffge-Krenke, Overbeek ve Vermulst, 2010; Wright, 2015). Ancak, alanyazındaki çalışmalardan bazıları, ebeveynleşmenin algılanış şekline göre, bireyin kişilik gelişiminde pozitif sonuçlar ortaya çıkarabildiğini ortaya koymuştur (Hooper ve diğerleri, 2008; Kuperminc, Jurkovic ve Casey, 2009; Champion ve diğerleri, 2009).

Ebeveynleşen çocuklar, anne babasının bakım ve ihtiyaçlarını karşılamak için kendi konfor alanından, ilgi ve ihtiyaçlarından bazılarını gözden çıkarmaktadır. Çünkü ebeveynleşen çocuk duygusal olarak hayatta kalmanın tek yolunun bu ihtiyaçları karşılamaktan geçtiğini düşünmektedir (Schier, Herke, Nickel, Egle ve Hardt, 2015). Günümüzde de aileyi sistem olarak inceleyen çalışmalarda ebeveynleşme kavramı, aile içindeki sınırlar ve ittifaklar bağlamında incelenmektedir (Chase, 1999; Jacobvitz, Riggs ve Johnson, 1999; Kerig, 2005). Bu çalışmalarda aile içindeki ilişkilerde sınırların belirsizliği ve aile içindeki üyeler arasında sağlıklı mesafenin korunamaması, ebeveynleşmenin hızlanmasında bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Aile sistemi kuramına göre, ailenin işlevsel olabilmesi için sınırlar, dışardan müdahaleye gerek kalmadan işlevlerini yerine getirebilmeli; aynı zamanda üyelerin birbirleriyle ilişki kurmasını da sağlayabilmelidir (Minuchin, 1974).

Alanyazında siber flört istismarı, romantik ilişki sürecinde partneri sürekli telefon ya da sosyal medya aracılığıyla müdahale ve kontrol davranışlarını içermektedir (Öztürk, 2017). Romantik ilişkisinde birey deneyimlediği istismar davranışları sebebiyle, sınır ihlalleri yaşayabilmektedir. Birey romantik ilişkisinde koruyamadığı sınırların, çoğu kez farkında olmamakta ya da bu durum karşısında partnerin ilgi ve sevgisini kaybetmemek için boyun eğici davranışlar sergileyebilmektedir. Boyun eğme davranışı, bir grup ya da kişinin görüşlerine kendisine uygun olmasa bile uyma şeklinde görülebildiği gibi (Kağıtçıbaşı, 2008), romantik ilişkilerde istismara maruz kalmayı, haksızlık yaşadığında olaya müdahale edememek, söylenilen her şeyi istemese bile kabul etmek ve birilerini memnun etme çabası için girme eğilimlerini içerebilmektedir (Özkan ve Özen 2008). Tam da bu noktada ebeveynleşme kavramının tanımında yer alan; başkalarını memnun etme durumu, istismar ve ebeveynleşmede yaşanan ortak bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca boyun eğici davranışları sergileyen bireyler genellikle ilişkide olduğu partnerini kırmamak için büyük bir çaba göstermekte, başkalarını memnun etmeye odaklanmakta, hayır demekte zorlanan hatta çoğu durumda hayır diyemeyen, hoşlanmadığı ya da istemediği durumları karşı tarafa yansıtmakta zorluk yaşayan, öfkelenildiği zaman bunu belli edemeyen, iyi olduğunu düşünse bile yaptığı her işte ya dadavranışta sürekli olarak başkalarının onayına ve desteğine ihtiyaç duyan, duygu ve düşüncelerini savunamayan, haklarını koruyamayan vb davranış örüntülerinden oluşan bir kişiliğe sahip olmaktadır (Koç, Bayraktar ve Çolak, 2010). Dolayısıyla bireyler, çocukluk döneminde, köken ailelerinde sınırlarını korumadığı gibi beliren yetişkinlik döneminde de romantik ilişkilerinde sınırlarını korumakta zorluk yaşayabilirler.

Bireyler, bu konuda belli bir farkındalık ya da davranışsal beceri kazanmazlarsa yetişkinlik döneminde kurmuş olduğu romantik ilişkilerden olumsuz etkilenebilmektedir. Sınır ihlalleri; aile içinde gereğinden fazla sorumluluk almak, duygusal ve psikolojik olarak aile içi istismara maruz kalmak gibi sonuçlar ortaya çıkarırken; romantik ilişki içerisinde flört istismarına maruz kalma riskini de arttırabilmektedir.

5.1.2. Ebeveynleşmenin Kaygılı Bağlanma Üzerindeki Doğrudan Etkisine İlişkin Tartışma ve Yorum

Araştırma sonucunda ulaşılan bir başka bulgu da ebeveynleşmenin, kaygılı bağlanmayı olumlu yönde yordamasıdır. Ebeveynleşmenin, kaygılı bağlanmayı arttırdığını destekleyen sonuçlar alanyazındaki çalışmalarda da ortaya konmuştur (Levy, Blatt ve Shaver, 1998; Hooper, 2007; Collins ve diğerleri, 1997). Ayrıca Madden ve Schafer (2016) tarafından yapılan bir araştırmada, güvensiz bağlanma ve ebeveynleşme ilişkisinin, ebeveynleşmenin çeşitlerine göre farklılık gösterebildiği ortaya konmuştur. Araştırma sonuçlarında, araçsal ebeveynleşme kaçınan bağlanma stili ile olumlu olarak, duygusal ebeveynleşmeye hem kaygılı hem de kaçınan bağlanma stili ile ilişkili olduğubelirtilmiştir.

Bağlanma kuramına göre ebeveynleşme ebeveyn ve çocuk arasındaki bağlanma ilişkisindeki sorundan kaynaklanmaktadır (Chase, 1999; Hooper, 2007). Çocukduygusal olarak ebeveyni ile yakın ilişki kurabilmek ve ondan bakım görebilmenin tek yolunun bakım veren olmaktan geçtiğini düşünür ve Bowlby (1979) tarafından kompulsif bakım verme olarak adlandırılan bu ilişkide çocuk kendi ihtiyaçlarını es geçerek sadece diğerlerinin ihtiyaçlarını karşılamak için uğraşmaktadır.

Birey; çocukluk döneminde, yaşadığı deneyimler sebebiyle ihtiyaç durumlarında diğerlerinin ona gerekli yardım, yakınlık ve bakımı göstermeyeceğine dair içsel çalışma modelleri gelişebilmektedir. Aile içinde kendini değersiz hisseden ve yapılanları hak etmediğine dair inançlar geliştiren çocuğun, yaşadığı değersizlik düşüncelerinin kronikleşmesi sonucunda güvensiz ve dağınık bağlanma gerçekleşebilmektedir.

Bağlanma kuramına göre; yetişkin bağlanma stillerinde, kaygılı bağlanan bireyler; kendilerini ilişki kurdukları kişiye kabul ettirmek, aynı zamanda sevilme ve beğenilme ihtiyaçlarını karşılamada kendilerine güvenleri olmadığı için romantik ilişkilerinde ve yakın ilişkilerde çok çaba sarf etmektedirler (Bartholomew ve Harowitz, 1991). Bowlby (1979) bağlanma kuramında, ebeveynlerin çocuklarıyla olan normal ilişkilerinde yer değiştirmelerinin ve çocuğun kendilerine bağlanmasını oluşturabilmek için baskı yapmasının sonucu kaygılı bağlananlarda "kompulsif bakım verme" kavramına değinmektedir. Kaygılı bağlanan bireyler, romantik ilişkilerinde partnerlerinden yüksek düzeyde yakınlık, onay ve

ilgi bekleme eğiliminde olabilirler. Dolayısıyla birey, romantik ilişkisinde partnerinden beklediği sevgi ve onay ihtiyacını karşılamak için partnerin duygusal ve fiziksel ihtiyaçlarını, kendi ilgi ve ihtiyaçlarından daha fazla önemseme eğiliminde olabilir. Bu durum Bowlby'nin kuramında yer alan "kompulsif bakım verme" davranışının, hem ailede ebeveynleşme boyutunda hem de romantik ilişkide kaygılı bağlanma boyutunda benzer sonuçları ortaya çıkarttığını düşündürmektedir.

5.1.3. Ebeveynleşmenin Kaygılı Bağlanma Üzerindeki Doğrudan Etkisine İlişkin Tartışma ve Yorum

Araştırmadaki problem soruları doğrultusunda, analizler sonucunda, ebeveynleşmenin, kaçınmacı bağlanma üzerinde anlamlı negatif etkisidir. Konuyla ilgili benzer çalışmalar incelendiğinde, alanyazındaki sonuçlarının araştırma bulgusundan farklılık gösterdiği dikkat çekmektedir. Alanyazında; ebeveynleşmenin, kaçınmacı bağlanmayı arttırdığını destekleyen sonuçlar mevcuttur (Baget ve diğerleri, 2013; Madden ve Schafer, 2016; Trak ve Inozu, 2019; Hooper, 2007). Bunun yanında, ebeveynleşme kavramının, psikolojik sağlamlık (Telzer & Fuligni, 2009), öz yeterlilik ve yetkinlik inancı (Kuperminc, Jurkovic, & Casey, 2009) ve travma sonrası büyüme aracılığıyla olumlu bir deneyim olarak tanımlandığı (Hooper vd., 2008) gibi, bireyi kaçınmacı bağlanmanın tersine psikolojik bağlamda güçlendirmesi ile ilgili sonuçlar da mevcuttur.

Bağlanma kuramına göre ebeveynleşme, ebeveyn ve çocuk arasındaki bağlanma ilişkisindeki sorundan kaynaklı oluşmaktadır (Chase, 1999; Hooper, 2007). Bowlby'e (1980) göre yetişkinlikte yaşanan ilişkilerdeki bağlanma stili bebeklikte yaşanan bağlanma davranışının devamı olmaktadır. Ayrıca yine bağlanma kuramına göre bireyler, romantik ilişki için partnerlerini bu modelleri göz önünde bulundurarak seçmektedir. Bireylerin romantik ilişkilerini olumlu ya da olumsuz yönde etkileyen bağlanma stilleri, dünyaya geldikleri anda ilk bakıcılarının tutum ve davranışlarına göre şekillendiği görülmektedir (Hazan ve Shaver, 1987: 511; Burger, 2006). Alanyazındaki çalışmalar ve kuramsal çerçeve, ebeveynleşmenin, güvensiz bağlanma stilleri ile bağlantılı olabileceğini ortaya koymuştur.

Ebeveynleşme kavramına ilişkin alanyazında sınırlı sayıda çalışma olduğu ve kavramla ilgili çalışmaların özellikle uluslararası bağlamda incelendiği görülmüştür. Ayrıca yurtiçi çalışmalara bakıldığında, ebeveynleşme ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi inceleyen ve üniversite öğrencileri örnekleminde inceleyen çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmüştür. Araştırmanın örneklem büyüklüğü, kültürel farklılıklar ve zamansal etki gibi faktörlerin, araştırma sonucunun alanyazından farklı çıkmasına sebep olabileceğini düşündürmektedir.

Kaçınmacı bağlanma stilinde bireyler, romantik ilişkide yakınlıktan ve bağ kurmaktan kaçınma eğilimindedirler. Ayrıca, yakın ilişkilere ihtiyaç duymayan bireyler olarak görülürler. Oysa ebeveynleşme yaşayan bireyler, köken ailelerinde özellikle anne babaları ile olan ilişkilerini ve yakınlıklarını önemsemektedir. Chase (1999) göre ebeveynleşme, çocuğunkendi ilgi alanları ve ihtiyaçlarını bir kenara bırakıp ebeveynlerinin ihtiyaçlarına aşırı duyarlı hale gelerek bir nevi kendinden vazgeçerek ebeveynlerinin ihtiyaçlarını yerine getirmek için çabaladığı bir süreci ifade etmektedir. . Böylece kendi ihtiyaçlarına bakmaksızın önceliği her daim başkalarına vermeye alışkanlık haline getirmektedir. Ancak, kaçınmacı bağlanma stilinde diğerleri ile olan yakınlık ve ilişkisini önemsemeyen bireyler; ebeveynleşme yaşadığında özellikle ebeveynleri ile olan ilişkilerini bazen gereğinden fazla hatta kendilerinden ödün verecek kadar önemsemektedir. Bu bağlamda, ebeveynleşme ve siber flört istismarının yakınlık ihtiyaçları açısından farklılık gösterdiği söylenebilir. Bu farklılığın;ebeveynleşmenin, kaçınmacı bağlanma üzerindeki negatif anlamlı etkisini açıkladığı düşünülebilir.

5.1.4. Kaygılı Bağlanmanın Siber Flört İstismarı Üzerindeki Doğrudan Etkisine İlişkin Tartışma ve Yorum

Araştırma sonucunda ulaşılan bir başka bulgu, kaygılı bağlanmanın, siber flört istismarını olumlu yönde yordamasıdır. Kaygılı bağlanmanın, siber flört istismarını arttırdığını destekleyen sonuçlar alanyazındaki çalışmalarda da ortaya konmuştur (Bookwala ve Zdaniuk, 1998; Bookwala, 2002; Gormley, 2005; Wright, 2015). Kılınçer ve Tuzgöl Dost (2014) tarafından yapılan bir araştırmada ise, kaygılı bağlanmanın istismara maruz kalma üzerinde etkili yordayıcısı olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca alanyazında, çocukluk döneminde güvensiz bağlanma stiline sahip olan bireylerin, yetişkinlik döneminde kurmuş olduğu flört ilişkilerinde yalnızca mağdur olan taraf değil; aynı zamanda mağdur olan taraf olma ihtimalini arttırdığı da söylenmektedir (Crittenden ve Ainsworth, 1989). Romantik ilişkide partnere güvensiz bağlanma stiline sahip olmanın, bireylerin romantik ilişkisinde istismar sergileme davranışlarını arttırdığını ortaya koyan çalışmalar da mevcuttur (Direk, 2020;Turan, 2008;Wright, 2017; Langton, 2017; Mikulincer, 1998).

Turan (2008) tarafından yapılan araştırmada, üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolleri, bağlanma boyutları, benlik saygısı ve sosyal onay ihtiyacının flört şiddetine yönelik tutumlarının incelendiği çalışmada, bağlanma boyutlarından kaçınan bağlanma, şiddet alt boyutunu yordarken; istismar ve kontrol alt boyutlarını ise kaygılı bağlanmanın yordadığı bulunmuştur. Bu bağlamda, araştırma sonucunun; kaygılı bağlanmanın siber flört istismarı üzerindeki doğrudan etkisine yönelik bulguyu desteklediği söylenebilir.

Bağlanma kuramına göre, yetişkinlik döneminde görülen romantik ilişkilerde, güvenli bağlanma stiline sahip bireyler, daha uzun soluklu ve sağlıklı ilişkiler sürdürebilmektedirler. Bireyler güvensiz bağlanma stilinde, şiddete maruz kalmaya dahayatkın olmaktadır. Kurama göre, güvensiz bağlanma stili geliştiren bireyler, romantik ilişkilerinde şiddet yaşama konusunda risk grubunu oluşturmaktadır (Crittenden ve Ainsworth, 1989; Cicchetti ve Howes, 1991). Yine yapılan araştırmalara göre kaygılı ve kaçınan bağlanma stiline sahip bireylerin romantik ilişkilerinde istismara maruz kalmalarıyla bağlanma şekilleri arasında olumlu bir ilişki olduğu ortaya konmuştur (Gormley, 2005; Gormley ve Lopez, 2010). Alanyazın ve ilgili araştırmalar da kaygılı bağlanmanın bireylerin romantik ilişkisinde istismar deneyimleme olasılığını arttırdığını göstermektedir. Dolayısıyla, bireylerin kaygılı bağlanma stiline, siber flört istismarı yaşama riskini de arttırması; yapılan araştırma bulgusu ve alanyazındaki çalışmalarla benzer sonuçlar ortaya çıkarmıştır.

5.1.5. Kaçınmacı Bağlanmanın Siber Flört İstismarı Üzerindeki Doğrudan Etkisine İlişkin Tartışma ve Yorum

Araştırma sonucunda; kaçınmacı bağlanmanın, siber flört istismarı üzerinde anlamlı negatif etkisi olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Konuyla ilgili benzer çalışmalar incelendiğinde, kaçınmacı bağlanmanın, romantik ilişki istismarı üzerinde anlamlı negatif etkiyi destekleyen sonuçlar, alanyazındaki çalışmalarda da ortaya konmuştur (Kılınçer ve Tuzgöl Dost, 2014; Erdem, Tunç ve Erdem, 2022). Alanyazında, kaçınmalı bağlanma ve flört istismarı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkilerin çıktığı araştırmalar da mevcuttur (Dewitte, Koster, Houwer, Buysse, 2006; Gormley ve Lopez, 2010; Kılınçer, 2012). Ayrıca, üniversite öğrencileri üzerine yapılan araştırmalarda kaçınmalı bağlanmanın yakın ilişkilerinde istismara maruz kalmak arasında istatistiksel olarak olumlu yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır (Doumas ve diğerleri, 2008; Craparo ve diğerleri, 2014).

Bağlanma kuramına göre, kaçınmacı bağlanma stiline sahip bireyler, bağlanma ihtiyaçlarını en aza indirmekte, yakın ilişkilere ihtiyaç duymamakta ve yakınlıkla ilişkili durumlardan uzaklaşma eğilimindedirler. Kaçınmacı bağlanan bireyler, yakın ilişki kurmaktan uzak durmakta ve eşlerine karşı soğuk ve uzak davranmaktadırlar. Kaçınan bireyler, kendilerinin soğuk olduğunu düşünseler de, kendileriyle ilgili daha olumlu temsiller geliştirmeye yatkınken, başkalarının ise güvenilmez olduğunu içeren zihinsel temsillere sahiptirler (Hazan ve Shaver, 1987). Bu durum, bireylerin kaçınmacı bağlanma stiline sahip olduğunda; romantik ilişki başlatma ve devamı konusunda zorlandığını göstermektedir.

Bu bağlamda, bireylerin, romantik ilişkiyi kurma ve romantik ilişkiyi sürdürme olasılığını düşürebilmektedir. Bireylerin, tıpkı yakınlık ihtiyacından kaçındığı gibi romantik ilişkiler ve

romantik ilişki sürecindeki istismar davranışlarından da kaçındığı söylenebilir. Dolayısıyla romantik ilişki kapsamında değerlendirilen siber flört istismarı yaşama ihtimallerinin azalması kaçınmayı bağlanma ve siber flört istismarı arasındaki negatif ilişkinin anlamlı olmasıyla paralellik göstermektedir.

5.1.6. Ebeveynleşme ile Siber flört istismarı Arasındaki İlişkide Yakın İlişkilerde Kaygılı ve Kaçınmacı Bağlanmanın Dolaylı Rolüne İlişkin Tartışma ve Yorum

Ebeveynleşme ile siber flört istismarı arasındaki ilişkide yakın ilişkilerde kaygılı ve kaçınmacı bağlanmanın dolaylı rolü olduğu belirlenmiştir. Buna göre; kaygılı ve kaçınmacı bağlanma, ebeveynleşme ve siber flört istismarı üzerinde kısmi aracılık etkisine sahiptir.

Ebeveynleşme; çocuğun, ebeveyninin bazen fiziksel ihtiyaçlarını, bazen duygusal ihtiyaçlarını, bazen de her ikisini birden aynı anda karşılamaya çalıştığı problemlili ve çocuğa zarar verici bir iletişim örüntüsünü ifade etmektedir (Akün, 2017; Hooper, 2012; Peris, Morey, Cummings ve Emery, 2008). Çocukta duygusal ebeveynleşme kavramını çocuğun yaşadığı duygusal istismar olarak da ifade edilmiştir. Bu bağlamda, ebeveynleşme, anne - baba tarafından çocuklukta yaşanan bir sınır ihlali olarak kabul edilebilir. Romantik ilişkilerde yaşanan istismar ise, geçmişteki ya da şu an devam eden ilişkideki eş adayına kontrol sağlayarak ve çeşitli yöntemlerle güç uygulayarak kimi zaman taciz gibi cinsel boyutu da kapsayan zorlayıcıyı davranışları içerisine alan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla romantik ilişki istismarında bireyin, partnerine karşı ilişkideki sınırlarını koruyamama durumundan söz edilebilir. Sınır ihlalleri; aile içinde gereğinden fazlasorumluluk almak, duygusal ve psikolojik olarak aile içi istismara maruz kalmak gibi sonuçlar ortaya çıkarırken; romantik ilişki içerisinde flört istismarına maruz kalma riskinin de arttırmaktadır. Bu bakış açısı, ebeveynleşmenin ve siber flört istismarı üzerindeki olumlu anlamlı etkisini açıklayabilir.

Ebeveynleşme, çocuğun kendi ilgi alanları ve ihtiyaçlarını bir kenara bırakıp ebeveynlerinin ihtiyaçlarına aşırı duyarlı hale gelerek bir nevi kendinden vazgeçerek ebeveynlerinin ihtiyaçlarını yerine getirmek için çabaladığı bir süreci ifade etmektedir. Bireylerin aile içindeki kişisel ihtiyaçlarını bastırması sonucu yaşanan bu durum çocuğun ilerde yetişkinlikteki bağlanma ilişkisini de olumsuz etkileyebilecek büyüklükte bir önemli faktördür (Hooper, 2007). Bağlanma kuramına göre ebeveynleşme ebeveyn ve çocuk arasındaki bağlanma ilişkisindeki sorundan kaynaklı oluşmaktadır (Chase, 1999; Hooper, 2007a).

Yapılan araştırmalara göre birçok birey romantik ilişkisinde, çocukluk döneminde yaşadığı ihmal ve istismar durumları (Eryılmaz ve Ercan, 2010), güvensiz bağlanma stilinde

olmaları (McCarthy ve Lumley, 2012 ve problemlere ilişkin başa çıkma becerilerinde yaşanan eksiklikler (Calvete, Corral ve Estévez, 2008) gibi çeşitli koşullar sebebiyle istismar yaşamaya açık hale gelmektedirler. Sağlıklı romantik ilişkiler, güvenli bağlanma stilinden büyük oranda etkilenmektedir.

Güvenli bağlanma stiline sahip olmayan bireyler şiddete maruz kalmaya daha yatkın olmaktadır. Bağlanma Kuramına göre, güvensiz bağlanma stili geliştiren bireyler romantik ilişkilerinde şiddet yaşama konusunda risk grubunu oluşturmaktadır (Shorey ve diğerleri, 2008). İlgili alanyazın incelendiğinde de bağlanma romantik ilişkilerdeki istismar ile sıklıkla ilişkisi incelenen bir değişken olarak karşımıza çıkmaktadır (Abadi, Ghazinour, Nojomi ve Richter, 2012; Bookwala, 2002; Bookwala Zdaniuk, 1998; Papadakaki, Tzamalouka, Chatzifotou ve Chliaoutakis, 2009).

Dolayısıyla güvensiz bağlanma stillerinden olan kaygılı ve kaçınmacı bağlanma, hem ebeveynleşme hem de siber flört istismarı ile ilgili bir değişken olduğu görülmüştür. Ayrıca alanyazında ebeveynleşme ve flört istismarı konusunda yapılan çalışmalara bakıldığında, bağlanma stillerinin çalışmalardaki ortak değişkenlerden olduğu görülmüştür. Bu bağlamda ebeveynleşme ve siber flört istismarı arasındaki ilişkide kaygılı ve kaçınmacı bağlanmanın aracılık etmesi araştırma bulgularınca da desteklenmektedir.

5.2. Sonuç

Araştırmanın bu kısmında, analizler sonucu elde edilen bulgularla ilgili bir bilgiler verilerek, gelecekteki çalışmalarla ilgili öneriler ifade belirtilmiştir. Çalışmada öncelikle; ebeveynleşme, siber flört istismarı, kaygılı ve kaçınmacı bağlanma arasındaki ilişkiler incelenmiştir. İkinci aşamada ise, kaygılı ve kaçınmacı bağlanmanın aracılık etkisine bakılmıştır. Ebeveynleşme ve siber flört istismarı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ebeveynleşme düzeyi arttıkça siber flört istismarı da artmaktadır. Ebeveynleşme ve yakın ilişkilerde kaygılı bağlanmanın ilişkisin, pozitif yönde ve anlamlı olduğu saptanmıştır. Ebeveynleşme düzeyi arttıkça kaygılı bağlanma da artmaktadır. Ebeveynleşme ve kaçınmacı bağlanma arasında, negatif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Ebeveynleşme düzeyi artması sonucunda, kaçınmacı bağlanmada azalma ortaya çıkmaktadır.

Siber flört istismarı ve kaygılı bağlanma arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre; siber flört istismarı arttıkça kaygılı bağlanma da artmaktadır. Siber

flört istismarı ve kaçınmacı bağlanma arasında, negatif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Siber flört istismarı artması sonucu, kaçınmacı bağlanma azalmaktadır. Ebeveynleşme ve siber flört istismarı arasındaki ilişkisinde kaygılı ve kaçınmacı bağlanmanın kısmı aracılık rolünün olduğu görülmektedir.

5.3. Öneriler

Araştırma sonuçları doğrultusunda, ilerde yapılacak araştırmalara yönelik öneriler yer almaktadır.

1. Bu araştırmanın evreni üniversite öğrencileri ile oluşturmuştur. Ancak, bireylerin deneyimlemiş olduğu istismar davranışlarının gerçekleştiği romantik ilişkilerinin başlangıç noktası, ergenlik dönemi olarak kabul edilebilir (Savin, Williams ve Berndt, 1990; Kaplan, 2004). Dolayısıyla bu çalışmada kullanılan ebeveynleşme, siberflört istismarı, kaygılı ve kaçınmacı bağlanmaya yönelik yapısal eşitlik modeli, ergenlik döneminde yapılan çalışmalar da kullanılabilir.
2. Çalışma sonucunda elde edilen sonuçlar, farklı iller ve üniversitelerden toplanacak verilerle de sınanabilir.
3. COVID-19 pandemisi döneminde problemlerli internet kullanımında artış olduğu bilinmektedir (Akbulut, Baltacı ve Yılmaz, 2021). Pandemi döneminin birey üzerindeki etkilerinden biri de sosyal medya ve internet kullanımındaki artış olduğu söylenebilir. Bireyler, siber flört istismarını pandemi döneminden önce de yaşayabilmektedir. Dolayısıyla pandemi döneminde yaşanan romantik ilişkilerin daha çok sanal ortamda gerçekleşmesi bireylerin siber flört istismarı deneyimleme olasılığını arttırdığı söylenebilir. Bu bağlamda, koşullar nedeniyle yapılacak çalışmalarda istismar davranışlarının sanal ortamda incelenmesi yararlı olabilir.
4. Araştırma değişkenlerinden olan ebeveynleşme kavramıyla ilgili alanyazın taramasında öfke kavramının yapılan çalışmalarda ortak değişken olarak araştırıldığı görülmüştür. Gelecekteki araştırmalarda, ebeveynleşme ve istismar davranışlarını incelerken öfkenin doğrudan ve dolaylı rolü incelenebilir.
5. Araştırma Aile Sistemleri Kuramı ve Bağlanma Kuramına dayanarak gerçekleştirilmiştir. Gelecekteki araştırmada ebeveynleşme, siber flört istismarı, kaygılı ve kaçınmacı bağlanma, farklı kuramlar çerçevesinde araştırılabilir.
6. Ebeveynleşme kavramı üzerine ülkemizde yapılan araştırmalar sınırlıdır. Alanyazındaki çalışmalarda, uluslararası çalışmaların sayıca fazla olduğu görülmüştür. Alanyazında

ebeveynleşme kavramını üzerine daha fazla araştırma yapılması kültürel farklılıkları ortaya koyması açısından yararlı olabilir.

7. Siber flört istismarı üzerinde, ebeveynleşme, kaygılı ve kaçınmacı bağlanmanın etkisinin olduğu çalışma sonucu ortaya çıkmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu oluşturan üniversite öğrencilerinde, romantik ilişkide yaşanan istismardavranışlarını azaltmaya yönelik seminer, psikoeğitim çalışmaları ve farkındalık programları siber flört istismarını azaltmada yararlı olabilir.
8. Türk kültüründe, çocukların ebeveynleri söz konusu olduğunda fedakârlık ve özveri davranışlarında bulunmaları aileleri tarafından desteklenir. Ancak sorumlulukların gelişim ve yaş düzeyinin üstünde olmasıyla ebeveynleşme davranışını ortaya çıkarabilir. Dolayısıyla ebeveynlerin, aile içi sınırların belirlenmesi ve çocukların fazla özveride bulunmamalarının aslında zarar veren bir durum olduğu ile ilgili bilgilenmesi gerekebilir. Bu bağlamda aile içi sınırlar konusunda aile-çocuk eğitimleri hazırlanarak ebeveynleşme davranışına yönelik farkındalık kazanabilir.
9. Romantik ilişkilerde istismarın birçok farklı çeşidi vardır. Ancak bireyler daha çok fiziksel istismara uğradığında durumu ciddiye alabilmektedir. Özellikle psikolojik ve duygusal istismar durumlarında bireyler, istismara maruz kaldığına yönelik farkındalığı düşük olabilmektedir. Bu bağlamda sağlık romantik ilişki tanımı ve bireye zarar veren partner davranışları hakkında ergenlik döneminden beliren yetişkinliğe kadar bilgi verilmesi, bireylerin romantik ilişkilerinde maruz kaldığı istismar davranışlarına karşı farkındalık oluşturacağı söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Abadi, M. N. L., Ghazinour, M., Nojomi, M. & Richter, J. (2012). The buffering effect of social support between domestic violence and self-esteem in pregnant women in Tehran, Iran. *Journal of Family Violence*, 27(3), 225-231.
- Abowitz, D. A., Knox, D. & Zusman, M. (2010). Emotional abuse among undergraduates in romantic relationships. *International Journal of Sociology of the Family*, 36(2), 117-38.
- Abraham, R. (1999). Emotional intelligence in organizations: A conceptualization. *Genetic, Social, and General psychology monographs*, 125, 209-227.
- Adler-Baeder, F., Kerpelman, J. L., Schramm, D. G., Higginbotham, B. & Paulk, A. (2007). The impact of relationship education on adolescents of diverse backgrounds. *Family Relations*, 56(3), 291-303.
- Akdemir P. N., Görgülü A. Ü. ve Çınar Y. F. İ. (2008). Yaşlı istismarı ve ihmali. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 15(1), 68-75.
- Akün, E. (2017). Çocukluktaki ebeveynleşme yaşantılarının özellikleri ve birey üzerindeki etkileri. *Nesne*, 5(10), 219-246.
- Aldridge, J. & Becker, S. (1993). Children as carers. *Archives of Disease in Childhood*, 69 (4), 459-462.
- Alexander, P. C. (1992). Application of attachment theory to the study of sexual abuse. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 60(2), 185-195.
- Alisha. A., Brenda, B. Toner, Stuckless N, Gallop, Ruth, Diamant Nicholas E., GouldMichael I. & Vidins Eva I. (2000). "Emotional Abuse, Self-Blame, and Self- Silencing in Women With Irritable Bowel Syndrome", *Psychosomatic Medicine, American Psychosomatic Society*, 62, 76-82.
- Aluede, O., Imhonde, H. & Eguavoen, A. (2006). Academic, career and personal needs of Nigerian university students. *Journal of Instructional Psychology*, 33(1), 50-57.

- Andreou, E. (2001). Bully/victim problems and their association with coping behaviour in conflictual peer interactions among school-age children. *Educational Psychology*, 21(1), 59-67.
- Arıcıoğlu, A. (2003). Sekizinci sınıf öğrencilerinin algıladıkları duygusal istismarın yordanması. (Tez No. 132862). [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Arslan, G. (2015). Psikolojik istismar, psikolojik sağlamlık, sosyal bağlılık ve aidiyet duygusu arasındaki ilişki. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(36), 47-58.
- Bahar, G., S, H.A., ve Bahar, A. (2009). Çocuk istismarı ve ihmali: Bir gözden geçirme. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 4(12), 51-65.
- Baker C. K., Helm S., Bifulco K. & Chung-Do J. (2015) The relationship between self- harm and teen dating violence among youth in Hawaii. *Qual Health Res*, 25, 652- 667.
- Baker, C. K. & Carreño, P. K. (2016). Understanding the role of technology in adolescent dating and dating violence. *Journal of Child and Family Studies*, 25, 308– 320
- Bakır, A. ve Kalkan, M. (2019). Siber Flört İstismarı Ölçeği Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik çalışması. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 14(20), 75-95. <http://dx.doi.org/10.26466/opus.546811>
- Baltacı, Ö. , Akbulut, Ö. F. ve Yılmaz, E. (2021). Problemlı internet kullanımında güncel bir risk faktörü: covid-19 pandemisi. *Humanistic Perspective*, 3 (1) , 97-121. DOI: 10.47793/hp.872503
- Baron, R. M. & Kenny, D. A. (1986). The moderator-mediator variable distinction in social psychological research – conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51 (6), 1173-1182
- Bartholomew, K. & Horowitz, L. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61, 226- 241.
- Baysoy N. (2014). Üniversite Öğrencilerinde Şiddet Yaşantısı Risk Faktörlerini Değerlendirme ve Önceliklendirme Aracı Geliştirme. (Tez No. 359463). [Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

- Berenson, K. R. & Andersen, S. M. (2006). Childhood physical and emotional abuse by a parent: Transference effects in adult interpersonal relations. *Personality and social psychology bulletin*, 32(11), 1509-1522.
- Berne, E. (1973). *The Structure and Dynamics Of Organization and Groups*, Ballantine Books, New York.
- Bharat, A., Jain, N., Gupta, B. K. & Bharat, V. (2017). To determine the pattern and effects of verbal, emotional and physical abuse in both sexes. *International Journal of Community Medicine and Public Health*, 3(4), 818-825. doi: <http://dx.doi.org/10.18203/2394-6040.ijcmph20160729>
- Bookwala, J. & Zdaniuk, B. (1998). Adult attachment styles and aggressive behavior with in dating relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 15, 175-190. <https://doi.org/10.1177/0265407598152003>
- Bookwala, J. (2002). The role of own and perceived partner attachment in relationship aggression. *Journal of Interpersonal Violence*, 17, 84-100
- Borchet, J., Lewandowska-Walter, A. & Rostowska, T. (2016). Parentification in late adolescence and selected features of the family system. *Health Psychology Report*, 4(2), 116-127. <https://doi.org/10.5114/hpr.2016.55921>
- Borrajó, E., Gámez-Guadix, M., Pereda, N. & Calvete, E. (2015). The development and validation of the cyber dating abuse questionnaire among young couples. *Computers in Human Behavior*, 48, 358-365.
- Boszormenyi-Nagy, I. & Spark, G. M. (1973). *Invisible loyalties: Reciprocity in intergenerational family therapy*. New York, NY: Harper ve Row Publications.
- Boulton S. & Hindle D. (2000). "Emotional abuse: the work of a multidisciplinary consultation group in a child psychiatric service", *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 5, 439-452.
- Bowen, M. (1960). The family as the unit of study and treatment. *American Journal of Orthopsychiatry*, 31, 40-60.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and Loss, Vol. II: Separation: Anger and Anxiety*. London: Pimlico; Revised edition edition (1998)
- Bowlby J. (1979). *The making and breaking of affectional bonds*. London: Tavistock Publications.
- Bowlby, J. (1988). *A secure base: Parent child attachment and healthy human development*. New York: Basic Books.

- Birleşmiş Milletler (UN), “*Kadına Karşı Aile İçi Şiddetin Ortadan Kaldırılması*”, 22 Aralık 2003 tarihli ve 58/147 sayılı kararı, New York, USA.
- Branstetter, A.S., Bower H., Komien, J. & Amass, L. (2008). A history of sexual, emotional, or physical abuse predicts adjustment during opioid maintenance treatment”, *Journal of Substance Abuse Treatment* . Volume 34, Issue 2, March 2008, p.208–214.
- Bugay, A., ve Çok F. (2015). Gençlikte romantik ilişkilerde şiddet ve istismar. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği: Okul Psikolojik Danışmanı E-Bülteni*, 5, 15-19
- Burazeri, G., Roshi, E., Jewkes, R., Jordan, S., Bjegovic, V. & Laaser, U.(2005). Factors associated with spousal physical violence in Albania: Cross sectional study. *British Medical Journal*, 331, 197-201.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Burton, L. (2007). Childhood adultification in economically disadvantaged families: A conceptual model. *Family Relations*, 56(4), 329-345.
- Byng-Hall, J. (2002). Relieving parentified children's burdens in families with insecure attachment patterns. *Family Process*, 41(3), 375-388.
<https://doi.org/10.1111/j.1545-5300.2002.4130>
- Calvete, E., Corral, S. & Estévez, A. (2008). Coping as a mediator and moderator between intimate partner violence and symptoms of anxiety and depression. *Violence Against Women*, 14(8), 886-904.
- Carney, M., Buttell, B. & Dutton, D. (2007). Women who perpetrate intimate partner violence: A review of the literature with recommendations for treatment. *Aggression and Violent Behavior*, 12, 108–115.
<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.460.1560&rep=rep1&type=pdf>.
- Carpenter L.L., Tyrka A.R., Ross N.S., Khoury L., Anderson, G. M. & Prince L. H.(2009). Effect of childhood emotional abuse and age on cortisol responsivity in adulthood”, *Biol Psychiatry*, 66, 69-75.
- Carroll, J. S., Badger, S., Willoughby, B. J., Nelson, L. J., Madsen, S. D. & McNamara Barry, C. (2009). Ready or not? Criteria for marriage readiness among emerging adults. *Journal of adolescent research*, 24(3), 349-375.
<https://doi.org/10.1177/0743558409334253>

- Cattaneo, L. B., Bell, M. E., Goodman, L. A. & Dutton, M. A. (2007). Intimate partner violence victims' accuracy in assessing their risk of re-abuse. *Journal of Family Violence*, 22(6), 429–440. <https://doi.org/10.1007/s10896-007-9097-8>.
- Champion, J. E., Jaser, S. S., Reeslund, K. L., Simmons, L., Potts, J. E., Shears, A. R. & Compas, B. E. (2009). Caretaking behaviors by adolescent children of mothers with and without a history of depression. *Journal of Family Psychology*, 23(2), 156–166.
- Chase, N. D. (1999). Parentification: An overview of theory, research, and societal issues. In N.D. Chase (Ed.), *Burdened Children: Theory, Research, and Treatment of Parentification*, (pp. 3–33). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Collins, N. L. (1996). “Working Models of Attachment: Implications for Explanation, Emotion, and Behavior”. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71(4), 810–832.
- Collin-Vézina, D., Daigneault, I. & Hébert, M. (2013). Lessons learned from child sexual abuse research: Prevalence, outcomes, and preventive strategies. *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, 7(1), 22. doi: 10.1186/1753-2000-7-22.
- Collins, W. A., Hennighausen, K. C., Schmit, D. T. & Sroufe, L. A. (1997). Developmental precursors of romantic relationships: A longitudinal analysis. In S. Shulman & W. A. Collins (Eds.), *Romantic relationships in adolescence: Developmental perspectives* (pp. 69–84). Jossey-Bass/Wiley.
- Collishaw S, Pickles A, Messer J, Rutter M, Shearer C. & Maughan B. (2007). Resilience to adult psychopathology following childhood maltreatment: evidence from a community sample. *Child Abuse Negl.* (31), 211–29.
- Craparo, G., Gori, A., Petruccelli, I., Cannella, V. & Simonelli, C. (2014). Intimate partner violence: relationships between alexithymia, depression, attachment styles, and coping strategies of battered women. *J Sex Med.* 11.6, 1484–1494. DOI: 10.1111/jsm.12505.
- Creasey, G. & Ladd, A. (2004). Negative mood regulation expectancies and conflict behaviors in late adolescent college student romantic relationships: The moderating role of generalized attachment representations. *Journal of Research on Adolescence*, 14(2), 235–255.
- Crittenden, P. M. & Ainsworth, M. D. S. (1989). Child maltreatment and attachment theory. In D. Cicchetti & V. Carlson (Eds.), *Child maltreatment: Theory and research on the*

- causes and consequences of child abuse and neglect* (pp. 432–463). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511665707.015>.
- Crittenden, P. M. (1990). Internal Representational Models of Attachment Theory. *Infant Mental Health Journal*, 11, 259–277.
- Cicchetti, D. & Howes, P. W. (1991). Developmental psychopathology in the context of the family: Illustrations from the study of child maltreatment. *Canadian Journal of Behavioural Science / Revue canadienne des sciences du comportement*, 23(3), 257–281. <https://doi.org/10.1037/h0079020>.
- Çamur Duyan, G. (2003). Aile yaşam döngüsü ve gelişimsel farklılıklar. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 14 (2), 33-41.
- Çeçen, A. R. (2007). Çocuk cinsel istismarı: Sıklığı, etkileri ve okul temelli önleme yolları. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 1(4), 1-17.
- Çelik, H. E. ve Yılmaz, V. (2013). *Lisrel 9.1 ile yapısal eşitlik modellemesi temel kavramlar - uygulamalar - programlama*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Daley, S. E., Rizzo, C. J. & Gunderson, B. H. (2006). The longitudinal relation between personality disorder symptoms and depression in adolescence: The mediating role of interpersonal stress. *Journal of Personality Disorders*, 20(4), 352–368. <https://doi.org/10.1521/pedi.2006.20.4.352>
- Demir, Ü. ve Özkan, A., (2002), “Kadın İstismarı“ *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 5, 87-92.
- Demirtaş E.T., Sümer Z.H. ve Fincham F. D. (2017). Intimate partner violence in Turkey: The Turkish intimate partner violence attitude scale-revised. *J Fam Viol.* 32, 349-56.
- Dewitte, M., Koster, E.H.W., De Houwer, J. & Buysse, A. (2007). Attentive processing of threat and adult attachment: a dot-probe study. *Behaviour Research and Therapy*, 45, 1307-1317.
- Diaz, N., Siskowski, C. & Connors, L. (2007). Latino young caregivers in the United States: Who are they and what are the academic implications of this role? *Child & Youth Care Forum*, 36(4), 131-140
- Doğan, T. (2012). A long-term study of the counseling needs of Turkish university students. *Journal of Counseling & Development*, 90, 91-96.
- Doumas, D.M., Pearson, C.L., Elgin, J.E. & Mckinsley, L.L. (2008). Adult attachment as a risk factor for intimate partner violence: the mispairing of partners attachment,

Journal of Interpersonal Violence, 23(5), 616-34

- Duman, N. (2019). Yetişkin psikolojik istismarını tanımak. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 5 (1) , 33-43. DOI: 10.24289/ijsser.478248
- Duran, Ş. ve Hamamcı, D. D. Z. (2010). Evlilik öncesi ilişki geliştirme programının romantik ilişkiler yaşayan üniversite öğrencilerinin iletişim becerileri ve çatışmailetişim tarzları üzerine etkisinin incelenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 23(23), 87-100. Retrieve from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/spcd/issue/21111/227374>
- Earley, L. & Cushway, D. (2002). The parentified child. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 7, 163–178. doi: 10.1177/1359104502007002005.
- Emre, O. (2016). Ebeveynleştirmenin Çocukların Gelişim Sürecine Etkisi. *İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5 (2), 29-34.
- Erdem, A. , Tunç, E. ve Erdem, Ş. (2022). Investigation of the Relationship Between Cyber Dating Violence and Attachment Styles in University Students. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 12 (64) , 171-188. DOI: 10.17066/tpdrd.1096231
- Erikson, E.H. (1968). *Identity: youth and crisis*. Norton & Co.
- Erikson, E.H. (1980). *Identity and life cycle*. New York: W.W. Norton & Company, Inc.
- Ersanlı, K. ve Yılmaz, M. ve Özcan, K. (2013). Algılanan duygusal istismar ölçeği (ADİÖ): geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(1), 147-164.
- Eryılmaz, A. ve Ercan, L. (2010). Beliren yetişkinlikte romantik Yakınlığı Başlatma: Yakınlığa Karşı Yalıtılmışlık Mı? *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 34,119-128.
- Esteban E. J. (2006). Parental verbal abuse: culture-specific coping behaviorof college students in the philippines”, *Child Psychiatry and Human Development*, 36(3), 243- 259.
- Etcheverry, P. E., Le, B. & Charania, M. R. (2008). Perceived versus reported social referent approval and romantic relationship commitment and persistence. *Personal Relationships*, 15(3), 281-295.
- Feeney, J. A., Noller, P. & Callan, V. J. (1994). Attachment style, communication and satisfaction in the early years of marriage. In K.

- Bartholomew & D. Perlman (Eds.), *Attachment processes in adulthood*. 269–308. Jessica Kingsley Publishers.
- Feiring, C. (1996). Concepts of romance in 15-year-old adolescents. *Journal of Research on Adolescence*, 6(2), 181-200.
- Fidan, F. ve Yeşil, Y. (2018). Flört şiddeti. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 16-24.
- Fincham, F. D. & Cui, M. (Eds.). (2011). *Romantic relationships in emerging adulthood*. Cambridge University Press.
- Firestone W. R. (2006). The universality of emotional child abuse, Educational Resources Information Center (ERIC), *The Gendon Association*.
- Flake T.A., Barros C., Schralber L.B. & Menezes P.R. (2013). Intimate partner violence among undergraduate students of two universities of the state of Sao Paulo, Brazil. *Rev Bras Epidemiol*. 16(4), 801-16.
- Flowers, R.B. (2009). *Dating violence. college crime: A statistical study of offences on american campuses*. First Edition, North Carolina: McFarland & Company, Inc.
- Forke C.M., Myers R.K., Catallozzi M. & Schwarz D.F. (2008) Relationship violence among female and male college undergraduate students. *Arch Pediatr Adolesc Med*, 162(7), 634-41.
- Fraley, R. C., Waller, N. G. & Brennan, K. A. (2000). An item response theory analysis of self-report measures of adult attachment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78, 350-365.
- Furlong, M., Felix, E., Simental, J., Greaf, J., Klein, A., Gonzales, M. & Austin, G., (2005). National conference of the hamilton fish institute on school and community violence. *Dating Violence Patterns of California Adolescents*, 17, 1- 15.
- Furman, W. & Brown, B. B. (Eds.). (1999). *The development of romantic relationships in Adolescence*. Cambridge studies in social and emotional development: New York: Cambridge University Press.
- Furman, W. (2002). The emerging field of adolescent romantic relationships. *Current Directions in Psychological Science*, 11, 177-180.
- Furman, W. & Shaffer, L. (2003). The role of romantic relationships in adolescent development. In P. Florsheim (Ed.), *Adolescent romantic relations and sexual behavior: Theory, research, and practical implications*. 3–22. Lawrence Erlbaum Associates Publishers.

- Gabalda M.K., Broth M.R., Thompson M.P. & Kaslow, N.J. (2009). Children's emotional abuse and relational functioning: social support and internalizing symptoms as moderators. *Journal of Child & Adolescent Trauma*, 2, 179-197.
- Gezen, M. ve Oral, E.T. (2013). Kadın sığınma evinde yaşayan kadınlar ile şiddet gördüğü evde yaşamaya devam eden kadınların bağlanma biçimlerinin ve ruhsal belirti düzeylerinin incelenmesi. *Düşünen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 26, 65-71. DOI: 10.5350/DAJPN2013260107
- Glaser, D. (2002). Emotional abuse and neglect (psychological maltreatment): A conceptual framework. *Child Abuse Neglect*, 26, 697-714.
- Gormley, B. (2005). An adult attachment theoretical perspective of gender symmetry in intimate partner violence. *Sex Roles*. 52.11, 785-795.
- Gormley, B. & Lopez, F. G. (2010). Psychological abuse perpetration in college dating relationships: Contributions of gender, stress, and adult attachment orientations. *Journal of Interpersonal Violence*, 25(2), 204-218. <https://doi.org/10.1177/0886260509334404>
- Graham-Bermann A.S. & Levendosky A.A. (1997). The social functioning of preschool- age children whose mothers are emotionally and physically abused. *Paper presented at the Biennial Meeting of the Society for Research in Child Development* 62, 3-6, Washington DC.
- Greenberger, E. & Steinberg, L. (1986). *When teenagers work: the psychological and social costs of adolescent employment*. Basic Books.
- Griffin D.W. & Bartholomew K. *The metaphysics of measurement: The case of adult attachment Attachment processes in adulthood*. Jessica Kingsley Publishers; London, England: 1994a. pp. 17-52.
- Griffin D.W. & Bartholomew K. (1994). Models of the self and other: fundamental dimensions underlying measures of adult attachment. *Journal of Personality and Social Psychology*. 67(3), 430-445.
- Gündüz, B. ve Gökçakan, Z. (2004). Fiziksel istismar açısından üniversite öğrencilerinin problem çözme becerilerinin incelenmesi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13, 29-40. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/musbed/issue/23499/250337>
- Hamilton, C. E. (2000). Continuity and discontinuity of attachment from infancy through

- adolescence. *Child Development*, 71, 690-694.
- Harned, M. S. (2001). Abused women or abused men? An examination of the context and outcomes of dating violence. *Violence and Victims*, 16, 269-285.
- Hazan C. & Shaver P (1987) Romantic love conceptualized as an attachment process. *J Pers Soc Psychol*, 52, 511-524.
- Hazan, C. & Shaver, P. R. (1994). Attachment as an organizational framework for research on close relationships. *Psychological Inquiry*, 5(1), 1–22. https://doi.org/10.1207/s15327965pli0501_1
- Herrera, V. M. & McCloskey, L. A. (2003). Sexual abuse, family violence, and female delinquency: Findings from a longitudinal study. *Violence and Victims*, 18(3), 319–334. <https://doi.org/10.1891/vivi.2003.18.3.319>
- Hetherington, E. M. (1999). Should we stay together for the sake of the children? In Hetherington, E. M. (ed.), *Coping with Divorce, Single Parenting, and Remarriage: A Risk and Resiliency Perspective*, 93-116. London: Erlbaum.
- Hooper, L. M. (2007a). The application of attachment theory and family systemstheory to the phenomena of parentification. *The Family Journal*, 15, 217- 223. DOI: 10.1177/1066480707301290
- Hooper, L. M. (2007b). Expanding the discussion regarding parentification and its various outcomes: Implications for mental health research and practice. *Journal of Mental Health Counseling*, 29, 322-337.
- Hooper, L. M. (2008). Defining and understanding parentification: Implications for all counselors. *Alabama Counseling Association Journal*, 34(1), 34-43
- Hooper, L. M. & Wallace, S. A. (2010). Evaluating the parentification questionnaire: Psychometric properties and psychopathology correlates. *Contemporary Family Therapy: An International Journal*, 32(1), 52–68. <https://doi.org/10.1007/s10591-009-9103-9>
- Hooper, L. M. (2012). Parentification. In R. Levesque (Ed.), *Encyclopedia of Adolescence*, 4, 2023–2031. New York, NY: Springer
- Iwaniec D., Larkin E. ve Higgins S. (2006). Research review: risk and resilience in cases of emotional abuse”, *Child and Family Social Work*, 11, 73-82.
- İlkkaracan, P., L. Gülçür ve C. Arın, (der.) (1996), *Sıcak Yuva Masalı: Aile İçi Şiddet ve Cinsel Taciz*, Metis Yayınları, İstanbul

- İpek, E. ve Ayvaz Kızılgöl, Ö. (2018). Kadına yönelik aile içi şiddet ve kadının işgücüne katılımına ilişkin mikroekonometrik analiz: türkiye, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19 (2), 455-474.
- İplikçi A.B. ve Şahin Acar B. (2019). Kim ebeveyn? 12-yaş çocuklarının ebeveynleşme davranışlarını yordayan etkenler. *Türk Psikoloji Dergisi*. 34(84), 1-15
- Jacobvitz, D., Riggs, S. & Johnson, E. (1999). Cross-sex and same-sex family alliances: Immediate and long-term effects on sons and daughters. In N. D. Chase (Ed.), *Burdened children: Theory, research, and treatment of parentification*. 34–55. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Joseph, B. (1997). Violence: garver's definition and a deweyan correction. *Ethics*, Vol87. No:4, 339-351, s. 342-343.
- Jurkovic, G. J., Jessee, E. H. & Goglia, L. R. (1991). Treatment of parental children and their families: Conceptual and technical issues. *American Journal of Family Therapy*, 19(4), 302–314. <https://doi.org/10.1080/01926189108250862>
- Jurkovic, G. J. (1997). *Lost childhood: the plight of the parentified child*. New York: Brunner/Mazel
- Jurkovic, B. G. J., Morrell, R. & Thirkield, A. (1999). Assessing childhood parentification: Guidelines for researchers and practitioners. N. Chase (Ed.), *Burdened children: Theory, research and treatment of parentification*, 92–115. London: Sage.
- Kabasakal, Z. , Girli, A. , Okun, B. , Çelik, N. ve Vardarlı, G. (2008). Kaynaştırma öğrencileri, akran ilişkileri ve akran istismarı . *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/deubefd/issue/25428/268255>
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2008). *Günümüzde insan ve insanlar*, sosyal psikolojiye giriş. İstanbul.
- Kalkan, M. (2008). Ergenler için romantik ilişkilerde sorun çözme ölçeğinin (erisçö) geliştirilmesi, geçerlik ve güvenilirliği. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 15(3), 131-138.
- Kalkan, M., Hamamcı, Z. ve Yalçın, İ. (2012). *Evlilik öncesi psikolojik danışma*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kanak, M. ve Çelik, M. (2018). Türkiye'de duygusal istismar üzerine yazılan lisansüstü tezlerin değerlendirilmesi. *Turkish Studies Educational Sciences*, 13(27), 907-920.

- Kaplan, S. P. (2004). *Adolescence*. Boston, NewYork: Houghton Mifflin Company.
- Kara, B., Biçer, Ü. ve Gökalp, A.S. (2004). Çocuk istismarı. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 47, 140-151.
- Karakurt, G., ve Silver, K. E. (2013). Emotional abuse in intimate relationships: the role of gender and age. *Violence and Victims*, 28, 804-821. <https://doi.org/10.1891/0886-6708.VV-D-12-00041>
- Karaoğlu L. vd. (2005). "Physical, emotional and sexual violence during pregnancy in malatya, turkey. *European Journal of Public Health*, 16(2), 149-156.
- Karasar, Niyazi. *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. 26. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2014
- Katz, J., Petracca, M. & Rabinowitz, J. (2009). A retrospective study of daughters' emotional role reversal with parents, attachment anxiety, excessive reassurance-seeking, and depressive symptoms. *American Journal of Family Therapy*, 37(3), 185–195. <https://doi.org/10.1080/01926180802405596>.
- Katz, J., Petracca, M. & Rabinowitz, J. (2009). A retrospective study of daughters' emotional role reversal with parents, attachment anxiety, excessive reassurance-seeking, and depressive symptoms. *The American Journal of Family Therapy*, 37(3), 185-195.
- Keeffe, N. K., Brockopp, K. & Chew, E. (1986). Teen dating violence. *Social Work*, 31, 465-468
- Kempe R. S. & Kemp, C. H. (1978). The untreatable family (Eds. RS Kempe, CH Kemp). *Child Abuse*, London: Open Books.
- Kerig, P. K. (2005). Revisiting the construct of boundary dissolution: a multidimensional perspective. *Journal of Emotional Abuse*, 5(2-3), 5-42
- Koç, M., Bayraktar, B. ve Çolak, T. (2010). Üniversite öğrencilerinde boyun eğici davranışlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (28) , 257-280. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/erusosbilder/issue/23762/253278>
- Köyden, D. ve Uluç, S. (2018). Ebeveynleşme ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide cinsiyetin ve ebeveynleşmeden algılanan yararın rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 33(81), 28-38.
- Kılınçer, A. S. ve Tuzgöl Dost, M. (2014). Üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde algıladıkları istismar. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 5, (42), Retrieved from

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/tpdrd/issue/21462/229982>

- Kulaksızoğlu, A. (2004). *Ergenlik psikolojisi* (6. basım). İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Kumar S., Jeyaseelan L., Suresh S. & Ahuja R. (2005). Domestic violence and its mental health correlates in Indian women. *British Journal of Psychiatry*, 187, 62-67.
- Kumcağız, H. , Avcı Aydın, İ. , Talay, T. , Gürkan, S. ve Kinsiz, D. N. (2018). Samsun şiddet önleme ve izleme merkezi'ne başvuran şiddet mağduru kadınların başvuru durumları ve gereksinimleri. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7 (2) , 401- 414. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/mjss/issue/40519/485960>.
- Lenhart, A., Madden, M., Smith, A., Purcell, K., Zickuhr, K. & Rainie, L. (2011). Teens, kindness and cruelty on social network sites: how american teens navigate the new world of" digital citizenship. *Pew Internet & American Life Project*. <https://www.pewinternet.org/2011/11/09/teens-kindness-and-cruelty-on-social-network-sites/> adresinden erişilmiştir.
- Leisring, P. A. (2013). Physical and emotional abuse in romantic relationships motivation for perpetration among college women, *Journal of Interpersonal Violence*, 28(7), 1437-1454. Doi: <https://doi.org/10.1177/0886260512468236>.
- Levy, K. N., Blatt, S. J. & Shaver, P. R. (1998). Attachment styles and parental representations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(2), 407–419. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.74.2.407>
- Liebman, R., Minuchin, S. & Baker, L. (1974). The use of structural family therapy in the treatment of intractable asthma. *American Journal of Psychiatry*, 131(5), 535-540.
- Linder, J. R. & Collins, W. A. (2005). Parent and peer predictors of physical aggression and conflict management in romantic relationships in early adulthood. *Journal of Family Psychology*, 19(2), 252–262. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.19.2.252>
- Lysova, A.V. & Douglas, E.M. (2008) Intimate partner violence among male and female russian university students. *Journal of Interpersonal Violence*, 23, 1579- 1599. <http://dx.doi.org/10.1177/0886260508314320>.
- Macfie, J., Houts, R. M., Pressel, A. S. & Cox, M. J. (2008). Pathways from infant exposure to marital conflict to parent–toddler role reversal. *Infant Mental Health Journal*, 29(4), 297–319.
- Madden, A. R. & Schaffer, A. (2016). The relation between parentification and dating communication: The role of romantic attachment-related cognitions. *The Family*

Journal, 313-318

- Madu, N.S. (2002). The relationship between perceived parental physical availability and child sexual, physical and emotional abuse among high school students in the northern province, south africa. *The Social Science Journal*, 39, p. 639-645.
- Mayseless, O., Bartholomew, K., Henderson, A. & Trinke, S. (2004). I was moreher mom than she was mine: role reversal in a community sample. *Family Relations*, 53, 78–86.
- Mazza D., Lorraine, D. & Vicky, R. 1996, Physical, sexual and emotional violenceagainst women: a genel practicebased prevalence study. *Medical Journal ofAustralia*,164,p. 14-17.
- McMahon T. J. & Luthar, S. S. (2007). Defining characteristics and potential consequences of caretaking burden among children living in urban poverty. *American Journal of Orthopsychiatry*, 77(2), 267-281.
- McCarthy, M. C. & Lumley, M. N. (2012). Sources of emotional maltreatment and the differential development of unconditional and conditional schemas. *Cognitive Behaviour Therapy*, 41(4), 288–297. <https://doi.org/10.1080/16506073.2012.676669>
- Merrell J. (2001). Social support for victims of domestic violence. *Journal of Psychosocial Nursing &Mental Health Services*, 30 (11), 30-34.
- Merrill, L. L., Julie L. C., Thomsen C. J., Guimond, J. & Milner, J. S. (2004). Perpetration of severe intimate partner violence: premilitary and second year of service rates. *Military Medicine*, 170 (8), 705-705.
- Mihçioğur, S. ve Akın, A. (2015). Flört Şiddeti- şiddet'li sevgi. *Sağlık ve Toplum*, 25, 9-15.
- Mika, P., Bergner, R. M. & Baum, M. C. (1987). The development of a scale for the assessment of parentification. *Family Therapy*, 14(3), 229–235.
- Mikulincer, M. (1998). Attachment working models and the sense of trust: an exploration of interaction goals and affect regulation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(5), 1209–1224. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.74.5.1209>.
- Minuchin, S., Montalvo, B., Guerney, B. G., Rosman, B. ve Schumer, F. (1967). *Families of the slums: an exploration of their structure and treatment*, New York, NY: Basic Books.
- Minuchin, P. (1988). Relationship within the family: A systems perspective on development. In R. A. Hinde ve J. Stevenson-Hinde (Eds.), *Relationships within families: Mutual*

influences. 7–26. Oxford University Press: USA.

Mishna, F., Khoury-Kassabri, M., Gadalla, T. & Daciuk, J. (2012). Risk factors for involvement in cyber bullying: Victims, bullies, and bully/victims. *Children and Youth Services Review*, 34(1), 63–70.

Nicholls, L. T. & Dutton, D. G. (2008). Abuse committed by women against male intimates. *Journal of Couples Therapy*, 10(1), 41-57.

Öngün, E. ve Ünsal, G. (2018). Üniversite yaşamında yakın ilişkiler ve istismar.

Journal of Academic Research in Nursing (JAREN) Dergisi, (4)1, 52-8

Özkan, İ. A. ve Özen, A. (2008). Öğrenci hemşirelerde boyun eğici davranışlar ve benlik saygısı arasındaki ilişki. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 7 (1), 53-58

Öztürk H. ve Sevil Ü. Gebelikte Şiddet. *Sağlık ve Toplum Dergisi*. 2005;1.

Papadakaki, M., Tzamalouka, G. S., Chatzifotiou, S. & Chliaoutakis, J. (2009). Seeking for risk factors of intimate partner violence in a Greek national Sample. *Journal of Interpersonal Violence*, 24(5), 732-750.

Paris N. J. (1999). *Children's Responses To Psychological Maltreatment In Fairy Tales*, Presentation at the National Association of School Psychologist Annual Convention, Las Vegas, Nevada.

Pasternak, A. & Schier, K. (2012). The role reversal in the families of adult children of alcoholics. *Archives of Psychiatry and Psychotherapy*, 3, 51-57.

Patel K.M., Strong A. & Tohyama J. (2015). Macrophage sortilin promotes LDL uptake, foam cell formation, and atherosclerosis. *Circ Res*, 116, 789–796.

Peris, T. S., Goeke-Morey, M. C., Cummings, E. M. & Emery, R. E. (2008). Marital conflict and support seeking by parents in adolescence: Empirical support for the parentification construct. *Journal of Family Psychology*, 22(4), 633–642. <https://doi.org/10.1037/a0012792>

Polat, O. (2001). *Çocuk ve şiddet*. İstanbul: Der Yayınları.

Price, E. L., Byers, E. S. & team, D. (1999). The attitudes towards dating violence scales: Development and initial validation. *Journal of Family Violence*, 14(4), 351-375.

Rickert, V.I., Wiemann, C.M., Vaughan, R.D. & White, J.W. (2004). Rates and risk factors for sexual violence among an ethnically diverse sample of adolescents. *ArchPediatr Adolesc Med*, 158, 1132-1139.

Saltzman, L., Fanslow, J.L., McMahon, P.M. & Shelley, G.A. (2002). Intimate partner

- violence surveillance: Uniform definitions and recommended data elements, *version 1.0. Atlanta (GA): Centers for Disease Control and Prevention*. Erişim: 13.08.2012, http://www.cdc.gov/ncipc/pubres/ipv_surveillance/intimate%20partner%20violence.pdf
- Sandvik L. P. (2003). The communicative cycle of employee emotional abuse: generation and regeneration of workplace mistreatment. *Management Communication Quarterly*, 16(4), 471-501
- Satir, V. (1983). *Conjoint family therapy*. Palo Alto, CA: Science and Behavior Books.
- Savin-Williams, R. C. & Berndt, T. J. (1990). Friendship and peer relations. In
- Scharfe, E. & Bartholomew, K. (1994). Reliability and stability of adult attachment patterns. *Personal Relationships*, 1, 23-43. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.1994.tb00053.x>
- Schmideberg, M. (1948). *Children in Need*. London: George Allen & Unwin
- Schneider M.W., Ross A., Graham J.C. & Zielinski A. (2005). Do allegations of emotional maltreatment predict developmental outcomes beyond that of other forms of maltreatment?. *Child Abuse & Neglect*, 29, 513-532.
- Schier K., Egle U., Nickel R., Kappis, B., Herke, M. & Hardt, J. (2011). Parentifizierung in der kindheit und psychische störungen im erwachsenen-alter. *Psychotherapie, Psychosomatik, Medizinische Psychologie*. 61 (8), 364 - 71.
- Schweiter, R. D. (1996). Problems and awareness of support services among students at an urban Australian university. *Journal of American College Health*, 45 (2).
- Seçim, G. (2019). Üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde maruz kaldığı istismar davranışları. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(1), 527-543.
- Selçuk, E., Günaydın, G., Sümer, N. ve Uysal, A. (2005). Yetişkin bağlanma boyutları için yeni bir ölçüm: yakın ilişkilerde yaşantılar envanteri-II'nin Türk örnekleminde psikometrik açıdan değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 8(16), 1- 11.
- Seiffge-Krenke, I., Overbeek, G. & Vermulst, A. (2010). Parent-child relationship trajectories during adolescence: longitudinal associations with romantic outcomes in emerging adulthood. *Journal of Adolescence*, 33(1), 159-171.
- Schier, K., Herke, M., Nickel, R., Egle, U. T. & Hardt, J. (2015). Long-term sequelae of emotional parentification: a cross-validation study using sequences of regressions. *Journal of Child and Family Studies*, 24(5), 1307-1321. <https://doi.org/10.1007/s10826-014-9938-z>

- Shorey, R., Cornelius, T. & Bell, K. (2008). A critical review of theoretical frameworks for dating violence: comparing the dating and marital fields. *Aggression and Violent Behavior*, 13(3), 185-194.
- Shorey C.R, Zucosky H, Brasfield H, Febres J, Cornelius L.T. & Chelsea S. (2012). Dating violence prevention programming: Directions for future interventions. *Aggression and Violent Behavior*. 17, 289-96.
- Skipper J. K. & Nass G. (1966) Dating behavior: A frame - work for analysis and an illustration. *J. Marr Fam* November: 412-420.
- Smith, P. H., White, J. W. & Holland, L. J. (2003). A longitudinal perspective on dating violence among adolescent and college-age women. *American Journal of Public Health*, 93(7), 1104-1109.
- Southworth, C., Finn, C., Dawson, S., Fraser, C. & Tucker, S. (2007). Intimate partner violence, technology, and stalking, *Violence Against Women*, 13, 842-856.
- Spitzberg, B. H. & Hoobler, G. (2002). Cyberstalking and the technologies of interpersonal terrorism. *New Media & Society*, 4(1), 71–92. doi:10.1177/14614440222226271
- Sroufe, L. A. & Ward, M. J. (1980). Seductive behavior of mothers of toddlers: Occurrence, correlates, and family origins. *Child Development*, 51(4), 1222–1229. <https://doi.org/10.2307/1129564>
- Sternberg, R. J. (1986). A triangular theory of love. *Psychological Review*, 93(2), 119-135. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.93.2.119>
- Straus, M. A., Gelles, R. J. & Steinmetz, S. K. (1980). *Behind closed doors: Violence in the American family*. Garden City, NJ: Doubleday, Anchor Press.
- Subrahmanyam, K. & Greenfield, P. (2008) Online communication and adolescent relationships, *The Future of Children*, 18 (1), 119-146.
- Sümer, Nebi ve Güngör Derya, (1999) Çocuk yetiştirme stillerinin bağlanma stilleri, benlik değerlendirmeleri ve yakın ilişkiler üzerindeki etkisi, *Journal of Turkish Psychology*, 14(44), 35-58.
- Tagay, Ö., Çalışandemir, F. ve Ünüvar, P. (2018). Contact disturbance and self- esteem as the predictors of the abuse perceived in romantic relationship Romantik ilişkilerde algılanan istismarın yordayıcıları olarak temas engelleri ve benlik saygısı. *Journal of Human Sciences*, 15(2), 707-716.
- Tompkins, T. L. (2007). Parentification and maternal HIV infection: beneficial role or

- pathological burden?. *Journal of Child and Family Studies*, 16(1), 108-118.
- Topbaş, Murat. (2004), İnsanlığın büyük bir ayıbı: çocuk istismarı. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*. 3(4), 76- 80.
- Topçu, S. (1997) *Çocuk ve Gençlerin Cinsel İstismarı*. Ensest ve Pedofili, Ankara, Doruk.
- Trak, E. & Inozu, M. (2019). Developmental and self-related vulnerability factors in relationship- centered obsessive compulsive disorder symptoms: a moderated mediation model. *Journal of Obsessive-Compulsive and Related Disorders*, 21, 121–128. <https://doi.org/10.1016/j.jocrd.2019.03.004>
- Turan, N. (1999), *Sosyal Kişisel Çalışma: Birey ve Aileler İçin Sosyal Hizmet*, Ankara. Turhan, S. , Güncan, F. , Ercan, M. ve Erkoyuncu, G. (2019). Yaşlı ihmali ve istismarı. *Sosyal Araştırmalar ve Yönetim Dergisi*, 1, 28-43. DOI: 10.35375/sayod.533862
- Tuz C, Öksüz M.E. ve Tekiner AS. (2015). Kadına yönelik şiddet derecelendirme ölçeği ve mağdurların cinsel deneyimleri ölçeği Türkçe versiyonun geçerlik güvenilirliği. *Eurasian Journal of Family Medicine Avrasya Aile Hekimliği Dergisi*. 4(2), 83-9.
- Uhrlass D. & Gibb B.F. (2007). Childhood emotional maltreatment and the stres generation model of depression. *Journal of Social and Clinical Psychology*. 26(1), 119-130.
- Ulloa, E. C., Martinez-Arango, N. & Hokoda, A. (2014). Attachment anxiety, depressive symptoms, and adolescent dating violence perpetration: a longitudinal mediation analysis. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 652- 669. DOI: 10.1080/10926771.2014.92045.
- Uysal, A. O. (2002). Dünyada yaygın bir sorun: yaşlı istismarı ve ihmali. *Aile ve Toplum*, 2(5).
- Van Ouytsel, J., Ponnet, K. & Walrave, M. (2018). Cyber dating abuse victimization among secondary school students from a lifestyle-routine activities theory perspective. *Journal of Interpersonal Violence*, 33(17), 2767-2776. doi:10.1177/0886260516629390
- Wagner Peggy J. & Morgan Patrick F. (1998). validating the concept of abuse/ women's perceptions of defining behaviors and the effects of emotional abuse on health indicators. *Arch Fam Med*. 7, 25-29.
- Wark J. M., Kruczek T. & Boley A. (2003). Emotional neglect and family structure: impact on student functioning. *Child Abuse & Neglect*, 27, 1033-1043.

- Wells, M. & Jones, R. (1998). Relationship among childhood parentification, splitting, and dissociation: preliminary findings. *American Journal of Family Therapy*, 26(4), 331-339.
- West, M. L. & Keller, A. E. (1991). Parentification of the child: a case study of Bowlby's compulsive care-giving attachment pattern. *American Journal of Psychotherapy*, 45(3), 425-431
- Whitney, I. & Smith, P. K. (1993). A survey of the nature and extent of bullying in junior/middle and secondary schools. *Educational Research*, 35 (1), 3-25.
- Wijma B. (2003). Emotional, physical, and sexual abuse in patients visiting gynaecology clinics: a nordic cross-sectional study”, *The Lancet*, 361, 2107-2113.
- Winnicott, D. W. (1965). *The maturational process and facilitating environment: Studies in the theory of emotional development*. New York: International Universities Press.
- Winnicott, D.
- Wright, M. O. D., Crawford, E. & Del Castillo, D. (2009). Childhood emotional maltreatment and later psychological distress among college students: the mediating role of maladaptive schemas. *Child abuse & neglect*, 33(1), 59-68.
- Wright, A. G. C., Stepp, S. D., Scott, L. N., Hallquist, M. N., Beeney, J. E., Lazarus, S. A. & Pilkonis, P. A. (2017). The effect of pathological narcissism on interpersonal and affective processes in social interactions. *Journal of Abnormal Psychology*, 126(7), 898–910. <https://doi.org/10.1037/abn0000286>
- Yorulmaz, E. ve Boyacıoğlu, İ. (2020). Psikolojik şiddet gören kadınlarda algılanan sosyal desteğin psikolojik sağlık üzerindeki etkisi. *Nesne*, 8(18), 441-456. DOI: 10.7816/nesne-08-18-06
- Yılmaz, G., İşiten, N., Ertan, Ü. ve Öner, A. (2003). Bir çocuk istismarı vakası. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 46(4), 295-298.
- Zencir, T. ve Haskan-Avcı, Ö. (2019). Development of the parentified child scale- adult version: a reliability and validity study. *Cukurova University Faculty of Education Journal*, 48(1), 531-553. doi: 10.14812/cufej.443707
- Zweig, J. M., Dank, M., Yahner, J. & Lachman, P. (2013). The rate of cyber dating abuse among teens and how it relates to other forms of teen dating violence. *Journal of Youth and Adolescence*, 42(7), 1063-1077.

Zweig, J. M., Lachman, P., Yahner, J. & Dank, M. (2014). Correlates of cyber dating abuse among teens. *Journal of Youth and Adolescence*, 43(8), 1306-1321

EKLER

EK 1. KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Cinsiyet: K () E ()	Sınıf Düzeyi: 1 () 2 () 3 () 4 ()
Yaş:	Anne-Baba Medeni Durumu: Evli () Ayrı ()
Fakülte/Bölüm:	Kardeş Sayısı:
	Kardeşleriniz İçindeki Doğum Sıranız: 1() 2() 3() 4 ve daha fazlası()

EK 2. EBEVEYNLEŞTİRİLMİŞ ÇOCUK ÖLÇEĞİ

Yönerge: Değerli katılımcılar, lütfen her maddeyi dikkatle okuyarak kendinizi yansıtacak biçimde cevaplayınız. HİÇBİR MADDEYİ BOŞ BIRAKMAYINIZ. Cevaplarınız toplu olarak değerlendirilecektir. Maddelerde yer alan “aile” ifadesi ile DOĞUP BÜYÜDÜĞÜNÜZ AİLE kast edilmektedir. Annem/babam şeklinde ifadeler anneniz veya babanızdan herhangi biri anlamında kullanılmaktadır. (1) = Kesinlikle katılmıyorum ve (5) = Kesinlikle katılıyorum olmak üzere her madde için sizi yansıtma derecesine göre uygun rakamı işaretleyiniz.	Kesinlikle Katılmıyorum				Kesinlikle Katılıyorum
Aile için önemli konularda anneme/babama akıl verdiğim olurdu.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Aileden birinin başı sıkıştığında hemen beni arar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Ailem bensiz bir sorunu çözemez.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Tatilimde bile, aileden birileri beni arayıp yardım ister.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Annemin/babamın asistanı olduğumu düşündüğüm çok olmuştur.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Annemin/babamın kaygılarını dindirmek benden beklenirdi.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Annemin/babamın sorumluluğunda olan işlerde bile kendimi sorumlu hissederdim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Altından kalkamayacağım bir durum olursa annem/babam bana destek olurdu.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Annem/babam benim çocukluğumu yaşamama fırsat vermedi.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Annem/babam sorumluluklarını ne yapar eder yerine getirirdi.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Annemin/babamın sıkıntılarından benim sıkıntılarıma sıra gelmezdi.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Annemin/babamın evinde el bebek gül bebek büyütüldüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Annemin/babamın güçsüzlüğünden dolayı benim güçlü olmam gerekti.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Yemeklerin hazırlanması evde hep benden beklenirdi.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Ev işleri aksadığında hesabı benden sorulurdu.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

Ev içi işler (bulaşık, çamaşır, temizlik vb.) annem/babamdansa benim üzerimdeydi.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Annem/babam kızmasın diye evi hep temiz tutardım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Misafir geldiğinde onlarla ilgilenmek benden beklenirdi.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Ev bütçesine katkıda bulunmam beklenirdi.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Annemin/babamın borçlarını ödediğim olmuştur.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Ev bütçesinin yönetilmesi benim görevimdi.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Annem/babam evin maddi sorumluluklarını bana hiç yüklememi.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Kardeşlerimle dışarı çıktığımızda onlardan ben sorumluydum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Kardeşim ağladığında annem/babam onunla ilgilenmemi beklerdi.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Kardeşlerim kavga ettiğinde onları barıştırmam beklenirdi.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Kardeşlerimi uyandırıp okula hazırlamak benim görevimdi.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Kardeşlerimin kararlarında onları yönlendirmem beklenirdi.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Kardeşlerimin uyutulması genelde benim işimdi.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Annem/babam kardeşlerimin kararını beğenmezse, müdahale etmemi isterdi.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Kardeşlerimin başına bir iş gelse benden bilinirdi.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Kardeşlerimi okula ben götürüp getirirdim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Kardeşlerim beni anne/babası gibi görürlerdi.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

EK 3. SİBER FLÖRT İSTİSMARI ÖLÇEĞİ

Yönerge: Aşağıda siz, partneriniz veya eski partneriniz tarafından, yeni teknoloji kullanımına ilişkin (İnternet, sosyal ağlar, e-posta, Whatsapp, kısa mesaj, arama gibi mobil uygulamalar) sergilenebilecek davranışların bir listesi sunulmuştur. Lütfen sizin, partnerinizin ya da eski partnerinizin son 1 yılda bunlardan herhangi birini kaç kez yaptığını işaretleyiniz. 1 = Hiç: Bu bizim ilişkimizde hiç olmadı. 2 = Geçen yıl değil, ama daha önce bir kere oldu. 3 = Nadiren: Bir ya da iki kere oldu. 4 = Bazen: 3 ile 10 kere arasında oldu. 5 = Sık sık: 11 ile 20 kere arasında oldu. 6= Genellikle: 20 kereden fazla oldu.		Hiç	Geçen yıl değil	Nadiren	Bazen	Sık sık	Genellikle
1.	Birlikte olduğum kişi, sosyal medya durum güncellemelerini kontrol etti.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Birlikte olduğum kişinin sosyal medya durum güncellemelerini kontrol ettim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
2.	Birlikte olduğum kişi, bana fiziksel olarak zarar vereceğine dair beni tehdit etmek için yeni teknolojileri kullandı.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Birlikte olduğum kişiyi, ona fiziksel olarak zarar vereceğime dair tehdit etmek için yeni teknolojileri kullandım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
3.	Birlikte olduğum kişi, bana sorun yaratmak için sosyal medyada benim sahte bir profilimi oluşturdu.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Birlikte olduğum kişiye sorun yaratmak için, sosyal medyada onun sahte profilini oluşturdum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
4.	Birlikte olduğum kişi, beni rezil etmek ya da küçük düşürmek için sosyal medyada profilime yorum yazdı.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Birlikte olduğum kişiyi rezil etmek veya küçük düşürmek için, sosyal medyada profilime yorum yazdım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
5.	Birlikte olduğum kişi, mesajlarıma ve/veya kişilerime göz atmak için iznim dışında şifrelerimi (telefon, sosyal medya, e-mail) kullandı.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Birlikte olduğum kişinin mesajlarına ve/veya kişilerine göz atmak için izni dışında şifrelerini (telefon, sosyal medya, e-mail) kullandım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
6.	Birlikte olduğum kişi, yeni teknolojileri kullanarak, benimle ilgili sırları veya sakıncalı bilgileri yaydı.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Birlikte olduğum kişinin sırlarını veya sakıncalı bilgilerini, yeni teknolojileri kullanarak yaydım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
7.	Birlikte olduğum kişi, mobil uygulamalara son bağlanma zamanımı kontrol etti.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Birlikte olduğum kişinin, mobil uygulamalara son bağlanma zamanını kontrol ettim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
8.	Birlikte olduğum kişi yeni teknolojileri kullanarak, beni, hakkımdaki sırları veya sakıncalı bilgileri yaymakla tehdit etti.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Yeni teknolojileri kullanarak, birlikte olduğum kişiyi, onun sırlarını veya sakıncalı bilgilerini yaymakla tehdit ettim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
9.	Birlikte olduğum kişi “ben” gibi davranarak sorun yaratmak için yeni teknolojileri kullandı.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Birlikte olduğum “kişi” gibi davranarak sorun yaratmak için yeni teknolojileri kullandım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
10.	Birlikte olduğum kişi yeni teknolojileri kullanarak, beni aşağılayıcı ve küçük düşürücü mesajlar gönderdi.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)

	Yeni teknolojileri kullanarak, birlikte olduğum kişiyi aşağılayıcı ve küçük düşürücü mesajlar gönderdim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
11.	Birlikte olduğum kişi iznim olmadan, sosyal medya hesaplarımı, WhatsApp'ımı veya e-postamı inceledi.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Birlikte olduğum kişinin izni olmadan, onun sosyal medya hesaplarımı, WhatsApp'ımı veya e-postasını inceledim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
12.	Birlikte olduğum kişi bana ait fotoğraf, görüntü, video veya cinsel içeriği iznim olmadan başkalarına gönderdi.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Birlikte olduğum kişiye ait fotoğraf, görüntü, video veya cinsel içeriği onun izni olmadan başkalarına gönderdim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
13.	Birlikte olduğum kişi nerede ve kimle olduğumu kontrol etmek için yeni teknolojileri kullandı.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Birlikte olduğum kişinin nerede ve kimle olduğunu kontrol etmek için yeni teknolojileri kullandım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
14.	Birlikte olduğum kişi onun çağrı ve mesajlarını hemen yanıtlamam için yeni teknolojileri kullanarak beni tehdit etti.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Birlikte olduğum kişiyi çağrı ve mesajlarımı hemen yanıtlaması için yeni teknolojileri kullanarak tehdit ettim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
15.	Birlikte olduğum kişi beni sınamak için, yeni teknolojileri kullanarak başka biriymiş gibi davrandı.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Birlikte olduğum kişiyi sınamak için yeni teknolojileri kullanarak başka biriymişim gibi davrandım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
16.	Birlikte olduğum kişi beni incitmek veya küçük düşürmek amacı ile sosyal medya durum güncellemelerinde bana gönderme yapan müzik, şiir, söz paylaştı.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Birlikte olduğum kişiyi incitmek veya küçük düşürmek için sosyal medya durum güncellemelerimde ona gönderme yapan müzik, şiir, söz paylaştım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
17.	Birlikte olduğum kişi telefonumu iznim dışında kontrol etti.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Birlikte olduğum kişinin telefonunu izni dışında kontrol ettim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
18.	Birlikte olduğum kişi alay etmek amacıyla yeni teknolojileri kullanarak hakkımda söylentiler, dedikodu ve şakalar yaydı.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Birlikte olduğum kişi ile alay etmek amacıyla, yeni teknolojileri kullanarak hakkımda söylenti, dedikodu ve şakalar yaydım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
19.	Birlikte olduğum kişi nerede ve kiminle olduğumu kontrol etmek için beni telefonla çok fazla aradı.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Birlikte olduğum kişinin nerede ve kiminle olduğunu kontrol etmek için onu telefonla çok fazla aradım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
20.	Birlikte olduğum kişi sosyal medya hesabımda sahip olduğum arkadaş listemi kontrol etti.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Birlikte olduğum kişinin sosyal medya hesabında sahip olduğu arkadaş listesini kontrol ettim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)

EK 4. YAKIN İLİŞKİLERDE YAŞANTILAR ENVANTERİ II

Yönerge: Aşağıdaki maddeler romantik ilişkilerinizde hissettiğiniz duygularla ilgilidir. Bu araştırmada sizin ilişkinizde yalnızca şu anda değil, genel olarak neler olduğuyla ya da neler yaşadığınızla ilgilenmekteyiz. Maddelerde sözü geçen "birlikte olduğum kişi" ifadesi ile romantik ilişkide bulunduğunuz kişi kastedilmektedir. Eğer halihazırda bir romantik ilişki içerisinde değilseniz, aşağıdaki maddeleri bir ilişki içinde olduğunuzu varsayarak cevaplandırınız. Her bir maddenin ilişkilerinizdeki duygu ve düşüncelerinizi ne oranda yansıttığını karşılarındaki 7 aralıklı ölçek üzerinde, ilgili rakam üzerine çarpı (X) koyarak gösteriniz.		Hiç Katılmıyorum			Kararsızım/ Fikrim yok			Tamamen Katılıyorum
1.	Birlikte olduğum kişinin sevgisini kaybetmekten korkarım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
2.	Gerçekte ne hissettiğimi birlikte olduğum kişiye göstermemeyi tercih ederim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
3.	Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin artık benimle olmak istemeyeceği korkusuna kapılırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
4.	Özel duygu ve düşüncelerimi birlikte olduğum kişiyle paylaşmak konusunda kendimi rahat hissederim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
5.	Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin beni gerçekten sevmediği kaygısına kapılırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
6.	Romantik ilişkide olduğum kişilere güvenip inanmak konusunda kendimi rahat bırakmakta zorlanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
7.	Romantik ilişkide olduğum kişilerin beni, benim onları önemseydiğim kadar önemsemeyeceklerinden endişe duyarım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
8.	Romantik ilişkide olduğum kişilere yakın olma konusunda çok rahatımdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
9.	Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin bana duyduğu hislerin benim ona duyduğum hisler kadar güçlü olmasını isterim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
10.	Romantik ilişkide olduğum kişilere açılma konusunda kendimi rahat hissetmem.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
11.	İlişkilerimi kafama çok takarım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
12.	Romantik ilişkide olduğum kişilere fazla yakın olmamayı tercih ederim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
13.	Benden uzakta olduğunda, birlikte olduğum kişinin başka birine ilgi duyabileceği korkusuna kapılırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
14.	Romantik ilişkide olduğum kişi benimle çokyakın olmak istediğinde rahatsızlık duyarım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
15.	Romantik ilişkide olduğum kişilere duygularımı gösterdiğimde, onların benim için aynı şeyleri hissetmeyeceğinden korkarım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
16.	Birlikte olduğum kişiyle kolayca yakınlaşabilirim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
17.	Birlikte olduğum kişinin beni terk edeceğinden pek endişe duymam.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
18.	Birlikte olduğum kişiyle yakınlaşmak bana zor gelmez.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
19.	Romantik ilişkide olduğum kişi kendimden şüphe etmeme neden olur.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
20.	Genellikle, birlikte olduğum kişiyle sorunlarımı ve kaygılarımı tartışırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
21.	Terk edilmekten pek korkmam.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
22.	Zor zamanlarımda, romantik ilişkide olduğum kişiden yardım istemek bana iyidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
23.	Birlikte olduğum kişinin, bana benim istediğim kadar yakınlaşmak istemediğindendüşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
24.	Birlikte olduğum kişiye hemen hemen her şeyi anlatırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)

25.	Romantik ilişkide olduğum kişiler bazen bana olan duygularımı sebepsiz yere değiştirirler.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
26.	Başımdan geçenleri birlikte olduğum kişiyle konuşurum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
27.	Çok yakın olma arzum bazen insanları korkutup uzaklaştırır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
28.	Birlikte olduğum kişiler benimle çok yakınlaştığında gergin hissederim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
29.	Romantik ilişkide olduğum bir kişi beni yakından tanıdıkça, “gerçek ben”den hoşlanmayacağından korkarım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
30.	Romantik ilişkide olduğum kişilere güvenip inanma konusunda rahatımdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
31.	Birlikte olduğum kişiden ihtiyaç duyduğum şefkat ve desteği görememek beni öfkeliendirir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
32.	Romantik ilişkide olduğum kişiye güvenip inanmak benim için kolaydır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
33.	Başka insanlara denk olamamaktan endişe duyarım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
34.	Birlikte olduğum kişiye şefkat göstermek benim için kolaydır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
35.	Birlikte olduğum kişi beni sadece kızgın olduğumda önemser.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
36.	Birlikte olduğum kişi beni ve ihtiyaçlarımı gerçekten anlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)